

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕЧЕНКА

Г.В. Мисака
В.М. Шарманська

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2007

ББК 65.052я73
М 65
УДК 657(075.8)

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист №1.4/18-Г-709 від 08.05.2007 р.)*

Рецензенти:

Швець В.Г. – доктор економічних наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка);

Сук Л.К. – доктор економічних наук, професор (Національний аграрний університет);

Білик М.Д. – доктор економічних наук, професор (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана).

Мисака Г.В., Шарманська В.М.

М 65 Бухгалтерський облік. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.

ISBN 978-966-364-538-4

Навчально-практичний посібник розроблено для забезпечення навчального процесу з підготовки студентів спеціальностей “Економічна теорія” та “Міжнародна економіка” вищих навчальних закладів.

У посібнику викладено теоретичні та практичні основи організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності на підприємствах, установах та організаціях відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Методичний матеріал посібника структуровано за двома модулями – I “Теоретичні основи бухгалтерського обліку” та II “Практика ведення бухгалтерського обліку”. Посібник містить конспект лекцій, тести, практичні завдання, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, тлумачний словник.

Розрахований на студентів вищих навчальних закладів, учнів технікумів, викладачів, аспірантів, бухгалтерів, економістів, підприємців, а також осіб, які самостійно вивчають бухгалтерський облік.

ББК 65.052я73

ISBN 978-966-364-538-4

© Мисака Г.В., Шарманська В.М., 2007

© Центр учбової літератури, 2007

ВСТУП

Фінансово-економічна складова інформаційного забезпечення управління підприємством складається переважно з даних, сформованих у системі бухгалтерського обліку. Тому від правильного розуміння специфіки побудови і функціонування цієї системи залежить здатність економіста, фінансиста, менеджера оперативно обирати масив релевантних облікових та звітних відомостей, необхідний для аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень. Ця обставина зумовлює виняткову значущість вивчення курсу “Бухгалтерський облік” студентами необлікових економічних спеціальностей вищих навчальних закладів для подальшого застосування теоретичних знань і практичних навичок у професійній діяльності фахівців з економіки.

Головною метою вивчення дисципліни “Бухгалтерський облік” є ознайомлення студентів з основами організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, висвітленні основних завдань бухгалтерського обліку, його ролі та значення у формуванні інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. Особливістю оволодіння знаннями з бухгалтерського обліку є набуття навичок самостійного виконання завдань, складання первинних документів, облікових реєстрів і звітності, їх належного оброблення і оформлення результатів роботи. Після вивчення курсу студент повинні вміти:

- визначати предмет і метод бухгалтерського обліку;
- аналізувати нормативно-методичну базу бухгалтерського обліку;
- формулювати господарські операції;
- складати бухгалтерські проведення;
- заповнювати первинні документи;
- формувати реєстри синтетичного та аналітичного обліку;
- формувати схеми документообороту;
- складати фінансову звітність суб’єкта господарювання;
- аналізувати показники фінансової звітності.

Представлений навчально-практичний посібник побудовано відповідно до вимог, які висуваються до методичного забезпечення для підготовки фахівців у вищих навчальних закладах в

умовах реформування системи вищої освіти в контексті Болонського процесу. Значну увагу в посібнику приділено поточному та модульному контролю за рівнем засвоєння вивченого матеріалу, самостійній та індивідуальній роботі студентів. Зокрема, після лекційного матеріалу кожної теми наведено питання для самоконтролю, тестові та практичні завдання; для підбиття підсумків за кожним модулем передбачено контрольні роботи та наскрізна підсумкова задача. Самостійна та індивідуальна робота студентів передбачає виконання завдань теоретичного та практичного плану. Характерною рисою цього посібника є наявність завдань, пов'язаних із заповненням первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та складанням фінансової звітності, усі необхідні форми яких наведено в Додатках. Це забезпечить поглиблення засвоєння студентами теоретичного матеріалу та набуття практичних навичок роботи з документацією.

МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Тема 1. Бухгалтерський облік, його сутність, види та завдання

План

1. Бухгалтерський облік у системі господарського обліку.
2. Нормативна база ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.
3. Організація ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

1. Бухгалтерський облік у системі господарського обліку

У широкому розумінні облік означає спостереження, вимірювання та реєстрацію важливих для людини природних та суспільних явищ, які впливають на її життєдіяльність. Зокрема, таким явищем є господарська діяльність – будь-яка діяльність, що пов'язана з виробництвом, обміном і споживанням матеріальних та нематеріальних благ. Суб'єктами господарської діяльності є фізичні та юридичні особи. Господарський облік являє собою процес відображення кількісних і якісних характеристик господарської діяльності з надання повної і правдивої інформації для прийняття рішень.

Господарський облік поділяють на три види:

- 1) оперативний – використовується для спостереження і контролю за окремими операціями і процесами з метою управління ними в період їх здійснення;
- 2) статистичний – вивчає і контролює масові суспільно-економічні та окремі типові явища і процеси;
- 3) бухгалтерський – відображає господарську діяльність підприємств, організацій і установ.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Внутрішні користувачі задовольняють свої інформаційні потреби щодо ефективності роботи апарату управління, прибутковості організацій, прийняття управлінських і планових рішень,

стабільності і прибутковості підприємства, збереження робочих місць, оплати праці і пенсійного забезпечення тощо. До них належать: власники підприємств, управлінський персонал, робітники і службовці. Зовнішні користувачі поділяються на користувачів, які:

- 1) мають прямий фінансовий інтерес: інвестори, постачальники, замовники, покупці, підрядники, банки та небанківські кредитні установи;
- 2) не мають прямого фінансового інтересу: органи державного регулювання та контролю, учасники фондового і товарних ринків;
- 3) не мають фінансового інтересу взагалі: аудиторські фірми, фінансові аналітики та радники, судові та арбітражні органи, громадські організації, профспілки.

Основні функції бухгалтерського обліку:

- інформаційна – полягає в забезпеченні інформацією про фінансовий стан і діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів;
- контрольна – полягає в можливості контролювати використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів підприємства методами бухгалтерського обліку;
- оцінювальна – полягає у вартісному вимірюванні та визнанні в обліку різнопланових об'єктів.

Щоб відобразити господарські засоби й процеси, що здійснюються на підприємстві, їхні кількісні та якісні характеристики в обліку застосовують такі види вимірників:

- 1) натуральні – забезпечують відображення об'єктів обліку в одиницях маси, об'єму, площі, потужності тощо;
- 2) трудові – використовують для визначення затраченої праці в одиницях робочого часу – днях, годинах, хвили-нах;
- 3) грошовий (вартісний) – застосовують для обчислення ва-ртості об'єктів обліку.

Класифікація бухгалтерського обліку.

1. За сферою діяльності.
 - 1.1. Виробничо-господарський.
 - 1.2. Бюджетний.
 - 1.3. Банківський.

2. За обліковими функціями.

2.1. Фінансовий – комплексний облік ресурсів та господарської діяльності підприємства шляхом суцільного і безперервного відображення господарських операцій за звітний період.

2.2. Управлінський – процес підготовки інформації необхідної керівництву для потреб внутрішнього менеджменту поточної виробничої діяльності підприємства.

2.3. Податковий – специфічний функціональний облік, що здійснюється з метою нарахування та сплати податків відповідно до вимог податкового законодавства.

Принцип бухгалтерського обліку – це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінюванні та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні ґрунтується на таких основних принципах.

1. Обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінювання, які повинні запобігати недооцінці зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

2. Повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні й потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

3. Автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.

4. Послідовність – принцип постійного (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.

5. Безперервність – оцінювання активів та зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі.

6. Нарухування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відобража-

ються в обліку і звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

7. Превалювання змісту над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

8. Історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво і придбання.

9. Єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у фінансовій звітності в єдиній грошовій оцінці.

10. Періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

2. Нормативна база введення бухгалтерського обліку на підприємствах

Ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності регламентується національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (ПСБО), які розробляються і вдосконалюються з урахуванням вимог міжнародних стандартів та особливостей системи обліку, що склалася в Україні.

ПСБО – це офіційно затверджені правила та методологічні основи ведення обліку в Україні, використання яких обов'язкове для підприємств, установ, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ). На сьогодні Міністерством фінансів України запроваджено 31 ПСБО, норми яких охоплюють практично всі основні ділянки обліку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Перелік положень (стандартів) бухгалтерського обліку

Номер і назва ПСБО	Дата і номер наказу Міністерства фінансів України про затвердження ПСБО
1. Загальні вимоги до фінансової звітності	31.03.1999 р.№87
2. Баланс	31.03.1999 р.№87
3. Звіт про фінансові результати	31.03.1999 р.№87
4. Звіт про рух грошових коштів	31.03.1999 р.№87
5. Звіт про власний капітал	31.03.1999 р.№87
6. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах	28.05.1999 р.№137

Продовження таблиці

Номер і назва ПСБО	Дата і номер наказу Міністерства фінансів України про затвердження ПСБО
7. Основні засоби	27.04.2000 р. №92
8. Нематеріальні активи	18.10.1999 р. №242
9. Запаси	20.10.1999 р. №246
10. Дебіторська заборгованість	8.10.1999 р. №237
11. Зобов'язання	31.01.2000 р. №20
12. Фінансові інвестиції	26.04.2000 р. №91
13. Фінансові інструменти	30.11.2001 р. №559
14. Оренда	28.07.2000 р. №181
15. Дохід	29.11.1999 р. №290
16. Витрати	31.12.1999 р. №318
17. Податок на прибуток	28.12.2000 р. №353
18. Будівельні контракти	28.04.2001 р. №205
19. Об'єднання підприємств	7.07.1999 р. №163
20. Консолідована фінансова звітність	30.07.1999 р. №176
21. Вплив змін валютних курсів	10.08.2000 р. №193
22. Вплив інфляції	28.02.2002 р. №147
23. Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін	18.06.2001 р. №303
24. Прибуток на акцію	16.07.2001 р. №344
25. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	25.02.2000 р. №39
26. Виплати працівникам	28.10.2003 р. №601
27. Діяльність, що припиняється	07.11.2003 р. №617
28. Зменшення корисності активів	24.12.2004 р. №817
29. Фінансова звітність за сегментами	19.05.2005 р. №412
30. Біологічні активи	18.11.2005 р. №790
31. Фінансові витрати	28.04.2006 р. №415

3. Організація ведення бухгалтерського обліку на підприємстві

Підприємство самостійно визначає облікову політику, обирає форму бухгалтерського обліку, розробляє систему і форми управлінського обліку, затверджує правила документообороту і технологію оброблення облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності. Затвердження облікової політики проводиться наказом по підприємству, який має містити такі розділи: загальні положення, організація роботи бухгалтерії (форма

обліку, робочий план рахунків, графік документообороту, план проведення інвентаризацій, склад звітності), методика ведення обліку.

Згідно з чинним законодавством, ведення бухгалтерського обліку на підприємстві може бути організовано шляхом:

- 1) введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- 2) користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- 3) ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- 4) самостійного ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства, крім тих підприємств, звітність яких повинна оприлюднюватися.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення господарському обліку.
2. Охарактеризуйте види господарського обліку.
3. Що являє собою бухгалтерський облік?
4. Які функції виконує бухгалтерський облік, і в чому вони полягають?
5. На які сукупності поділяють користувачів облікової інформації? Що лежить в основі такого поділу?
6. Охарактеризуйте групи зовнішніх користувачів облікової інформації.
7. Види вимірників, які використовуються в обліку.
8. Класифікація бухгалтерського обліку за сферою діяльності.
9. Класифікація бухгалтерського обліку за обліковими функціями.
10. Для чого встановлено принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності?
11. Принципи бухгалтерського обліку:
 - в обачності;
 - в повному висвітленні;
 - в автономності;

- в послідовності;
 - в безперервності;
 - в нарахуванні та відповідності доходів і витрат;
 - в переважуванні змісту над формою;
 - в історичній (фактичній) собівартості;
 - в єдиному грошовому вимірнику;
 - в періодичності.
12. Що таке Положення (стандарту) бухгалтерського обліку?
 13. Що таке облікова політика підприємства?
 14. Як може бути організовано ведення бухгалтерського обліку на підприємстві?

Тестові завдання

1. Господарський облік поділяється на такі види:

- а) фінансовий, управлінський, податковий;
- б) оперативний, статистичний, бухгалтерський;
- в) оперативний, податковий, статистичний;
- г) бухгалтерський, управлінський, оперативний.

2. Бухгалтерський облік виконує такі функції:

- а) інформаційну, контрольну, спостережувальну, узагальнювальну;
- б) контрольну, оцінювальну, узагальнювальну, вимірювальну;
- в) інформаційну, контрольну, оцінювальну;
- г) аналітичну, контрольну, спостережувальну, вимірювальну.

3. Для відображення господарських засобів і процесів в обліку застосовують такі вимірники:

- а) натуральний, трудовий, грошовий;
- б) кількісний, якісний, вартісний;
- в) трудовий, грошовий, кількісний;
- г) натуральний, якісний, вартісний.

4. За сферою діяльності бухгалтерський облік поділяється на:

- а) оперативний, статистичний, банківський;
- б) фінансовий, управлінський, податковий;
- в) управлінський, виробничо-господарський, бюджетний;
- г) виробничо-господарський, бюджетний, банківський.

5. Процес підготовки інформації, необхідної керівництву для потреб внутрішнього менеджменту поточної виробничої діяльності підприємства, називається:

- а) виробничо-господарським обліком;
- б) управлінським обліком;
- в) статистичним обліком;
- г) бухгалтерським обліком.

6. Зовнішніми користувачами фінансової звітності, які мають прямий фінансовий інтерес, є:

- а) органи податкової служби, банки, аудиторські компанії;
- б) інвестори, постачальники, органи податкової служби;
- в) постачальники, банки, аудиторські компанії;
- г) банки, постачальники, інвестори.

7. Комплексний системний облік майна, господарської діяльності підприємства через суцільне, повне й безперервне відображення господарських процесів за звітний період – це:

- а) фінансовий облік;
- б) бухгалтерський облік;
- в) оперативний облік;
- г) виробничо-господарський облік.

8. Не мають прямого фінансового інтересу такі користувачі облікової інформації:

- а) інвестори, постачальники, органи податкової служби;
- б) банки, постачальники, інвестори;
- в) учасники фондового і товарних ринків, органи державної статистики;
- г) аудиторські компанії, судові установи, громадські органи.

9. Для спостереження і контролю за окремими операціями та процесами на найважливіших ділянках господарської діяльності з метою управління ними в міру їх здійснення використовують:

- а) бухгалтерський облік;
- б) фінансовий облік;
- в) управлінський облік;
- г) оперативний облік.

10. Масові суспільно-економічні та окремі типові явища й процеси вивчає і контролює:

- а) статистичний облік;

- б) оперативний облік;
- в) податковий облік;
- г) суспільний облік.

11. Принцип, за яким методи оцінювання, що застосовуються в обліку, повинні запобігати недооцінюванню зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства, називається:

- а) нарахування і відповідності доходів і витрат;
- б) безперервності діяльності;
- в) повного висвітлення;
- г) обачності.

12. Принцип, який означає, що кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства називається:

- а) безперервності діяльності;
- б) обачності;
- в) автономності;
- г) повного висвітлення.

13. Принцип, що означає можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності, називається:

- а) періодичності;
- б) автономності;
- в) повного висвітлення;
- г) єдиного грошового вимірника.

14. Принцип, відповідно до якого пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво і придбання, називається:

- а) єдиного грошового вимірника;
- б) історичної собівартості;
- в) обачності;
- г) автономності.

15. Постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики зумовлюється принципом:

- а) стабільності;
- б) послідовності;

- в) єдиного грошового вимірника;
- г) постійності.

16. Принцип, згідно з яким фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі, називається:

- а) обачності;
- б) послідовності;
- в) повного висвітлення;
- г) автономності.

17. Доходи слід відображати в обліку і звітності в тому періоді, коли вони були зароблені, а витрати – коли вони забезпечували одержання цих доходів відповідно до принципу:

- а) повного висвітлення;
- б) історичної собівартості;
- в) періодичності;
- г) нарахування і відповідності доходів і витрат.

Тема 2. Предмет і метод бухгалтерського обліку

План

1. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку.
2. Господарські засоби, джерела їх утворення, та господарські процеси.
3. Елементи методу бухгалтерського обліку

1. Предмет та об'єкти бухгалтерського обліку.

Предметом бухгалтерського обліку в широкому розумінні є все те, що відображається в обліку, тобто господарська діяльність. У вузькому розумінні предметом обліку виступають дії та події господарської діяльності, які трансформуються у своїй сукупності в певний стан і результати господарської діяльності. Предмет обліку обмежується рамками господарюючого суб'єкта і складається з окремих елементів, які називають об'єктами. Господарські засоби підприємства класифікують за двома ознаками: 1) складом і розміщенням; 2) джерелами утворення (формування). Під об'єктом обліку розуміють конкретний засіб (майно),

джерело його утворення та їх рух у процесі розширеного відтворення. Об'єкти обліку можна об'єднати в такі групи:

- 1) господарські засоби (майно);
- 2) джерела формування засобів;
- 3) господарські процеси.

Таким чином, **предметом бухгалтерського обліку** є господарські засоби, джерела їх утворення, господарські процеси, що відбуваються на підприємстві, та їх результати.

2. Господарські засоби, джерела їх утворення, та господарські процеси.

Майно – це основні і оборотні засоби, що належать підприємству, вартість яких відображається в активі бухгалтерського балансу. Тому майно підприємства називають активами. Активи – це ресурси, отримані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічних вигод у майбутньому.

Таблиця 2.1.

Класифікація активів в обліку

Ознаки класифікації			
	За формами функціонування	За характером участі в процесі обороту	За ступенем ліквідності
Види активів	Матеріальні	Необоротні	Абсолютно ліквідні
	Нематеріальні	Оборотні	Ліквідні
	Фінансові		Малоліквідні

Матеріальні активи – це засоби підприємства, які мають матеріально-речову форму. До них належать: основні засоби, незавершене будівництво, запаси.

Основні засоби – це сукупність засобів праці, які функціонують у незмінній натурально-речовій формі в процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду або для здійснення адміністративних функцій, очікуваний строк корисної експлуатації яких більше ніж 1 рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік). До основних засобів відносяться: земля, будівлі, споруди, обладнання, машини, прилади тощо.

Незавершене будівництво – це вартість недобудованих об'єктів, споруд, зведення яких здійснюється для власних потреб підприємства.

Запаси – це активи, які утримуються з метою подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, управління підприємством чи перебувають в процесі виробництва з метою подальшого продажу. До запасів відносяться: сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, товари тощо.

Нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, але мають вартість і можуть бути ідентифіковані та утримуються підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. До них відносяться: права користування природними ресурсами, майном, товарні знаки, авторські права, програмне забезпечення, технології, ноу-хау, гудвіл тощо). Нематеріальні активи, як і основні засоби, переносять свою вартість на витрати виробництва протягом строку їх служби шляхом нарахування амортизації.

Фінансові активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства, контракт, що надає право обмінюватися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах; інструмент власного капіталу іншого підприємства. До цієї групи належать готівкові кошти в національній та іноземній валютах, фінансові інвестиції підприємства в цінні папери та статутні капітали інших підприємств, дебіторська заборгованість різних фізичних та юридичних осіб перед даним підприємством за відвантажену їм продукцію, товари чи надані послуги. Особи, які мають заборгованість перед підприємством, називаються його дебіторами. Фінансові інвестиції та дебіторська заборгованість можуть бути довгостроковими (з терміном погашення понад один рік) і поточними (з терміном погашення до року).

Необоротні активи – це сукупність засобів, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. До них належать засоби тривалістю використання більше одного року

(або операційного циклу, якщо він довший за рік), а саме: основні засоби, капітальні інвестиції, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи.

Оборотні активи – це господарські засоби, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу, тому всю свою вартість вони відразу переносять на виготовлену з них продукцію. До них належать: виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти в касі та на рахунках у банку.

Ліквідність активів підприємства – це ступінь їх можливості конвертування в грошову форму з метою своєчасного забезпечення платежів підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями. До абсолютно ліквідних активів належать грошові кошти в національній та іноземній валюті в банках і касі. До ліквідних активів належать дебіторська заборгованість, поточні фінансові вкладення, виробничі запаси, готова продукція, товари. До малоліквідних активів належать основні засоби, незавершене будівництво, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів.

Господарські засоби (активи) підприємства формуються за рахунок власних і залучених джерел, які відображаються в пасиві балансу і називаються пасивами.

До власних джерел відносять власний капітал та забезпечення. До власного капіталу належать: статутний і пайовий капітал (кошти, які внесли засновники на час реєстрації підприємства), додатковий та резервний капітал, прибуток, одержаний за результатами діяльності. Власний капітал підприємства визначається величиною чистих активів, що обчислюється як різниця між вартістю активів і залучених коштів.

Статутний капітал формується за рахунок сукупності вкладів засновників (власників) у майно підприємства для забезпечення його діяльності в розмірах, визначених установчими документами. Розмір статутного капіталу може змінюватися лише за рішенням акціонерів за рахунок додаткових вкладень засновників або за рахунок частини прибутку підприємства. Аналогічно фор-

мується і пайовий капітал у кооперативах та спілках. Резервний капітал створюється в результаті розподілу прибутку і є джерелом коштів, призначених для покриття можливих збитків, непередбачуваних витрат, виплати дивідендів за привілейованими акціями тощо. Його величина має становити не менше ніж 25% статутного капіталу, а розмір щорічних відрахувань – не менше ніж 5% від чистого прибутку підприємства. Додатковий капітал формується за рахунок емісійного доходу, дооцінки активів, безоплатно одержаного майна тощо. Нерозподілений прибуток – це сума чистого прибутку, що залишилася в розпорядженні підприємства після сплати податків та розподілу між власниками.

Забезпечення являють собою зобов'язання з невизначеними на дату балансу сумою або часом погашення, до складу яких відносяться забезпечення виплат персоналу, гарантійних зобов'язань, додаткове пенсійне забезпечення тощо. Поряд із забезпеченням до власних джерел відносять цільове фінансування та цільові надходження, які надаються підприємству з Державного бюджету або іншими фізичними та юридичними особами для реалізації конкретних заходів (науково-дослідні роботи, підготовка кадрів, соціальні потреби тощо).

До залучених джерел формування господарських засобів належать такі, що тимчасово надаються в користування підприємству, а потім повертаються їх власникам на узгоджених між ними умовах. До них відносять: кредити банків, фінансові зобов'язання, кредиторську заборгованість. Залучені кошти можуть бути довгостроковими і поточними (короткостроковими) і називаються зобов'язаннями.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій, погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Кредити – це кошти, які надаються підприємству банками або іншими кредитними установами на умовах повернення, строкості, платності, цільового призначення та забезпеченості. Залежно від терміну повернення кредити поділяють на довгострокові (понад один рік) і короткострокові (до одного року). Фінансові зобов'язання – це додатково залучені кошти, які отримує підприємство в результаті емісії та розміщення боргових цінних

паперів підприємства на умовах повернення і плати у вигляді відсотків або дисконту. Як і кредити банків, вони можуть бути довго- і короткостроковими.

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства перед іншими фізичними та юридичними особами за отриману від них продукцію, за надані ними послуги або виконані роботи, заборгованість за нарахованими, але не сплаченими податками та іншими платежами. Фізичні та юридичні особи, перед якими підприємство має кредиторську заборгованість, називаються кредиторами.

У процесі господарської діяльності господарські засоби здійснюють постійний кругообірот, змінюючи при цьому форму і вартість, тобто проходять операційний цикл.

Операційний цикл – це проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виготовленої з них продукції або товарів і послуг. Стадіями кругообіроту господарських засобів є такі процеси: постачання, виробництво, реалізація.

Господарський процес – це взаємодія трьох складових: засобів праці (будівлі, станки, обладнання, інструменти), предметів праці (сировина, матеріали, паливо, енергія), живої праці (робоча сила). Господарський процес складається з первинних елементів – господарських операцій.

Господарська операція – це дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів, зобов'язань та власному капіталі підприємства.

Процес постачання – це стадія кругообіроту, на якій гроші обмінюються на засоби виробництва і ресурси праці. Підприємство в результаті забезпечується матеріальними і трудовими ресурсами. Об'єктами обліку є витрати на придбання засобів і ресурсів, обсяг їх заготівлі, розрахункові операції з постачальниками.

Процес виробництва – це стадія кругообіроту, на якій створюються блага шляхом поєднання засобів виробництва із робочою силою (виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг). Об'єктами обліку є витрати (засоби праці в розмірі зношеної частини, сировина, паливо, енергія, праця та її оплата), собівартість продукції, наявність та рух готової продукції.

Процес реалізації – це стадія кругообороту, на якій виготовлена товарна продукція продається і набуває грошової форми, що дає можливість почати наступний операційний цикл кругообороту капіталу. Об'єктами обліку є витрати, пов'язані з відвантаженням та реалізацією продукції, обсяг відвантаження та реалізації продукції, обчислення доходу та прибутку від реалізації продукції, розрахунки з покупцями та за зобов'язаннями з податковими та іншими органами.

3. Елементи методу бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік, як і кожна наука, має свій метод. Для розкриття сутності бухгалтерського обліку широко використовують загальнонаукові методи: діалектичний, історичний та системний підходи, метод індукції і дедукції. Поряд із загальнонауковими методами бухгалтерський облік має свої специфічні методи (прийоми), які обумовлені сутністю самого предмету, технологією обліку, завданнями та вимогами.

Метод бухгалтерського обліку – це сукупність спеціальних прийомів, за допомогою яких вивчають його предмет. Бухгалтерський облік вивчає свій предмет за допомогою таких методів:

- 1) хронологічного і систематичного спостереження;
- 2) вимірювання господарських засобів і процесів;
- 3) реєстрації та класифікації даних з метою їх систематизації;
- 4) узагальнення інформації з метою звітності.

Облікові дані формуються за допомогою таких елементів методу:

- документування;
- інвентаризація;
- оцінювання;
- калькулювання;
- рахунки;
- подвійний запис;
- бухгалтерський баланс;
- фінансова звітність.

Методу спостереження відповідають прийоми документування та інвентаризації. Вимірювання здійснюють оцінюванням і калькулюванням. Реєстрацію та класифікацію (поточне групування) проводять на рахунках за допомогою подвійного запису.

Узагальнення інформації з метою звітності відбувається у бухгалтерському балансі та фінансовій звітності.

Документування – спосіб первинного спостереження і відображення господарських операцій у первинних бухгалтерських документах.

Інвентаризація – метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку, який полягає у виявленні фактичної наявності і стану залишків майна підприємства шляхом їх описування, підрахунку і оцінювання та зіставлення отриманих даних з даними бухгалтерського обліку. Метою проведення інвентаризації є приведення у відповідність облікових даних до фактичної наявності цінностей.

Оцінка – спосіб грошового вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, сутність якого полягає в перерахунку натуральних та трудових характеристик об'єктів обліку у вартісні відповідно до встановлених пропорцій.

Калькулювання – це метод обчислення собівартості виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг шляхом вимірювання та розподілу витрат, які належать до того чи іншого об'єкта калькулювання (виробу, процесу, замовлення тощо). Облік кругообороту капіталу ґрунтується на трьох калькуляціях: собівартості придбання (постачання, закупки), виробничої собівартості та повної собівартості реалізованої продукції.

Бухгалтерський рахунок – спосіб систематичного спостереження, поточного групування та відображення інформації про стан та зміни в складі окремих об'єктів обліку (господарських засобів, джерел їх утворення та господарських процесів). Графічно відображається у вигляді двосторонньої таблиці, ліва сторона якої називається дебет, а права – кредит.

Подвійний запис – метод відображення кожної господарської операції одночасно за дебетом одного і кредитом іншого рахунку в одній і тій самій сумі.

Бухгалтерський баланс – метод узагальнення даних про майно суб'єкта господарювання за видами (складом і розміщенням) і джерелами утворення в грошовому вимірі на певну дату.

Фінансова звітність – метод підсумкового узагальнення і одержання системи економічних показників, що характеризують господарську діяльність підприємства за звітний період.

Питання для самоконтролю

1. Що є предметом бухгалтерського обліку?
2. Охарактеризуйте об'єкти бухгалтерського обліку.
3. Дайте визначення активам.
4. Класифікація активів в обліку за формами функціонування.
5. Класифікація активів в обліку за характером участі в процесі обороту.
6. Що таке ліквідність активів?
7. Класифікація активів в обліку за ступенем ліквідності.
8. Що відносять до матеріальних активів?
9. Що відносять до нематеріальних активів?
10. Що відносять до фінансових активів?
11. Що таке дебіторська заборгованість? Кого називають дебіторами підприємства?
12. Які активи вважаються оборотними?
13. Які активи вважаються необоротними?
14. Що таке пасиви?
15. Що відноситься до власних джерел утворення засобів?
16. Які джерела утворення засобів є залученими?
17. Що таке кредиторська заборгованість? Кого називають кредиторами підприємства?
18. Що таке операційний цикл, та скільки він триває?
19. Охарактеризуйте стадії кругообороту господарських засобів:
 - постачання;
 - виробництва;
 - реалізації.
20. Дайте визначення господарському процесу та господарській операції.
21. Метод бухгалтерського обліку.
22. Охарактеризуйте елементи методу бухгалтерського обліку:
 - документування;
 - інвентаризація;
 - оцінювання;
 - калькулювання;
 - рахунки;
 - подвійний запис;

- бухгалтерський баланс;
- бухгалтерська звітність.

Тестові завдання

1. До об'єктів бухгалтерського обліку відносяться:

- а) господарські процеси;
- б) господарська діяльність;
- в) господарські засоби;
- г) господарюючі суб'єкти.

2. Активи в бухгалтерському обліку класифікуються за:

- а) формами функціонування;
- б) складом і розміщенням;
- в) джерелами утворення;
- г) ступенем ліквідності.

3. За формами функціонування господарські активи поділяють на такі групи:

- а) оборотні, необоротні;
- б) матеріальні, нематеріальні, фінансові;
- в) абсолютно ліквідні, ліквідні і малоліквідні;
- г) власні, залучені.

4. До необоротних, матеріальних, малоліквідних активів належать:

- а) основні засоби;
- б) нематеріальні активи;
- в) виробничі запаси;
- г) дебіторська заборгованість.

5. До оборотних, фінансових, ліквідних активів належать:

- а) виробничі запаси;
- б) готова продукція;
- в) дебіторська заборгованість;
- г) основні засоби.

6. До оборотних, матеріальних, ліквідних активів відносять:

- а) грошові кошти;
- б) товари;
- в) капітальні вкладення;
- г) дебіторська заборгованість.

7. Дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів, зобов'язань та власному капіталі, називається:

- а) господарським процесом;
- б) господарською операцією;
- в) господарським вчинком;
- г) господарським фактом.

8. Тимчасово залучені підприємством кошти від фізичних та юридичних осіб називаються:

- а) дебіторською заборгованістю;
- б) цільовим фінансуванням;
- в) забезпеченням;
- г) кредиторською заборгованістю.

9. До залучених джерел формування господарських засобів належать:

- а) грошові кошти;
- б) кредити банків;
- в) кредиторська заборгованість;
- г) статутний капітал.

10. Власними джерелами формування господарських засобів вважаються:

- а) прибуток;
- б) зобов'язання за облігаціями;
- в) основні засоби;
- г) резервний капітал.

11. Заборгованість різних фізичних та юридичних осіб перед підприємством називається:

- а) кредиторською;
- б) дебіторською;
- в) інвестиційною;
- г) капітальною.

12. Ступінь можливості перетворення активів у грошову форму називається:

- а) оборотністю;
- б) забезпеченістю;
- в) ліквідністю;
- г) гарантованістю.

13. У балансі підприємства джерела залучених коштів називають:

- а) активами;
- б) зобов'язаннями;
- в) власним капіталом;
- г) засобами.

14. Проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отримання коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг називається:

- а) операційним циклом;
- б) господарським циклом;
- в) звітним періодом;
- г) податковим періодом.

15. Методу хронологічного і систематичного спостереження відповідають такі прийоми:

- а) бухгалтерський баланс та звітність;
- б) документування та інвентаризація;
- в) оцінювання і калькулювання;
- г) бухгалтерські рахунки і подвійний запис.

16. Методу вимірювання господарських засобів і процесів відповідають такі прийоми:

- а) бухгалтерський баланс та звітність;
- б) документування та інвентаризація;
- в) оцінювання і калькулювання;
- г) бухгалтерські рахунки і подвійний запис.

17. Методу реєстрації та класифікації даних з метою їх систематизації відповідають такі прийоми:

- а) бухгалтерський баланс та звітність;
- б) документування та інвентаризація;
- в) оцінювання і калькулювання;
- г) бухгалтерські рахунки і подвійний запис.

18. Методу узагальнення облікової інформації відповідають такі прийоми:

- а) бухгалтерський баланс та звітність;
- б) документування та інвентаризація;
- в) оцінювання і калькулювання;
- г) бухгалтерські рахунки і подвійний запис.

19. Метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку називається:

- а) документуванням;
- б) калькулюванням;
- в) інвентаризацією;
- г) звітністю.

20. Спосіб грошового вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку називається:

- а) калькулюванням;
- б) оцінюванням;
- в) інвентаризацією;
- г) звітністю.

21. Спосіб поточного групування економічно однорідних об'єктів обліку називається:

- а) подвійним записом;
- б) бухгалтерським балансом;
- в) інвентаризацією;
- г) бухгалтерським рахунком.

22. Суть подвійного запису полягає в подвійному відображенні господарської операції:

- а) у натуральних та вартісних вимірниках;
- б) у балансі та фінансовій звітності;
- в) у двох різних документах з метою їхнього взаємного контролю;
- г) за дебетом одного і кредитом іншого рахунка однією й тією самою сумою.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

На підставі даних для виконання задачі провести групування майна господарства за групами, видами і сферами застосування.

Вихідні дані. Склад майна машинобудівного заводу:

№ з/п	Найменування майна підприємства	Відповідь
1.	Паливо	
2.	Готова продукція в коморі	
3.	Виробниче обладнання в цехах	
4.	Заборгованість покупців за відвантажені товари	
5.	Канцелярські товари	
6.	Тара	
7.	Аванс у агента відділу постачання	
8.	Каса	
9.	Основні матеріали	
10.	Інші дебітори	
11.	Акредитиви	
12.	Акції (строком 6 місяців)	
13.	Програмне забезпечення	
14.	Поточний рахунок у національній валюті	
15.	Основні матеріали	
16.	Малоцінні необоротні швидкозношувані предмети	
17.	Купівельні напівфабрикати	
18.	Розрахункова чекова книжка	
19.	Брокерське місце на біржі	
20.	Поточний рахунок в іноземній валюті	
21.	Будівлі й споруди складів відділу маркетингу	
22.	Підзвітні особи	
23.	Будівля офісу	
24.	Витрати майбутніх періодів	
25.	Незавершене промислове виробництво	

Задача 2

Завдання

На основі даних для виконання задачі провести групування засобів підприємства за складом та розміщенням. Для групування господарських засобів заповнити таку таблицю:

Назва розділів та видів засобів	Часткові суми						Загальна сума
I. Необоротні активи							
1. Будівлі та споруди							
2. Машини та обладнання							
3. Транспортні засоби							
4. Інструмент							
5. Виробничий інвентар							
6. Господарський інвентар							
Разом за розділом I							
II. Оборотні активи							
1. Основні матеріали							
2. Допоміжні матеріали							
3. Паливо							
4. Малоцінні та швидкозношувані предмети							
5. Незавершене виробництво							
6. Готова продукція							
7. Поточний рахунок							
8. Каса							
9. Розрахунки з покупцями							
10. Розрахунки з підзвітними особами							
Разом за розділом II							
III. Витрати майбутніх періодів							
Разом за розділом III							
Усього господарських засобів							

Вихідні дані. Господарські засоби швацької фабрики на 1 січня 200X року:

№ з/п	Назва господарських засобів	Одиниця виміру	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн
1.	Тканина вовняна	м	3000	23	69000
2.	Крейда закрійна	шт.	500	0,2	100
3.	Пальта чоловічі зимові	шт.	250	1000	250000
4.	Вугілля кам'яне	т	60	220	13200
5.	Комп'ютери	шт.	3	1950	5850
6.	Автомобілі вантажні	шт.	2	4100	8200
7.	Олія машинна	кг	200	21	4200
8.	Шафа металева	шт.	2	350	700
9.	Будівля основного цеху	грн	-	-	180000
10.	Тканина бавовняна	м	2000	15	30000
11.	Будівля складу матеріалів	грн	-	-	50000
12.	Костюми вовняні чоловічі	шт.	150	800	120000
13.	Столи конторські	шт.	10	750	7500
14.	Костюми дитячі	шт.	120	100	12000
15.	Вантажні автомобілі	шт.	3	39000	117000
16.	Машини швацькі універсальні	шт.	40	2600	104000
17.	Грошові кошти на поточному рахунку в банку	грн	-	-	325000
18.	Шафи конторські	шт.	11	800	8800
19.	Кошти в касі	грн	-	-	4000
20.	Будівля котельні	грн	-	-	60000
21.	Ганчірки для обтирання машин	кг	52	2	104
22.	Будівля управління фабрики	грн	-	-	1200000
23.	Крой чоловічих костюмів	шт.	100	500	50000
24.	Аванс на відрядження інженеру	грн	-	-	450
25.	Машини швацькі спеціальні	шт.	50	5000	250000
26.	Будівля гаража	грн	-	-	280000
27.	Аванс на господарські потреби завгоспу	грн	-	-	150
28.	Товарі, відвантажені АТ "Одяг"	грн	-	-	18500
29.	Столи спеціальні для розкрою	шт.	30	5000	150000
30.	Тканина шовкова	м	2000	15	30000
31.	Крій дитячих костюмів	шт.	35	40	1400
32.	Пальта чоловічі зимові в обробці	шт.	86	880	75680
33.	Драп	м	500	32	16000
34.	Різне обладнання	грн	-	-	425000
35.	Різні допоміжні матеріали	грн	-	-	12500

Задача 3

Завдання

На основі даних для виконання задачі провести групування засобів підприємства за джерелами утворення майна за групами і видами.

Вихідні дані. Склад джерел утворення майна машинобудівного заводу:

№ з/п	Найменування джерел утворення майна	Відповідь
1.	Заборгованість заводу за отримані від постачальників матеріали	
2.	Заборгованість за платежами до бюджету	
3.	Статутний капітал	
4.	Забезпечення виплат відпусток	
5.	Довгострокові кредити	
6.	Емісійний дохід	
7.	Резервний капітал	
8.	Нерозподілений прибуток	
9.	Зобов'язання з фінансової оренди	
10.	Заборгованість за відрахуваннями на соціальне страхування	
11.	Короткострокові позики	
12.	Резерви незароблених премій	
13.	Заборгованість працівникам з оплати праці	
14.	Заборгованість по ПДВ	
15.	Позики не погашені вчасно	
16.	Цільові надходження	
17.	Заборгованість за нарахованими дивідендами	
18.	Доходи майбутніх періодів	
19.	Забезпечення гарантійних зобов'язань	
20.	Заборгованість Пенсійному фонду	

Задача 4

Завдання

Провести групування засобів швацької фабрики за джерелами їх утворення в таблиці такої форми:

Назви розділів і джерел утворення засобів	Часткові суми			Загальна сума, грн
I. Власний капітал				
1. Статутний капітал				
2. Додатковий капітал				
3. Резервний капітал				
4. Нерозподілений прибуток				
Разом за розділом I				
II. Забезпечення наступних витрат і платежів				
1. Забезпечення				
2. Цільове фінансування				
Разом за розділом II				
III. Довгострокові зобов'язання				
1. Довгострокові кредити банків				
2. Інші довгострокові зобов'язання				
Разом за розділом III				
IV. Поточні зобов'язання				
1. Короткострокові кредити				
2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги				
3. Розрахунки з бюджетом				
4. Розрахунки із страхування				
5. Розрахунки з оплати праці				
6. Інші поточні зобов'язання				
Разом за розділом IV				
V. Доходи майбутніх періодів				
Разом за розділом V				
Усього джерел засобів				

Вихідні дані. Джерела утворення господарських засобів швацької фабрики.

№ пор.	Найменування джерел утворення засобів	Сума, грн
1.	Позики банків терміном до одного року	42 000
2.	Заборгованість АТ “Текстиль” за тканину	4 500
3.	Статутний капітал	3 456 738
4.	Емісійний дохід	50 000
5.	Резервний капітал	60 000
6.	Гарантійний резерв	10 000
7.	Кредити банків терміном більше одного року	100 000
8.	Доходи майбутніх періодів	25 674
9.	Цільове фінансування	25 460
10.	Нерозподілений прибуток	256 000
11.	Заборгованість працівникам з оплати праці	123 657
12.	Заборгованість органам соціального страхування	75 000
13.	Заборгованість за податками і платежами до бюджету	12 000
14.	Заборгованість іншим кредиторам	5 678

Задача 5

Завдання

На основі даних для виконання задачі провести групування засобів підприємства за видами та джерелами утворення.

Вихідні дані. Склад засобів підприємства машинобудівного заводу:

№ з/п	Найменування майна та джерел його утворення	Відповідь
1.	Будівля цехів	
2.	Готівка в касі	
3.	Споруди	
4.	Мікрокалькулятори	
5.	Програмне забезпечення	
6.	Векселі видані (на 2 роки)	
7.	Заборгованість постачальнику за матеріали	
8.	Тара	
9.	Шафи металеві	
10.	Нерозподілений прибуток	
11.	Векселі отримані	
12.	Вугілля	
13.	Токарний верстат	
14.	Смуга сталева	
15.	Алюмінієвий лист	
16.	Верстат фрезерний	
17.	Заборгованість з оплати праці	

Продовження таблиці

№ з/п	Найменування майна та джерел його утворення	Відповідь
18.	Запасні частини для ремонту	
19.	Продукція, незакінчена обробкою	
20.	Резервний капітал	
21.	Заборгованість із соціального страхування	
22.	Інвентар різний	
23.	Будівля офісу	
24.	Короткострокові кредити	
25.	Акції інших підприємств (більше 12 місяців)	
26.	Фрези	
27.	Заборгованість інших кредиторів	
28.	Шафи канцелярські	
29.	Електрокари	
30.	Статутний капітал	
31.	Інструмент різний	
32.	Обладнання та інвентар клубу	
33.	Векселі видані	
34.	Обладнання різне	
35.	Готова продукція в коморі	
36.	Виставлені акредитиви	
37.	Програмне забезпечення	
38.	Вантажні автомобілі	
39.	Заборгованість за податками і платежами до бюджету	
40.	Поточний рахунок в національній валюті	
41.	Заборгованість підзвітних осіб	
42.	Паливо	
43.	Заборгованість покупців за відвантаженою продукцією	
44.	Малоцінні і швидкозношувані предмети	
45.	Різні матеріали	
46.	Стільці	
47.	Поточний рахунок в іноземній валюті	
48.	Загорожа підприємства	
49.	Гарантійний резерв	
50.	Заборгованість постачальникам за паливо	
51.	Облігації інших підприємств (до 1 року)	
52.	Цільові надходження	
53.	Довгострокові позики	
54.	Комплектуючі вироби	
55.	Інвентарна тара	
56.	Заборгованість працівників за отриманими коштами на відрядження	
57.	Обладнання та інвентар житлово-комунального господарства	
58.	Комп'ютери	
59.	Зареєстрований товарний знак	
60.	Напівфабрикати власного виробництва	

Тема 3. Система рахунків бухгалтерського обліку і подвійний запис

План

1. Бухгалтерські рахунки: будова та порядок здійснення записів.
2. Класифікація та План рахунків бухгалтерського обліку.
3. Сутність подвійного запису та алгоритм складання бухгалтерської проводки.
4. Узагальнення поточної облікової інформації.

1. Бухгалтерські рахунки: будова та порядок здійснення записів.

Поточний облік стану і змін засобів та джерел їх утворення, господарських процесів та явищ у діяльності підприємства забезпечується за допомогою системи рахунків.

Бухгалтерський рахунок – спосіб систематичного спостереження, поточного групування та відображення інформації про стан та зміни в складі окремих об'єктів обліку. Для кожної групи засобів, джерел їх формування та господарських процесів відкривають рахунок.

У результаті господарської діяльності активи та пасиви можуть збільшуватися або зменшуватися, що відображається на рахунках окремо. З цією метою рахунок бухгалтерського обліку побудовано у вигляді двосторонньої таблиці, ліву сторону якої називають “дебет”, а праву – “кредит”. Шифр і назву рахунка зазначають посередині таблиці.

Шифр і назва рахунка	
Дебет	Кредит

Рис. 3.1. Будова рахунка бухгалтерського обліку.

Об'єкт обліку характеризується наявністю на певний момент часу засобів або джерел, тому спочатку за рахунком відображають цей стан, який називається **початковим залишком** або **початковим са-**

льдо. Після цього за рахунком відображають суми господарських операцій, які спричинили зміни в складі відповідного об'єкта обліку. Збільшення об'єкта обліку записують на одній стороні рахунка, а зменшення – на протилежній. На підставі інформації про початкове сальдо об'єкта обліку та зміни протягом звітного періоду визначають сальдо на кінець звітного періоду. Узагальнена інформація про зміни в складі об'єкта обліку, відображена за дебетом і кредитом, називається оборотом. Підсумки записів за дебетом рахунка називають дебетовим оборотом, підсумки записів за кредитом рахунка – кредитовим оборотом.

Залежно від виду об'єктів обліку (засоби або джерела їх утворення) бухгалтерські рахунки поділяють на активні та пасивні. Активні рахунки призначені для обліку наявності та руху засобів і відкриваються для об'єктів, які відображаються в активі бухгалтерського балансу. Пасивні рахунки призначені для обліку наявності та зміни джерел утворення і відкриваються для об'єктів, які відображаються в пасиві балансу.

При відкритті рахунків початкові сальдо в них записують на підставі даних статей балансу. Оскільки господарські засоби розміщені на лівій стороні балансу – активі, то й сальдо за активними рахунками записують зліва у дебеті рахунка. Оскільки джерела господарських засобів відображаються в балансі праворуч, то сальдо за пасивними рахунками записують справа в кредиті рахунка. Таким чином, сума всіх залишків за активними рахунками відображає загальну вартість господарських засобів і дорівнює підсумку активу балансу, а сума всіх залишків пасивних рахунків відображає загальний обсяг джерел формування засобів і дорівнює підсумку пасиву балансу. З тієї сторони рахунка, де показується залишок, відображається збільшення об'єкта обліку, а з протилежного – зменшення.

Активний рахунок		Пасивний рахунок	
Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Початковий залишок (сальдо)			Початковий залишок (сальдо)
+	-	-	+
Збільшення	Зменшення	Зменшення	Збільшення
Оборот за Дебетом +	Оборот за Кредитом -	Оборот за Дебетом -	Оборот за Кредитом +
Кінцевий залишок (сальдо)			Кінцевий залишок (сальдо)

Рис. 3.2. Характер записів за активними і пасивними рахунками

Активні рахунки завжди мають залишок (сальдо) дебетовий (оскільки не можна витратити більше, ніж є в наявності та надійшло); пасивні рахунки – тільки кредитовий (оскільки джерела засобів обмежуються наявними господарськими засобами).

2. Класифікація та План рахунків бухгалтерського обліку.

Бухгалтерські рахунки класифікують так:

1. За економічним змістом об'єктів обліку:

1.1. Рахунки господарських засобів (активів) – призначені для відображення наявності та руху засобів. Залежно від виду активів рахунки поділяються на рахунки для обліку:

- необоротних активів – використовуються для отримання та узагальнення інформації про наявність і рух основних засобів, нематеріальних активів, фінансових та капітальних інвестицій та інших необоротних активів;
- запасів – використовуються для обліку виробничих запасів, готової продукції, товарів, необхідних для здійснення господарської діяльності;
- грошових коштів – використовуються для узагальнення даних про наявність і рух грошових коштів у касі, на поточних та інших рахунках у банках, грошових документів тощо;
- коштів у розрахунках – використовуються для узагальнення інформації про розрахунки дебіторами підприємства (покупцями та замовниками, за виданими авансами, підзвітними сумами, нарахованими доходами тощо).

1.2. Рахунки джерел формування засобів (пасивів) – відображають наявність та рух джерел. Залежно від виду пасивів рахунки поділяються на рахунки для обліку:

- власних джерел (власного капіталу і забезпечення зобов'язань) – використовуються для узагальнення інформації про стан і рух різних видів власного капіталу – статутного, пайового, додаткового, резервного, нерозподілених прибутків тощо, а також забезпечень, цільового фінансування і цільових надходжень;
- залучених джерел – використовуються для узагальнення відомостей про стан і рух довго- та короткострокових зобов'язань підприємства (за кредити, отримані від банків, за випущеними облігаціями, за виданими векселями, за оплати праці, перед постачальниками та підрядниками, за отриманими авансами тощо).

1.3. Рахунки господарських процесів – використовуються для відображення господарських операцій, пов'язаних із заготівлею і придбанням ресурсів, для здійснення капітальних інвестицій, виробництвом та реалізацією продукції.

2. За призначенням і структурою.

2.1. Основні – призначені для обліку наявності та руху господарських засобів та джерел їх утворення і є основою для складання балансу. Поділяються на:

- матеріальні – призначені для обліку наявності й руху матеріальних цінностей підприємства (основних засобів, товарів, виробничих запасів);
- грошові – використовуються для обліку наявності та руху грошових коштів підприємства (в касі, на рахунках в банках, грошових документів, інших еквівалентів грошових коштів);
- розрахункові – використовуються для обліку розрахункових відносин підприємства з іншими юридичними та фізичними особами (дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства);
- рахунки капіталу – призначені для обліку та контролю стану та руху різних видів власного капіталу, забезпечення зобов'язань та цільового фінансування.

2.2. Регульовальні – призначені для коригування показників окремих статей балансу, через що кожен з них розглядається в сукупності із основним рахунком. Самостійного значення не мають. Поділяються на: 1) контрарні (контрактивні і контрпасивні) – для формування показників балансу сальдо за контрарними рахунками віднімається від сальдо за основними рахунками, зменшуючи величину основного об'єкта обліку; 2) доповнювальні – для формування показників балансу сальдо за доповнювальними рахунками додається до сальдо за основними рахунками, збільшуючи величину основного об'єкта обліку.

2.3. Операційні – призначені для відображення господарських процесів постачання, виробництва, реалізації, витрат, доходів та результатів діяльності підприємства. Більшість з них не мають сальдо. Поділяються на:

- розподільчі – призначені для обліку витрат, які не можуть бути віднесені до конкретних об'єктів обліку, а потребують розподілу за встановленими критеріями. Поділяються на збірно-розподільчі (призначені для попереднього збирання витрат, пов'язаних із здійсненням загальновиробничих функцій з метою наступного їх розподілу за відповідними об'єктами), і звітно-розподільчі, або бюджетно-розподільчі (використовуються для розмежування витрат і доходів між звітними періодами для формування достовірного показника фінансового результату згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат);
- калькуляційні – призначені для обліку витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, виконанням робіт та наданням послуг для обчислення їх собівартості (виробництво, капітальні інвестиції);

2.4. Результатні – використовуються для порівняння доходів з витратами. Поділяються на:

- операційно-результатні – призначені для визначення результатів господарської діяльності підприємства шляхом порівняння валових доходів і валових витрат (фінансові результати);
- фінансово-результатні – призначені для обліку чистих фінансових результатів діяльності підприємства, нерозподіленого прибутку або непокритих збитків.

Основні, регулювальні, операційні та результатні рахунки складають систему балансових рахунків, оскільки їх сальдо відображаються в цій формі фінансової звітності. В обліку також використовуються рахунки, які не відображаються в балансі, а розміщуються за його підсумком. Їх називають позабалансовими. Поділ рахунків на балансові і позабалансові здійснюється за такими критеріями: 1) імовірність того, що підприємство отримає або втратить майбутню економічну вигоду, пов'язану з даним видом активу або пасиву; 2) конкретний вид активу або пасиву має вартість, яка може бути точно оцінена. Якщо засоби або джерела не відповідають цим критеріям, то їх обліковують на позабалансових рахунках.

2.5. Позабалансові – призначені для обліку наявності та руху цінностей, що не належать підприємству, але тимчасово перебувають у його користуванні, розпорядженні або на зберіганні (умовні права і зобов'язання, бланки суворого обліку; списані активи). Поділяються на:

- рахунки для обліку майна (орендовані необоротні активи, активи на відповідальному зберіганні, списані активи, бланки суворого обліку);
- рахунки для обліку зобов'язань (контрактні зобов'язання, непередбачені активи і зобов'язання, гарантії та забезпечення надані і отримані).

Облік на позабалансових рахунках ведеться без застосування методу подвійного запису.

Порівнюваність і узагальнення даних обліку та звітності забезпечується використанням єдиної системи рахунків бухгалтерського обліку, яка має форму Плану рахунків. **План рахунків** – це систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку для відображення господарських операцій і накопичення облікової інформації про діяльність підприємства, необхідної користувачам для прийняття рішень. На сьогодні в Україні застосовують п'ять планів рахунків бухгалтерського обліку:

- підприємств і організацій;
- суб'єктів малого підприємництва;
- бюджетних установ;
- Національного банку України;
- комерційних банків.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій складається з десяти класів (табл.. 3.1).

Таблиця 3.1

Взаємозв'язок Плану рахунків з формами фінансової звітності

План рахунків		Форми фінансової звітності
Клас	Назва класу	
1.	Необоротні активи	Баланс (актив)
2.	Запаси	
3.	Кошти, розрахунки та інші активи	Баланс (пасив)
4.	Власний капітал та забезпечення зобов'язань	
5.	Довгострокові зобов'язання	
6.	Поточні зобов'язання	
7.	Доходи і результати діяльності	Звіт про фінансові результати
8.	Витрати за елементами	
9.	Витрати діяльності	
0.	Позабалансові рахунки	Примітки до фінансової звітності

У Плані рахунків використана децимальна система кодування, за якої кожна цифра в коді рахунка визначає відповідну складову (клас, синтетичний рахунок, субрахунок). Наприклад, код 281 означає: 2 – клас “Запаси”, 8 – синтетичний рахунок “Товари”; 1 – субрахунок “Товари на складі”.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій наведено в Додатку 1.

3. Сутність подвійного запису та алгоритм складання бухгалтерської проводки

Економічна сутність господарської операції полягає в тому, що вона викликає подвійні та рівновеликі зміни засобів та джерел їх формування. Двоїтий характер господарської операції зумовлює необхідність відображення її на рахунках методом подвійного запису. Подвійний запис – метод відображення кожної господарської операції одночасно за дебетом одного і кредитом іншого рахунку в одній і тій самій сумі.

Взаємозв'язок між рахунками, що виникає в результаті подвійного запису, називається **кореспонденцією** рахунків (або бу-

хгалтерською **проводкою**), а рахунки – кореспондуючими. Залежно від кількості кореспондуючих рахунків розрізняють прості і складні бухгалтерські проводки. **Простою** називають таку бухгалтерську проводку, за якої один рахунок дебетується, а другий кредитується на одну й ту саму суму, тобто коли кореспондують між собою тільки два рахунки. **Складною** називають таку бухгалтерську проводку, за якої один рахунок дебетується, а кілька кредитується на загальну суму, або навпаки – один кредитується, а кілька дебетується на загальну суму.

Алгоритм складання бухгалтерської проводки

- 1) зі змісту господарської операції визначаються об'єкти обліку, які зазнають змін під впливом даної операції;
- 2) залежно від виду об'єктів обліку визначається характеристика рахунків, на яких вони обліковуються;
- 3) за кожним об'єктом обліку встановлюється характер змін, що відбулися (збільшення, зменшення);
- 4) залежно від характеристики рахунків (активний, пасивний) та змін, що відбулися з кожним об'єктом обліку, визначається, який рахунок дебетується, а який – кредитується.

Приклад. До каси підприємства надійшли кошти з поточного рахунка в банку на суму 10 000 грн. Складемо проводку за зазначеним вище алгоритмом.

1. Під впливом цієї операції змінюватиметься величина грошових коштів у касі та на поточному рахунку підприємства.
2. Оскільки кошти в касі та на поточному рахунку відносяться до господарських засобів (активів) підприємства, обидва рахунки будуть активними.
3. Під впливом даної операції кошти в касі збільшаться, а на поточному рахунку їх стане менше.
4. Збільшення за активними рахунками відображається за дебетом, а зменшення – за кредитом. Отже, рахунок “Каса” дебетуватиметься, а рахунок “Рахунки в банках” – кредитуватиметься.

Рахунок “Каса”		Рахунок “Рахунки в банках”	
Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Сальдо		Сальдо	
10 000			10 000

Запис можна робити як горизонтально, так і вертикально.

Д ^Г	К ^Г	Сума
“Каса”	“Рахунки в банку”	10 000
або		
Д ^Г	“Каса”	10 000
К ^Г	“Рахунки в банку”	10 000

Приклад. З каси видано заробітну плату – 30 000 грн., у підзвіт на відрядження – 1150 грн, на оплату адміністративних витрат – 80 грн.

Бухгалтерська проводка за цією операцією буде така:

Д ^Г	“Розрахунки з оплати праці”	30 000
Д ^Г	“Розрахунки з підзвітними особами”	1 150
Д ^Г	“Адміністративні витрати”	80
К ^Г	“Каса”	31 230

Кожну складну бухгалтерську проводку можна розкласти на декілька простих. Проте застосування у практиці обліку складних проводок дозволяє зменшити кількість записів та зробити їх більш наочними.

Для забезпечення єдиних підходів до відображення операцій розробляються інструкції і типові кореспонденції рахунків, які наводяться в спеціальних довідниках та в коментарях до плану рахунків.

4. Узагальнення поточної облікової інформації

Господарські операції відбуваються і реєструються в певній хронологічній послідовності, а дані про стан та рух окремих об’єктів обліку систематизуються на рахунках. **Хронологічний запис** – це запис операцій у календарній послідовності їх виникнення. Здійснюється в спеціальних журналах з обов’язковим відображенням нумерації господарських операцій, їх змісту, сум і кореспондуючих рахунків. Підсумок журналу показує загальну суму зареєстрованих за місяць операцій і використовується для перевірки повноти і правильності відображення операцій на рахунках. Загальні підсумки проведених у журналі сум по дебету і кредиту повинні збігатися з їхніми оборотами (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Форма Журналу реєстрації операцій

№ запису, дата	Зміст господарської операції та підстава (документ)	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			Д ^Г	К ^Г

Групування інформації з проводок шляхом перенесення на відповідні бухгалтерські рахунки для накопичення і узагальнення називається **систематичним обліком**. У практиці облікової роботи хронологічний і систематичний облік може вестися паралельно в окремих облікових регістрах або комбіновано шляхом поєднання хронологічного і систематичного записів у таких облікових регістрах як Журнал-головна, журнали-ордери тощо.

Залежно від обсягів інформації і рівня узагальнення рахунки бухгалтерського обліку поділяються на:

- 1) синтетичні – призначені для обліку економічно однорідних груп засобів, їх джерел та господарських процесів у грошовому вимірнику. Облік, який здійснюють на підставі таких рахунків, називається синтетичним;
- 2) аналітичні – призначені для формування детальної інформації про конкретні види засобів, джерел їх утворення та господарських процесів у грошовому, натуральних та трудових вимірниках. Облік, здійснюваний на підставі аналітичних рахунків, називається аналітичним.

Синтетичні рахунки конкретизуються в аналітичних рахунках. Кількість аналітичних рахунків до відповідного синтетичного визначається залежно від наявності об'єктів обліку і завдань з деталізації інформації. Між синтетичними та аналітичними рахунками існує взаємозв'язок, зумовлений тим, що за ними на підставі одних і тих самих документів відображаються одні і ті самі операції, але з різним ступенем деталізації: на синтетичному рахунку відображається загальна сума, а на відкритих до нього аналітичних рахунках – часткові суми. В межах синтетичного рахунка для отримання узагальнених показників може проводитися додаткове групування однорідних аналітичних рахунків шляхом

формування субрахунків, які також називають синтетичними рахунками другого порядку.

Відображення господарських операцій за синтетичними та аналітичними рахунками являє собою поточний бухгалтерський облік. Рахунки відкривають на підставі даних балансу, і протягом місяця на них із журналу реєстрації господарських операцій переносять проведені кореспонденції рахунків. На підставі цих даних наприкінці місяця за кожним рахунком визначають обороти за дебетом і кредитом і виводять кінцеве сальдо. Поточне узагальнення змін, що відбуваються в складі господарських засобів і їхніх джерел, здійснюється за допомогою оборотних відомостей. **Оборотна відомість** є способом узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку з метою перевірки повноти і правильності облікових записів і характеристики руху засобів та джерел їхнього утворення за звітний період.

Оборотні відомості складають і за синтетичними, і за аналітичними рахунками. В них відображають обороти по дебету і кредиту рахунків, а також залишки (сальдо) на початок і кінець звітного періоду (місяця). Оборотна відомість за синтетичними рахунками будується у вигляді багатогранної таблиці за контокорентною формою (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Форма Оборотної відомості за синтетичними рахунками

Назва рахунків	Сальдо на початок		Оборот за місяць		Сальдо на кінець	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
...						
...						
Разом	X ₁	X ₁	X ₂	X ₂	X ₃	X ₃

В Оборотній відомості мають місце три пари рівностей:

- 1) сума сальдо на початок за дебетом дорівнює сумі сальдо за кредитом усіх рахунків (X₁) – зумовлюється рівністю підсумків активу і пасиву балансу;
- 2) сума оборотів за дебетом усіх рахунків дорівнює сумі оборотів за кредитом (X₂) – зумовлюється подвійним записом операцій;

3) сума сальдо на кінець за дебетом дорівнює сумі сальдо за кредитом усіх рахунків (X_3) – зумовлюється двома попередніми рівностями.

Повноту облікових записів за синтетичними рахунками перевіряють шляхом порівняння підсумків дебетових і кредитових оборотів в Оборотній відомості з підсумками Журналу реєстрації операцій за звітний період. При повному відображенні всіх господарських операцій підсумок Журналу (хронологічний облік) має дорівнювати підсумку оборотів за дебетом і кредитом оборотної відомості (систематичний облік).

Шахова оборотна відомість будується за принципом шахової дошки. Всі рахунки в ній записують двічі в одній і тій самій послідовності: по вертикалі і горизонталі, за дебетом і кредитом. Сума в клітинці Шахової оборотної відомості вказує на те, який рахунок дебетується, а який кредитується. Обороти за кожним рахунком деталізуються відповідно до кореспонденції. У Шаховій оборотній відомості можуть бути наведені також сальдо на початок і кінець місяця (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Форма Шахової оборотної відомості

Кредит Дебет	Сальдо на початок		Рахунки					Оборот за дебетом	Сальдо на кінець	
	Д ^r	К ^r							Д ^r	К ^r
Рахунки										
...										
Оборот за кредитом										
Усього сальдо										

Оборотні відомості по аналітичних рахунках складають для узагальнення інформації в розрізі синтетичного рахунка. Через те, що одні аналітичні рахунки ведуть лише в грошовому вимірнику, а інші – в натуральному (трудоному) та грошовому, то за цією ознакою оборотні відомості поділяють на два види :

- контокорентної форми – ведуть за рахунками розрахунків і джерел формування засобів, оскільки аналітичний облік за цими рахунками здійснюється тільки в грошовому вимірнику;

- кількісно-сумової форми – ведуть за рахунками матеріальних цінностей, оскільки аналітичний облік за цими рахунками здійснюється в натуральному і грошовому вимірниках (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Форма Оборотної відомості кількісно-сумової форми

№ з/п	Назва аналітичного рахунка	Ціна за одиницю	Сальдо на початок		Оборот за місяць				Сальдо на кінець	
			к-сть	сума	надійшло		видано		к-сть	сума
					к-сть	сума	к-сть	сума		
	Разом	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Показники оборотної відомості за рахунками аналітичного обліку надають інформацію про рух і сальдо за матеріальними цінностями кожного виду. Кількісні показники не додаються, загальні підсумки мають лише графи “сума”. В цілях контролю підсумки Оборотної відомості по групі аналітичних рахунків порівнюють з оборотами і залишками відповідного синтетичного рахунка.

Питання для самоконтролю

1. Що таке бухгалтерський рахунок?
2. Відобразить графічно будову бухгалтерського рахунка.
3. Що лежить в основі поділу рахунків на активні та пасивні?
4. Охарактеризуйте порядок записів за активними рахунками.
5. Охарактеризуйте порядок записів за пасивними рахунками.
6. Класифікація бухгалтерських рахунків за економічним змістом об'єктів обліку.
7. Класифікація бухгалтерських рахунків за призначенням і структурою.
8. Особливості використання позабалансових рахунків.
9. Що являє собою План рахунків бухгалтерського обліку?
10. Взаємозв'язок Плану рахунків та форм фінансової звітності.
11. Прості та складні бухгалтерські проводки.
12. опишіть алгоритм складання бухгалтерської проводки.

13. *Хронологічний та систематичний запис господарських операцій в обліку.*
14. *Відобразіть форму Журналу реєстрації господарських операцій.*
15. *Для чого використовуються синтетичні та аналітичні рахунки?*
16. *Взаємозв'язок між синтетичними та аналітичними рахунками.*
17. *Відобразіть форму оборотної відомості за синтетичними рахунками.*
18. *Як можна проконтролювати правильність складання оборотної відомості?*
19. *Відобразіть форму Шахової оборотної відомості.*
20. *Відобразіть форму оборотної відомості за матеріальними аналітичними рахунками .*

Тестові завдання

1. Ліву сторону бухгалтерського рахунка називають:

- а) актив;
- б) пасив;
- в) дебет;
- г) кредит.

2. Праву сторону бухгалтерського рахунка називають:

- а) актив;
- б) дебет;
- в) пасив;
- г) кредит.

3. Початковий (кінцевий) залишок за рахунком називають:

- а) оборот;
- б) сальдо;
- в) дебет;
- г) кредит.

4. Залежно від обліку засобів або джерел їх утворення бухгалтерські рахунки поділяють на:

- а) дебетові та кредитові;
- б) поточні та розрахункові;
- в) активні та пасивні;

г) сальдові та оборотні.

5. Сальдо за активними рахунками записують:

- а) ліворуч у дебеті рахунка;
- б) ліворуч в активі рахунка;
- в) праворуч у кредиті рахунка;
- г) праворуч у пасиві рахунка.

6. Сальдо за пасивними рахунками записують:

- а) ліворуч у дебеті рахунка;
- б) праворуч в кредиті рахунка;
- в) ліворуч в активі рахунка;
- г) праворуч в пасиві рахунка.

7. Залишок на кінець періоду за активними рахунками визначається за схемою:

- а) залишок дебетовий + оборот за кредитом – оборот за дебетом;
- б) залишок кредитовий + оборот за дебетом – оборот за кредитом;
- в) залишок кредитовий + оборот за кредитом – оборот за дебетом;
- г) залишок дебетовий + оборот за дебетом – оборот за кредитом.

8. Залишок на кінець періоду за пасивними рахунками визначається за схемою:

- а) залишок кредитовий + оборот за кредитом – оборот за дебетом;
- б) залишок кредитовий + оборот за дебетом – оборот за кредитом;
- в) залишок дебетовий + оборот за кредитом – оборот за дебетом;
- г) залишок дебетовий + оборот за дебетом – оборот за кредитом.

9. Взаємозв'язок між рахунками, що виникає в результаті подвійного запису називається:

- а) кореспонденцією рахунків;
- б) сальдо рахунків;
- в) оборотом рахунків;
- г) системою рахунків.

10. Бухгалтерські проводки поділяються на прості та складні залежно від:

- а) рівня узагальнення облікових даних;
- б) кількості кореспондуючих рахунків;
- в) характеристики рахунків, що кореспондують;
- г) суми господарської операції.

11. Залежно від обсягів інформації та рівня узагальнення інформації бухгалтерські рахунки поділяються на:

- а) активні та пасивні;
- б) основні та регулювальні;
- в) синтетичні та аналітичні;
- г) головні та другорядні.

12. Спосіб узагальнення оборотів і залишків за звітний період та взаємозв'язку між балансом і рахунками називається:

- а) синтетичним обліком;
- б) оборотною відомістю;
- в) журналом реєстрації операцій;
- г) аналітичним обліком.

13. В Оборотній відомості мають місце три пари рівностей:

- а) залишки на початок дебетові = залишки на кінець дебетові; оборот за дебетом = оборот за кредитом; залишки на початок кредитові = залишки на кінець кредитові;
- б) залишки на початок дебетові = залишки на кінець кредитові; оборот за дебетом = оборот за кредитом; залишки на початок кредитові = залишки на кінець дебетові;
- в) залишки на початок дебетові = залишки на початок кредитові; оборот за дебетом = оборот за кредитом; залишки на кінець кредитові = залишки на кінець дебетові;
- г) залишки на початок дебетові = оборот за дебетом; залишки на початок кредитові = оборот за кредитом; залишки на кінець кредитові = залишки на кінець дебетові.

14. Контролювати правильність кореспонденції рахунків дозволяє:

- а) Шахова оборотна відомість;
- б) Оборотна відомість за синтетичними рахунками;
- в) Оборотна відомість за аналітичними рахунками;
- г) Журнал реєстрації операцій.

15. Початкові сальдо за бухгалтерськими рахунками формуються на підставі даних:

- а) Журналу реєстрації операцій;
- б) Шахової відомості;
- в) бухгалтерського балансу;
- г) звіту про фінансові результати.

16. Систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку для відображення господарських операцій і накопичення облікової інформації про діяльність підприємства називається:

- а) системою рахунків;
- б) планом рахунків;
- в) переліком рахунків;
- г) номенклатурою рахунків.

17. Актив балансу формують залишки за рахунками:

- а) 1–5 класів Плану рахунків;
- б) 6–0 класів Плану рахунків;
- в) 1–3 класів Плану рахунків;
- г) 4–6 класів Плану рахунків.

18. Пасив балансу формують залишки за рахунками:

- а) 1–3 класів Плану рахунків;
- б) 4–6 класів Плану рахунків;
- в) 7–9 класів Плану рахунків;
- г) 6–0 класів Плану рахунків.

19. Звіт про фінансові результати формується на підставі даних про обороти за рахунками:

- а) 1–3 класів Плану рахунків;
- б) 4–6 класів Плану рахунків;
- в) 1–5 класів Плану рахунків;
- г) 7–9 класів Плану рахунків.

20. Дані про операції за позабалансовими рахунками наводяться в:

- а) примітках до звітності;
- б) Звіті про фінансові результати;
- в) після активу балансу;
- г) після пасиву балансу.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

На основі даних для виконання задачі зареєструвати на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції методом подвійного запису в запропонованій таблиці.

Вихідні дані. Господарські операції за січень 200X р.

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Отримані в касу кошти з поточного рахунка для витрат на відрядження та виплату заробітної плати		
2.	Видано з каси головному інженеру підприємства на відрядження		
3.	Виплачена з каси заробітна плата працівникам підприємства		
4.	Відпущені у виробництво комплектуючі вироби		
5.	Відпущені з комори матеріали для виготовлення продукції		
6.	Відпущені з комори інші матеріали на загальновиробничі потреби		
7.	Повернені з виробництва невикористані комплектуючі вироби		
8.	Зараховано на поточний рахунок аванси покупців		
9.	Надійшла від постачальників сталева смуга		
10.	На поточний рахунок зарахована короткострокова позика банку		

Задача 2

Завдання

На основі даних для виконання задачі зареєструвати на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції методом подвійного запису в запропонованій таблиці.

Вихідні дані. Господарські операції за лютий 200X р.:

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Нарахована заробітна плата робітникам з виготовлення продукції		
2.	Утримано із заробітної плати податок з доходу громадян		
3.	Утримано із заробітної плати відрахування до Пенсійного фонду		

Продовження таблиці

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
4.	Проведено відрахування на формування резервного капіталу		
5.	Погашена заборгованість по податку на додану вартість		
6.	Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості Пенсійному фонду		
7.	Випущена з виробництва готова продукція		
8.	Відвантажена покупцям готова продукція		
9.	Перераховано постачальникам аванс за матеріали		
10.	Від постачальників надійшли матеріали		

Задача 3

Завдання

Відновити зміст господарських операцій на основі кореспонденції рахунків. Завдання виконати в таблиці запропонованої форми.
Вихідні дані.

Кореспонденція рахунків господарських операцій за березень 200X р.:

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.		“Каса”	“Рахунки в банках”
2.		“Сировина і матеріали”	“Розрахунки з постачальниками і підрядниками”
3.		“Адміністративні витрати”	“Розрахунки з оплати праці”
4.		“Розрахунки з підзвітними особами”	“Каса”
5.		“Розрахунки за депонентом”	“Каса”
6.		“Сумнівні та безнадійні борги”	“Резерв сумнівних боргів”
7.		“Загальновиробничі витрати”	“Знос основних засобів”
8.		“Виробництво”	“Розрахунки за страхуванням”
9.		“Відрахування на соціальні заходи”	“Розрахунки за страхуванням”
10.		“Розрахунки за податками і платежами”	“Рахунки в банках”

Задача 4

Завдання

На основі даних для виконання задачі:

1. Відкрити рахунки бухгалтерського обліку.
2. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції методом подвійного запису.
3. Підрахувати обороти й кінцеві залишки.
4. За записами на рахунках скласти оборотну відомість.

Вихідні дані. Залишки машинобудівного заводу на 01.03.200X р. (грн):

Актив		Пасив	
Найменування статей	Сума, грн	Найменування статей	Сума, грн
Основні засоби	1 520 000	Статутний капітал	1 929 200
Виробничі запаси	62 000	Нерозподілений прибуток	250 000
Каса	400	Розрахунки з оплати праці	100 000
Поточний рахунок	840 000	Розрахунки із соціального страхування	38 200
		Короткострокові позики банку	60 000
		Розрахунки з постачальниками	45 000
Баланс	2 422 400	Баланс	2 422 400

На кожную статтю балансу, за якою в балансі вказана сума, відкрити окремий рахунок бухгалтерського обліку навчальної форми, наприклад:

	Дебет	“Основні засоби”	Кредит
Сальдо	1520000		

Господарські операції за березень 200X р.

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума грн.	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1.	Перераховано з поточного рахунку в погашення короткострокової позики банку	60 000		
2.	Отримано з поточного рахунку готівку на оплату праці	100 000		
3.	Виплачена з каси заробітна плата	98 000		
4.	Проведено відрахування з нерозподіленого прибутку на формування резервного капіталу	50 000		
5.	Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості: постачальникам органам соціального страхування	15 000 38 200		
6.	Видано з каси аванс на відрядження Петренко І.І.	120		
7.	Надійшли від постачальника основні матеріали	46 800		
8.	Перераховано кошти постачальнику за матеріали	46 800		

За кожним рахунком обороти і залишки оформити наступним чином:

Дебет	“Каса”	Кредит
C ₁ 400	3) 98000	
2) 100000	6) 120	
Об. 100000	Об. 98120	
C ₂ 2280		

Тема 4. Бухгалтерський баланс

План

1. Зміст, будова та види бухгалтерського балансу.
2. Характеристика розділів активу та пасиву балансу.
3. Типи операцій, які спричиняють зміни в балансі.

1. Зміст, будова та види бухгалтерського балансу.

Управління фінансово-господарською діяльністю підприємства потребує своєчасної та достовірної інформації про стан та рух господарських засобів за складом і розміщенням, джерелами формування та цільовими призначеннями. Такі відомості можна

отримати за допомогою бухгалтерського балансу. **Бухгалтерський баланс** – метод узагальнення даних про склад майна суб'єкта діяльності за видами (складом і використанням) і джерелами утворення на певну дату в узагальненому вартісному вимірюванні.

За формою баланс являє собою двосторонню таблицю, ліва сторона якої називається активом і призначена для відображення господарських засобів за складом і розміщенням, а права сторона, що називається пасивом, призначена для відображення джерела формування господарських засобів. Така форма побудови бухгалтерського балансу називається горизонтальною. Вона широко використовується в країнах континентальної Європи, в тому числі й в Україні. Англomовні країни використовують вертикальну форму побудови балансу, коли спочатку показують склад активу, а потім – пасиву.

У бухгалтерському балансі всі господарські засоби підприємства та джерела їх формування об'єднані в економічно однорідні групи, які називають статтями балансу. Статті балансу мають загальну назву, окремий код і записуються окремими сумами. Статті бухгалтерського балансу поділяють на активні (ті, що розміщені в активі балансу) і пасивні (ті, що розміщені в пасиві балансу).

Статті активу характеризують господарські засоби: основні засоби, запаси, кошти, дебіторську заборгованість тощо. Статті пасиву характеризують джерела власних і залучених коштів: статутний капітал, прибуток, кредити банку, кредиторську заборгованість тощо.

Загальні підсумки активу і пасиву балансу дорівнюють один одному. Це обов'язкова умова правильності його складання. Рівність підсумків активу і пасиву балансу зумовлена тим, що в обох його частинах відображені у вартісній оцінці одні й ті самі господарські засоби, які згруповані за різними ознаками: в активі за складом і розміщенням, а в пасиві – за джерелами їх формування. Кожна група господарських засобів, розміщених в активі, має відповідне джерело їх формування, відображене в пасиві балансу. Відсутність рівності підсумків активу і пасиву балансу свідчить про наявність помилок, допущених при його складанні. Підсумок активу або пасиву (оскільки вони мають дорівнювати один одному) називається **валютою балансу**.

У практиці бухгалтерського обліку мають місце такі види балансів:

- початковий (вступний) – складається на дату створення підприємства;
- річний – складається за календарний рік як основний звітний період в діяльності підприємства;
- періодичний – складається за проміжні звітні періоди (місяць, квартал);
- об'єднувальний – складається при злитті кількох підприємств в одне;
- розподільний – складається у разі поділу одного великого підприємства на декілька менших суб'єктів господарювання з правами юридичних осіб;
- зведений – складається об'єднанням підприємств і містить звітні дані всіх суб'єктів господарювання – учасників такого об'єднання;
- консолідований – складається шляхом впорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства з урахуванням внутрішньогрупових сальдо;
- ліквідаційний – формується у випадку ліквідації підприємства з урахуванням умов розподілу активів для покриття зобов'язань підприємства та повернення коштів засновникам.

Змістовна частина балансу визначається його будовою та структурою. Розміщення статей в активі та пасиві у світовій і вітчизняній практиці істотно відрізняється (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**Порівняльна характеристика будови балансу
у світовій і вітчизняній практиці**

	Актив	Пасив
Вітчизняна практика	Актив будують у порядку зростання ліквідності: <ul style="list-style-type: none"> - нерухомість; - запаси; - грошові кошти 	Пасив будують за скороченням терміну погашення: <ul style="list-style-type: none"> - акціонерний капітал; - довгострокові зобов'язання; - поточні зобов'язання.
Світова практика	Актив будують у порядку убавання ліквідності: <ul style="list-style-type: none"> - грошові кошти; - запаси; - нерухомість 	Пасив будують за зростанням терміну погашення: <ul style="list-style-type: none"> - поточні зобов'язання; - довгострокові зобов'язання; - акціонерний капітал.

2. Характеристика розділів активу та пасиву балансу.

Форма балансу та порядок його заповнення в Україні регулюються ПСБО 2 “Баланс”. Згідно зі ст. 11 “Загальні вимоги до фінансової звітності” Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” баланс (табл. 4.2), разом із звітом про фінансові результати, звітом про рух грошових коштів, звітом про власний капітал та примітками до звітів, є складовою фінансової звітності підприємства.

Таблиця 4.2

Структура бухгалтерського балансу

Актив	Пасив
I розділ “Необоротні активи”	I розділ “Власний капітал”
II розділ “Оборотні активи”	II розділ “Забезпечення наступних витрат і платежів”
III розділ “Витрати майбутніх періодів”	III розділ “Довгострокові зобов'язання”
	IV розділ “Поточні зобов'язання”
	V розділ “Доходи майбутніх періодів”

У I розділі активу “Необоротні активи” наводяться статті: нематеріальні активи, основні засоби (за первісною та залишковою вартістю, яка включається до валюти балансу, та сумою зношення), незавершене будівництво, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи.

Другий розділ активу – “Оборотні активи” містить дані про виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію,

товари, векселі одержані, поточну дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їхні еквіваленти.

У III розділі активу “Витрати майбутніх періодів” відображають витрати майбутніх періодів. Це витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних періодів (сплачені аванси за узяті в оренду необоротні активи, оплачена передплата на періодичні видання, оплачена абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо).

У I розділі пасиву “Власний капітал” подають інформацію про статутний, неоплачений, вилучений, пайовий, додатковий і резервний капітал та нерозподілений прибуток (непокриті збитки).

Другий розділ пасиву “Забезпечення наступних витрат і платежів” містить інформацію про визнані в звітному періоді майбутні витрати та платежі, величина яких на дату складання балансу може бути розрахована тільки шляхом прогнозних оцінок (забезпечення виплат відпусток, гарантійних зобов'язань, додаткове пенсійне забезпечення); залишки коштів цільового фінансування, які формуються за рахунок зовнішніх надходжень і мають бути використані виключно за передбаченою цільовою ознакою (субсидії, асигнування з бюджету і позабюджетних фондів, цільові внески фізичних та юридичних осіб тощо).

У III розділі пасиву балансу “Довгострокові зобов'язання” наводять дані про кошти, залучені на довгостроковій основі шляхом випуску підприємством цінних паперів власного боргу, довгострокові кредити банків та інші зобов'язання підприємства з строком погашення, що перевищує 12 місяців з дати балансу.

У IV розділі пасиву балансу “Поточні зобов'язання” відображають зобов'язання за одержаними кредитами банку та за виданими векселями зі строком погашення до 12 місяців з дати балансу, кредиторську заборгованість за товари, роботи і послуги, поточні зобов'язання за розрахунки з бюджетом, зі страхування, оплати праці тощо.

У V розділі пасиву балансу “Доходи майбутніх періодів” відображаються доходи, які отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів (одержані аванси за здані в оренду необоротні активи, одержана передплата на періодичні видання, виручка від продажу

квитків транспортних і театральньо-видовищних організацій, стягнута абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо).

3. Типи операцій, які спричинюють зміни в балансі

У процесі господарської діяльності відбувається безперервний рух засобів, зміна їх складу, розміщення та зміни у джерелах їх формування, що призводить і до зміни окремих статей балансу в активі і пасиві. В деяких випадках ці зміни зумовлюють появу нових статей балансу або зникнення інших. За характером впливу на баланс усі господарські операції поділяються на чотири типи:

- перший – спричиняє структурні зміни в активі балансу: одна стаття активу збільшується, а інша зменшується на однакову суму. Загальний підсумок балансу не змінюється;
- другий – спричиняє структурні зміни в пасиві балансу: одна стаття пасиву збільшується, а інша зменшується на однакову суму. Загальний підсумок балансу не змінюється;
- третій – спричиняє одночасне збільшення статей активу і пасиву балансу. Загальний підсумок балансу збільшується;
- четвертий – спричиняє одночасне зменшення статей активу й пасиву балансу. Загальний підсумок балансу зменшується (рис. 4.1).

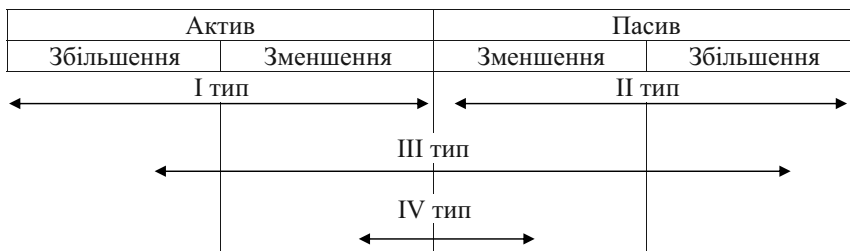

Рис. 4.1. Зміни в балансі під впливом чотирьох типів операцій

Кожна господарська операція викликає зміни не менше як двох статей балансу. Це зумовлено особливостями кругообороту капіталу і пояснюється двоїстою сутністю господарських операцій. При цьому обов'язково зберігається збалансованість активу і пасиву. Підсумок активу і пасиву балансу змінюється тільки тоді,

коли господарська операція стосується одночасно засобів і джерел їх утворення. Рівність підсумків активу і пасиву балансу зберігається після будь-якої операції, в чому полягає контрольний прийом подвійного відображення операцій.

Бухгалтерський баланс – це форма фінансової звітності, яка містить суттєву інформацію про фінансово-майновий стан підприємства, тому для прийняття обґрунтованих управлінських рішень проводиться аналітичне дослідження економічної сутності взаємозв'язків між складовими балансу.

Загальний аналіз даних балансу проводиться на основі таких аналітичних співвідношень:

- 1) $A = П$. “Активи дорівнюють пасивам” – балансове рівняння, що є необхідною умовою розгляду балансу як за формою, так і за змістом.
- 2) $A = K + З$. “Активи дорівнюють сумі капіталу та зобов'язань” – структурне співвідношення балансу, яке дає уявлення про склад майна підприємства та осіб (власники, кредитори), які брали участь у його формуванні.
- 3) $K = A - З$. “Капітал дорівнює різниці між активами і зобов'язаннями” – характеризує вартість чистих активів, тобто майна, яке після вирахування зобов'язань є власністю підприємства і може бути об'єктом розподілу між акціонерами при ліквідації підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення бухгалтерському балансу.
2. У чому полягає призначення бухгалтерського балансу?
3. Які форми балансу вам відомі? Відобразіть їх графічно.
4. Що таке стаття балансу?
5. Що характеризують статті активу балансу?
6. Що характеризують статті пасиву балансу?
7. Порівняйте особливості побудови балансу у світовій і вітчизняній практиці.
8. Охарактеризуйте структуру бухгалтерського балансу.
9. Типи господарських операцій, що впливають на баланс.
10. До якого типу господарських операцій, що впливають на баланс, відноситься операція з:

- виплати нарахованої заробітної плати працівникам?
- купівлі товарів на умовах наступної оплати?
- передачі матеріалів у виробництво?
- перерахування коштів в погашення заборгованості перед постачальником?
- розподілу прибутку на збільшення резервного капіталу?
- відвантаження товарів покупцям на умовах наступної оплати?
- одержання готівки в касу з поточного рахунку?
- зарахування на поточний рахунок кредиту банку?
- нарахування заробітної плати працівникам основного виробництва?
- видачі векселя за придбані матеріали?
- отримання векселя за відвантажену готову продукцію?

11. На основі яких аналітичних співвідношень проводиться аналіз балансу?

Тестові завдання

1. Статтями балансу називають:

- а) економічно однорідні групи, в які об'єднані господарські засоби підприємства та джерела їх формування;
- б) підсумки активу і пасиву;
- в) господарські засоби підприємства та джерела їхнього формування, згруповані за бухгалтерськими рахунками;
- г) ліву та праву сторони балансу.

2. Статті бухгалтерського балансу поділяють на:

- а) дебетові та кредитові;
- б) основні та допоміжні;
- в) активні та пасивні;
- г) основні та регулюючі.

3. Баланс – це метод відображення:

- а) господарських засобів за їх складом і джерелами утворення у вартісній оцінці за звітний період;
- б) господарських засобів за їхнім складом і джерелами утворення у вартісній оцінці на певну дату;
- в) доходів, витрат і фінансових результатів у вартісній оцінці за звітний період;

г) доходів, витрат і фінансових результатів у вартісній оцінці на певну дату.

4. Бухгалтерський баланс може формуватися в таких формах:

- а) діагональній;
- б) вертикальній;
- в) комбінованій;
- г) горизонтальній.

5. В Україні баланс складається переважно в:

- а) діагональній формі;
- б) вертикальній формі;
- в) комбінованій формі;
- г) горизонтальній формі.

6. Світова практика передбачає групування активів у балансі за:

- а) зростанням ліквідності;
- б) убуванням ліквідності;
- в) зростанням строків погашення;
- г) скороченням строків погашення.

7. В Україні пасиви в балансі розміщуються за:

- а) убуванням ліквідності;
- б) зростанням строків погашення;
- в) зростанням ліквідності;
- г) зобов'язаннями перед власниками коштів: спочатку своїми, а потім чужими.

8. В Україні передбачено групування активів у балансі за:

- а) зростанням ліквідності;
- б) убуванням ліквідності;
- в) зростанням строків погашення;
- г) скороченням строків погашення.

9. Світова практика передбачає групування пасивів у балансі за:

- а) убуванням ліквідності;
- б) зростанням строків погашення;
- в) зростанням ліквідності;
- г) зобов'язаннями перед власниками коштів: спочатку своїми, а потім чужими.

10. Актив балансу складається з:

- а) двох розділів;
- б) трьох розділів;

- в) чотирьох розділів;
- г) п'яти розділів.

11. Пасив балансу складається з:

- а) двох розділів;
- б) трьох розділів;
- в) чотирьох розділів;
- г) п'яти розділів.

12. Перший тип операцій, що викликають зміни в балансі, стосується:

- а) структурних змін у складі пасиву;
- б) змін у складі активу та пасиву у бік збільшення;
- в) структурних змін у складі активу;
- г) змін у складі активу та пасиву у бік зменшення.

13. Другий тип операцій, що викликають зміни в балансі, стосується:

- а) змін у складі активу та пасиву у бік зменшення;
- б) змін у складі активу та пасиву у бік збільшення;
- в) структурних змін у складі активу;
- г) структурних змін у складі пасиву.

14. Третій тип операцій, що спричиняють зміни в балансі, стосується:

- а) структурних змін у складі пасиву;
- б) структурних змін у складі активу;
- в) змін у складі активу та пасиву у бік збільшення;
- г) змін у складі активу та пасиву у бік зменшення.

15. Четвертий тип операцій, що спричиняють зміни в балансі, стосується:

- а) змін у складі активу та пасиву у бік збільшення;
- б) структурних змін у складі пасиву;
- в) змін у складі активу та пасиву у бік зменшення;
- г) структурних змін у складі активу.

16. Співвідношення $A = K + Z$ засвідчує:

- а) склад майна підприємства і учасників його формування;
- б) рівність активів і пасивів;
- в) вартість чистих активів;
- г) класифікацію засобів підприємства.

17. Співвідношення $K = A - Z$ характеризує:

- а) структуру балансу;

- б) вартість чистих активів;
- в) склад майна підприємства і учасників його формування;
- г) рівність активів і пасивів.

18. У бухгалтерському балансі відображаються:

- а) доходи, витрати та фінансові результати;
- б) засоби та джерела їх утворення;
- в) обороти за всіма бухгалтерськими рахунками;
- г) кореспонденції за всіма господарським операціями.

19. У складі оборотних активів у балансі наводиться інформація про:

- а) основні засоби, запаси, грошові кошти;
- б) запаси, грошові кошти, витрати майбутніх періодів;
- в) нематеріальні активи, дебіторську заборгованість, товари;
- г) товари, готову продукцію, поточні інвестиції.

20. У складі необоротних активів у балансі наводиться інформація про:

- а) основні засоби, запаси, грошові кошти;
- б) нематеріальні активи, витрати майбутніх періодів;
- в) капітальні вкладення, довгострокові інвестиції,;
- г) товари, векселі одержані, поточні інвестиції.

21. Третій розділ активу балансу містить інформацію про:

- а) необоротні активи;
- б) оборотні активи;
- в) доходи майбутніх періодів;
- г) витрати майбутніх періодів.

22. У складі поточних зобов'язань у балансі наводиться інформація про:

- а) основні засоби, дебіторську заборгованість, грошові кошти;
- б) кредиторську заборгованість, доходи майбутніх періодів;
- в) короткострокові кредити, заборгованість перед бюджетом;
- г) поточні інвестиції, векселі одержані.

23. У складі довгострокових зобов'язань у балансі наводиться інформація про:

- а) кредиторську заборгованість, грошові кошти, векселі одержані;
- б) кредити зі строком погашення понад 1 рік, заборгованість за випущеними облігаціями;
- в) доходи майбутніх періодів, кредиторську заборгованість;
- г) поточні інвестиції, векселі видані, внески засновників.

24. До власного капіталу в балансі відносять:

- а) прибуток, основні засоби, грошові кошти;
- б) грошові кошти, довгострокові інвестиції;
- в) прибуток, додатковий капітал, грошові кошти;
- г) статутний капітал, резервний капітал, прибуток.

25. Забезпеченням наступних витрат і платежів вважається:

- а) резерв сумнівних боргів;
- б) резерв на виконання гарантійних зобов'язань;
- в) резерв на виплату відпусток;
- г) резервний капітал.

26. До доходів майбутніх періодів відносяться:

- а) аванси за здані в оренду основні засоби;
- б) аванси покупців за товари;
- в) одержана абонентна плата за користування засобами зв'язку;
- г) здійснена передплата на газети, журнали, періодичні видання.

27. До витрат майбутніх періодів відносяться:

- а) аванси постачальникам за товари;
- б) авансові платежі за орендовані основні засоби;
- в) здійснена абонентна плата за користування засобами зв'язку;
- г) одержана виручка від продажу квитків транспортних і видовищних підприємств.

28. Статті активу балансу характеризують:

- а) господарські засоби;
- б) джерела формування засобів;
- в) доходи підприємства;
- г) витрати підприємства.

29. Статті пасиву балансу характеризують:

- а) доходи підприємства;
- б) витрати підприємства;
- в) господарські засоби;
- г) джерела формування засобів.

30. Чисті активи підприємства – це:

- а) вартість майна, яке після вирахування зобов'язань є власністю підприємства;
- б) первісна вартість майна підприємства;
- в) балансова вартість майна підприємства;
- г) залишкова вартість майна підприємства.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

Відновити зміст господарської операції. Визначити тип господарської операції та її вплив на валюту балансу.

Вихідні дані. Кореспонденція рахунків господарських операцій.

№ з/п	Зміст господарської операції	Тип операції	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1.			“Короткострокові позики”	“Рахунки в банках”
2.			“Виробництво”	“Виробничі запаси”
3.			“Розрахунки з постачальниками та підрядниками”	“Рахунки в банках”
4.			“Готова продукція”	“Виробництво”
5.			“Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”	“Статутний капітал”
6.			“Нематеріальні активи”	“Розрахунки з постачальниками та підрядниками”
7.			“Адміністративні витрати”	“Знос (амортизація) необоротних активів”
8.			“Розрахунки з постачальниками та підрядниками”	“Короткострокові векселі видані”
9.			“Короткострокові векселі одержані”	“Розрахунки з покупцями та замовниками”
10			“Забезпечення майбутніх витрат і платежів”	“Розрахунки з оплати праці”

Задача 2

Завдання

Скласти баланс підприємства на 1 січня 200X р. за встановленою формою. При складанні балансу по кожній статті активу та пасиву дати обґрунтування належності до відповідного розділу.

Вихідні дані. Підприємство мало такі залишки засобів на 01.01.200Xр.:

№	Назва майна та джерел його утворення	Сума, грн
1.	Основні засоби	1 470
2.	Резерви майбутніх витрат і платежів	70
3.	Розрахунки з дебіторами за товари та послуги	850
4.	Нематеріальні активи	100
5.	Розрахунки за нарахованими податками	30
6.	Виробничі запаси	960
7.	Короткострокові позики банку	1 000
8.	Каса	1
9.	Розрахунки з кредиторами за товари та послуги	390
10.	Незавершене виробництво	110
11.	Векселі видані	20
12.	Поточні рахунки в національній валюті	130
13.	Розрахунки з оплати праці	50
14.	Малоцінні та швидкозношувані предмети	40
15.	Поточні рахунки в іноземній валюті	20
16.	Векселі одержані	60
17.	Статутний капітал	1 876
18.	Готова продукція	240
19.	Зобов'язання з оренди	20
20.	Нерозподілений прибуток	510
21.	Розрахунки зі страхування	15

Виконання задачі оформити в таблиці такої форми:

Актив

Пасив

Найменування статей	Сума, грн	Найменування статей	Сума, грн
Баланс		Баланс	

Задача 3

Завдання

На основі даних для виконання задачі:

1. Відкрити рахунки бухгалтерського обліку.
2. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції методом подвійного запису.
3. Підрахувати обороти і кінцеві залишки.
4. За записами на рахунках скласти обігову відомість і шахову відомість.
5. Скласти баланс спрощеної форми на початок і кінець звітного періоду.

Вихідні дані. Залишки на рахунках на 1 травня 200X року (в гривнях):

основні засоби – 2500; статутний капітал – 3000; нерозподілений прибуток – 2000; короткострокові кредити – 2000; виробничі запаси – 1800; незавершене виробництво – 900; резервний капітал – 400; розрахунки з бюджетом – 440; розрахунки з соціального страхування – 500; розрахунки з оплати праці – 1015; розрахунки з іншими кредиторами – 60; готова продукція – 400; каса – 15; поточні рахунки – 2800; розрахунки з дебіторами за товари та послуги – 750; розрахунки з іншими дебіторами – 250.

Журнал реєстрації господарських операцій за травень 200X р.

№ з/п.	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1.	Нарахована заробітна плата робітникам по виготовленню продукції	712		
2.	Утримано податок з доходу із заробітної плати робітників	22		
3.	Проведені відрахування на соціальне страхування (суму розрахувати)	?		
4.	Надійшли кошти з поточного рахунка в касу для видачі заробітної плати	690		
5.	Видано з каси підзвіт на господарські потреби.	12		
6.	Видана з каси заробітна плати працівникам підприємства	620		
7.	Надійшли в комору від постачальників матеріали	250		
8.	Зарахована на поточний рахунок позика під сировину і матеріали	230		
9.	Внесена депонована заробітна плата на поточний рахунок у банку	70		
10.	Відпущені з комори у виробництво матеріали	320		
11.	Передано безкоштовно іншому підприємству верстат	350		
12.	Повернені з цехів не використані у виробництві матеріали	40		
13.	Погашена заборгованість бюджету по податках і платежах	400		
14.	Погашена заборгованість органам соціального страхування	650		
15.	Відвантажена покупцям готова продукція	250		
16.	Зарахована на поточний рахунок позика банку під товари відвантажені.	200		
17.	Випущена із виробництва готова продукція.	1200		
18.	Перераховано з поточного рахунка в погашення заборгованості постачальникам.	250		
19.	Проведені відрахування з прибутку на формування резервного капіталу.	100		
20.	Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості по позиках банку.	230		

Задача 4

Завдання

На основі даних для виконання задачі:

1. На основі даних про залишки на 1 травня 200X р. скласти баланс.

2. Відкрити рахунки бухгалтерського обліку.
3. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції методом подвійного запису.
4. Підрахувати обороти і кінцеві залишки.
5. За записами на рахунках скласти Шахову оборотну відомість і баланс спрощеної форми на початок і кінець звітного періоду.

Вихідні дані. Залишки на рахунках на 1 серпня 200X р. (грн): статутний капітал – 3000; нерозподілений прибуток – 2 200; основні засоби – 2240; короткострокові кредити – 1000; виробничі запаси – 700; малоцінні швидкозношувані предмети – 900; виробництво – 800; готова продукція – 560; поточні рахунки – 2 500; каса – 20; резервний капітал – 300; резерв на оплату відпусток – 200; заборгованість покупців за відвантажену продукцію – 400; заборгованість інших дебіторів – 80; зобов'язання перед постачальниками – 300; зобов'язання перед бюджетом – 150; зобов'язання зі страхування – 250; зобов'язання з оплати праці – 800.

Журнал реєстрації господарських операцій за травень 200X р.

№ пор.	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1	2	3	4	5
1.	Надійшов на підприємство безкоштовно верстат	328		
2.	Відвантажена покупцям готова продукція	360		
3.	Отримано в касу з поточного рахунка для виплати заробітної плати	750		
4.	Зарахована на поточний рахунок короткострокова позика банку	300		
5.	Виплачена з каси заробітна плата робітникам і службовцям	700		
6.	Отримано з поточного рахунка в касу на господарські витрати	50		
7.	Отримана на поточний рахунок позика під сировину і матеріали	250		
8.	Надійшли від постачальників матеріали	220		
9.	Погашена заборгованість банку за позиками	500		
10.	Відпущені з комори матеріали на виробництво	450		

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
11.	Відпущені у виробництво малоцінні швидкозношувані предмети	600		
12.	Нарахована заробітна плата робітникам з виготовлення продукції	600		
13.	Проведені відрахування на формування обов'язкових державних фондів зі страхування	суму вираху- вати		
14.	Утримано податок з доходу громадян із заробітної плати	52		
15.	Передано безкоштовно іншому підприємству автокран	350		
16.	Видано з каси у підзвіт на господарські потреби	45		
17.	Погашена заборгованість постачальникам	220		
18.	Перераховано постачальникам за отримані малоцінні і швидкозношувані предмети	280		
19.	Перераховано з поточного рахунка в погашення заборгованості банку по позиках	550		
20.	Отримані від постачальників малоцінні та швидкозношувані предмети	100		
21.	Випущена з виробництва готова продукція	1100		

Задача 5

Завдання

На основі даних для виконання задачі:

1. Відкрити рахунки синтетичного обліку за наведеними даними.
2. Відкрити рахунки аналітичного обліку за наведеними даними (аналітичні рахунки відкривати за тією самою формою, що й синтетичні).
3. Зареєструвати в журналі і записати на рахунках синтетичного і аналітичного обліку господарські операції. Кожну операцію записують послідовно в журналі реєстрації, потім – на синтетичному рахунку і після цього на аналітичному рахунку.
4. Підрахувати підсумок у журналі операцій, обороти і сальдо на рахунках синтетичного і аналітичного обліку.
5. Скласти оборотну відомість за рахунками синтетичного обліку і порівняти її обороти з підсумком журналу реєстрації операцій.
6. Скласти оборотні відомості за аналітичними рахунками і порівняти їх підсумки з підсумками за відповідними рахунками синтетичного обліку.
7. Скласти баланс спрощеної форми на кінець звітного періоду.

Вихідні дані. Баланс АТ “Інструмент” на 01.08.200X року:

Актив		Пасив	
Найменування статей	Сума, грн	Найменування статей	Сума, грн
Основні засоби	535 000	Статутний капітал	658 300
Виробничі запаси	106 000	Нерозподілений прибуток	50 000
Малоцінні та швидкозношувані предмети	26 000	Розрахунки з оплати праці	63 700
Незавершене виробництво	75 000	Розрахунки із соціального страхування	25 000
Каса	1100	Розрахунки з постачальниками	94 000
Поточний рахунок	146 400		
Розрахунки з підзвітними особами	1500		
Баланс	891 000	Баланс	891 000

Відомість залишків за рахунком “Розрахунки з підзвітними особами” на 01.08.200X року

№ з/п	Прізвище, ініціали, посада підзвітної особи	Сума за дебетом рахунка
1.	Борисенко П.Т. – агент відділу постачання	800
2.	Сомов В.Г. – завідуючий господарством	700
	Разом	1500

Відомість залишків за синтетичним рахунком “Розрахунки з постачальниками” на 01.08.200X року

№ з/п	Найменування постачальника	Сума за кредитом рахунка, грн
1.	АТ “Торгінструмент”	26 500
2.	АТ “Кольорові метали”	23 500
3.	АТ “Чорні метали”	44 000
	Разом	94 000

Господарські операції за серпень 200X р.

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн	
		Часткова	Загальна
1.	Акцептовано рахунок АТ “Чорні метали” за матеріали, що надійшли на склад		35 400
2.	Перераховано в погашення заборгованості: АТ “Торгінструмент” АТ “Кольорові метали” АТ “Чорні метали”	26 500 23 500 44 000	94 000
3.	Агент постачання Борисенко П.Т. придбав малоцінні та швидкозношувані предмети		650
4.	Від агента постачання Борисенко П.Т. прийнято в касу залишок невикористаного авансу		150
5.	Акцептовано рахунок АТ “Чорні метали” за отримані матеріали		37 800
6.	Завідуючий господарством придбав електролампи		750
7.	Відшкодування перевитрат за авансовим звітом зав-госпу Сомову В.Г.		50
8.	Перераховано в погашення заборгованості АТ “Чорні метали”		35 400
9.	Видано у підзвіт агенту постачання Борисенко П.Т. на господарські потреби		600
10.	Акцептовано рахунок АТ “Чорні метали” за матеріали		47 400
	Разом		

Тема 5. Первинне спостереження та документування

План

1. Порядок документального оформлення господарських операцій.
2. Класифікація документів.
3. Організація документообороту на підприємстві.

1. Порядок документального оформлення господарських операцій.

Бухгалтерський облік розпочинається з виявлення, вимірювання та реєстрації фактів, дій та подій господарської діяльності, тобто суцільного і безперервного спостереження за всіма господарськими операціями з використанням документування. **Документування** – це спосіб спостереження і відображення господарських операцій у первинних бухгалтерських документах. **Бухгалтерський документ** – письмове свідоцтво встановленої форми

та змісту, яке містить відомості про господарську операцію і є доказом її здійснення. Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, є їх юридичними свідоцтвами та підставою для відображення цих операцій в обліку.

Порядок створення первинних документів, записів у регістрах бухгалтерського обліку та зберігання документів, регістрів і звітів установлений Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88.

Повнота і достовірність показників обліку значною мірою залежать від якості оформлених документів. Щоб мати юридичну силу документ повинен містити **обов'язкові реквізити**, до яких відносяться:

- назва документа (форми);
- дата і місце складання;
- назва підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції;
- одиниця виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інший знак, що дає змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської інформації.

Залежно від характеру операцій до первинних документів можуть бути внесені **додаткові реквізити**:

- ідентифікаційний код підприємства або фізичної особи;
- номер документа;
- підстава для здійснення операції;
- дані про документ, що засвідчує особу;
- інші додаткові реквізити.

Відсутність у первинному документі будь-якого обов'язкового реквізиту робить неможливим відображення на його підставі проведеної господарської операції в бухгалтерському обліку.

Вимоги до оформлення первинних бухгалтерських документів:

- первинні документи повинні бути складені в момент здійснення операції, або, якщо це неможливо, відразу після її закінчення;

- документи складають на бланках типових або спеціалізованих форм, затверджених відповідними державними органами (Державним комітетом статистики, Національним банком України, міністерствами і відомствами тощо);
- у разі складання та зберігання первинних документів на машинних носіях інформації підприємство зобов'язане за свій рахунок виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах їх повноважень, передбачених законами;
- записи в первинних документах роблять чорнилом, кульковою ручкою темного кольору, друкарськими засобами або принтером, що забезпечують зберігання цих записів протягом встановлених строків;
- вільні рядки в первинних документах прокреслюються;
- у грошових документах суми проставляють цифрами і прописом. Перше слово суми записують з краю відповідного рядка з великої літери;
- кожен первинний документ повинен містити дані про посаду, прізвище і підписи осіб, відповідальних за його оформлення;
- керівник підприємства затверджує перелік осіб, які мають право підписувати первинні документи на здійснення господарських операцій, з відпуску товарно-матеріальних цінностей, майна, видачі грошових коштів і документів суворого обліку. Коло таких осіб має бути обмеженим;
- забороняється приймати до виконання документи на господарські операції, які суперечать законодавчим і нормативним актам, встановленому порядку обліку коштів і матеріальних цінностей, завдають шкоди власникам;
- помилки, допущені при складанні банківських та касових документів, не виправляють. Такі документи анулюють і оформлюють нові. В інших первинних документах помилки виправляють коректурним способом, тобто неправильний текст або суму закреслюють тонкою рисою так, щоб можна було прочитати закреслене, а зверху пишуть правильний текст або суму. Виправлення помилок повинно супроводжуватися написом “виправлено” і засвід-

- чено підписом осіб, які оформили цей документ із зазначенням дати виправлення;
- підприємство має забезпечити належні умови зберігання документів протягом установленого терміну та запобігати несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах;
 - у випадках, встановлених законодавством, бланки первинних документів можуть бути віднесені до бланків суворої звітності. Їх друкують за зразками типових або спеціалізованих форм з обов'язковим зазначенням номера;
 - відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи;
 - первинні документи можуть бути вилучені у підприємства тільки за постановою уповноважених державних органів відповідно до чинного законодавства України. З дозволу і в присутності представників органів, які здійснюють вилучення, посадові особи підприємства можуть зняти копії та скласти реєстр документів, що вилучаються із зазначенням підстав і дати вилучення.

Для забезпечення дотримання зазначених вимог первинні документи уніфікують та стандартизують. Під **уніфікацією** документів розуміють розробку єдиних зразків документів для оформлення однотипних господарських операцій на підприємствах, в організаціях і установах незалежно від виду діяльності та форм власності. Під **стандартизацією** документів розуміють установлення для бланків однотипних документів однакового найбільш раціонального розміру і форми із завчасним визначенням місця розміщення відповідних реквізитів.

2. Класифікація документів

Для раціональної організації документального оформлення господарських операцій загальну сукупність використовуваних в обліку документів класифікують за такими ознаками:

1. За місцем складання.

1.1. Внутрішні – оформлюються на підприємстві і тут же застосовуються (авансові звіти, таблиці обліку використання

робочого часу, інвентарні картки основних засобів, прибуткові ордери).

1.2. Зовнішні – оформлені іншими підприємствами і отримані від них в процесі господарських контактів (рахунки-фактури, платіжні вимоги-доручення, виписки банків, постанови, листи, угоди). При надходженні на підприємство обов'язково реєструються.

2. За призначенням.

2.1. Розпорядчі – містять розпорядження (дозвіл, наказ, завдання) на здійснення операції (накази про приймання та звільнення з роботи, грошові чеки, платіжні доручення, довіреність на отримання матеріальних цінностей).

2.2. Виконавчі – підтверджують факт здійснення операції (авансові звіти, виписки банків, прибуткові касові ордери, акти, квитанції).

2.3. Документи бухгалтерського оформлення – документи, якими оформлюють бухгалтерські записи (меморіальні ордери, бухгалтерські довідки, різні розрахунки – амортизації, розподілу витрат, звітні калькуляції).

2.4. Комбіновані – об'єднують функції перелічених вище документів (розпорядчих, виконавчих, бухгалтерського оформлення). Наприклад, видатковий касовий ордер.

3. За ступенем узагальнення інформації:

3.1. Первинні – безпосередньо відображають факт здійснення операції (прибуткові та видаткові касові ордери, накладні, акти прийому робіт).

3.2. Зведені – складають на підставі однорідних первинних документів шляхом групування і узагальнення і балансової ув'язки їх показників (звіти касира, авансові звіти, товарні звіти, платіжні відомості).

4. За способом використання:

4.1. Разові – використовуються для відображення операції один раз (ордери, вимоги, акти, платіжні доручення, накладні).

4.2. Накопичувальні – містять відомості про однорідні господарські операції за визначений строк, використовуються в обліку після того, як зроблено останній запис і виведено загальний підсумок (табелі обліку робочого часу, лімітно-забірна картка, денний забірний лист).

5. За змістом проведених операцій:

5.1. Грошові – оформляють операції, пов’язані з грошовими коштами (касові ордери, грошові чеки).

5.2. Розрахункові – оформлюють розрахунки між фізичними і юридичними особами (рахунок-фактура, платіжне доручення).

5.3. Матеріальні – оформлюють операції, пов’язані з рухом матеріальних цінностей (накладна, лімітно-забірна картка).

6. За технікою формування:

6.1. Паперові – складаються на паперових носіях;

6.2. машинні – формуються з використанням обчислювальної техніки.

3. Організація документообороту на підприємстві

Документи з моменту їхнього складання або одержання від інших підприємств до передачі в архів на зберігання проходять певний шлях, від якості організації проходження якого залежить своєчасність опрацювання документів та достовірність сформованих в обліку показників фінансової звітності.

Порядок руху документів від моменту їх складання або одержання від інших підприємств до передачі в архів на зберігання називається **документооборотом**. Чим коротші будуть шляхи руху документів, тим швидше користувачі зможуть отримати інформацію для прийняття рішень.

Напрями і обсяги документопотоків визначаються кожним підприємством самостійно, враховуючи специфіку господарювання та структуру управлінського апарату. Організацією документообороту на підприємстві займається головний бухгалтер, який розробляє правила і технологію обробки облікової інформації, що включає такі основні етапи проходження документів:

- 1) складання або реєстрація первинних документів, що надійшли від інших підприємств;
- 2) облікове оброблення документів;
- 3) передача документів на зберігання до архіву.

Перераховані етапи документопотоку відображаються у спеціальному документі, який називається план (графік) документообороту. Вимоги щодо порядку складання, подання до бухгалтерії та опрацювання документів є обов’язковими для всіх підроз-

ділів і служб підприємства. За формою побудови графіки документообороту бувають:

- лінійними – визначають шлях руху документа або за етапами обробки, або за відповідальними за оброблення посадовими особами ;
- табличними – визначають шлях руху документа одночасно за етапами оброблення та відповідальними за оброблення посадовими особами;
- сітьовими – дозволяють об'єднати етапи та терміни оброблення з переміщенням між відповідальними за обробку посадовими особами.

При надходженні документів до бухгалтерії проводиться їх перевірка:

- формальна – перевірка правильності заповнення всіх реквізитів, відповідності стандарту і формі документа, своєчасності складання та передачі до бухгалтерії;
- змістовна – перевірка відповідності господарської операції чинному законодавству, статуту підприємства та інтересам власників;
- арифметична – перевірка правильності застосування цін і тарифів та розрахунку сум.

Процес оброблення в бухгалтерії прийнятих від виконавців документів включає три етапи:

- 1) розцінка (таксування) – полягає у зазначенні у відповідних графах документа ціни і суми для переведення натуральних і трудових вимірників у грошовий;
- 2) групування – полягає в об'єднанні однорідних за змістом первинних документів у сукупності з метою підготовки зведених даних і спрощення ведення первинного обліку;
- 3) бухгалтерське проведення – передбачає зазначення у первинних або зведених документах кореспонденції рахунків.

Оформлені бухгалтерськими кореспонденціями документи обліку використовуються для подальшого відображення господарських операцій, що в них містяться, в регістрах статистичного та аналітичного обліку. На цьому облікова робота з первинними бухгалтерськими документами завершується, і вони підлягають передачі до архіву.

Архіви поділяються на поточні і постійні. Поточний архів організовується безпосередньо в бухгалтерії для зберігання документів звітного року і розміщується в спеціальних закритих шафах. Постійний архів розташовується в спеціально обладнаному приміщенні і призначений для зберігання не тільки бухгалтерських документів і звітів, а й справ інших підрозділів і служб підприємства. Усі прийняті на зберігання справи реєструються в архівній книзі.

Документи з поточного архіву передаються в постійний після закінчення звітного року систематизованими у хронологічному порядку. Первинна документація зберігається в архіві окремо від облікових реєстрів.

Терміни зберігання документів обліку і звітності становлять переважно від трьох до п'яти років. Наприклад, первинні документи, що фіксують факт виконання господарських операцій і є підставою для бухгалтерських і податкових записів, зберігаються три роки; розрахунково-платіжні відомості, акти документальних ревізій, податкових та інших перевірок – п'ять років; статuti та положення, бухгалтерські звіти і баланси зберігаються постійно. Після закінчення встановлених термінів зберігання документи, що мають особливо важливе значення, передаються на безстокове зберігання до державного архіву, а інші документи підлягають знищенню спеціальною комісією за актом з відповідною відміткою в архівній книзі.

Питання для самоконтролю

- 1. Дайте визначення документуванню як елементу методу бухгалтерського обліку.*
- 2. Що являє собою бухгалтерський документ?*
- 3. Яким вимогам має відповідати документ, щоб мати юридичну силу?*
- 4. Назвіть обов'язкові реквізити документів.*
- 5. Від чого залежить наявність додаткових реквізитів документів?*
- 6. Охарактеризуйте основні вимоги до оформлення первинних документів.*
- 7. Як можна зробити виправлення в бухгалтерських документах?*

8. *Що розуміють під уніфікацією та стандартизацією документів?*
9. *Класифікація документів за:*
 - *місцем складання,*
 - *призначенням,*
 - *порядком складання,*
 - *способом використання,*
 - *змістом.*
10. *Що таке документооборот?*
11. *Для чого складаються графіки документообороту?*
12. *Види графіків документообороту.*
13. *Охарактеризуйте основні технологічні етапи оброблення облікової інформації, що міститься в документах.*
14. *Які види перевірки документів проводять в бухгалтерії?*
15. *Як організується зберігання використаних бухгалтерських документів?*

Тестові завдання

1. Призначення первинних документів полягає в тому, що вони:

- а) фіксують факти здійснення господарських операцій;
- б) забезпечують достовірність проведення господарської операції;
- в) узагальнюють інформацію про здійснення господарських операцій;
- г) є підставою для бухгалтерського обліку цих операцій;

2. Обов'язковою умовою для відображення в обліку господарських операцій є:

- а) інвентаризація;
- б) бухгалтерський рахунок
- в) документування;
- г) оцінка.

3. До обов'язкових реквізитів первинних документів відносяться:

- а) підстава для здійснення операції;
- б) одиниця виміру господарської операції;
- в) дані про документ, що засвідчує особу;
- г) дата і місце складання.

4. Первинні документи повинні бути складені:

- а) під час здійснення господарської операції;
- б) на звітну дату;
- в) відразу по завершенні господарської операції;
- г) на вимогу перевіряючих органів.

5. Розробка єдиних зразків документів для оформлення однотипних операцій на підприємствах різних видів діяльності та форм власності називається:

- а) стандартизацією;
- б) гармонізацією;
- в) уніфікацією;
- г) об'єднанням.

6. Встановлення для бланків однотипних документів однакового розміру і форми з визначенням розміщення відповідних реквізитів називається:

- а) гармонізацією;

- б) стандартизацією;
- в) об'єднанням;
- г) уніфікацією.

7. За місцем складання бухгалтерські документи поділяють на:

- а) власні, залучені;
- б) внутрішні, зовнішні;
- в) первинні, зведені;
- г) разові, накопичувальні.

8. За змістом документи поділяють на:

- а) розпорядчі, виконавчі, бухгалтерського оформлення та комбіновані;
- б) разові, накопичувальні;
- в) грошові, розрахункові, матеріальні;
- г) власні, залучені.

9. За призначенням документи поділяються на:

- а) первинні, зведені;
- б) в) грошові, розрахункові, матеріальні;
- в) разові, накопичувальні;
- г) розпорядчі, виконавчі, бухгалтерського оформлення та комбіновані;

10. На підставі однорідних первинних документів шляхом групування і узагальнення і балансової ув'язки їх показників складають:

- а) документи бухгалтерського оформлення;
- б) вторинні документи;
- в) накопичувальні документи;
- г) зведені документи.

11. Процес оброблення в бухгалтерії прийнятих від виконавців документів включає такі етапи:

- а) таксування, групування і проводка;
- б) розрахунок, таксування і групування;
- в) арифметична перевірка, розрахунок, групування;
- г) арифметична, формальна та логічна перевірка.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

На основі даних для виконання задачі заповнити первинні та бухгалтерські документи за проведеними господарськими операціями. Форми документів наведено в Додатках.

Вихідні дані. Протягом звітнього періоду ТОВ “Атлант” (р/р №260010956447, код 21099657, Голосіївська філія АКБ “Правексбанк”, МФО 330056) здійснило наступні господарські операції:

Дата операції	Документ	Зміст операції	Сума, грн
5.10 200X р.	Прибутковий касовий ордер (№273)	Оприбутковано в касу підприємства погашення завгоспом Петренко В.А. нестачі МШП	32,40
7.10. 200X р.	Видатковий касовий ордер (№317)	Видано згідно наказу №18 від 6.10.200X р. кошти на відрядження директору Скляренко В.С. (за паспортом)	800,00
11.10. 200X р.	Платіжне доручення (№631)	Перераховано згідно рахунку №110 від 8.09.200X р в погашення заборгованості постачальнику АТ “Мрія” (р/р №26001234567890, код 22927068, філія ВАТ КБ “Надра” КРУ, МФО 320564)	12 000 (у т.ч. ПДВ)
16.10. 200X р.	Накладна (№145)	Відвантажено ПП Уварову Р.Д.: - борошно пшеничне I гатунку, 3 т, 1200 грн./т (з ПДВ); - крупа ячна, 2 т, 1500 грн./т (з ПДВ).	
22.10. 200X р.	Рахунок-фактура (№221)	Відвантажено ТОВ “Скай” (р/р №2600987654321, код 25649921, I філія АКБ “Інтербанк”, МФО 330558) через Василенка О.П.: - макаронні вироби вищого гатунку, 5 т, 2400 грн/т (з ПДВ); - макаронні вироби першого гатунку, 2т, 1800 грн/т (з ПДВ)	
23.10. 200X р.	Авансовий звіт	Директор Скляренко В.С. подав авансовий звіт щодо коштів, отриманих на відрядження: - проїзд до місця відрядження і назад (з ПДВ) - постільна білизна на залізниці - оплата проживання в готелі (з ПДВ) - добові Невикористаний залишок підзвітної суми повернуто до каси	240,00 24,00 300,00 215,00

Продовження таблиці

Дата операції	Документ	Зміст операції	Сума, грн
25.10. 200X р.	Довіреність	Видано довіреність експедитору Карпенко С.І. на отримання: - столів конторських, 2 шт., 3000 грн/шт (з ПДВ) - шаф книжкових, 4 шт., 2 820 грн/шт. (з ПДВ) у ТОВ “Еней”.	
27.10. 200X р.	Грошовий чек (№33)	Отримано касиром Бобровою К.В. готівку з рахунку в банку на: - виплату зарплати, - господарські потреби	15 000,00 1 000,00
28.10. 200X р.	Розрахунок бухгалтерії	Нараховано відрахування на соціальні заходи на заробітну плату адміністрації (нарахована зарплата – 18 045 грн)	?
31.10. 200X р.	Накладна-вимога	Бригадиром цеху №1 Стеценко Л.Д. оформлено накладну-вимогу для отримання зі складу сировини: - 10 т пшениці III класу - 2 т пшениці IV класу - 3 т вівса	

Задача 2

Завдання

На основі даних для виконання задачі заповнити первинні та бухгалтерські документи за проведеними господарськими операціями. Форми документів наведено в Додатках.

Вихідні дані. Протягом звітного періоду ТОВ “Гермес” (р/р №26007780654, код 23346572, 4-а філія АППБ “Аваль”, МФО 311284) здійснило наступні господарські операції:

Дата операції	Документ	Зміст операції	Сума, грн
4.05. 200X р.	Платіжне доручення (№544)	Перераховано згідно договору №86 від 16.03. 200X р аванс постачальнику ТОВ “Джерело” (р/р №26005567123541, код 19654782, філія ВАТ КБ “Приват” КРУ, МФО 311684)	18 600,00 (у т.ч. ПДВ)
7.05. 200X р.	Грошовий чек (№21)	Отримано касиром Носенко Г.Д. готівку з рахунку в банку на: - виплату зарплати - відрядження	24 800,00 1 500,00

Продовження таблиці

Дата операції	Документ	Зміст операції	Сума, грн
11.05. 200X р.	Платіжна ви-мога-доручення (№11)	Оформлено верхню частину платіжної ви-моги-доручення на оплату дебіторської заборгованості ЗАТ “Альянс” (р/р №26002946135820, код 21118642, І філія АКБ “Інтербанк”, МФО 330558) за рахунком №69 від 8.04. 200X р. за надані послуги з реклами	9 360,00 (у т.ч. ПДВ)
15.05. 200X р.	Розрахунковий чек (№17)	Видано чек в оплату отриманих за накладною №123 від 15.05. 200X р. канцтоварів від ПП “Муза” згідно договору №84 від 8.02. 200X р.	2 400,00
17.05. 200X р.	Довіреність	Видано довіреність експедитору Сидорчуку В.А. на отримання: - фарби типографської, 20 уп., 600 грн./уп.; - паперу друкарського, 50 уп., 132 грн./уп. у ТОВ “Джерело”.	
21.05. 200X р.	Видатковий касовий ордер (№112)	Виплачено депоновану заробітну плату менеджру зі збуту Приходько С.С.	1 086,47
26.05. 200X р.	Об’ява №64 на внесення готівки	Понадлімітний залишок готівки в касі зда-но до банку касиром Носенко Г.Д.	2 086,00
30.05. 200X р.	Заява на акре-дитив	Виставлено акредитив для проведення роз-рахунків з ТОВ “Джерело”	60 000,00

Тема 6. Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку

1. Завдання, види інвентаризації та випадки її проведення.
2. Техніка проведення інвентаризації.
3. Відображення результатів інвентаризації в обліку.

1. Завдання, види інвентаризації та випадки її проведення.

Первинні документи не завжди можуть охопити всі господарські явища в момент їх здійснення (природні витрати запасів через їх фізико-хімічні властивості, наслідки стихійного лиха, помилки, розкрадання, зловживання). Через це виникає об’єктивна необхідність використовувати такі методичні прийоми і способи, які забезпечили б можливість відобразити в обліку

вищезазначені явища і процеси. Це досягається за допомогою інвентаризації.

Інвентаризація – метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку; проводиться шляхом описування, підрахунку, виміру, зважування і оцінювання всіх залишків засобів і коштів за фактичною наявністю і зіставлення їх з даними бухгалтерського обліку. Метою проведення інвентаризації є приведення у відповідність облікових даних до фактичної наявності цінностей. Завдання інвентаризації:

- виявити фактичну наявність господарських засобів;
- визначити надлишок або нестачу цінностей та відобразити їх в обліку;
- виявити запаси, які втратили первісну якість, застаріли і не використовуються;
- перевірити дотримання умов і порядку зберігання господарських засобів;
- перевірити достовірність і реальність вартості зарахованих на баланс активів і пасивів підприємства.

Інвентаризації підлягають основні засоби, нематеріальні активи, товарно-матеріальні цінності, грошові кошти і документи та розрахунки.

Класифікація інвентаризації.

1. За обсягом охоплення перевіркою об'єктів.

1.1. Повна – передбачає суцільну перевірку всіх засобів та джерел підприємства. Досить трудомістка.

1.2. Часткова – охоплює визначену частину засобів і джерел (наявність грошей у касі, готової продукції на складі, незavrшеного виробництва тощо).

2. За характером організації.

2.1. Планова – проводиться за попередньо складеним планом у заздалегідь визначені строки.

2.2. Позапланова (раптова) – проводиться за розпорядженням керівника підприємства, за вимогою слідчих або контролюючих органів, ревізії і при зміні матеріально-відповідальних осіб.

3. За способом проведення.

3.1. Суцільна – проводиться перевірка фактичної наявності усіх без винятку цінностей.

- 3.2. Вибіркова – перевіряється фактична наявність окремих видів цінностей.
4. За періодом проведення.
- 4.1. Місячна.
- 4.2. Квартальна.
- 4.3. Піврічна.
- 4.4. Річна.

Порядок і строки проведення інвентаризації на підприємствах, в організаціях і установах регламентуються ст. 10 “Інвентаризація активів і зобов’язань” Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Порядком надання фінансової звітності та Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків.

Об’єкти та строки проведення інвентаризації визначаються і керівництвом підприємства, крім випадків, коли їх проведення є обов’язковим, а саме:

- перед складанням річної фінансової звітності;
- при передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації та корпоратизації;
- у разі зміни матеріально-відповідальних осіб;
- у разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей, а також за приписом судово-слідчих органів;
- у випадках пожежі, стихійного лиха або техногенної аварії;
- при ліквідації підприємства тощо.

2. Техніка проведення інвентаризації

Для проведення інвентаризацій на підприємстві наказом керівника створюються постійно діючі інвентаризаційні комісії у складі керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера, матеріально-відповідальних осіб. Очолює комісію керівник підприємства або його заступник.

Інвентаризація проводиться, як правило, на перше число місяця, що полегшує наступне порівняння її результатів з показниками обліку. До початку інвентаризації матеріально відповідальні особи повинні відобразити всі первинні документи з оприбуткування і вибуття цінностей у книгах і реєстрах, та написати розписку про те, що всі документи здано до бухгалтерії. Матеріально відповідальна особа

обов'язково повинна бути присутня при проведенні інвентаризації, і до приміщень, у яких проводиться інвентаризація, вона має заходити разом з головою інвентаризаційної комісії.

Протягом проведення інвентаризації діяльність підрозділу (комори, складу, сховища, каси) припиняється. Дані про фактичну наявність об'єктів інвентаризації заносять до інвентаризаційного опису, який підписують усі члени комісії та матеріально відповідальна особа. На кожній сторінці та в кінці інвентаризаційного опису підраховують проміжні та загальний результати фактичної наявності цінностей, що засвідчується підписами усіх членів інвентаризаційної комісії. Дані інвентаризаційних описів порівнюють з даними бухгалтерського обліку і складають порівняльні відомості, в яких визначають результат інвентаризації. Результатом інвентаризації може бути:

- а) тотожність фактичних і облікових залишків;
- б) нестача – фактичний залишок менше облікового;
- в) надлишок – фактичний залишок більший від облікового.

Матеріально-відповідальні особи повинні дати інвентаризаційній комісії письмові пояснення щодо причин нестач та надлишків.

Свої висновки і пропозиції щодо врегулювання інвентаризаційних різниць комісія оформляє протоколом і подає на затвердження керівникові підприємства, який у п'ятиденний термін розглядає і затверджує протокол. Затверджені результати інвентаризації відображають у бухгалтерському обліку в тому місяці, в якому закінчена інвентаризація, але не пізніше грудня звітного року.

3. Відображення результатів інвентаризації в обліку

Результати інвентаризації відображають в обліку в такому порядку:

- надлишки цінностей оприбутковуються із зарахуванням до складу інших доходів;
- нестачу цінностей у межах затверджених норм природного убутку списують за рішенням керівника підприємства на собівартість виробництва, реалізованої продукції або товарів;
- понаднормові нестачі цінностей, а також втрати від псування відносять на винних осіб в розмірі їх балансової

вартості з урахуванням індексу інфляції, ПДВ, акцизного збору та коефіцієнту збільшення фактичного збитку;

- понаднормові витрати і нестачі цінностей, за якими винних не встановлено, відносять на витрати періоду (табл. 6.1).

При віднесенні суми нестачі на винну особу слід керуватися Порядком визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116. Відповідно до даного Порядку, розрахунок розміру завданих збитків здійснюється за формулою:

$$P_3 = [(B_B - A) \cdot I_{\text{інф}} + \text{ПДВ} + A_{\text{зб}}] \cdot K,$$

де P_3 – розмір збитків;

B_B – вартість;

A – амортизаційні відрахування;

$(B_B - A)$ – балансова вартість на момент встановлення факту розкрадання, нестачі, знищення чи псування матеріальних цінностей за вирахуванням амортизаційних відрахувань, але не нижче 50% від балансової вартості на момент встановлення такого факту;

$I_{\text{інф}}$ – загальний індекс інфляції, який розраховується на підставі щомісячно визначених Державним комітетом статистики України індексів інфляції;

ПДВ – сума податку на додану вартість;

$A_{\text{зб}}$ – розмір акцизного збору;

K – коефіцієнт збільшення фактичного збитку (коефіцієнти встановлюються Порядком №116 і диференціюються для різних видів цінностей).

Таблиця 6.1

**Бухгалтерські записи з
врегулювання інвентаризаційних різниць**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція ра- хунків	
		Дебет	Кредит
I. Відображення надлишків цінностей			
1. Оприбутковано виявлені під час інвентаризації надлишки запасів	2 000	20, 21, 22, 26, 27, 28	719
2. Оприбутковано виявлені під час інвентаризації надлишки необоротних активів	5 000	10, 11, 12, 18	746
II. Відображення нестачі, якщо винних не встановлено			
3. Виявлено нестачу запасів	300	947	20, 21, 22, 26, 27, 28
4. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	60	947	641
5. Виявлено нестачу необоротних активів:			
- на суму зносу	6000	13	10, 11, 12
- на залишкову вартість	1000	976	10, 11, 12
6. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	200	976	641
7. На позабалансі відображено суму нестачі	1300	072	
III. Відображення нестачі, якщо встановлено винних осіб			
8. Виявлено нестачу запасів	300	947	20, 21, 22, 26, 27, 28
9. Відображено суму відшкодування винною особою нестачі запасів, розраховану згідно з вимогами Порядку №116 (умовно)	750	375	716
10. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	125	716	641
11. Відображено суму, що підлягає перерахуванню до бюджету	325	716	642
12. Отримано суму відшкодування нестачі	750	30, 31, 661	375
13. Виявлено нестачу необоротних активів:			
- на суму зносу	6 000	13	10, 11, 12
- на залишкову вартість	1 000	976	10, 11, 12
14. Відображено суму відшкодування винною особою нестачі необоротних активів, розраховану згідно вимог Порядку №116 (умовно)	2 400	375	746
15. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	400	746	641
16. Відображено суму, що підлягає перерахуванню до бюджету	1000	746	642
17. Отримано суму відшкодування нестачі	2400	30, 31, 661	375
IV. Відображення нестачі в межах норм природного убитку			
18. Виявлено нестачу запасів в межах норм природних втрат	120	23, 901, 902, 91	20, 21, 22, 26, 27, 28

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
V. Відображення втрат активів через надзвичайні події			
19. Списано запаси, втрачені в результаті надзвичайних подій	300	99	20, 21, 22, 26, 27, 28
20. Списано необоротні активи, втрачені в результаті надзвичайних подій:			
- на суму зносу	6000	13	10, 11, 12
- на залишкову вартість	1000	99	10, 11, 12
21. Оприбутковано відходи, отримані від списання зіпсованих в результаті надзвичайних подій активів	150	20, 22	752

Питання для самоконтролю

1. Що являє собою інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку?
2. Чим викликана необхідність проведення інвентаризацій?
3. У чому полягає мета та завдання проведення інвентаризації?
4. Опишіть технологію проведення інвентаризації.
5. Які об'єкти обліку підлягають інвентаризації?
6. Класифікація інвентаризації за:
 - обсягом охоплення перевіркою об'єктів;
 - характером організації;
 - способом проведення;
 - періодом проведення.
7. У яких випадках проведення інвентаризації обов'язкове?
8. Охарактеризуйте порядок створення та роботи інвентаризаційної комісії.
9. Якими можуть бути результати проведення інвентаризації?
10. Як відображаються в обліку результати інвентаризації?
11. Як визначається сума відшкодування нестачі, віднесена за рахунок винної особи?

Тестові завдання

1. Метою проведення інвентаризації є:

- а) встановлення фактичної наявності цінностей;
- б) приведення бухгалтерських даних у відповідність до фактичної наявності цінностей;
- в) приведення фактичної наявності цінностей у відповідність з бухгалтерськими даними;
- г) контроль за матеріально відповідальними особами.

2. Інвентаризації підлягають:

- а) розрахунки;
- б) капітал;
- в) прибуток;
- г) грошові кошти.

3. Проведення інвентаризації є обов'язковим у випадках:

- а) створення підприємства;
- б) ліквідації підприємства;
- в) після складання річної фінансової звітності;
- г) перед складанням річної фінансової звітності;

4. Інвентаризація на підприємствах проводиться:

- а) податковими органами;
- б) інвентаризаційною комісією;
- в) інвентаризаційним комітетом;
- г) бухгалтерією.

5. Результатом інвентаризації може бути:

- а) надлишок;
- б) залишок;
- в) сальдо;
- г) нестача.

6. Поставте у відповідність порядку відображення в обліку результатів інвентаризації (1,2,3,4):

- а) віднесення понаднормових втрат за рахунок прибутку підприємства;
- б) оприбуткування надлишків;
- в) віднесення понаднормових втрат за рахунок матеріально відповідальної особи;
- г) віднесення нестачі в межах норм природних втрат на витрати підприємства.

7. Віднесено за рахунок витрат нестачу матеріалів:

- а) Дебет 92 Кредит 22;
- б) Дебет 23 Кредит 201;
- в) Дебет 947 Кредит 201;
- г) Дебет 377 Кредит 201.

8. Віднесено за рахунок матеріально-відповідальної особи нестачу готівки в касі:

- а) Дебет 947 Кредит 331;
- б) Дебет 901 Кредит 311;
- в) Дебет 374 Кредит 301;
- г) Дебет 375 Кредит 301.

9. Утримано із зарплати працівника в погашення завданих збитків:

- а) Дебет 301 Кредит 375;
- б) Дебет 661 Кредит 375;
- в) Дебет 375 Кредит 661;
- г) Дебет 375 Кредит 301.

10. Виявлено нестачу незавершеного виробництва:

- а) Дебет 20 Кредит 23;
- б) Дебет 94 Кредит 23;
- в) Дебет 40 Кредит 25;
- г) Дебет 44 Кредит 94.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

На основі даних задачі:

- 1. виправити помилку методом додаткових проводок.
- 2. виправити помилку методом червоного сторно.

Вихідні дані.

- 1. Здійснено операцію з відпуску у виробництво матеріалів на суму 132480 грн. На рахунках бухгалтерського обліку бухгалтером зроблено наступний запис:

Дебет	“Виробничі запаси”	Кредит
C = 18360	23480	

Дебет	“Виробництво”	Кредит
C = 43200		
1) 123480		

2. Здійснено операцію з оприбуткування вугілля, що надійшло на підприємство від постачальника, на суму 918 640 грн. На рахунках бухгалтерського обліку зроблено наступний запис:

“Малоцінні та швидкозношувані предмети”		
Дебет		Кредит
C ₁ = 126000		
1) 918640		

Дебет “Розрахунки з постачальниками”		Кредит
	C ₁ = 252000	
	1) 918640	

Задача 2

Завдання

На основі даних задачі:

1. Виявити інвентаризаційні різниці в інвентаризаційно-порівняльній відомості.
2. Списати інвентаризаційні різниці і відшкодування нестачі на рахунках бухгалтерського обліку.

Вихідні дані. Виписка з інвентаризаційного опису № 2 товарно-матеріальних цінностей на 01.12.200X р.

№ з/п	Найменування товарно-матеріальних цінностей	Одиниця виміру	Ціна, грн	Фактично	
				Кількість	Сума, грн
1	Шпилька	шт.	2,50	58	
2	Штир підйомний	шт.	3,50	53	
3	Болти	шт.	0,17	50	
4	Втулки	шт.	0,55	31	
5	Заклепки	кг	0,45	1,564	
6	Пружина	шт.	1,08	42	
7	Нитки бобінні	шт.	11,60	3	
8	Лист мідний	кг	43,50	15	

Довідка про наявність товарно-матеріальних цінностей за даними бухгалтерського обліку на дату інвентаризації:

№ з/п	Найменування товарно-матеріальних цінностей	Одиниця виміру	Ціна, грн	За даними бухгалтерського обліку	
				Кількість	Сума, грн
1	Шпилька	шт.	2,50	57	
2	Штир підйомний	шт.	3,50	63	
3	Болти	шт.	0,17	50	
4	Втулки	шт.	0,55	31	
5	Заклепки	кг	0,45	1,564	
6	Пружина	шт.	1,08	35	
7	Нитки бобінні	шт.	11,60	3	
8	Лист мідний	кг	43,50	15	

Завдання № 1 виконати в таблиці такої форми:

Інвентаризаційно-порівняльна відомість

№ з/п	Найменування товарно-матеріальних цінностей	Одиниця виміру	Ціна, грн	За даними бухгалтерського обліку		Фактично		Результат інвентаризації				
				Кількість	Сума, грн	Кількість	Сума, грн	Надлишки		Нестачі		
								Кількість	Сума, грн	Кількість	Сума, грн	

Витяг з акта робочої інвентаризаційної комісії:

1. Нестача за штирями підйомними виникла за виною комірника.
2. Ринкова вартість штирів 12,3 грн/шт.
3. Половина суми відшкодування внесено в касу винною особою, а половина утримана із заробітної плати, згідно з розпорядженням керівника.

Завдання № 2 виконати в таблиці так форми:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
7				

Тема 7. Оцінювання і калькулювання

План

1. Грошовий вимірник у бухгалтерському обліку.
2. Види оцінювання об'єктів обліку.
3. Калькулювання як система обчислення собівартості продукції.

1. Грошовий вимірник у бухгалтерському обліку

Особливістю бухгалтерського обліку є відображення господарських засобів, джерел їх утворення та господарських процесів у грошовому виразі. Для цього використовуються такі елементи методу бухгалтерського обліку, як оцінювання та калькулювання.

Вартісне вимірювання об'єктів обліку вважається необхідною передумовою їх наступного визнання. Оцінювання включає три елементи: 1) об'єкт або подія; 2) належна до кількісного оцінювання властивість (якість, ознака, характеристика); 3) шкала виміру або сукупність одиниць виразу властивості. Будь-який об'єкт або подія мають декілька властивостей, які можна виміряти.

Єдиний грошовий вимірник є важливим принципом бухгалтерського обліку і фінансової звітності, згідно з яким вимірювання та узагальнення господарських операцій підприємства у фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці, а саме – у грошовій одиниці України – гривні.

Оцінювання – спосіб грошового вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, сутність якого полягає в перерахунку натуральних та трудових характеристик об'єктів обліку у вартісні. Оцінювання будується за принципами:

- 1) реальності – забезпечує відповідність грошового виразу об'єктів обліку їх фактичній величині;
- 2) адекватності – забезпечує точне обчислення фактичної собівартості всіх об'єктів обліку шляхом проведення інвентаризації та переоцінювання;
- 3) однаковості – забезпечує єдність підходів і незмінність оцінювання протягом тривалого часу всіма суб'єктами господарювання шляхом встановлення обов'язкових до застосування положень (стандартів), інструкцій та правил обліку і калькулювання.

Оскільки фактичну оцінку господарських засобів та їх джерел не завжди можливо, а інколи і економічно не доцільно отримати, то замість визначення фактичної вартості застосовують певні облікові припущення щодо вартісного вимірювання того чи іншого об'єкта обліку – бази (способи) оцінювання.

2. Види оцінювання об'єктів обліку

Стандарти бухгалтерського обліку передбачають можливість застосування різних основ оцінювання одночасно з різним ступенем та в різних комбінаціях, а саме:

- 1) історична собівартість – передбачає, що активи відображаються за сумою сплачених грошових коштів або їх еквівалентів, а зобов'язання – за сумою надходжень, отриманих в обмін на ці зобов'язання;
- 2) поточна собівартість – передбачає, що активи відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого самого або подібного активу на поточний момент, а зобов'язання – за недисконтованою сумою грошових коштів або їхніх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на даний момент;
- 3) вартість реалізації – передбачає, що активи відображаються в обліку за сумою грошових коштів або їхніх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в процесі звичайної реалізації, а зобов'язання – за вартістю їх погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства;
- 4) теперішня вартість – передбачає, що активи відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, які, як очікується, має генерувати об'єкт обліку під час звичайної діяльності підприємства, а зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх чистих відтоків (виплат) грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства.

Згідно з принципом історичної (фактичної) собівартості, за основу оцінювання найчастіше приймають історичну собівартість – оцінювання на основі витрат на виробництво або придбання активів, – яка комбінується з іншими основами оцінювання.

Оцінювання різних об'єктів обліку (активів, зобов'язань, капіталу, господарських процесів) визначається відповідними стандартами обліку. Для кожного об'єкта моделюється кілька ситуацій, у яких здійснюється їх оцінювання на різній основі. Наприклад, оцінювання при придбанні (отриманні), вибутті (списанні), на дату балансу. Під час придбання активи оцінюються за первісною вартістю, яка, переважно, дорівнює історичній (фактичній) собівартості активу. У випадках безкоштовного одержання, обміну або внесення активів до статутного фонду застосовується оцінювання за справедливою вартістю – сумою, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Придбані (створені) основні засоби зраховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, тобто історичною собівартістю в сумі грошових коштів або справедливої вартості активів, сплачених (переданих) на дату придбання (створення) таких основних засобів. В результаті експлуатації основні засоби зношуються, поступово переношуючи свою вартість на продукцію, що виготовляється, тому до підсумку балансу вони включаються за залишковою (балансовою) вартістю, яка розраховується як різниця між первісною вартістю та сумою нарахованого зносу.

Запаси товарно-матеріальних цінностей оприбутковуються на баланс за первісною вартістю, яка складається з ціни придбання (без ПДВ) та транспортно-заготівельних витрат. Запаси, отримані в результаті бартерних операцій первісно оцінюються за справедливою вартістю. Запаси при вибутті оцінюються за методами ідентифікованої собівартості одиниці запасів, середньої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних затрат, ціни продажу.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації і оцінюється за первісною вартістю, яка дорівнює справедливій вартості (контрактній вартості). Поточне оцінювання дебіторської заборгованості здійснюється за чистою реалізаційною вартістю,

яка визначається як різниця між первісною вартістю та резервом сумнівних боргів. Резерв визначається на основі платоспроможності окремих дебіторів або на основі класифікації дебіторської заборгованості за строками погашення.

Залежно від характеру зобов'язання, його строковості, способу погашення оцінювання зобов'язань може проводитися на основі історичної або поточної собівартості, вартості погашення або теперішньої вартості.

3. Калькулювання як система обчислення собівартості продукції

Калькулювання – це метод обчислення собівартості виготовлення продукції виконання робіт або надання послуг шляхом вимірювання та розподілу витрат, які належать до того чи іншого об'єкта калькулювання (виробу, процесу, замовлення тощо). Облік кругообороту капіталу ґрунтується на трьох калькуляціях: собівартості придбання (постачання, закупки), виробничої собівартості та повної собівартості реалізованої продукції.

Виділяють такі економічні елементи витрат: матеріальні; на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; на амортизацію; інші операційні витрати. Групування витрат за економічними елементами характеризує їх відношення до створення продукту, але не відображає цілі і призначення виробничих витрат. Тому виробничі витрати перегруповують за статтями калькуляції (витрат), що дає уявлення про їхнє призначення і роль у процесі виробництва. Підприємство самостійно обирає перелік калькуляційних статей з урахуванням специфіки продукції, що виготовляється, та технологічних особливостей організації виробництва.

Класифікація витрат:

1. За економічним змістом.
 - 1.1. Витрати засобів праці.
 - 1.2. Витрати предметів праці.
 - 1.3. Витрати живої праці.
2. За стадіями кругообороту капіталу.
 - 2.1. Витрати на постачання (заготівлю).
 - 2.2. Витрати на виробництво.
 - 2.3. Витрати на збут.
3. За економічними елементами.

- 3.1. Матеріальні витрати (витрати операційної діяльності сировини і матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, палива й енергії, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин тощо).
- 3.2. Витрати на оплату праці (витрати на виплату основної та додаткової заробітної плати відповідно до системи оплати праці прийнятої на підприємстві, оплата відпусток, компенсаційні та інші виплати).
- 3.3. Відрахування на соціальні заходи (на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, на випадок безробіття, індивідуальне страхування).
- 3.4. Амортизація (сума нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів).
- 3.5. Інші операційні витрати (вартість робіт і послуг сторонніх організацій, сума податків і зборів, витрати від курсових різниць, знецінення запасів, списання та уцінка активів, сума фінансових санкцій тощо).
4. Відносно технологічного процесу.
 - 4.1. Основні – витрати безпосередньо пов'язані з виготовленням продукту, які споживаються в однократному процесі виробництва.
 - 4.2. Накладні (загальновиробничі) – витрати на обслуговування і управління.
5. За способом віднесення на собівартість.
 - 5.1. Прямі – безпосередньо включаються до собівартості продукції.
 - 5.2. Непрямі – включаються до собівартості на основі даних розподілу.
6. Відносно обсягу виробництва.
 - 6.1. Постійні – на певному проміжку не залежать від обсягу виробництва.
 - 6.2. Змінні – при зміні обсягу виробництва змінюються (пропорційно, прогресивно, регресивно, стрибкоподібно тощо).
7. За складом.
 - 7.1. Одноелементні (прості).
 - 7.2. Комплексні – містять декілька економічних елементів витрат.

8. За сферою виникнення.
 - 8.1. Виробничі.
 - 8.2. Невиробничі.
9. За календарними періодами.
 - 9.1. Поточні.
 - 9.2. Витрати майбутніх періодів.
 - 9.3. Витрати минулих періодів.
10. Відносно готового продукту.
 - 10.1. Витрати в незавершене виробництво.
 - 10.2. Собівартість готової продукції.
11. За охопленням нормуванням.
 - 11.1. Нормовані.
 - 11.2. Ненормовані.

В основу аналітичної деталізації й групування витрат покладено такі об'єкти обліку витрат на виробництво:

- 1) місце виникнення витрат – структурні підрозділи підприємства, за якими організується планування, нормування і облік витрат виробництва для контролю й управління витрачанням ресурсів (цех, дільниця, бригада);
- 2) центр витрат – первинні виробничі й обслуговуючі одиниці, що характеризуються однорідністю функцій, виробничих операцій, рівнем технічного оснащення, організацією праці та спрямуванням витрат;
- 3) центр відповідальності – підрозділи та відповідальними особами, що несуть колективну й індивідуальну відповідальність за здійснення витрат і зацікавлені в зниженні собівартості.

Калькулювання спрямоване на виявлення собівартості результату виробництва. Об'єктами калькулювання є продукти праці – види продуктів, напівфабрикатів, часткових продуктів (деталі, вузли) різного ступеня готовності, робіт, послуг, щодо яких необхідна інформація про їхню собівартість.

Калькуляція – це спосіб розрахунку собівартості продукту. Види калькуляції:

- планова – складається на основі запланованого обсягу виробництва продукції та планових витрат;
- кошторисна – складається на основі планового обсягу виробництва продукції та кошторисних витрат;

- нормативна – формується на основі норм витрачання за собів виробництва та робочого часу та нормативного обсягу випуску продукції;
- звітна – складається на основі фактичних витрат за звітний період та фактичного обсягу виробництва.

Метод калькулювання – сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво та прийомів обчислення собівартості калькуляційних об'єктів. Виділяють такі методи калькулювання собівартості:

- 1) простий (котловий) – використовується в однопродуктових виробництвах, де всі витрати йдуть на цей продукт. Найчастіше це відбувається в одному цеху. Собівартість одиниці калькулюється шляхом розподілення витрат на кількість виготовленої продукції;
- 2) попередільний – використовується в послідовних виробництвах (де один технологічний етап настає за іншим) і технологічний процес розподіляється на окремі частини – переділи (процеси), за кожним з яких окремо обліковуються витрати. Витрати попередніх переділів включаються до собівартості наступних, і на останньому переділі калькулюється собівартість готової продукції;
- 3) позамовний – використовується в складних паралельних виробництвах, коли в цехах одночасно виготовляються окремі вузли виробів, які потім комплектуються в збиральному цеху. Витрати групуються за замовленнями, для виконання яких вони понесені;
- 4) нормативний – полягає в тому, що витрати обліковуються за нормами, а фактична собівартість визначається як алгебрична сума витрат за нормами, відхилень від норм, а також змін норм.

Взаємозв'язок між оцінюванням та калькулюванням полягає в тому, що ціна використовується для складання калькуляції, а калькуляція – для вирахування ціни (формування собівартості) нового (створюваного) об'єкта обліку.

Питання для самоконтролю

1. *Що являє собою оцінка як елемент методу бухгалтерського обліку?*
2. *Перелічіть основні елементи оцінки.*
3. *Які принципи покладено в основу оцінки?*
4. *Визначте сутність:*
 - *історичної собівартості;*
 - *поточної собівартості;*
 - *вартості реалізації;*
 - *теперішньої вартості.*
5. *Охарактеризуйте особливості оцінювання:*
 - *основних засобів;*
 - *запасів товарно-матеріальних цінностей;*
 - *дебіторської заборгованості;*
 - *зобов'язань.*
6. *Які методи оцінювання вибуття запасів використовуються в обліку?.*
7. *Визначте сутність калькулювання як елемента методу бухгалтерського обліку.*
8. *Перелічіть основні ознаки класифікації витрат та відповідні види витрат.*
9. *Які об'єкти обліку витрат виробництва Вам відомі?*
10. *Що таке калькуляція?*
11. *Які існують види калькуляції?*
12. *У чому полягає метод калькулювання собівартості продукції?*
13. *Охарактеризуйте особливості практичного застосування основних методів калькулювання собівартості продукції.*

Тестові завдання

1. До елементів оцінювання відносяться:

- а) об'єкт або подія;
- б) повнота;
- в) адекватність;
- г) відповідна властивість об'єкта.

2. В основу оцінювання покладено принципи:

- а) однаковість оцінювання;
- б) реальність оцінювання;
- в) повнота оцінювання;
- г) однаковість та реальність оцінювання.

3. До повної фактичної собівартості реалізованої продукції включається:

- а) фактична собівартість виготовленої продукції;
- б) планова собівартість продукції;
- в) кошторисна собівартість виробництва та реалізації;
- г) фактична собівартість виробництва та реалізації продукції.

4. Основою оцінювання найчастіше приймається:

- а) теперішня вартість;
- б) історична собівартість;
- в) вартість реалізації;
- г) поточна собівартість.

5. У разі безкоштовного одержання активів використовується оцінка за:

- а) справедливою вартістю;
- б) теперішньою вартістю;
- в) поточною собівартістю;
- г) вартістю реалізації.

6. До підсумку балансу основні засоби включаються за:

- а) первісною вартістю;
- б) середньою собівартістю;
- в) теперішньою вартістю;
- г) залишковою вартістю.

7. Оцінювання запасів при вибутті здійснюється за методами:

- а) історичної собівартості;
- б) ідентифікованої собівартості;
- в) поточної собівартості;

г) середньої собівартості.

8. Поточне оцінювання дебіторської заборгованості здійснюється за:

- а) первісною вартістю;
- б) теперішньою вартістю;
- в) чистою реалізаційною вартістю;
- г) залишковою вартістю.

9. Оцінювання зобов'язань не може проводитися на підставі:

- а) історичної собівартості;
- б) ідентифікованої собівартості;
- в) вартості погашення;
- г) теперішньої вартості.

10. За економічним змістом витрати класифікуються на:

- а) матеріальні, на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію, інші операційні;
- б) витрати засобів праці, витрати предметів праці, витрати живої праці;
- в) основні, накладні;
- г) постійні, змінні.

11. За економічними елементами витрати класифікуються на:

- а) матеріальні, на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні;
- б) витрати засобів праці, витрати предметів праці, витрати живої праці;
- в) основні, накладні;
- г) постійні, змінні.

12. В однопродуктових виробництвах використовується:

- а) простий метод калькулювання;
- б) попередільний метод калькулювання;
- в) позамовний метод калькулювання;
- г) нормативний метод калькулювання.

**ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА
ЗА МОДУЛЕМ 1
“ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ”**

Завдання 1. За даними табл. 1 згрупувати майно господарства за видами та синтетичними рахунками бухгалтерського обліку. За даними табл. 2 згрупувати засоби господарства за джерелами їх утворення.

Таблиця 1

Склад майна господарства на 1 січня 200X р.

№ з/п	Найменування засобів підприємства	Сума, грн			
		I	II	III	IV
1.	Паливо	1 800	3 600	1 925	1 855
2.	Готова продукція на складі	3 420	6 840	3 545	3 475
3.	Виробниче обладнання в цехах	643 000	1 286 000	643 125	643 055
4.	Товари, відвантажені покупцеві	5 200	10 400	5 325	5 255
5.	Тара	400	800	525	455
6.	Аванс в агента відділу постачання	50	100	175	105
7.	Каса	600	1 200	725	655
8.	Інші грошові кошти	2 380	4 760	2 505	2 435
9.	Незавершене промислове виробництво	5 250	10 500	5 375	5 305
10.	Основні матеріали	6 500	13 000	6 625	6 555
11.	Інші дебітори	1 260	2 520	1 385	1 315
12.	Поточний рахунок у національній валюті	40 525	81 050	40 650	40 580
13.	Допоміжні матеріали	416	832	541	471
14.	Основні засоби загальновиробничого призначення	212 865	425 730	212 990	212 920
15.	Малоцінні та швидкозношувані предмети	2 180	4 360	2 305	2 235
16.	Підзвітні особи	185	370	310	240
17.	Інші матеріали	1 334	2 668	1 459	1 389
18.	Купівельні напівфабрикати	7 200	14 400	7 325	7 255
19.	Витрати майбутніх періодів	265	530	390	320
20.	Будівлі та обладнання складів відділу збуту і постачання	245 100	490 200	245 225	245 155
21.	Поточний рахунок в іноземній валюті	5 200	10 400	5 325	5 255
22.	Основні засоби ЖКГ підприємства	318 000	636 000	318 125	318 055
23.	Основні засоби цехів допоміжного виробництва	216 000	432 000	216 125	216 055
	РАЗОМ	1 719 130	3 438 260	1 722 005	1 720 395

Таблиця 2

Джерела утворення майна на 1 січня 200X р.

№ з/п	Найменування засобів підприємства	Сума, грн.			
		I	II	III	IV
1.	Заборгованість за отримані від поставальників матеріали	2 480	4 960	2 605	2 535
2.	Заборгованість фінансовим органам по платежах до бюджету	82 160	164 320	82 285	82 215
3.	Статутний капітал	780 000	1 560 000	780 750	780 205
4.	Короткострокові позики	8 200	16 400	8 325	8 255
5.	Інші кредитори	2 700	5 400	2 825	2 755
6.	Резервний капітал	5 200	10 400	5 325	5 255
7.	Резерв сумнівних боргів	3 100	6 200	3 225	3 155
8.	Заборгованість органам соціального страхування	7 528	15 056	7 653	7 583
9.	Заборгованість працівникам з оплати праці	75 280	150 560	75 405	75 460
10.	Довгострокові кредити	3 250	6 500	3 375	3 305
11.	Короткострокові позички	4 800	9 600	4 925	4 855
12.	Заборгованість поставальникам за акцептованими платіжними документами	6 350	12 700	6 475	6 405
13.	Заборгованість поставальнику, не погашена в строк	350	700	475	405
14.	Нерозподілений прибуток	368 750	737 500	368 750	368 750
15.	Довгострокові позички	4 300	8 600	4 425	4 355
16.	Заборгованість по податку на прибуток	5 357	10 714	5 482	5 412
17.	Короткострокові позики не погашені в строк	2 400	4 800	2 525	2 455
18.	Знос основних засобів	342 400	684 800	342 525	342 455
19.	Додатковий капітал	14 525	29 050	14 650	14 580
	РАЗОМ	1 719 130	3 438 260	1 722 005	1 720 395

Завдання 2. Скласти баланс підприємства за станом на 1 січня 200X року. Для виконання завдання використати виконане завдання 1.

Завдання 3. За даними балансу (форма № 1):

- відкрити рахунки синтетичного обліку;
- зробити кореспонденцію рахунків господарських операцій (табл. 3) і зареєструвати їх у Журналі реєстрацій господарських операцій;
- відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції за I квартал методом подвійного запису;

- підрахувати обороти та кінцеві залишки на рахунках;
- за даними про залишки і обороти за рахунками скласти Оборотно-відомість та Шахову відомість;
- за даними оборотної відомості за синтетичними рахунками скласти баланс на кінець звітного періоду.

Таблиця 3

Господарські операції за I квартал 200X р.

№ з/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн			
		I	II	III	IV
1.	Надійшов на підприємства новий верстат безкоштовно	5 640	11 280	5 765	5 695
2.	Надійшли: від бази постачання № 1 сталь листова – 200 т. від бази постачання № 2 напівфабрикати – 434 шт.	13 000	26 000	13 125	13 055
		15 624	31 248	15 759	15 679
3.	Відпущені у виробництво: сталь листова – 208 т. фарба масляна 410 кг	13 520	27 040	13 645	13 575
		328	656	453	383
4.	Відпущені інші матеріали на загальновиробничі потреби	630	1 260	755	685
5.	Відпущена фарба на загальновиробничі потреби – 50 кг	40	80	165	95
6.	Сплачені рахунки: бази постачання № 1 бази постачання № 2 інш.	15 200	30 400	15 125	15 255
		17 800	35 600	17 925	17 855
		350	700	475	405
7.	Відпущено у виробництво паливо	1 800	3 600	1 925	1 855
8.	Нарахована заробітна плата робітникам по виготовленню продукції	40 240	80 480	40 365	40 295
9.	Нарахована заробітна плата робітникам, зайнятим обслуговуванням виробничого обладнання	2 500	5 000	2 625	2 555
10.	Нарахована заробітна плата цеховому персоналу	4 200	8 400	4 325	4 255
11.	Нарахована заробітна плата адміністрації підприємства	4 800	9 600	4 925	4 855
12.	Нараховано органам соціального страхування 37,0 % від фонду оплати праці (суму визначити): робітників зайнятих виготовленням продукції та обслуговуванням обладнання цехового персоналу адміністрації підприємства				

Продовження таблиці

№ з/п	Зміст господарських операцій	Сума, грн			
		I	II	III	IV
13.	Нараховано знос на основні засоби:				
	виробничого обладнання	10 400	20 800	10 525	10 455
	загальновиробничого призначення	4 950	9 900	5 075	5 005
	загальногосподарського призначення	5 800	11 600	5 925	5 855
14.	Випущена з виробництва готова продукція	85 240	170 480	85 365	85 295
15.	Відвантажена покупцям готова продукція	419 000	838 000	419 125	219 055
16.	Списана виробнича собівартість реалізованої продукції	81 400	162 800	81 525	81 455
17.	Списано загальновиробничі витрати на собівартість реалізованої продукції (суму визначити)				
18.	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої продукції (суму визначити)				
19.	Списано з виробництва витрати по відвантаженню продукції	1 215	2 430	1 340	1 270
20.	Надійшла на поточний рахунок виручка за реалізовану продукцію	419 000	838 000	419 125	219 055
21.	Нараховано ПДВ на реалізовану продукцію	69 833	139 666	69 854	36509
22.	Списана сума доходу на фінансовий результат (суму визначити)				
23.	Списано на фінансовий результат адміністративні витрати (суму визначити)				
24.	Списано на фінансовий результат витрати з реалізації продукції	1 215	2 430	1 340	1 270
25.	Нараховано податок на прибуток (суму визначити)				
26.	Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток (суму визначити)				
27.	Списано фінансовий результат на нерозподілений прибуток (суму визначити)				
28.	Утримана із заробітної плати робітників сума прибуткового податку	2 438	4 876	2 563	2 493
29.	Отримані кошти в касу для видачі заробітної плати	50 000	100 000	50 125	50 055
30.	Видана з каси заробітна плата	48 270	96 540	48 395	48 325
31.	Повернена на поточний рахунок депонована заробітна плата (суму визначити)				

Завдання 4. За даними виконаної роботи скласти: Форму № 2 “Звіт про фінансові результати”, Форму № 3 “Звіт про рух грошових коштів”, Форму № 4 “Звіт про власний капітал”.

МОДУЛЬ 2. ПРАКТИКА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Тема 8. Облік найважливіших господарських процесів та явищ

План

1. Облік процесу постачання.
2. Облік процесу виробництва.
3. Облік процесу реалізації.
4. Порядок формування результатів господарювання.

1. Облік процесу постачання

Господарська діяльність підприємства пов'язана з використанням коштів, матеріальних і нематеріальних засобів, які постійно перебувають у кругообороті, що реалізується через господарські процеси. Під господарським процесом розуміють сукупність однорідних операцій, спрямованих на виконання певного господарського завдання, і які характеризують рух засобів у системі кругообороту капіталу. При цьому капітал може набувати в процесі такого руху грошову, товарну або виробничу форми. Процес постачання пов'язаний з використанням рахунків обліку грошових коштів, розрахунків, засобів та предметів праці. Процес виробництва відображається на рахунках витрат виробництва і готової продукції. Процес реалізації відображається на рахунках собівартості реалізації, грошових коштів та розрахунків.

Кругооборот капіталу призводить до змін у структурі активів і пасивів підприємства. Кожен операційний цикл може відрізнятися від попереднього за тривалістю, обсягами та структурними змінами в активах і зобов'язаннях, при цьому послідовність реалізації господарських процесів на підприємствах різних галузей та видів економічної діяльності залишається незмінною.

Процес постачання полягає в забезпеченні підприємства необхідними для його діяльності засобами. Придбані запаси в обліку оцінюються за фактичною собівартістю, яка складається з:

- купівельної вартості запасів за вирахуванням непрямих податків (ПДВ), які відшкодовуються підприємству;
- сум ввізного мита;

- сум непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
- транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ) (на транспортування, страхування, вантажно-розвантажувальні роботи тощо);
- інших витрат, які пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

Облік процесу постачання ведеться з використанням рахунків (табл. 8.1):

- 1) запасів – 20 “Виробничі запаси”, 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети”, 28 “Товари”;
- 2) грошових коштів – 30 “Каса”, 31 “Рахунки в банках”, 33 “Інші кошти”;
- 3) розрахунків – 371 “Розрахунки за виданими авансами”, 62 “Короткострокові векселі видані”, 63 “Розрахунки з поставальниками та підрядниками”, 64 “Розрахунки за податками й платежами”, 68 “Розрахунки за іншими операціями”.

Документальне оформлення операцій придбання проводиться з використанням: договору купівлі-продажу, рахунку (рахунку-фактури), накладної, товарно-транспортної накладної, податкової накладної, прибуткового ордера, довіреності, платіжного доручення тощо.

ТЗВ обліковуються безпосередньо на рахунках запасів або загальною сумою відображаються на окремому субрахунку 289 “Транспортно-заготівельні витрати”. Використання цього рахунка регламентовано ПСБО-9 “Запаси”. ТЗВ, які відносяться до запасів, що вибули, визначається за методом середнього відсотка на підставі розрахунку, який проводиться в два етапи:

- 1) розрахунок середнього відсотка ТЗВ:

$$\overline{\%TЗВ} = \frac{TЗВ_n + TЗВ_m}{З_n + З_m} \cdot 100\%$$

де $\overline{\%TЗВ}$ – середній відсоток ТЗВ,

$TЗВ_n$ – сума ТЗВ на початок місяця,

$TЗВ_k$ – сума ТЗВ, що надійшли за місяць,

$З_n$ – вартість запасів на початок місяця,

$З_k$ – вартість запасів, що надійшли за місяць.

2) розрахунок суми ТЗВ на запаси, що вибули:

$$TЗB_{\epsilon} = \frac{Z_{\epsilon} \cdot \%TЗB}{100\%},$$

де ТЗВ_в – сума ТЗВ, яка припадає на запаси, що вибули протягом місяця,

Z_в – вартість запасів, що вибули протягом місяця.

Приклад:

Показник	Запаси, грн	ТЗВ, грн
Залишок на початок місяця	164 800	10 520
Надійшло за місяць	689 300	46 290
Вибуло за місяць	708 410	47 120
Залишок на кінець місяця	145 690	9 690

$$\begin{aligned} 1) \quad \%TЗB &= \frac{10520 + 46290}{164800 + 689300} \cdot 100\% = \\ &= \frac{56810}{854100} \cdot 100\% = 6,651445966514\% \end{aligned}$$

$$2) \quad TЗB_{\epsilon} = \frac{708410 \cdot 6.651445966514\%}{100\%} = 47\,120 \text{ грн.}$$

Таблиця 8.1

Бухгалтерські записи з обліку процесу постачання

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Прийнято до оплати рахунок постачальника за будівельні матеріали:			
- цегла силікатна	40 000	205/1	631
- фундаментні блоки	60 000	205/2	631
- ПДВ (20%)	20 000	641	631
2. Акцептовано рахунок транспортної організації за доставку будівельних матеріалів – 4 800 грн (з ПДВ)	4 000 800	289 641	685 685
3. Оплачено готівкою з каси вантажно-розвантажувальні роботи	200	289	301
4. Оплачено з рахунку в банку рахунки постачальника і транспортної організації	120 000 4 800	631 685	311 311
5. З рахунка в банку перераховано аванс:	84 000	371	311
- за цемент – 84 000 грн (з ПДВ)	14 000	641	644
- за доставку транспортній організації – 2 400 грн (з ПДВ)	2 400 400	371 641	311 644
6. Оприбутковано раніше оплачений цемент	70 000	205/3	631
7. Зараховано податковий кредит з ПДВ	14 000	644	631
8. Проведено взаємозалік заборгованостей	84 000	631	371
9. Включено до складу ТЗВ витрати на доставку цементу та зараховано податковий кредит з ПДВ	2 000 400	289 644	685 685
10. Проведено взаємозалік заборгованостей	2 400	685	371
11. Будівельні матеріали використано на будівництво цеху	308 670	151	205
12. Наприкінці місяця розподілено і списано ТЗВ, що припадають на використані будівельні матеріали, якщо залишки на початок місяця за рахунками: 205 – 183 960 грн 289 – 15 740 грн	19 133	151	289

Розрахунок ТЗВ на використані матеріали

Показник	Будматеріали, грн	ТЗВ, грн
Залишок на початок місяця	183 960	15 740
Надійшло за місяць	170 000	6 200
Вибуло за місяць	308 670	19 133
Залишок на кінець місяця	45 290	2 807

$$1) \overline{\%TЗВ} = \frac{15740 + 6200}{183960 + 170000} \cdot 100\% = \frac{21940}{353960} \cdot 100\% = 6,198440501752\%;$$

$$2) TЗВ_{\text{е}} = \frac{308670 \cdot 6,198440501752\%}{100\%} = 19\,133\,3 \text{ грн.}$$

Таким чином, фактична собівартість витрачених на будівництво будівельних матеріалів становить $(308\ 670 + 19\ 133) = 327\ 803$ грн.

2. Облік процесу виробництва

Процес виробництва являє собою сукупність операцій з виготовлення продукції, виконання робіт та надання послуг, що здійснюються в результаті взаємодії та витрачання трьох факторів виробництва – засобів праці, предметів праці і живої праці. Всі витрати, пов'язані з процесом виробництва, в сукупності становлять виробничу собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг). Витрати виробництва – це виражені в грошовій формі поточні витрати матеріальних, трудових та фінансових ресурсів на виробництво продукції. Витрати можуть здійснюватися шляхом:

- 1) виплати грошових коштів;
- 2) зменшення негрошових активів;
- 3) виникнення заборгованості за прийнятими до оплати рахунками, виданими векселями, за нарахованою заробітною платою, платежами до бюджету та позабюджетних фондів.

Для правильного розрахунку собівартості продукції в обліку виробничі витрати диференціюються за способом віднесення на конкретні види продукції, процеси або стадії виробництва на прямі і непрямі. Прямі витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом конкретного виду продукції і в момент їхнього виникнення можуть бути відразу включені до собівартості цього виду продукції. Непрямі витрати пов'язані з виробництвом кількох видів продукції, тому прямо до собівартості конкретного продукту можуть бути віднесені лише наприкінці місяця на основі розподілу за певним критерієм.

Облік витрат виробництва ведеться на активному калькуляційному рахунку 23 “Виробництво”, за дебетом якого відображаються понесені витрати на виробництво продукції, а за кредитом – фактична собівартість виготовленої продукції. Сальдо за дебетом рахунку 23 означає залишки незавершеної виробництвом продукції, які встановлюються шляхом проведення на кожну звітну дату інвентаризації. Аналітичний облік ведеться за конкретними видами продукції, виконаних робіт, наданих послуг та статтями витрат (табл. 8.2).

До виробничої собівартості продукції (робіт і послуг) включаються такі витрати:

- прямі матеріальні витрати (вартість сировини і матеріалів та основних матеріалів, що утворюють основу виробленої продукції та інші витрати);
- прямі витрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт, наданні послуг);
- інші прямі витрати (відрахування на соціальні заходи, амортизація, витрати від браку та інші прямі витрати);
- загальновиробничі витрати (витрати на управління та обслуговування виробництва, витрати на утримання, експлуатацію та ремонт основних засобів та інші непрямі витрати).

Непрямі витрати протягом місяця обліковуються на збірно-розподільчому рахунку 91 “Загальновиробничі витрати”, а в кінці місяця після розподілу за певним критерієм між об’єктами калькулювання списуються в дебет рахунка 23 “Виробництво”. Критеріями (базами) розподілу непрямих витрат можуть виступати:

- 1) загальна сума прямих витрат;
- 2) прямі витрати матеріалів;
- 3) прямі витрати на оплату праці;
- 4) години роботи обладнання тощо.

Під час вибору критерію розподілу необхідно дотримуватися таких умов:

- безпосередній зв’язок критерію з витратами, що розподіляються;
- економічну доцільність проведення розподілу за даним критерієм.

Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об’єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного періоду. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об’єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення.

Оскільки розрахувати фактичну собівартість виготовленої продукції можна лише по завершенні звітного періоду, випущену з виробництва готову продукцію обліковують за плановою собі-

вартістю, яка коригується до рівня фактичної після інвентаризації залишків незавершеного виробництва наприкінці місяця. Фактична собівартість виготовленої продукції розраховується як сума незавершеного виробництва на початок та виробничих витрат за місяць, зменшена на залишок незавершеного виробництва на кінець періоду.

Відхилення планової собівартості від фактичної означає:

- 1) економію (фактична собівартість менша за планову);
- 2) перевитрати (фактична собівартість більша за планову).

Відхилення відображають в обліку за тими самими рахунками, що та випуск готової продукції з виробництва, але економію відображають способом червоного сторно.

Документальне оформлення витрат виробництва здійснюється з використанням вимог-накладних, накладних, нарядів на виконання робіт, актів прийому виконаних робіт, табелів, прибуткових ордерів, рахунків-фактури, авансових звітів, видаткових касових ордерів, довідок бухгалтерії, відомостей розподілу витрат тощо.

Приклад:

Показник	Виріб А	Виріб В
1. Незавершене виробництво на початок, грн	15 000	9 800
2. Незавершене виробництво на кінець, грн	13 600	14 700
3. Планова собівартість, грн/шт	1 300	850

Таблиця 8.2

Бухгалтерські записи з обліку процесу виробництва

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Зі складу передано у виробництво матеріали на:			
- виготовлення виробів А	18 600	23/А	201
- виготовлення виробів В	12 400	23/В	201
- загальновиробничі потреби	4 720	91	201
2. Зі складу передано у виробництво комплектуючі:	13 570	23/А	202
- на виготовлення виробів А	14 020	23/В	202
- на виготовлення виробів В	8 190	91	202
- на загальновиробничі потреби			
3. Зі складу передано в цех напівфабрикати власного виробництва на виготовлення:			
- виробів А	1 650	23/А	25
- виробів В	2 310	23/В	25
4. Передано в цех дрібний інструмент (МШП)	2 440	91	22
5. У кінці місяця розподілено і списано ТЗВ, що припадають на використані у виробництві запаси:			
- на виготовлення виробів А	1 230	23/А	289
- на виготовлення виробів В	1 180	23/В	289
- на загальновиробничі потреби	920	91	289
6. Нараховано заробітну плату:			
- працівникам, що виготовляли вироби А	8 590	23/А	661
- працівникам, що виготовляли вироби В	7 980	23/В	661
- інженерно-технічному персоналу цеху	4 610	91	661
7 Нараховано відрахування на соціальні заходи на зарплату (за категоріями працівників):			
7.1. Працівників, які виготовляли вироби А:			
- до Пенсійного фонду (33,2%)	2 851,88	23/А	651
- до фонду соціального страхування (1,5 %)	128,85	23/А	652
- до фонду страхування від безробіття (1,3%)	111,67	23/А	653
- до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві (умовно –1%)	85,90	23/А	656
7.2. Працівників, які виготовляли вироби В:			
- до Пенсійного фонду (33,2 %)	2 649,36	23/В	651
- до фонду соціального страхування (1,5 %)	19,70	23/В	652
- до фонду страхування від безробіття (1,3%)	103,74	23/В	653
- до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві	79,80	23/В	656
7.3. Інженерно-технічного персоналу:			
- до Пенсійного фонду (33,2%)	1 530,52	91	651
- до фонду соціального страхування (1,5 %)	69,15	91	652
- до фонду страхування від безробіття (1,3%)	59,93	91	653
- до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві	46,10	91	656

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
8. Нараховано амортизацію виробничих основних засобів	11 880	91	131
9. Протягом місяця передано на склад готової продукції (за плановими цінами):			
- виробів А – 2 шт.	67 600	26/А	23/А
- виробів В – 60 шт.	51 000	26/В	23/В
10. По закінченні місяця списано розподілені пропорційно сумі прямих витрат загальновиробничі витрати.	18 407,59 16058,11	23/А 23/В	91 91
11. За результатами визначення наприкінці місяця фактичної виробничої собівартості обчислено та списано відхилення по виготовленій продукції за:			
- виробами А (економія)	974,11	26/А	23/А
- виробами В (перевитрати)	1000,71	26/В	23/В

Сума загальновиробничих витрат (34 465,70 грн) розподіляється пропорційно загальній сумі прямих витрат виробництва. Коефіцієнт розподілу непрямих витрат розраховують за формулою

$$k_p = \frac{\sum HB}{\sum K_p},$$

де k_p – коефіцієнт розподілу,
 $\sum HB$ – сума непрямих витрат,
 $\sum K_p$ – загальна сума критерію розподілу.

Суму непрямих витрат, що підлягає включенню до фактичної собівартості конкретного виду виробів, розраховують множенням отриманого коефіцієнта розподілу на значення критерію розподілу, що відноситься до даного виду виробів.

Відомість розподілу загальновиробничих витрат

Види продукції	Сума прямих витрат, грн	Коефіцієнт розподілу	Розподіл непрямих витрат, грн	Разом витрати, грн
А	46 818,30	-	18 407,59	65 225,89
В	40 842,60	-	16 058,11	56 900,71
Усього	87 660,90	0,3931707294814	34 465,70	122 126,60

Фактична собівартість виготовленої продукції становить:

- за виробами А ($15\ 000 + 65\ 225,89 - 13\ 600$) = 66 625,89 грн
- за виробами В ($9\ 800 + 56\ 900,71 - 14\ 700$) = 52 00,71 грн

Відхилення за виготовленою продукцією становлять:

- за виробами А ($66\ 625,89 - 67\ 600$) = - 974,11 грн (економія);
- за виробами В ($52\ 000,71 - 51\ 000$) = 1000,71 грн (перевитрати).

3. Облік процесу реалізації

Процес реалізації є завершальним етапом кругообороту капіталу і являє собою сукупність операцій з продажу готової продукції споживачам та посередницьким організаціям (підприємствам оптової та роздрібної торгівлі). Процес реалізації пов'язаний з відвантаженням готової продукції і товарів покупцям та отриманням продавцем грошових коштів або визнанням дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію.

В обліку реалізована продукція відображається за двома видами оцінки:

- фактичною собівартістю, що становить собівартість (витрати) реалізації;
- продажною вартістю, яка формує дохід від реалізації.

Порівняння цих двох видів оцінки реалізованої продукції дає можливість визначити фінансовий результат від продажу: прибуток або збиток. Перевищення продажною вартістю над фактичною собівартістю реалізованої продукції свідчить про прибутковість операцій з продажу, тоді як перевищення фактичної собівартості над продажною вартістю означає, що така діяльність приносить підприємству збитки.

Облік процесу реалізації здійснюється з використанням рахунків:

- 1) запасів – 26 “Готова продукція”, 28 “Товари”;
- 2) розрахунків – 36 “Розрахунки з покупцями і замовниками”, 37 “Розрахунки з різними дебіторами”, 64 “Розрахунки за податками і платежами”, 68 “Розрахунки за іншими операціями”;
- 3) доходів, витрат, фінансових результатів – 70 “Доходи від реалізації”, 79 “Фінансові результати”, 90 “Собівартість реалізації”, 93 “Витрати на збут” (табл. 8.3).

Фактична собівартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг формується за дебетом рахунка 90 “Собівартість реалізації”. Наприкінці місяця для визначення фінансового результату від реалізації сума фактичної собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг підлягає списанню за кредитом у порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 “Фінансові результати”.

Витрати операційної діяльності, які не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції (адміністративні, на збут та ін.), обліковуються на рахунках 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”. Наприкінці місяця суми дебетових оборотів цих рахунків списуються з кредиту на дебет рахунка 79 “Фінансові результати”.

Визнання доходу від реалізації в бухгалтерському обліку припадає на дату передачі покупцю продукції (товарів) та необхідних документів. У податковому обліку датою збільшення валового доходу є дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбулася будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку в оплату товарів, що підлягають продажу, а в разі продажу товарів за готівку – дата її оприбуткування в касі підприємства;
- або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) – дата фактичного надання результатів робіт (послуг).

Продажна вартість реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг (виручка від реалізації) відображається за кредитом рахунка 70 “Доходи від реалізації”. В кінці місяця для визначення фінансового результату від реалізації сума чистого доходу (виручка від продажу за вирахуванням наданих знижок покупцям та непрямих податків) проводиться за дебетом рахунка 70 у порядку закриття кредитових оборотів на рахунок 79 “Фінансові результати”.

Враховуючи те, що фактичну собівартість готової продукції можна визначити тільки по закінченні місяця, а її випуск та реалізація відбуваються протягом місяця, існує необхідність визначати відхилення фактичної собівартості від планової не тільки за виготовленою, а й за реалізованою продукцією. Для цього використовують таку методику:

1) розрахунок рівня (відсотка) відхилень:

$$\% \text{ відхилень} = \frac{B_n + B_m}{ГП_n + ГП_m} \cdot 100\%$$

де B_n – сума відхилень за готовою продукцією на початок місяця;

B_m – сума відхилень за виготовленою за місяць продукцією;

$ГП_n$ – вартість готової продукції на початок місяця за плановими цінами;

$ГП_m$ – вартість виготовленої за місяць продукції за плановими цінами;

2) розрахунок суми відхилень за реалізованою продукцією:

$$\Sigma \text{ відхилень} = \frac{РП_m \cdot \% \text{ відхилень}}{100\%}$$

де $РП_m$ – вартість реалізованої за місяць продукції за плановими цінами.

Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за плановими цінами, що відноситься до реалізованої продукції, відображається за кредитом рахунка 26 “Готова продукція” і дебетом рахунка 90 “Собівартість реалізації”. Як і за виготовленою продукцією перевитрати відображаються простим додатковим записом, а економія – червоним сторно.

Приклад:

Показник	Виріб А	Виріб В
1. Залишки готової продукції на складі на початок	15 шт. по 1 311,19 грн	24 шт. по 842,63 грн
2. Випущено з виробництва за місяць готову продукцію	52 шт. по 1281,27 грн	60 шт. по 866,68
3. Планова собівартість, грн/шт	1 300	850

Таблиця 8.3

Бухгалтерські записи з обліку процесу реалізації

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Реалізовано на умовах наступної оплати: - виробів А – 58 шт. по 1 860 грн/шт. - виробів В – 69 шт. по 1 320 грн/шт.	107 880 91 080	361 361	701/А 701/В
2. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	17 980 15 180	701/А 701/В	641 641
3. Відпущено зі складу покупцям готову продукцію за плановими цінами: - виробів А – 58 шт. по 1 300 грн/шт. - виробів В – 69 шт. по 850 грн/шт.	75 400 58 650	901/А 901/В	26/А 26/В
4. За результатами визначення в кінці місяця фактичної виробничої собівартості обчислено та списано відхилення по реалізованій продукції: - за виробами А (економія сторно) - за виробами В (перевитрати)	<u>697,83</u> 679,79	901/А 901/В	26/А 26/В
5. На поточний рахунок в банку надійшли кошти в погашення заборгованості покупців	198 960	311	361
6. На рахунок в банку зараховано передоплату від покупців за продукцію	120 000	311	681
7. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	20 000	643	641
8. Відвантажено покупцям продукцію, визнано дохід від реалізації	120 000	361	701
9. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	20 000	701	643
10. Проведено залік заборгованостей	120 000	681	361
11. Списано собівартість реалізованої продукції	82 630	901	26
12. У порядку визначення фінансового результату наприкінці місяця закрито рахунки: - доходів від реалізації - собівартості реалізації	265 800 216658,96	701 791	791 901

Розрахунок відхилень фактичної собівартості готової продукції від планової за реалізованою потягом місяця продукцією:

1) визначення відхилень за готовою продукцією на початок та за місяць:

Показник	Виріб А	Виріб В
1. Фактична собівартість, грн/шт:		
- залишку на початок місяця	1 311,19	842,63
- виготовленої за місяць продукції	1 281,27	866,68
2. Планова собівартість, грн/шт.	1 300	850
3. Кількість виробів, шт.:		
- залишку на початок місяця	15	24
- виготовлених за місяць	52	60
4. Відхилення, грн:		
- за готовою продукцією на початок місяця	+167,85	-176,88
- за виготовленою за місяць продукцією	-974,11	+1000,71
5. Сумарне відхилення, грн	-806,26	+823,83

2) розрахунок рівня (відсотка) відхилень:

$$\text{- за виробом А: } \left(\frac{-806,26}{87100} \cdot 100\% \right) = -0,9254994259472\%$$

$$\text{- за виробом В: } \left(\frac{823,83}{71400} \cdot 100\% \right) = 1,153949579832\%$$

3) розрахунок суми відхилень за реалізованою продукцією:

$$\text{- за виробом А: } [75\ 400 \cdot (-0,9254994259472\%)] / 100\% = -697,83 \text{ грн.}$$

$$\text{- за виробом В: } (58\ 650 \cdot 1,153949579832\%) / 100\% = 676,79 \text{ грн.}$$

Таким чином, за реалізованими виробами А підприємство має економію, а за виробами В – перевитрати.

4. Порядок формування результатів господарювання

Порівняння отриманих чистих доходів і понесених витрат на рахунку 79 “Фінансові результати” до моменту відображення за ним адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат дозволяє визначити результат від реалізації: прибуток або збиток.

Отримання прибутку є головною метою підприємницької діяльності. Від величини отриманого прибутку залежить формування та поповнення власного капіталу, виконання зобов’язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, розмір виплат власникам, рівень зарплати працівників тощо.

Визначення фінансового результату здійснюється в розрізі видів діяльності підприємства (операційної, фінансової, іншої звичайної та надзвичайних подій).

Облік фінансових результатів ведеться з використанням рахунків:

- 1) доходів – рахунки класу 7 “Доходи і результати діяльності”;
- 2) витрат – рахунки класу 9 “Витрати діяльності”;
- 3) розрахунків – 641 “Розрахунки за податками”, 671 “Розрахунки за нарахованими дивідендами”;
- 4) власного капіталу – 40 “Статутний капітал”, 43 “Резервний капітал”, 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”.

Формування фінансового результату здійснюється на рахунку 79 “Фінансові результати”, за кредитом якого відображають суми визнаних доходів, а за дебетом – суми понесених витрат та податку на прибуток. Шляхом порівняння оборотів за рахунком 79 визначають результат діяльності підприємства у звітному періоді:

- 1) прибуток – перевищення кредитового обороту (доходів) над дебетовим (витратами);
- 2) збиток – перевищення дебетового обороту (витрат) над кредитовим (доходами).

У разі отримання прибутку підприємство має нарахувати і сплатити до бюджету податок на прибуток в розмірі 25% розрахованої величини прибутку до оподаткування. Облік належної до сплати за даними бухгалтерського обліку суми податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій ведеться за рахунком 98 “Податок на прибуток”, за дебетом якого відображається нарахована сума податку на прибуток, а за кредитом – її включення до фінансових результатів в кореспонденції з рахунком 79 “Фінансові результати”.

Наприкінці звітного періоду сальдо рахунка 79 “Фінансові результати” в порядку його закриття переносять на рахунок 44 “Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)”, за кредитом якого відображають отримання та збільшення прибутку від усіх видів діяльності, а за дебетом – збитки та використання прибутку. Використання прибутку, отриманого підприємством у результаті підприємницької діяльності, проводиться відповідно до установчих документів і чинного законодавства, зокрема (табл. 8.4):

- 1) нарахування дивідендів акціонерам;
- 2) збільшення статутного капіталу;
- 3) поповнення резервного капіталу підприємства;
- 4) покриття збитків минулих періодів.

Таблиця 8.4

**Бухгалтерські записи з обліку формування
і використання фінансових результатів**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
I. Відображення прибутку			
1. У порядку визначення фінансового результату наприкінці місяця закрито рахунки:			
- доходів	490 000	70, 71, 72, 73, 74, 75	79
- витрат	440 000	79	90, 92, 93, 94, 95, 96, 97
2. Нараховано податок на прибуток	12 500	98	641
3. Наприкінці звітного періоду закрито рахунок витрат на податок на прибуток	12 500	79	98
4. З рахунку в банку перераховано до бюджету суму податку на прибуток	12 500	641	311
5. Списано чистий прибуток звітного періоду в порядку закриття рахунку фінансового результату	37 500	79	441
6. Проведено розподіл чистого прибутку на:			
- виплату дивідендів	7 500	443	671
- збільшення статутного капіталу	20 000	443	40
- поповнення резервного капіталу	2 500	443	43
- покриття збитків минулих періодів	1 000	443	442
7. Наприкінці фінансового року списано використаний прибуток	31 000	441	443

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
II. Відображення збитку			
8. У порядку визначення фінансового результату наприкінці місяця закрито рахунки:			
- доходів	400 000	70, 71, 72, 73, 74, 75 79	79
- витрат	440 000		90, 92, 93, 94, 95, 96, 97
9. У порядку закриття рахунка фінансового результату списано збиток звітного періоду	40 000	442	79
10. Збиток звітного року покрито за рахунок:			
- нерозподіленого прибутку минулих років	40 000	441	442
- додаткового капіталу		42	442
- резервного капіталу		43	442

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте особливості відображення в обліку створення акціонерного товариства.
2. Охарактеризуйте особливості відображення в обліку створення товариства з обмеженою відповідальністю.
3. Які рахунки використовуються для відображення в обліку процесу створення підприємства?
4. Визначте основні завдання бухгалтерського обліку процесу постачання.
5. Якими документами оформлюють операції з придбання матеріальних цінностей?
6. Які рахунки використовують для відображення в обліку процесу постачання?
7. Що включається до фактичної собівартості придбаних запасів?
8. Що таке транспортно-заготівельні витрати?
9. Охарактеризуйте особливості методики розрахунку та обліку ТЗВ.
10. Визначте основні завдання бухгалтерського обліку процесу виробництва.

11. Якими документами оформлюють операції з виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг?
12. Які рахунки використовують для відображення в обліку процесу виробництва?
13. Дайте визначення прямим і непрямим витратам.
14. Які витрати включаються до складу виробничої собівартості продукції (робіт і послуг)?
15. Як обліковуються непрямі витрати?
16. Які критерії використовують для розподілу непрямих витрат?
17. Навіщо використовують показник планової собівартості виготовленої продукції?
18. Як і коли визначають фактичну собівартість виготовленої продукції?
19. Що означають та як відображаються в обліку відхилення планової собівартості від фактичної?
20. Які види оцінки використовують для відображення в обліку реалізованої продукції? Поясніть чому.
21. Визначте основні завдання бухгалтерського обліку процесу реалізації.
22. Якими документами оформлюють операції з реалізації продукції (робіт, послуг)?
23. Які рахунки використовують для відображення в обліку процесу реалізації?
24. Охарактеризуйте особливості визнання доходу від реалізації в бухгалтерському та податковому обліку.
25. Як визначають відхилення за реалізованою продукцією?
26. Як визначають результат діяльності підприємства за звітний період?
27. Як підприємство може використати прибуток, отриманий в результаті підприємницької діяльності?

Тестові завдання

1. Надійшли основні засоби від засновника після реєстрації підприємства:

- а) Дебет 109 Кредит 40;
- б) Дебет 152 Кредит 46;
- в) Дебет 109 Кредит 424;
- г) Дебет 152 Кредит 424.

2. Відпущено паливо до цеху на технологічні потреби:

- а) Дебет 23 Кредит 20;
- б) Дебет 91 Кредит 20;
- в) Дебет 92 Кредит 20;
- г) Дебет 23 Кредит 22.

3. Відпущено матеріали до цеху допоміжного виробництва:

- а) Дебет 70 Кредит 20;
- б) Дебет 23 Кредит 20;
- в) Дебет 10 Кредит 20;
- г) Дебет 91 Кредит 20.

4. Нарховано заробітну плату робітникам, що зайняті обслуговуванням машин та обладнання:

- а) Дебет 23 Кредит 66;
- б) Дебет 91 Кредит 66;
- в) Дебет 92 Кредит 66;
- г) Дебет 93 Кредит 66.

5. Визначте зміст господарської операції Дебет 23 Кредит 65:

- а) нарахована робітникам по виготовленню продукції допомога з тимчасової непрацевдатності;
- б) проведені відрахування зі страхування від фонду оплати праці робітників з виготовлення продукції;
- в) виплачена допомога з тимчасової непрацевдатності робітникам по виготовленню продукції;
- г) перераховано органам страхування належні суми відрахувань.

6. Списано нерозподілені загальновиробничі витрати:

- а) Дебет 23 Кредит 93;
- б) Дебет 23 Кредит 92;
- в) Дебет 90 Кредит 91;
- г) Дебет 23 Кредит 91.

7. Визначте зміст запису на рахунках Дебет 36 Кредит 70:

- а) випуск продукції;
- б) реалізація продукції;
- в) списання доходу від реалізації продукції;
- г) повернення продукції покупцями.

8. Списано фактичну собівартість реалізованої продукції:

- а) Дебет 26 Кредит 63;
- б) Дебет 90 Кредит 26;
- в) Дебет 79 Кредит 90;
- г) Дебет 70 Кредит 26.

9. Викуплено частину власних акцій у акціонерів:

- а) Дебет 40 Кредит 311;
- б) Дебет 451 Кредит 311;
- в) Дебет 46 Кредит 311;
- г) Дебет 40 Кредит 451.

10. Анульовано викуплені в акціонерів акції:

- а) Дебет 40 Кредит 311;
- б) Дебет 451 Кредит 311;
- в) Дебет 40 Кредит 451;
- г) Дебет 46 Кредит 311.

11. Оплачено авансом постачальнику за товари:

- а) Дебет 281 Кредит 631;
- б) Дебет 311 Кредит 631;
- в) Дебет 281 Кредит 311;
- г) Дебет 371 Кредит 311.

12. Визнано дохід від реалізації продукції на умовах наступної оплати:

- а) Дебет 361 Кредит 701;
- б) Дебет 702 Кредит 281;
- в) Дебет 26 Кредит 702;
- г) Дебет 311 Кредит 702.

13. При створенні підприємства відображено внески засновників до статутного капіталу:

- а) Дебет 311 Кредит 40;
- б) Дебет 40 Кредит 311;
- в) Дебет 40 Кредит 46;
- г) Дебет 311 Кредит 46.

14. Нараховано амортизацію виробничого обладнання:

- а) Дебет 131 Кредит 10;
- б) Дебет 23 Кредит 10;
- в) Дебет 131 Кредит 23;
- г) Дебет 23 Кредит 131.

15. Нараховано податок на прибуток підприємства:

- а) Дебет 443 Кредит 641;
- б) Дебет 98 Кредит 641;
- в) Дебет 641 Кредит 441;
- г) Дебет 791 Кредит 98.

16. Нараховано дивіденди акціонерам:

- а) Дебет 684 Кредит 443;
- б) Дебет 671 Кредит 311;
- в) Дебет 443 Кредит 671;
- г) Дебет 443 Кредит 311.

17. Нараховано збір до Пенсійного фонду на зарплату працівників виробництва:

- а) Дебет 92 Кредит 651;
- б) Дебет 23 Кредит 661;
- в) Дебет 651 Кредит 23;
- г) Дебет 23 Кредит 651.

18. Реалізовано зі складу покупцям готову продукцію на умовах наступної оплати:

- а) Дебет 361 Кредит 26;
- б) Дебет 702 Кредит 26;
- в) Дебет 361 Кредит 701;
- г) Дебет 361 Кредит 702.

19. Акцептовано рахунок за електроенергію, спожиту у виробничих цілях (сума без ПДВ):

- а) Дебет 91 Кредит 685;
- б) Дебет 23 Кредит 685;
- в) Дебет 92 Кредит 631;
- г) Дебет 23 Кредит 91.

20. Відвантажено покупцям продукцію, оплачену авансом (на собівартість):

- а) Дебет 681 Кредит 701;
- б) Дебет 361 Кредит 26;
- в) Дебет 901 Кредит 26;

г) Дебет 901 Кредит 361.

21. Відображено перевищення ціни продажу акцій над номінальною вартістю при первинному розміщенні:

а) Дебет 311 Кредит 40;

б) Дебет 311 Кредит 421;

в) Дебет 671 Кредит 311;

г) Дебет 671 Кредит 40.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

На підставі даних для виконання задачі:

1. Відкрити рахунки синтетичного обліку за даними відомості залишків на 01.10.200X року.
2. Записати в Журналі реєстрації господарських операцій і на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції з обліку господарських процесів за жовтень 200X року.
3. Підрахувати підсумок за журналом операцій, обороти за жовтень 200X року і залишки на 01.11.200X року за рахунками бухгалтерського обліку.
4. Скласти оборотну відомість за рахунками синтетичного обліку за жовтень 200X року. Порівняти підсумки оборотної відомості з підсумком за журналом операцій.
5. Скласти баланс на 01.11.200X року.

Вихідні дані

Відомість залишків за рахунками синтетичного обліку заводу радіодеталей на 01.10.200X року

№ п/п	Найменування рахунків	Сума, грн
1.	Основні засоби	900000
2.	Матеріали	160000
3.	Готова продукція	15000
4.	Поточний рахунок в банку	200000
5.	Статутний капітал	1275000

Журнал реєстрації господарських операцій за жовтень 200X року

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн		Кореспонденція рахунків	
		Часткова	Загальна	Дебет	Кредит
<i>I. Основи обліку процесу постачання</i>					
1.	Акцептовано рахунок АТ “Сигнал” за матеріали на суму ПДВ	3250 650	3900		
2.	Акцептовано рахунок АТ “Автотранс” за вантажно-розвантажувальні роботи і перевезення матеріалів на суму ПДВ	100 20	120		
3.	Перераховано постачальникам: АТ “Сигнал” АТ “Автотранс”	3900 120	4020		
<i>II. Основи обліку процесу виробництва</i>					
4.	Відпущено з комори основні матеріали для виробництва продукції		2700		
5.	Нараховано заробітну плату робітникам з виготовлення продукції		6000		
6.	Нараховано заробітну плату робітникам допоміжного виробництва		200		
7.	Нараховано заробітну плату: а) спеціалістам і службовцям основних цехів; б) спеціалістам і службовцям допоміжних цехів; в) спеціалістам і службовцям загальногосподарських служб	1000 50 520	1570		
8.	Проведено відрахування на соціальне страхування з фактично нарахованої оплати праці: а) робітників основного виробництва б) робітників допоміжного виробництва в) спеціалістів і службовців основних цехів г) спеціалістів і службовців допоміжних цехів д) спеціалістів і службовців загальногосподарських служб (суми вирахувати)				
9.	Нараховано знос основних засобів: а) з виготовлення продукції; б) загальногосподарського призначення; в) загальногосподарського призначення	3400 260 540	4200		

Продовження таблиці

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн		Кореспонденція рахунків	
		Часткова	Загальна	Дебет	Кредит
10.	Оплачено з поточного рахунка за електроенергією, що використана: а) основними цехами б) допоміжними цехами в) загальногосподарськими службами	9000 1000 2000	12000		
11.	Списано загальновиробничі витрати на виробничу собівартість продукції (суму розрахувати)				
12.	Оприбутковано на склад з виробництва готову продукцію за фактичною виробничою собівартістю (залишку незавершеного виробництва на кінець місяця немає) (суму вирахувати)				
<i>III. Основи обліку процесу реалізації</i>					
13.	Відвантажено покупцям готову продукцію		48000		
14.	Акцептовано рахунок АТ “Автотранс” за доставку продукції на станцію управління на суму ПДВ	1300 260	1560		
15.	Погашено заборгованість АТ “Автотранс”		1560		
16.	Зархована на поточний рахунок виручка від реалізації продукції		48000		
17.	Списано виробничу собівартість продукції на собівартість реалізованої продукції (суму вирахувати)				
18.	Нараховано податок на додану вартість з реалізованої продукції		8000		
19.	Списано на фінансовий результат собівартість реалізованої продукції (суму вирахувати)				
20.	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації продукції (суму вирахувати)				
21.	Списано на фінансовий результат загальногосподарські витрати (суму вирахувати)				
22.	Списано на фінансовий результат витрати з реалізації (суму вирахувати)				

Задача 2

Завдання

На підставі даних для виконання задачі:

1. Відкрити рахунки синтетичного обліку за даними балансу станом на 1 грудня 200X року.
2. Записати в Журнал реєстрації господарських операцій і на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції за грудень 200X року.
3. Скласти оборотну відомість за рахунками синтетичного обліку за грудень 200X року і звірити її підсумки з Журналом реєстрації операцій за грудень 200X року.
4. Скласти баланс станом на 1 січня 200X року.

Вихідні дані. 1. Баланс АТ “Одяг” на 1 грудня 200X року.

Актив		Пасив	
Статті балансу	Сума, грн	Статті балансу	Сума, грн
Основні засоби	940 000	Статутний капітал	1 140 000
Виробничі запаси	110 500	Нерозподілений прибуток	93 000
Незавершене виробництво	72 800	Зобов'язання з оплати праці	78 000
Готова продукція	118 000	Зобов'язання зі страхування	30 000
Каса	500	Зобов'язання за податками і платежами	3 200
Поточний рахунок	102 400		
Баланс	1 344 200	Баланс	1 344 200

2. Господарські операції за грудень 200X року:

№ з/п	Документ і зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1.	Виписка банку Перераховано в погашення заборгованості: а) органам соціального страхування б) бюджету	30 000 3 200		
2.	Накази – накладні № 140-142 Відвантажена покупцям готова продукція	17 760		
3.	Прибутковий касовий ордер № 34 Отримано з поточного рахунку в касу за чеком № 108546 на заробітну плату	78 000		
4.	Видатковий касовий ордер № 43 Виплачена заробітна плата працівникам	78 000		

Продовження таблиці

№ з/п	Документ і зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
5.	Рахунок № 232 АТ “Міськтранс” Акцептовано рахунок за перевезення готової продукції до станції відправлення: а) вартість роботи б) ПДВ	670 134		
6.	Виписка банку з поточного рахунку Надійшла виручка від реалізації продукції	17 760		
7.	Прибутковий касовий ордер № 35 Отримано з поточного рахунку в касу за чеком № 108547 на господарські потреби	500		
8.	Рахунок № 845 АТ “Текстиль” Отримано від постачальників матеріали: а) вартість матеріалів б) ПДВ	8 760 1 752		
9.	Видатковий касовий ордер № 44 Видано кошти агенту з реклами на поточні витрати	50		
10.	Рахунок № 250 АТ “Міськтранс” За доставку і розвантаження матеріалів: а) вартість робіт б) ПДВ	123 24		
11.	Авансовий звіт № 28 Агентом з реклами оплачена об’ява в газеті	30		
12.	Виписка банку з поточного рахунку Перераховано з поточного рахунку: АТ “Текстиль” за рахунком № 845 АТ “Міськтранс” за рахунком № 250	10 512 147		
13.	Вимога № 20 –34 Відпущені матеріали: а) основним цехам для виготовлення продукції б) основним цехам на загальновиробничі потреби в) загальногосподарським службам	9 370 1210 860		
14.	Виписка банку Оплачена електроенергія, що використана: а) основними цехами б) загальногосподарськими службами	3 400 800		
15.	Відомість нарахування заробітної плати Нарахована заробітна плата: а) робітникам основних цехів за продукцію б) спеціалістам і службовцям основних цехів в) спеціалістам і службовцям загального сподарських служб	3 900 1 250 850		

Продовження таблиці

№ з/п	Документ і зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
16.	Відомість відрахувань на соціальні потреби Проведені відрахування на соціальні потреби від фонду оплати праці: а) робітників основних цехів за продукцію б) спеціалістів і службовців основних цехів в) спеціалістів і службовців загальногосподарських служб	? ? ?		
17.	Відомість нарахування заробітної плати Утримано податок з доходу громадян Утримано із ЗП на соціальні потреби	780 120		
18.	Відомість нарахування амортизації Нараховано знос основних засобів: а) цехів основного виробництва б) загальногосподарських служб	1 600 400		
19.	Відомість розподілу агально виробничі витрат Включаються у собівартість реалізованої продукції агально виробничі витрати (повністю)	?		
20.	Розрахунок бухгалтерії Передана з виробництва на склад готова продукція за фактичною виробничою собівартістю (за лишок незавершеного виробництва на 1 січня – 15000 грн)	?		
21.	Накази – накладні № 146 –150 Відвантажена покупцям готова продукція	12 504		
22.	Рахунок № 124 Автотранспортного підприємства №5 Прийнято до оплати рахунок за перевезення продукції на станцію відправлення залізниці: а) вартість робіт б) ПДВ	450 90		
23.	Виписка банку Надійшла виручка за реалізовану продукцію	12504		
24.	Розрахунок бухгалтерії Нараховано ПДВ на реалізовану продукцію	?		
25.	Виписка банку Перераховано за рахунком №232 “Міськтранс”	804		
26.	Довідка бухгалтерії Списано виробничу собівартість на собівартість реалізованої продукції	23100		
27.	Довідка бухгалтерії Списано собівартість реалізованої продукції на фінансовий результат	?		

Продовження таблиці

№ з/п	Документ і зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
28.	Довідка бухгалтерії Списано на фінансовий результат загальногосподарські витрати	?		
39.	Довідка бухгалтерії Списано на фінансовий результат витрати з реалізації продукції	?		
30.	Довідка бухгалтерії Списано на фінансовий результат доходи від реалізації продукції	?		
31.	Довідка бухгалтерії Нараховано податок на прибуток	?		
32.	Довідка бухгалтерії Списано на фінансовий результат витрати з податку на прибуток	?		
33.	Довідка бухгалтерії Списано фінансовий результат на нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	?		

Тема 9. Облік активів та пасивів підприємства

План

1. Облік основних засобів та нематеріальних активів.
2. Облік запасів товарно-матеріальних цінностей.
3. Облік грошових коштів та дебіторської заборгованості.
4. Порядок реєстрації та формування статутного капіталу підприємства.
5. Облік зобов'язань.
6. Облік розрахунків з оплати праці.
7. Облік витрат та доходів майбутніх періодів.

1. Облік основних засобів та нематеріальних активів.

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуата-

ції) яких більший ніж один рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Види оцінки основних засобів:

- 1) вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості;
- 2) ліквідаційна – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією);
- 3) первісна – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів;
- 4) переоцінена – вартість необоротних активів після їх переоцінювання;
- 5) балансова (залишкова) – різниця між первісною вартістю та зносом, за якою необоротні активи включаються до балансу.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, до якої включаються:

- суми, сплачені постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати на сплату відсотків за кредит не включаються до первісної вартості об'єкта основних засобів, який був придбаний за рахунок такого кредиту.

Для обліку основних засобів, які використовує підприємство в господарській діяльності, застосовується рахунок 10 “Основні засоби” – балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів; за дебетом – надходження, дооцінка та витрати на поліпшення основних засобів, що приводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від його використання; за кредитом – вибуття, уцінка та суми часткової ліквідації об'єктів основних засобів, сальдо дебетове, означає залишок основних засобів підприємства за первісною вартістю на звітну дату, відображається у I розділі активу балансу.

Надходження основних засобів на баланс підприємства може відбуватися в наслідок купівлі, виготовлення власними силами, будівництва господарським та підрядним способами, обміну на подібний або неподібний актив, оренди, безоплатного отримання тощо. Причинами вибуття основних засобів можуть бути продаж, обмін на подібний або неподібний актив, передача в оренду, ліквідація, безоплатна передача тощо.

Документальне оформлення операцій з основними засобами здійснюється на основі договорів купівлі-продажу, актів приймання-передачі, податкових накладних, накладних, прибуткових ордерів, та облікових реєстрів ОЗ-1 “Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів”, ОЗ-3 “Акт на списання основних засобів”, ОЗ-6 “Інвентарна картка обліку основних засобів”, ОЗ-7 “Опис інвентарних карток обліку основних засобів”, ОЗ-8 “Картка обліку руху основних засобів”, ОЗ-9 “Інвентарний список основних засобів” тощо.

До моменту введення об'єкта основних засобів в експлуатацію витрати на його придбання або створення відображаються за дебетом рахунка 15 “Капітальні інвестиції”, де формується первісна вартість об'єкта.

У процесі використання основних засобів їх первісна вартість може збільшуватися на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта, яке призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від його використання, або зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта. Також у випад-

ках суттєвого відхилення балансової вартості об'єкта основних засобів від справедливої підприємство має переоцінювати всі об'єкти групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Індекс переоцінки визначають за формулою:

$$I_n = \frac{CB}{ЗВ},$$

де CB – справедлива вартість об'єкта, який переоцінюється;
 $ЗВ$ – залишкова вартість.

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу додаткового капіталу, а сума уцінки – до складу витрат.

Витрати на придбання або створення основних засобів підлягають систематичному розподілу між звітними періодами – амортизації. Об'єктом амортизації є вартість основних засобів (крім вартості землі та незавершених капітальних інвестицій). Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання об'єкта, який встановлюється при зарахуванні об'єкта на баланс, і призупиняється на період його реконструкції та консервації. Сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання називається зносом.

Для обліку зносу необоротних активів використовується рахунок 13 “Знос необоротних активів” – балансовий, регулюючий до рахунків 10 “Основні засоби”, 11 “Інші необоротні матеріальні активи”, 12 “Нематеріальні активи”, контрарний, контрактивний, за кредитом відображається нарахування амортизації необоротних активів, за дебетом – її зменшення, сальдо кредитове, означає суму нарахованої на звітну дату амортизації необоротних активів, відображається у I розділі активу балансу. Різниця між первісною вартістю необоротних активів та сумою нарахованої амортизації називається залишковою вартістю необоротних активів, за якою вони включаються до підсумку балансу.

Амортизація необоротних активів може нараховуватися шістьма методами (табл. 9.1):

Таблиця 9.1

Методи нарахування амортизації необоротних активів

Метод нарахування амортизації	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1) прямолінійний	$PA = \frac{BA}{P_{к.в}}$	PA – річна сума амортизації; BA – вартість, що амортизується; $P_{к.в}$ – кількість років корисного використання об'єкта
2) зменшення залишкової вартості	$PA = 3Bn \cdot Na.p$ $Nap = 1 - \sqrt[n]{\frac{ЛВ}{ПВ}}$	$3Bn$ – залишкова вартість об'єкта на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації); $Na.p$ – річна норма амортизації; n – кількість років корисного використання об'єкта; $ЛВ$ – ліквідаційна вартість; $ПВ$ – первісна вартість
3) прискореного зменшення залишкової вартості	$PA = 3Bn \cdot 2Nap$ $Nap = \frac{100\%}{n}$	Nap – річна норма амортизації, яка обчислюється виходячи із строку корисного використання об'єкта
4) кумулятивний	$PA = BA \cdot Kк$ $Kк = \frac{n'}{\sum n}$ $\sum n = \frac{n \cdot (n+1)}{2}$	$Kк$ – кумулятивний коефіцієнт; n' – кількість років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта; $\sum n$ – сума кількості років корисного використання об'єкта
5) виробничий	$MA = OВПм \cdot BСА$ $BСА = \frac{BA}{OВПз}$	MA – місячна сума амортизації; $OВПм$ фактичний місячний обсяг виробництва продукції (робіт, послуг); $BСА$ – виробнича ставка амортизації $OВПз$ – загальний обсяг виробництва продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів
6) податковий	$KA = BB \cdot Na.г$ $Na.г$ I групи – 2%; $Na.г$ II групи – 10% $Na.г$ III групи – 6% $Na.г$ IV групи – 15%	KA – квартальна сума амортизації; BB – балансова вартість об'єкта I групи основних фондів або сукупна балансова вартість основних фондів II, III та IV групи на початок звітного кварталу $Na.г$ – квартальна норма амортизації, встановлена для відповідної групи основних фондів

Таблиця 9.2

Бухгалтерські записи за операціями з основними засобами

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
<i>І. Облік надходження основних засобів</i>			
1. Оприбутковано основні засоби, що надійшли на умовах наступної оплати	100 000	152	631
2. Відображено податковий кредит з ПДВ	20 000	641	631
3. Прийнято до оплати рахунки за посередницькі, транспортні послуги та пусконаладжувальні роботи, пов'язані з придбанням основних засобів	15 000	152	685
4. Відображено податковий кредит з ПДВ	3 000	641	685
5. Об'єкт передано в експлуатацію	115 000	10	152
6. Акцептовано рахунок проектною організацією за підготовку документації на спорудження об'єкта основних засобів	20 000	151	685
7. Відображено податковий кредит з ПДВ	4 000	641	685
8. Визнано витрати на спорудження об'єкта основних засобів господарським способом:			
- будівельних матеріалів	150 000	151	205
- на оплату праці працівників, зайнятих на будівництві	45 000	151	661
- на соціальне страхування	18 000	151	65
- амортизація будівельного обладнання	22 000	151	13
9. По завершенні будівельних робіт об'єкт зараховано до складу основних засобів	255 000	103	151
10. Перераховано аванс підрядникові за спорудження об'єкта основних засобів (30% від вартості робіт)	180 000	371	311
11. Відображено податковий кредит в сумі авансу	30 000	641	644
12. На підставі акту прийому-передачі відображено створений об'єкт капітального будівництва та визнано заборгованість перед підрядником	500 000	151	631
13. Відображено податковий кредит з ПДВ	30 000 70 000	644 641	631 631
14. Проведено зарахування виданого авансу	180 000	631	371
15. Оплачено державну реєстрацію об'єкта	5 000	151	311
16. Об'єкт передано в експлуатацію	505 000	103	151
17. Відображено безоплатно отримані основні засоби	65 000	152	424
18. Основні засоби передано в експлуатацію	65 000	10	152
19. Отримано основні засоби як внесок до статутного капіталу (за погодженою вартістю)	80 000	152	46
20. Основні засоби передано в експлуатацію	80 000	10	152
21. Отримано основні засоби в обмін на неподібні активи (визнаються за справедливою вартістю переданого активу)	75 000	152	685
22. Відображено ПДВ у складі податкового кредиту	15 000	644	685

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
23. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ (за бартером – на дату першої операції)	15 000	643	641
24. Проведено балансуючу операцію і передано контрагенту:			
- інші необоротні активи	90 000	361	742
- виробничі запаси	90 000	361	712
- готову продукцію	90 000	361	701
25. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	15 000	70,71,74	643
26. Зараховано податковий кредит з ПДВ	15 000	641	644
2 Списано собівартість переданих активів:			
- інших необоротних активів	64 500	972	10,11,12
- виробничих запасів	64 500	943	20,22
- готової продукції	64 500	901	26
28. Основні засоби передано в експлуатацію	75 000	10	152
29. Отримано основні засоби за угодою оперативної оренди	25 000	01	-
30. Прийнято до оплати рахунок за оперативну оренду основних засобів (з ПДВ)	1 000 200	23,91,92 641	685 685
31. Отримано основні засоби за угодою фінансової оренди	150 000	152	531
32. Відображено податковий кредит з ПДВ	30 000	641	531
33. Основні засоби передано в експлуатацію	150 000	10	152
34. Включено до складу поточних частину довгострокових зобов'язань з оренди, що підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу (умовно)	5 000	531	61
35. Нараховано фінансові витрати орендаря за поточний період	15 000	952	684
36. Оплачено заборгованість з орендних платежів:			
- частина компенсації вартості основних засобів	5 000	61	311
- фінансові витрати	15 000	684	311
<i>II. Переоцінка основних засобів</i>			
2 Відображено першу до оцінки:			
- залишкової вартості основних засобів	10 000	10	423
- нарахованого зносу	2 000	10	131
2. Відображено першу уцінку:			
- залишкової вартості основних засобів	5 000	975	10
- нарахованого зносу	3 000	131	10
3. Проведення до оцінки після попередньої уцінки:			
- на суму попередньої уцінки	5 000	10	746
- на суму перевищення попередньої уцінки	4 000	10	423
- на суму до оцінки зносу	2 000	10	131

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
4. Проведення уцінки після попередньої дооцінки:			
- на суму попередньої дооцінки	10 000	423	10
- на суму перевищення попередньої дооцінки	5 000	975	10
- на суму уцінки зносу	2 500	131	10
III. Ремонт основних засобів			
1. Проведено поточний ремонт основних засобів господарським способом. Відображено витрати:		23, 91, 92, 93, 94	
- запасних частин, матеріалів, комплектуючих, напівфабрикатів	3 500		20, 25
- на оплату праці працівників, зайнятих на ремонтних роботах	900		661
- відрахування на соціальні заходи	350		65
2. Прийнято до оплати рахунок ремонтної організації за проведення поточного ремонту підрядним способом (12000 з ПДВ)	10 000	23, 91, 92, 93, 94	631
3. Відображено податковий кредит з ПДВ	2 000	641	631
4. Проведено капітальний ремонт основних засобів господарським способом. Відображено витрати:		152	
- запасних частин, матеріалів, комплектуючих, напівфабрикатів	24 000		20, 25
- на оплату праці працівників, зайнятих на ремонтних роботах	4 500		661
- відрахування на соціальні заходи	1 700		65
- на амортизацію обладнання, використаного під час ремонту	3 150		131
5. Віднесено на збільшення вартості об'єкта основних засобів вартість проведеного капітального ремонту	33 350	10	152
6. Прийнято до оплати рахунок ремонтної організації за проведення капітального ремонту підрядним способом (без ПДВ)	65 000	152	631
7. Відображено податковий кредит з ПДВ	13 000	641	631
8. Віднесено на збільшення вартості об'єкта основних засобів вартість проведеного капітального ремонту	65 000	10	152
IV. Амортизація основних засобів			
1. Нараховано амортизацію основних засобів (з використанням рахунків класу 8 Плану рахунків)	28 000	83	131

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
2. Нараховано амортизацію основних засобів (з використанням рахунків класу 9 Плану рахунків):			
- виробничого призначення	15 000	23, 91	131
- адміністративного призначення	5 000	92	131
- які забезпечують збут продукції	4 000	93	131
- житлово-комунального та соціально-культурного призначення	2 000	949	131
- які використовуються до виконання наукових досліджень та розробок	1 000	941	131
- які використовуються на капітальному будівництві	1 000	151	131
3. На суму амортизації визнано дохід від експлуатації безоплатно отриманих основних засобів	500	424	745
<i>V. Вибуття основних засобів</i>			
1. Ліквідовано об'єкт основних засобів:			
- на суму залишкової вартості	2 000	976	10
- на суму нарахованого зносу	23 000	131	10
2. Відображено витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкта основних засобів (демонтаж, вивезення, утилізація тощо)	500 180 1 000	976 976 976	661 65 685
3. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ у розмірі 20% від залишкової вартості ліквідованих основних засобів	400	976	641
4. Оприбутковано запасні частини та інші матеріали, що залишилися після ліквідації об'єкта основних засобів	300	20, 22	746
5. Визначено фінансовий результат від ліквідації основних засобів	4 080 300	793 746	976 793
6. Відвантажено об'єкт основних засобів покупцю на умовах наступної оплати (за продажною вартістю)	126 000	377	742
7. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	21 000	742	641
8. Списано реалізований об'єкт основних засобів:			
- на суму залишкової вартості	100 000	972	10
- на суму нарахованого зносу	30 000	131	10
9. Визначено фінансовий результат від реалізації основних засобів	100 000 105 000	793 742	972 793
10. Зараховано виручку від реалізації основних засобів на поточний рахунок у банку	126 000	311	377
11. Передано об'єкт основних засобів як внесок до статутного капіталу іншого підприємства:			
- на суму залишкової вартості	200 000	972	10
- на суму нарахованого зносу	10 000	131	10
- за погодженою вартістю передачі об'єкта	220 000	14	742

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
12. Визначено фінансовий результат від вибуття основних засобів	200 000 220 000	793 742	972 793
13. За результатами інвентаризації виявлено нестачу об'єкта основних засобів: - на суму залишкової вартості - на суму нарахованого зносу	4 000 16 000	976 131	10 10
14. Нестачу віднесено за рахунок матеріально-відповідальної особи (за розрахунковою сумою відшкодування)	7 800	375	746
15. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	800	746	641
16. Відображено суму відшкодування, що підлягає перерахуванню до бюджету	3 000	746	642
17. Одержано відшкодування збитків	7 800	30,31,66	375
18. Якщо винну особу не встановлено, то сума нестачі обліковується на позабалансі для контролю за пошуком джерела відшкодування.	4 000	072	-
19. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	800	976	641
20. Проведено безоплатну передачу основних засобів: - на суму залишкової вартості - на суму нарахованого зносу	5 000 2 000	972 131	10 10
21. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	1 000	972	641
22. Списано витрати на безоплатну передачу об'єкта	6 000	793	972
23. Передано у фінансову оренду основні засоби	90 000	972	10
24. Визнано дохід від реалізації основних засобів	114 000	181	742
25. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	19 000	742	641
26. Нараховано фінансові доходи за орендною операцією	15 000	373	732
27. На рахунок у банку зараховано орендний платіж: - у частині погашення заборгованості за основні засоби - у частині сплати фінансового доходу	7 000 15 000	311 311	181 373

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Для цілей організації та ведення обліку нематеріальні активи поділяються на такі групи: права користування природними ре-

сурсами, права користування майном, права на комерційні позначення, права на об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права, незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи та інші нематеріальні активи.

Первісною оцінкою нематеріальних активів є собівартість їх придбання або створення, яка визначається сумою грошових коштів чи їх еквівалентів або справедливою вартістю іншої компенсації, наданої підприємством для їх придбання або створення. Собівартість окремо придбаного нематеріального активу включає його ціну, мито, усі податки, що не підлягають відшкодуванню, інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням активу. Якщо нематеріальний актив надійшов внаслідок обміну на інший актив, то його собівартість визначають за справедливою вартістю отриманого активу, яка дорівнює справедливій вартості переданого активу з урахуванням будь-яких грошових доплат, здійснених під час обмінної операції. Собівартість нематеріального активу, створеного підприємством, включає всі витрати, прямо пов'язані з його створенням та приведенням до стану, придатного для використання за призначенням. Наступне оцінювання балансової вартості нематеріальних активів може відрізнитися від його собівартості, якщо були здійснені додаткові витрати, в результаті яких очікується збільшення притоку економічних вигод від використання активу на підприємстві.

Для обліку нематеріальних активів використовується рахунок 12 “Нематеріальні активи” – балансовий, основний, активний, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом – надходження нематеріальних активів в результаті придбання або створення та їх дооцінка; за кредитом – вибуття та уцінка нематеріальних активів, сальдо дебетове, означає залишок нематеріальних активів підприємства за первісною вартістю на звітну дату, відображається у I розділі активу балансу.

Документальне оформлення операцій з нематеріальними активами здійснюється з використанням таких документів, як: патенти на винаходи, на сорти, на промислові зразки, свідоцтва на знаки для товарів та послуг, авторські договори, рахунки за виконані роботи зі створення та впровадження програмного забезпечення для ЕОМ, за ноу-хау, за користування природними ресур-

сами, акти на прийняття наукових та дослідно-конструкторських розробок.

Витрати на створення або придбання нематеріальних активів капіталізуються і в подальшому підлягають розподілу в часі впродовж строку його корисного використання. Амортизація нематеріального активу здійснюється на систематичній основі протягом строку корисного використання, який не повинен перевищувати 20 років. Амортизація нематеріальних активів може нараховуватися прямолінійним або іншим методом, якщо він краще відображає форму, в якій вигода від використання активу надходить на підприємство (табл. 9.3).

Підприємство може переоцінювати за справедливою вартістю на дату балансу ті нематеріальні активи, щодо яких існує активний ринок. Переоцінена первісна вартість і накопичена амортизація об'єкта нематеріального активу визначаються як добуток відповідно первісної вартості або накопиченої амортизації та індексу переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Таблиця 9.3

**Бухгалтерські записи за операціями
з нематеріальними активами**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Перераховано аванс за нематеріальні активи	15 000	371	311
2. Відображено податковий кредит з ПДВ	2 500	641	644
3. Оприбутковано придбані активи	12 500	154	631
	12 500	12	154
4. Відображено ПДВ	2 500	644	631
5. Проведено взаємозалік заборгованостей	15 000	631	371
6. Понесено витрати на створення нематеріального активу	20 000	154	131, 65, 661
7. Створений об'єкт зараховано до складу нематеріальних активів	20 000	12	154
8. Безоплатно надійшли нематеріальні активи	3 500	12	424
9. Надійшли нематеріальні активи як внесок до статутного капіталу	14 000	12	46

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
10. Нараховано амортизацію нематеріальних активів:			
- виробничого призначення	1 700	20, 91	133
- адміністративного призначення	1 100	92	133
- які забезпечують збут продукції	2 600	93	133
- які використовуються до виконання наукових досліджень та розробок	950	941	133
11. Ліквідовано нематеріальний актив:			
- на суму залишкової вартості	50	976	12
- на суму нарахованого зносу	1 150	133	12
12. Реалізовано нематеріальний актив на умовах наступної оплати (на суму продажної вартості)	4 740	377	742
13. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	790	742	641
14. Списано реалізований нематеріальний актив:			
- на суму залишкової вартості	3 500	972	12
- на суму нарахованого зносу	1 500	133	12
15. Безоплатно передано нематеріальний актив:			
- на суму залишкової вартості	1 600	972	12
- на суму нарахованого зносу	4 400	133	12
16. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	320	972	641
17. Передано нематеріальний актив як внесок до статутного капіталу іншого підприємства:			
- на суму залишкової вартості	45 000	972	12
- на суму нарахованого зносу	2 000	133	12
- за погодженою вартістю передачі об'єкта	50 000	14	742

2. Облік запасів товарно-матеріальних цінностей

Запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Для цілей обліку запаси включають:

- сировину матеріали, комплектуючі та інші цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг;
- незавершене виробництво;
- готову продукцію;
- товари;

- малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), які використовуються строком до одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік.

Придбані або вироблені запаси оцінюються за первісною вартістю. При придбанні до собівартості запасів включаються такі фактичні витрати: суми, сплачені постачальнику; плата за посередницькі консультаційні послуги; ввізне мито; сума непрямих податків, що не повертається підприємству; витрати на заготівлю, завантаження та розвантаження страхування; інші витрати, пов'язані з придбанням і доведенням їх до стану придатного для використання в запланованих цілях.

Первісною вартістю виготовлених запасів та незавершеного виробництва є їх виробнича собівартість. Відповідно ПСБО-16 "Витрати", виробнича собівартість включає: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати. В інших випадках для оцінювання запасів використовується в тому чи іншому варіанті справедлива вартість.

На підприємствах роздрібно́ї торгівлі для оцінювання товарів використовується ціна реалізації. Запаси відображаються в обліку за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Чиста вартість реалізації – очікувана ціна реалізації запасів за умов звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію. Запаси відображаються за чистою вартістю реалізації, якщо вони зіпсовані, застарілі або якимось інакше втратили первісно очікувану економічну вигоду.

При вибутті запасів їх оцінюють за одним з таких методів:

- 1) ідентифікованої собівартості – використовується щодо запасів, які відпускаються, та послуг, що виконуються, для спеціальних замовлень і проектів, а також запасів, які не замінюють один одного;
- 2) середньозваженої собівартості – проводиться щодо кожної одиниці запасів за формулою

$$C_c = \frac{BЗ_n + KЗ_n}{KЗ_n + KЗ_n},$$

де C_c – середньозважена собівартість одиниці запасів;

BZ_n, BZ_n – вартість запасів на початок та надходження запасів за період;

KZ_n, KZ_n – кількість запасів на початок та надходження запасів за період (у натуральних показниках);

- 3) собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО) – (англ. FIFO- First in, first out “першим надійшов, першим вибув”) ґрунтується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, тобто запаси, які першими вибувають, оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів;
- 4) нормативних затрат – полягає в застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін;
- 5) ціни продажу – заснована на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торгової націнки. Застосовується підприємствами, що мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торгової націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається так:

$$CB_{pm} = PB_{pm} - TH_{pm}$$

де PB_{pm} – продажна вартість реалізованих товарів;

TH_{pm} – торгова націнка на реалізовані товари, яка розраховується за методом середнього відсотка в такій послідовності:

- визначення середнього відсотка реалізованої торгової націнки:

$$\overline{\%PTH} = \frac{TH_n + TH_n}{T_n + T_n} \cdot 100\%$$

де TH_n – торгова націнка на початок місяця;

TH_n – торгова націнка на товари, що надійшли у звітному місяці;

T_n – товари на початок місяця за продажною вартістю;

T_n – товари, що надійшли протягом місяця, за продажною вартістю;

- визначення суми торгової націнки на реалізовані товари:

$$TH_{pm} = \frac{Tp \cdot \overline{\%PTH}}{100\%}$$

де T_p – товари, реалізовані протягом місяця, за продажною вартістю.

Реалізована торгова націнка списується методом червоного сторно.

Для обліку запасів товарно-матеріальних цінностей використовуються рахунки (табл. 9.4):

- 1) 20 “Виробничі запаси” – балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом – надходження та дооцінка запасів, за кредитом – вибуття та уцінка запасів; сальдо дебетове, означає собівартість наявних на звітну дату виробничих запасів, відображається у II розділі активу балансу;
- 2) 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети” – балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається придбання МШП, за кредитом – вибуття МШП; сальдо дебетове, означає собівартість наявних на звітну дату МШП, відображається у II розділі активу балансу;
- 3) 23 “Виробництво” – балансовий, основний, активний, калюляційний, відноситься до групи рахунків господарських процесів, за дебетом відображається загальна сума понесених виробничих витрат, за кредитом – фактична виробнича собівартість виготовленої продукції; сальдо дебетове, означає залишок незавершеного на звітну дату виробництва, відображається у II розділі активу балансу;
- 4) 25 “Напівфабрикати” – балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається надходження створених напівфабрикатів з виробництва, за кредитом – вибуття напівфабрикатів власного виробництва; сальдо дебетове, означає собівартість наявних на звітну дату напівфабрикатів, відображається у II розділі активу балансу;
- 5) 26 “Готова продукція” – балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається надходження готової продукції з виробництва, за кредитом – вибуття готової продукції; сальдо дебетове, означає собівартість наявної на

звітну дату готової продукції, відображається у II розділі активу балансу;

- 6) 28 “Товари” – балансовий, основний, активний, матеріальний, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається надходження товарів, нарахування торговельної націнки, за кредитом – вибуття товарів; сальдо дебетове, означає собівартість наявних на звітну дату товарів, відображається у II розділі активу балансу;
- 7) 285 “Торгова націнка” – балансовий, регулюючий, контрарний до субрахунка 282 “Товари в торгівлі”, контрактивний, за кредитом відображається нарахування торгової націнки, за дебетом – її списання; сальдо кредитове, означає суму торгової націнки в продажній вартості залишку товарів на звітну дату, відображається у II розділі активу балансу. Різниця між продажною вартістю товарів та нарахованою торговою націнкою становить фактичну собівартість таких товарів, за якою вони відображаються в балансі.

Документальне оформлення операцій із запасами товарно-матеріальних цінностей здійснюється з використанням таких документів, як: накладні, товарно-транспортні накладні, податкові накладні, рахунки-фактури, сертифікати якості та відповідності, специфікації, лімітно-забірні картки, вимоги на відпуск матеріалів, товарні та матеріальні звіти, акти на списання МШП тощо.

Таблиця 9.4

Бухгалтерські записи за операціями із запасами ТМЦ

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Надійшли запаси ТМЦ на умовах наступної оплати: - купівельна вартість без ПДВ - ПДВ (податковий кредит)	100 000 20 000	20, 22, 28 641	631 631
2.Нараховано торгіву націнку на товари (50%)	50 000	282	285
3. Оприбутковано виготовлені власними силами запаси ТМЦ	15 000	20, 22, 26	23
4. Безоплатно надійшли запаси ТМЦ	2 000	20, 22, 26, 28	718 (745)
5. Перераховано аванс постачальнику за запаси ТМЦ	48 000	371	311
6. Відображено податковий кредит з ПДВ	8 000	641	644
7. Оприбутковано запаси ТМЦ, оплачені раніше: - купівельна вартість без ПДВ - ПДВ (податковий кредит)	40 000 8 000	20, 22, 28 641	631 631
8. Проведено залік заборгованостей	48 000	631	371
9. Оприбутковано запаси ТМЦ, що надійшли як внесок до статутного капіталу	10 000	20, 22, 28	46
10. Оприбутковані запаси ТМЦ, придбані підзвітною особою: - купівельна вартість без ПДВ - ПДВ (податковий кредит)	500 100	20, 22, 28 641	372 372
11. Надійшли запаси ТМЦ за бартерною операцією: - справедлива вартість - ПДВ (податковий кредит)	20 000 4 000	20, 22, 28 644	631 631
12. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	4 000	643	641
13. Відвантажено активи в оплату раніше отриманих запасів ТМЦ	24 000	361	701, 702, 712, 742
14. Відображено податковий кредит з ПДВ	4 000	641	644
15. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	4 000	701, 702, 712, 742	643
16. Списано собівартість переданих активів	17 000	901 902 943 972	26 28 20,22,25 10,11,12
17. Передано запаси у виробництво	38 000	23, 91	20,22,25
18. Безоплатно передано запаси ТМЦ	3 000	949 (977)	20,22,25, 26, 28
19. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	600	949 (977)	641

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
20. Передано запаси ТМЦ для забезпечення:			20,22,25,
- адміністративних потреб	7 000	92	26, 28
- збуту продукції	5 500	93	
- створення необоротних активів	19 800	15	
- досліджень та розробок	4 300	941	
- утримання об'єктів житлово-комунального господарства та соціально-культурного призначення	3 700	949	
21. Реалізовано виробничі запаси та МШП	7 200	361	712
22. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	1 200	712	641
23. Списано собівартість реалізованих запасів	5 000	943	20,22,25
24. Реалізовано товари підприємством оптової торгівлі	180 000	361	702
25. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	30 000	702	641
26. Списано собівартість реалізованих товарів	110 000	902	281
27. На поточний рахунок надійшли кошти в попередню оплату за товари	90 000	311	681
28. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	15 000	643	641
29. Відвантажено товари, оплачені раніше	90 000	361	702
30. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	15 000	702	643
31. Списано собівартість реалізованих товарів	60 000	902	281
32. Проведено залік заборгованостей	90 000	681	361
33. Реалізовано товари підприємством роздрібною торгівлі (за готівку)	240 000	301	702
34. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	40 000	702	641
35. Списано реалізовану торгіву націнку (сторно)	<u>72 000</u>	<u>282</u>	<u>285</u>
36. Списано собівартість реалізованих товарів	128 000	902	282

Відображення в обліку виявлених під час інвентаризації надлишків та нестач запасів ТМЦ наведено в матеріалах лекції за темою 6 “Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку”.

3. Облік грошових коштів та дебіторської заборгованості

Грошові кошти – це готівка (банкноти та монети національної валюти), кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Розрахунки, які виникають між підприємством та його контрагентами в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності, можуть проводитися як у готівковій, так і в безготівковій формах. Готівкові розрахунки суб'єкта господарювання передбачають використання готівки і, як правило, проводяться за участю

фізичних осіб. Безготівкові розрахунки здійснюються, переважно, між юридичними особами шляхом перерахування грошових коштів з рахунку платника на рахунок отримувача з використанням послуг банківських установ, у яких відкрито поточні рахунки учасників розрахункової операції. Безготівкові розрахунки можуть проводитися за операціями як товарного (за реалізовані товари, роботи та послуги), так і нетоварного характеру (за платежами до бюджету і позабюджетних фондів, за банківськими кредитами, сплатою відсотків за залученими коштами тощо).

Для здійснення готівкових розрахунків кожне підприємство має касу, де зберігаються готівкові кошти, цінні папери, грошові документи та бланки суворого обліку. Готівка в касі зберігається виключно в межах ліміту залишку готівки, тобто максимально дозволеної суми коштів, яка може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня. Розмір ліміту підприємство встановлює самостійно і узгоджує з банком. Грошові кошти, що перевищують ліміт залишку готівки в касі, підлягають здачі до банку для зарахування їх на поточний рахунок підприємства. Здавати готівку до банку підприємство може самостійно або з використанням послуг інкасаторської служби банку. До отримання виписки з поточного рахунка з підтвердженням зарахування зданої до банку готівки такі кошти обліковуються як грошові кошти в дорозі.

Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють готівкові розрахунки зі споживачами у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій (РРО), за допомогою яких реалізуються фіскальні функції (з нарахування ПДВ) та реєструються проведені операції з продажу товарів, робіт, послуг та іноземної валюти.

Для відкриття поточного рахунка в банку суб'єкт господарювання подає до самостійно обраної банківської установи такі документи:

- 1) заяву про відкриття рахунка;
- 2) засвідчену копію свідоцтва про державну реєстрацію СПД;
- 3) засвідчену копію зареєстрованого статуту;
- 4) копію документа про взяття підприємства на податковий облік;
- 5) довідки про реєстрацію в органах Пенсійного фонду та фондах соціального страхування;

- б) картку зі зразками підписів осіб, уповноважених підписувати розрахункові документи, та відбитками печатки підприємства.

Документальне оформлення операцій з готівковими коштами здійснюється з використанням прибуткових і видаткових касових ордерів, журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів, касової книги, книги обліку прийнятих та виданих касиром грошей, грошових та фіскальних чеків, розрахункових квитанцій, об'яв на внесення готівки, супровідних відомостей (на здавання готівки інкасаторам), платіжних та розрахунково-платіжних відомостей. Безготівкові розрахунки проводяться з використанням таких первинних документів (форм безготівкових розрахунків): платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, розрахункові чеки, заяви на акредитив, виписки банку з поточного рахунка. У касових та розрахункових документах не допускаються виправлення. Неправильно заповнений бланк такого документа анулюється і складається новий.

Для обліку грошових коштів використовуються рахунки (табл. 9.5):

- 1) 30 “Каса” – балансовий, основний, активний, грошовий, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається надходження готівкових коштів до каси підприємства, за кредитом – виплати в порядку витрачання готівки, сальдо дебетове, означає залишок готівки в касі на відповідну дату, відображається в II розділі активу балансу;
- 2) 31 “Рахунки в банках” – балансовий, основний, активний, грошовий, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається зарахування грошових коштів на рахунки в банках, за кредитом – списання коштів з банківських рахунків підприємства, сальдо дебетове, означає залишок грошових коштів на рахунках у банках, відображається в II розділі активу балансу;
- 3) 33 “Інші кошти” – балансовий, основний, активний, грошовий, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається збільшення грошових документів та коштів в дорозі, за кредитом – вибуття грошових документів та списання коштів у дорозі після зараху-

вання на рахунки в банках, сальдо дебетове, означає наявний на звітну дату залишок грошових документів та коштів у дорозі, відображається у II розділі активу балансу.

Таблиця 9.5

**Бухгалтерські записи за операціями
з грошовими коштами**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Надійшли готівкові кошти до каси:			
- з поточного рахунку в банку	10 000	301	311
- від покупців за реалізовану продукцію, товари, роботи та послуги	120 000	301	701, 702,703
- в погашення завданих збитків	500	301	375
- в повернення невикористаної суми підзвіту	35	301	372
- у сплату внесків засновниками	8 000	301	46
- в погашення заборгованості покупців	42 300	301	361
- в погашення позик, наданих працівникам	3 990	301	377
- на погашення короткострокових векселів	57 000	301	341
- в погашення довгострокової дебіторської заборгованості	73 500	301	181,182, 183
- від орендарів за здані в оренду необоротні активи	14 000	301	377
2. Видано з каси готівку:			
- на виплату зарплати працівникам	29 500	661	301
- підзвіт на господарські потреби	900	372	301
- на виплату дивідендів учасникам	3 100	671	301
- для викупу акцій власної емісії	6 000	45	301
- на погашення заборгованості за векселями	1 500	621, 511	301
- на погашення заборгованості перед постачальниками та іншими кредиторами	14 000	631	301
- в оплату транспортно-заготівельних витрат	100	685	301
- в оплату капітальних витрат на спорудження або виготовлення необоротних активів	1 800	289	301
- за проведення поточного ремонту необоротних активів	650	15	301
- за проведення капітального ремонту необоротних активів		23,91, 92,93,94	301
	12 800	15	301
3. Інкасовано готівку з каси для зарахування на поточний рахунок у банку	350 000	333	301
4. На підставі виписки банку відображено зарахування інкасованих коштів на рахунок у банку	150 000	311	333

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
5. На поточний рахунок надійшли грошові кошти:			
- в погашення заборгованості покупців	230 000	311	361
- аванс від покупців	82 000	311	681
- одержаного банківського кредиту	150 000	311	50, 60
- в погашення позик, наданих працівникам	7 600	311	377
- на погашення короткострокових векселів	27 000	311	341
- в погашення довгострокової дебіторської заборгованості	13 000	311	181,182, 183
- від орендарів за здані в оренду необоротні активи	11 000	311	377
- внесків засновників			
- від перепродажу акцій власної емісії	30 000	311	46
- цільового фінансування	50 000	311	45
- з бюджету та позабюджетних фондів, що були надлишково їм перераховані	100 000	311	48
- доходи від вкладень в інші підприємства	260	311	64, 65
	9 300	311	72, 73
6. З поточного рахунку перераховано грошові кошти:			
- в погашення заборгованості перед постачальниками	58 000	631	311
- аванс постачальникам	12 000	371	311
- на особові рахунки працівників для виплати заробітної плати	10 000	661	311
- в погашення банківських кредитів	34 000	50,60,61	311
- на придбання цінних паперів інших підприємств	3 800	14, 35	311
- на виплату дивідендів учасникам	1 800	671	311
- для викупу акцій власної емісії	2 200	511, 621	
- на погашення заборгованості за векселями	27 000	685	311
- на погашення заборгованості перед іншими кредиторами	8 600		311
- в погашення заборгованості перед бюджетом та фондами соціального страхування	3 500	64, 65	311
- на сплату відсотків за кредитами та борговими зобов'язаннями	1 640	684	311
- в оплату витрат майбутніх періодів (передплата періодичних видань, орендні платежі тощо)	930	39	311
- в оплату поточних витрат	6 280	91,92, 93,94	311
7. Оприбутковано грошові документи (поштові марки, конверти з марками, проїзні квитки, путівки на санаторно-курортне лікування та відпочинок), придбані підзвітною особою	300	331	372
8. Відображено ПДВ у вартості придбаних грошових документів	60	641	372
9. Використано грошові документи в адміністративних цілях	300	92	331

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі надання відстрочки платежу, через що утворюється різниця між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів, які будуть отримані, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) в періоді її нарахування.

Поточна дебіторська заборгованість включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю, яка розраховується як різниця між сумою поточної дебіторської заборгованості та резервом сумнівних боргів. Величина сумнівних боргів визначається виходячи з:

- 1) платоспроможності окремих дебіторів;
- 2) частки безнадійних боргів у чистому доході від реалізації на умовах наступної оплати. Для визначення коефіцієнта сумнівності дебіторської заборгованості за даним методом, як правило, аналізуються відповідні дані за попередні три роки.

Коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості розраховується як:

$$K_c = \frac{\sum B_3}{\sum ЧД_{pn}},$$

де B_3 – сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, що визнана безнадійною в попередніх періодах;

$ЧД_{pn}$ – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати (за відповідні попередні періоди).

Тоді відрахування на створення резерву сумнівних боргів за звітний період становить добуток чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати за звітний період на коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості.

3) класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення зі встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди.

Коефіцієнт сумнівності (K_c) відповідної групи дебіторської заборгованості може визначатися за формулами:

$$1) K_c = \left(\sum \frac{B_3}{D_3} \right) : i,$$

де B_3 – фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи за n -ний місяць, обраний для спостереження періоду;

D_3 – дебіторська заборгованість відповідної групи на кінець n -ного місяця, обраного для спостереження періоду;

i – кількість місяців в обраному для спостереження періоді.

При цьому підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості.

$$2) K_c = \frac{\sum B_3}{\sum D_3},$$

де B_3 – безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи в складі дебіторської заборгованості цієї групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді;

$D_{3н}$ – дебіторська заборгованість відповідної групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді.

При цьому підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості та періоди спостереження.

Нарахування резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у Звіті про фінансові результати в складі інших операційних витрат. За рахунок резерву сумнівних боргів може списуватися дебіторська заборгованість, визнана безнадійною, якщо термін позовної давнини за такою заборгованістю вже минув.

Якщо підприємство проводить розрахунки в іноземній валюті, то оцінювання таких операцій під час первісного визнання здійснюється шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу (офіційного курсу, встановленого

Національним банком України) на дату здійснення операції. На кожну дату балансу:

- монетарні статті в іноземній валюті перераховуються за валютним курсом на дату балансу. Різниця між оцінками однієї й тієї самої суми іноземної валюти при різних валютних курсах називається курсовою різницею;
- немонетарні статті відображаються за валютним курсом на дату здійснення операції.

Монетарні статті – це статті балансу про грошові кошти і такі активи та зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій сумі грошей або їх еквівалентів. Інші, ніж монетарні, статті балансу називаються немонетарними. Курсові різниці від перерахунку статей про операційну діяльність відображаються в складі інших операційних доходів або витрат (рахунки 714 “Дохід від операційної курсової різниці” та 945 “Втрати від операційної курсової різниці”), тоді як різниці від перерахунку статей про інвестиційну і фінансову діяльність відображаються в складі інших доходів або витрат (рахунки 744 “Дохід від неопераційної курсової різниці” та 974 “Втрати від неопераційних курсових різниць”).

Для обліку поточної дебіторської заборгованості використовують рахунки (табл. 9.6):

- 1) 34 “Короткострокові векселі одержані” – балансовий, основний, активний, рахунок розрахунків, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається збільшення заборгованості за одержаними векселями, за кредитом – вибуття векселів у результаті погашення або продажу; сальдо дебетове, означає залишок заборгованості дебіторів, оформленої векселями зі строком погашення до 12 місяців з дати балансу, відображається у II розділі активу балансу;
- 2) 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” – балансовий, основний, активний, рахунок розрахунків, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається виникнення та збільшення дебіторської заборгованості покупців, за кредитом – погашення, списання або продаж такої заборгованості; сальдо дебетове, означає

залишок непогашеної на звітну дату заборгованості покупців, відображається у II розділі активу балансу;

- 3) 37 “Розрахунки з різними дебіторами” – балансовий, основний, активний, рахунок розрахунків, відноситься до групи рахунків господарських засобів, за дебетом відображається виникнення та збільшення дебіторської заборгованості інших дебіторів, за кредитом – погашення такої заборгованості; сальдо дебетове, означає залишок непогашеної на звітну дату заборгованості інших дебіторів, відображається в II розділі активу балансу;
- 4) 38 “Резерв сумнівних боргів” – балансовий, регулюючий до рахунка 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками”, контрарний, контрактивний, за кредитом відображається нарахування резерву сумнівних боргів, за дебетом – його зменшення; сальдо кредитове, означає суму нарахованого на звітну дату резерву сумнівних боргів, відображається у II розділі активу балансу.

Таблиця 9.6

**Бухгалтерські записи за операціями
з дебіторською заборгованістю**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Реалізовано на умовах наступної оплати готову продукцію, товари, надано роботи та послуги	24 000	361	701, 702,703
2. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	4 000	70	641
3. Заборгованість покупців переоформлено векселем	24 000	341	361
4. Нараховано дохід за надану відстрочку платежу за векселем	2 400	373	732
5. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ в сумі процентів	400	732	641
6. На рахунок в банку зараховано кошти в погашення:			
- векселя	24 000	311	341
- нарахованих відсотків	2 400	311	373
7. Нараховано резерв сумнівних боргів	1 000	944	38
8. Списано дебіторську заборгованість, визнану безнадійною, за рахунок:			
- резерву сумнівних боргів	1 000	38	36
- витрат	3 000	944	34,36,37
9. Відображено заборгованість покупців за реалізовані виробничі запаси та необоротні активи	12 000	361	712, 742
10. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	2 000	712,742	641

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
11. Погашено заборгованість покущів	12 000	311	361
12. Відвантажено продукцію (товари, роботи, послуги) на експорт (курс – 5,05 грн/USD). Експортні операції оподатковуються ПДВ за ставкою 0%.	<u>10 000</u> 50 500	362	70
13. На дату балансу відображено курсову різницю через зміну валютного курсу (курс – 5,08 грн/USD).	300	362	714
14. На дату отримання валютної виручки відображено курсову різницю через зміну валютного курсу (курс – 5,04 грн/USD).	400	945	362
15. Зараховано на транзитний валютний рахунок виручку від реалізації продукції на експорт	<u>10 000</u> 50 400	314	362
16. Перераховано 50% валютної виручки для обов'язкового продажу	<u>5 000</u> 25 200	334	314
17. Зараховано на валютний рахунок другу половину валютної виручки	<u>5 000</u> 25 200	312	314
18. Відображено у складі доходів гривневий еквівалент реалізованої валюти за курсом 5,10 грн/USD	25 500	377	711
19. Відображено стягнення банком комісійних за продаж валюти із суми виручки від реалізації валюти	100	942	377
20. Списано собівартість реалізованої валюти за курсом 5,04 грн/USD	25 200	942	334
21. На поточний рахунок зараховано гривневий еквівалент реалізованої валюти	25 400	311	377
22. Визначено результат від реалізації валюти	25 500 25 300	711 79	79 942
23. Реалізовано на умовах наступної оплати закордонному покупцю необоротні активи (курс – 5,05 грн/USD)	<u>10 000</u> 50 500	362	742
24. На дату балансу відображено курсову різницю через зміну валютного курсу (курс – 5,04 грн/USD).	100	974	362
25. На дату отримання валютної виручки відображено курсову різницю через зміну валютного курсу (курс – 5,08 грн/USD).	400	362	744
26. Видано аванс працівнику на відрядження, господарські витрати тощо	700	372	301
27. Відображено використання підзвітних сум на придбання необоротних та оборотних активів, для забезпечення виробництва, управління, збуту та іншої операційної діяльності	500	10,11,12,20,22,23,28,91,92,93,94	372
28. Відображено податковий кредит з ПДВ	100	641	372
28. Невикористаний залишок підзвітної суми:			
- утримано із зарплати працівника	30	661	372
- повернуто працівником до каси	70	301	372

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
30. Нараховано доходи:			
- дивіденди за вкладеннями, які обліковуються за методом участі в капіталі	15 000	373	141
- від передачі активів в операційну оренду	4 200	373	713
- від передачі активів в фінансову оренду	5 000	373	732
- дивіденди за вкладеннями в інші підприємства	6 000	373	731
31. Відображено податкове зобов'язання з ПДВ у сумі платежу за операційну оренду	700	713	641
32. Отримано нараховані доходи	30 200	301,311	373
33. Висунуто претензію постачальнику на суму недоотриманого вантажу	240	374	631
34. Отримано на задоволення претензії:			
- матеріальні цінності	100	20,22,28	374
- на суму ПДВ	20	641	374
- грошові кошти	120	311	374
35. Прийнято рішення про віднесення виявленої нестачі на винну особу (за фактичним розміром)	450	375	716
36. Віднесено на заборгованість винної особи різницю між розрахунковою величиною відшкодування та фактичною сумою нестачі	350	375	64
37. Відшкодовано винною особою завдані збитки	800	301,311, 661	375
38. Перераховано до бюджету різницю між розрахунковою величиною відшкодування та фактичною сумою нестачі	350	64	311
39. Нараховано заборгованість інших дебіторів:			
- з оплати житлово-комунальних послуг	18 000	377	703
- за виконавчими документами	600	377	715
- за наданими працівникам безпроцентними позиками	800	377	301
40. Погашено заборгованість інших дебіторів	22 400	301,311, 661	377

4. Порядок формування результатів господарювання

Бухгалтерський облік ведеться на підприємстві з моменту його реєстрації в органах державної влади у статусі суб'єкта підприємницької діяльності до остаточної ліквідації. Проте фактично облік починається ще до реєстрації підприємства, оскільки для його створення необхідно провести облік внесків до статутного капіталу та зобов'язання засновників. Для державної реєстрації

новостворюваного суб'єкта підприємницької діяльності засновники подають до органу державної реєстрації такі документи:

- 1) рішення власника (власників) майна про створення юридичної особи;
- 2) статут;
- 3) реєстраційну картку;
- 4) платіжний документ про внесення плати за державну реєстрацію.

Створення підприємств різних організаційно-правових форм має деякі особливості, що впливає на порядок формування власного капіталу та його відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Наприклад, мінімальний розмір статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) складає 100 мінімальних зарплат на момент реєстрації такого товариства. При цьому до оформлення свідоцтва про державну реєстрацію кожен із засновників має внести не менше ніж 30% внеску, передбаченого установчими документами, в грошовій формі на відкритий у банку тимчасовий накопичувальний рахунок. Після отримання свідоцтва про реєстрацію ТОВ починає господарську діяльність, а тимчасовий рахунок у банку переоформлюється в поточний рахунок суб'єкта підприємництва. Протягом року з моменту оформлення свідоцтва про державну реєстрацію кожен із засновників повинен повністю сплатити належний йому внесок до статутного капіталу. У разі прострочення на невнесену вчасно суму нараховуються штрафні санкції в розмірі 10% річних за кожен день прострочення, якщо інше не передбачено установчими документами (табл. 9.7).

Таблиця 9.7

**Бухгалтерські записи з відображення
формування статутного капіталу ТОВ**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Оголошено статутний капітал	50 000	46	40
2. Відображено внески до статутного капіталу:			
- грошовими коштами	15 500	30, 31	46
- основними засобами	12 000	10	46
- іншими необоротними матеріальними активами	1 000	11	46
- нематеріальним активами	3 500	12	46
- виробничими запасами	7 000	20	46
- малоцінними та швидкозношуваними предметами	2 200	22	46
- товарами	1 800	28	46
- цінними паперами	1 100	14, 34, 35	46
3. Нараховано пеню за прострочення сплати внесків (сума умовна)	100	377	746
4. Погашено нараховану пеню	100	30, 31	377

Для створення акціонерного товариства (АТ) мінімальний розмір статутного капіталу має дорівнювати 1250 мінімальних зарплат на момент його реєстрації. В акціонерному товаристві відповідальність кожного акціонера обмежується лише його вкладом в акції. Облік статутного капіталу ведеться за номінальною вартістю акцій, визначеною в установчих документах. Первинне розміщення акцій може проводитися за номінальною вартістю або за ціною, що вища за номінал. Сума перевищення ціни розміщення акцій товариства над номінальною вартістю називається емісійним доходом і зараховується до складу додаткового капіталу (табл. 9.8).

Таблиця 9.8

Бухгалтерські записи з відображення формування статутного капіталу АТ

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Зареєстровано статутний капітал і проведено емісію акцій	625 000	46	40
2. Оплачено учасниками акції:			
- грошовими коштами;	350 000	30, 31	46
- основними засобами;	175 000	10	46
- іншими необоротними матеріальними активами;	7 000	11	46
- нематеріальним активами;	8 500	12	46
- виробничими запасами;	47 000	20	46
- малоцінними та швидкозношуваними предметами	5 000	22	46
- товарами;	18 500	28	46
- цінними паперами.	14 000	34, 35	46
3. Відображено перевищення ціни розміщення акцій над номінальною вартістю	8 500	30, 31	421
4. Збільшено статутний капітал за рахунок:			
- реінвестування дивідендів	25 000	671	40
- конвертування боргових цінних паперів (облігацій) в акції	75 000	521, 611	40
- додаткового капіталу	15 000	42	40
5. Викуплено акції у акціонерів	10 000	45	30, 31

5. Облік зобов'язань

Облік пасивів підприємства

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. З метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на:

- довгострокові – це зобов'язання з первісним терміном погашення понад дванадцять місяців (довгострокові кредити банків, інші довгострокові фінансові зобов'язання, відстрочені податкові зобов'язання, інші довгострокові зобов'язання);

- поточні – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу (короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, короткострокові векселі видані, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поточна заборгованість за розрахунками: з одержаних авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, із внутрішніх розрахунків та інші поточні зобов'язання);
- забезпечення – це зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу, які створюються для відшкодування майбутніх операційних витрат на виплату відпусток працівникам, додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань, реструктуризацію, виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів;
- непередбачені – це: 1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити;
- доходи майбутніх періодів.

Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення. Сума забезпечення визначається за обліковою оцінкою ресурсів, необхідних для погашення відповідного зобов'язання, на дату балансу. Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

Для обліку зобов'язань підприємства використовуються такі рахунки (табл. 9.9):

- 1) довгострокових: 50 “Довгострокові позики”, 51 “Довгострокові векселі видані”, 52 “Довгострокові зобов'язання

- за облігаціями” 53 “Довгострокові зобов’язання з оренди”, 54 “Відстрочені податкові зобов’язання”, 55 “Інші довгострокові зобов’язання” – балансові, основні, пасивні, відносяться до групи рахунків залучених джерел, розрахункові, за кредитом відображається виникнення та збільшення довгострокових зобов’язань, за дебетом – зменшення таких зобов’язань; сальдо кредитові, характеризують залишки непогашених довгострокових зобов’язань на дату балансу, відображається в III розділі пасиву балансу;
- 2) поточних: 60 “Короткострокові позики”, 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями”, 62 “Короткострокові векселі видані”, 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, 64 “Розрахунки за податками й платежами”, 65 “Розрахунки за страхуванням”, 66 “Розрахунки з оплати праці”, 67 “Розрахунки з учасниками”, 68 “Розрахунки за іншими операціями” – балансові, основні, пасивні, відносяться до групи рахунків залучених джерел, розрахункові, за кредитом відображається виникнення та збільшення поточних зобов’язань, за дебетом – зменшення таких зобов’язань; сальдо кредитові, характеризують залишки непогашених поточних зобов’язань на дату балансу, відображається в IV розділі пасиву балансу;
- 3) забезпечень: 47 “Забезпечення майбутніх витрат і платежів”, 48 “Цільове фінансування і цільові надходження” – балансові, основні, пасивні, відносяться до групи рахунків власних джерел, рахунки капіталу, за кредитом відображається виникнення та збільшення відповідних видів забезпечень, за дебетом – їх зменшення; сальдо кредитові, характеризують залишки невикористаних забезпечень на дату балансу, відображається в II розділі пасиву балансу;
- 4) непередбачених: 03 “Контрактні зобов’язання”, 04 “Непередбачені активи й зобов’язання”, 05 “Гарантії та забезпечення надані” – позабалансові рахунки для обліку зобов’язань.

Документальне оформлення операцій з виникнення і погашення зобов’язань здійснюється з використанням кредитних договорів, договорів позики, векселів, облігації, розрахунків та до-

відок бухгалтерії, виписок банку, рахунків-фактур, платіжних до-
ручень, рахунків тощо.

Для достовірного відображення у фінансовій звітності розра-
хунків за довгостроковими та поточними зобов'язаннями підпри-
ємства на кожен звітну дату проводиться їх інвентаризація. Осо-
бливістю проведення інвентаризації зобов'язань є те, що перевірка здійснюється методами документального контролю (взаємна, зустрічна перевірка, прийом контрольно-вибіркового порівняння тощо) і передбачає узгодження сум заборгованостей з кредиторами підприємства.

Таблиця 9.9

Бухгалтерські записи за операціями із зобов'язаннями

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
1. На поточний рахунок зараховано кредит банку:			
- короткостроковий	40 000	311	60
- довгостроковий	150 000	311	50
2. Частина довгострокової заборгованості, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, переведено до складу поточної	30 000	50	61
3. Нараховано відсотки за банківським кредитом	5 000	951	684
4. Погашено:			
- кредити банку	100 000	50,60,61	311
- відсотки за користування кредитами	5 000	684	311
5. Придбано активи на умовах наступної оплати	100 000	15,20,22 28	631
6. Відображено податковий кредит з ПДВ	20 000	641	631
7. Заборгованість перед постачальником переоформлено векселем:			
- довгостроковим	120 000	631	51
- короткостроковим	120 000	631	52
8. Погашено вексель	120 000	51,52	311
9. Емітовано цінні папери власного боргу:			
9.1 розміщені за номіналом (на суму номіналу)	100 000	311	521
9.2 розміщені з премією			
- на суму номіналу	100 000	311	521
- на суму премії	5 000	311	522
9.3 розміщені з дисконтом			
- на суму ціни розміщення	90 000	311	521
- на суму дисконту	10 000	523	521

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
10. Нараховано витрати за залученими коштами			
- у формі купону	12 000	952	684
- у формі амортизації дисконту	10 000	952	523
Проведено амортизацію премії (на зменшення витрат)	5 000	522	952
11. Погашено цінні папери власного боргу та виплаче- но дохід інвестору	100 000	521	311
	12 000	684	311
12. Сформовано забезпечення майбутніх витрат на:		23,91,92	
- оплати відпусток	24 000	93, 94	471
- виконання гарантійних зобов'язань	14 000	93	473
13. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ під час реалізації товарів, робіт та послуг на умовах:		701,702, 703,712,	641
- наступної оплати	10 000	742	
- попередньої оплати	10 000	643	641
14. Нараховано податок на прибуток	4 000	98	641
15. Нараховано мито та митні збори за операціями:			
- експорту	16 500	93	642
- імпорту	17 200	15,20,28	642
16. Нараховано заборгованість перед органами соціал- ного страхування	20 460	15,23,91,9 2,93,94	65
17. Нараховано заборгованість перед працівниками з оплати праці	65 800	15,23,91,9 2,93,94	661
18. Утримано із зарплати податок з доходів та відраху- вання на соціальні заходи	9 670	661	641
	2 130	661	65
19. Нараховано дивіденди акціонерам	17 300	443	671
20. Утримано податок з доходів на дивіденди	5 560	671	641
21. З рахунку в банку перераховано в погашення забор- гованості перед:			
- бюджетом	38 760	64	311
- органами соціального страхування	20 460	65	311
- працівниками	35 000	661	311
- акціонерами	5 740	671	311
22. Виплачено з каси в погашення заборгованості пе- ред:			
- працівниками	19 000	661	301
- акціонерами	6 000	671	301
23. Відображено податковий кредит з ПДВ під час придбання товарів, робіт та послуг на умовах:			
- наступної оплати	20 000	641	631
- попередньої оплати	10 000	641	644
24. Імпортовано активи на умовах наступної оплати (курс – 5,05 грн/USD).	10 000	15, 20,	632
	50 500	22, 28	
25. На дату балансу відображено курсову різницю че- рез зміну валютного курсу (курс – 5,08 грн/USD)	300	945, 974	632

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
26. Відображено придбання валюти, необхідної для розрахунків з постачальником:			
- за курсом купівлі валюти (5,11 грн/USD)	51 100	333	311
- комісія банку	250	92	311
- збір на Пенсійне страхування (1%)	511	92	651
	511	651	311
- балансова вартість придбаної валюти за курсом НБУ (5,07 грн/USD)	<u>10 000</u>	312	333
	50 700		
- різниця між курсом купівлі валюти та офіційним валютним курсом	400	949	333
27. На дату проведення розрахунків відображено курсову різницю через зміну валютного курсу (курс – 5,04 грн/USD).	400	632	714, 744
	<u>10 000</u>		
	50 400	632	312
28. Отримано аванс від закордонного покупця за товари (курс – 5,05 грн/USD).	<u>10 000</u>	312	681
	50 500		
29. Відвантажено товари на експорт (оскільки заборгованість немонетарна, зміни валютного курсу не викликають перерахунку вартості заборгованості)	<u>10 000</u>	362	702
	50 500		
30. Проведено взаємозалік заборгованостей	<u>10 000</u>	681	362
	50 500		

6. Облік розрахунків з оплати праці

Оплата праці (заробітна плата) – це винагорода в грошовій або натуральній формі, що виплачується роботодавцем найманому працівникові за виконану ним роботу. До фонду оплати праці включаються:

- 1) основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу згідно зі встановленими нормами праці і відповідно до тарифних ставок, окладів та відрядних розцінок;
- 2) додаткова заробітна плата – це винагорода за роботу, виконану понад встановлені норми, за особливі умови праці та високі результати праці у вигляді доплат, надбавок, премій тощо;
- 3) інші заохочувальні і компенсаційні виплати – це виплати винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними положеннями, непередбачені чинним законодавством.

Організація оплати праці на підприємстві може здійснюватися за:

- 1) погодинною формою – нарахування заробітної плати проводиться виходячи з кількості відпрацьованих годин та тарифної ставки за одну годину. Виділяють:
 - просту погодинну систему оплати праці, за якої встановлюється місячний оклад і виходячи з кількості фактично відпрацьованих робочих днів розраховується сума заробітної плати;
 - погодинно-преміальну систему оплати праці, за якої понад зарплату, нараховану за фактично відпрацьований час, додатково сплачується премія за особливі трудові досягнення;
- 2) відрядною формою – нарахування заробітної плати проводиться виходячи з фактичного обсягу виробництва продукції, робіт, послуг та тарифної ставки за одиницю виробітку. Може базуватися на індивідуальній або бригадній основі. Виділяють:
 - пряму відрядну систему оплати праці, за якої сума зарплати розраховується як добуток обсягу виконаних робіт на встановлені розцінки оплати одиниці виробітку;
 - відрядно-преміальну систему оплати праці, за якої понад зарплату, нараховану за фактично виконані роботи, додатково сплачується премія за особливі трудові досягнення;
 - відрядно-прогресивну систему оплати праці, за якої встановлені розцінки оплати одиниці виробітку збільшуються зі збільшенням обсягу виконаних робіт;
 - акордну систему оплати праці, за якої попередньо встановлюється загальна сума оплати за визначений комплекс робіт.

Розрахунок суми допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності здійснюється виходячи із загального трудового стажу працівника, середньоденної заробітної плати, розрахованої за останні шість місяців, що передували втраті працездатності, та кількості календарних днів, пропущених через хворобу. Працівники, які мають загальний трудовий стаж менше 5 років отримують 60% середньої заробітної плати за період непрацездатності. Якщо стаж працівника становить від 5 до 8 років, він має право на допомогу в розмірі 80% середньої заробітної плати за період непрацездатності. Якщо ж загальний трудовий стаж працівника

становить понад 8 років, допомога у зв'язку з тимчасовою втра-тою працездатності виплачується в розмірі 100% середньої заробітної плати. Перші 5 днів хвороби працівника оплачуються за рахунок підприємства, решта – за рахунок Фонду соціального страхування.

Оплата відпусток здійснюється виходячи з розміру середньоденної заробітної плати за останні 12 місяців перед наданням відпустки (або фактично відпрацьований період, але не менше 6 місяців), обчисленої за фактичної кількості днів у році за вирахуванням 10 святкових неробочих днів, та тривалості відпустки (в календарних днях). Для рівномірного включення витрат на оплату відпусток протягом звітного року на підприємствах створюється створюють резерви на виплату відпусток. Нарахування резерву здійснюється щомісяця в розмірі від 10 до 20% від суми витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи.

Із сум нарахованої зарплати проводяться утримання:

- 1) обов'язкові (податок з доходів фізичних осіб, відрахування на пенсійне та соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втра-тою працездатності та страхування на випадок безробіття);
- 2) за згодою працівника (профспілкові внески, аліменти, погашення позик, відшкодування завданих збитків тощо).

Податок з доходів фізичних осіб вираховується із заробітної плати, зменшеної на суму збору до Пенсійного фонду та внесків до фондів соціального страхування, які справляються за рахунок доходу найманої особи, за ставкою 15%. Якщо сума нарахованої заробітної плати менша за суму місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень, працівник має право на зменшення оподаткованої суми заробітної плати на суму податкової соціальної пільги в розмірі однієї мінімальної заробітної плати (на місяць), встановленої на 1 січня звітного року.

Виплата нарахованої заробітної плати проводиться у триденний термін. Вчасно неотримана зарплата депонується, тобто кошти, призначені для її виплати, повертаються на поточний рахунок підприємства в банку і можуть бути одержані працівником під час виплати наступної заробітної плати.

Документальне оформлення операцій з оплати праці здійснюється з використанням таких документів: накази про прийняття, переведення та звільнення з роботи, накази про відпустки, особові рахунки, таблиці обліку використання робочого часу, наряди, розрахунково-платіжні відомості, розрахункові відомості, розрахунки заробітної плати, платіжні відомості, видаткові касові ордери, лікарняні листки тощо.

Використання найманої праці та її оплата супроводжується проведенням розрахунків за зборами на:

1) пенсійне страхування – страхові тарифи (встановлені на 2007 р.):

- на фонд оплати праці (за рахунок витрат роботодавців) – 33,2%;
- утримання із заробітної плати кожного працівника – 0,5% від заробітної плати, що не перевищує прожиткового мінімуму та 2% – від зарплати, що перевищує прожиткового мінімуму;

2) соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності – страхові тарифи (встановлені на 2007 р.):

- на фонд оплати праці (за рахунок витрат роботодавців) – 1,5%;
- утримання із заробітної плати кожного працівника – 0,5%, якщо вона не перевищує прожиткового мінімуму, та 1% – якщо зарплата більша за прожитковий мінімум;

3) страхування на випадок безробіття – страхові тарифи (встановлені на 2007 р.):

- на фонд оплати праці (за рахунок витрат роботодавців) – 1,3%;
- утримання із заробітної плати кожного працівника – 0,5%;

4) страхування від нещасного випадку на виробництві – сплачується за рахунок виключно роботодавців. Страхові тарифи диференційовані за класами професійного ризику і варіюють від 0,2% до 13,8% фонду оплати праці.

Відрахування на соціальні заходи щодо заробітної плати окремих категорій працівників провадяться за рахунок саме тих витрат, на які відносилися витрати на оплату праці. Тобто відрахування на соціальні заходи, нараховані на фонд оплати праці працівників, зайнятих збутом, провадяться за рахунок витрат на

збут, а відрахування, нараховані на заробітну плату управлінського персоналу, – за рахунок адміністративних витрат тощо (табл. 9.10).

Таблиця 9.10

Бухгалтерські записи за операціями з оплати праці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Нараховано заробітну плату працівникам:			
- зайнятим у виготовленні необоротних активів та капітальному будівництві	10 000	15	661
- зайнятим у виробництві	13 400	23	661
- зайнятим виправленням браку	780	24	661
- загальновиробничого профілю	6 280	91	661
- управлінського апарату	14 950	92	661
- зайнятим збутом	9 630	93	661
- зайнятим дослідженнями та розробками	7 240	941	661
- які обслуговують об'єкти житлово-комунальної та побутової інфраструктури	1 190	949	661
2. Нараховано заробітну плату (якщо підприємство використовує рахунки 8 класу)	63 470	81	661
3. Нараховано відпускні за рахунок резерву на виплату відпусток	7 160	471	661
4. Нараховано допомогу з тимчасової втрати працездатності (за рахунок Фонду соціального страхування)	834	652	661
5. Утримано із нарахованої заробітної плати:			
- внески до Пенсійного фонду	1 269	661	651
- внески до фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	635	661	652
- внески до фонду страхування на випадок безробіття	317	661	653
- податок з доходів фізичних осіб			
- профспілкові внески	9 760	661	641
- аліменти	635	661	685
- в погашення позики	4 260	661	685
- в компенсацію завданних збитків	1 800	661	377
- втрати від браку з вини працівника	2 550	661	375
- вчасно неповернуті підзвітні суми	223	661	24
- вартість путівки до санаторно-курортних закладів	490	661	372
	1 580	661	331

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
6. Нараховано відрахування на соціальні заходи на фонд оплати праці працівників:			
1) зайнятих у виготовленні необоротних активів та капітальному будівництві:			
- на Пенсійне страхування	3 320	15	651
- на соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	150	15	652
- на страхування на випадок безробіття	130	15	653
- на страхування від нещасного випадку на виробництві	100	15	656
2) зайнятим у виробництві	4958,00	23	651,652, 653,656
3) зайнятим виправленням браку	288,6	24	651,652, 653,656
4) загальновиробничого профілю	2323,6	91	651,652, 653,656
5) управлінського апарату	5531,5	92	651,652, 653,656
6) зайнятим збутом	3563,1	93	651,652, 653,656
7) зайнятим дослідженнями та розробками	2678,8	941	651,652, 653,656
8) які обслуговують об'єкти житлово-комунальної та побутової інфраструктури	440,3	949	651,652, 653,656
7. Виплачено заробітну плату:			
- через касу підприємства	35 600	661	301
- шляхом перерахування коштів на поточні рахунки працівників	10 000	661	311
- продукцією підприємства	1 200	661	701
- у разі оплати праці натурою нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	200	701	641
8. Депоновано вчасно невиклачену заробітну плату	670	661	662
9. Невиплачену готівку здано до банку	670	311	301

7. Облік витрат та доходів майбутніх періодів

Витрати майбутніх періодів – це витрати, понесені протягом поточного або попередніх звітних періодів для організації та забезпечення діяльності підприємства в наступних звітних періодах (сплачені аванси за здані в оренду необоротні активи, перерахована передплата за періодичні видання, придбані залізничні та авіаційні квитки, сплачена абонентська плата за користування за-

собами зв'язку, оплата страхових полісів, патентів, дисконт за наданим векселем тощо).

Доходи майбутніх періодів – це доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів (отримані аванси за здані в оренду необоротні активи, отримана передплата за періодичні видання, виручка від реалізації залізничних та авіаційних квитків, квитків на театральні та інші видовищні заходи, отримана абонентська плата за користування засобами зв'язку, дисконт за отриманими векселями тощо).

Включати такі доходи та витрати до доходів та витрат звітного періоду в момент їх виникнення (або одержання) не можна, оскільки згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

Розподіл доходів та витрат майбутніх періодів проводиться виходячи з кількості місяців, до яких вони відносяться, з поступовим включенням до доходів та витрат звітного періоду.

Документальне оформлення операцій з доходами та витратами майбутніх періодів проводиться з використанням рахунків, платіжних доручень, актів, накладних, квитанцій, договорів оренди, чеків, патентів, авансових звітів, прибуткових та видаткових касових ордерів, розрахунків бухгалтерії тощо.

Для обліку витрат майбутніх періодів використовується рахунок 39 “Витрати майбутніх періодів” – балансовий, операційний, активний, звітно-розподільчий, за дебетом відображається виникнення та збільшення витрат майбутніх періодів, за кредитом – їх зменшення; сальдо дебетове, характеризує залишок витрат майбутніх періодів на дату балансу, відображається у III розділі активу балансу.

Для обліку доходів майбутніх періодів використовується рахунок 69 “Доходи майбутніх періодів” – балансовий, операційний, пасивний, звітно-розподільчий, за кредитом відображається виникнення та збільшення доходів майбутніх періодів, за дебетом – їх зменшення, сальдо кредитове, характеризує залишок доходів

майбутніх періодів на дату балансу, відображається в V розділі пасиву балансу (табл. 9.11).

Таблиця 9.11

**Бухгалтерські записи за операціями з доходами
та витратами майбутніх періодів**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Оплачено витрати майбутніх періодів:			
- передплата на періодичні видання (на 6 місяців)	2 400	39	301, 311, 372
- платежі оперативної оренди необоротних активів (на 3 місяці)	30 000	39	301, 311,
- придбані проїзні квитки, абонплата за засоби зв'язку (на наступний місяць)	600	39	301, 311, 372
- придбані патенти (на наступні 12 місяців)	1 800	39	301, 311
- придбані страхові поліси (на наступні 12 місяців)	7 200	39	301, 311
Відображено дисконт за наданим векселем:			
- ціна розміщення	90 000	311, 631	51, 62
- дисконт (на 10 місяців)	10 000	39	51, 62
2. В наступному звітному періоді (місяці) списано на витрати поточного періоду частину вартості:			
- передплати на періодичні видання	400	92	39
- платежів оперативної оренди необоротних активів	10 000	23,91, 92,93	39
- придбаних проїзних квитків, абонплата за засоби зв'язку	600	92	39
- придбаних патентів	150	92	39
- придбаних страхових полісів	600	92	39
Нараховано амортизацію дисконту за наданим векселем	1 000	952	39
3. Отримано доходи майбутніх періодів:			
- передплата на періодичні видання (на 6 місяців)	2 400	301, 311	69
- платежі оперативної оренди необоротних активів (на 3 місяці)	30 000	301, 311	69
- реалізовані проїзні квитки, абонплата за засоби зв'язку (на наступний місяць)	600	301, 311	69
- реалізовані страхові поліси (на наступні 12 місяців)	7 200	301, 311	69
Відображено дисконт за отриманим векселем:			
- ціна придбання	90 000	34, 182	311, 36
- дисконт (на 10 місяців)	10 000	34, 182	69

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кре- дит
4. В наступному звітному періоді (місяці) списано на доходи поточного періоду частину вартості:			
- передплати на періодичні видання	400	69	701
- платежів оперативної оренди необоротних активів	10 000	69	713
- реалізованих проїзних квитків, абонплата за засоби зв'язку	600	69	703
- реалізованих страхових полісів	600	69	76
Нараховано амортизацію дисконту за отриманим векселем	1 000	69	733

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення основним засобам як одному з об'єктів бухгалтерського обліку.
2. Охарактеризуйте основні види оцінювання основних засобів, які використовуються в обліку та звітності.
3. Назвіть складові первісної вартості основних засобів.
4. Дайте характеристику рахунка 10 "Основні засоби".
5. Як проводиться та відображається в обліку переоцінка основних засобів?
6. Охарактеризуйте методи нарахування амортизації необоротних активів.
7. Що таке нематеріальні активи? Які види нематеріальних активів Вам відомі?
8. Дайте характеристику рахунка 12 "Нематеріальні активи".
9. Якими документами оформлюються операції з основними засобами та нематеріальними активами?
10. Дайте визначення запасам та перелічіть що входить до їх складу.
11. Які витрати включаються до собівартості запасів?
12. Охарактеризуйте методи оцінювання вибуття запасів.
13. Які рахунки використовуються для обліку запасів? Дайте характеристику цим рахункам.
14. Охарактеризуйте особливості організації та обліку готівкових та безготівкових розрахунків.

15. Якими документами оформлюються операції з грошовими коштами?
16. Дайте характеристику рахункам, які використовуються для обліку грошових коштів.
17. Які існують способи розрахунку резерву сумнівних боргів?
18. Що таке курсові різниці? Визначте причини їх виникнення.
19. Що таке зобов'язання?
20. Які види зобов'язань існують в обліку?
21. Які види оцінки зобов'язань використовуються в обліку та звітності?
22. Охарактеризуйте поточні, довгострокові, непередбачені зобов'язання, забезпечення, доходи майбутніх періодів.
23. Дайте характеристику рахункам, які використовуються для обліку зобов'язань.
24. Які виплати включаються до фонду оплати праці?
25. Які форми оплати праці існують?
26. Як розраховується сума допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності?
27. Як проводиться оплата відпусток?
28. Які обов'язкові утримання здійснюються із заробітної плати?
29. Як розраховується сума податку з доходів фізичних осіб при виплаті зарплати?
30. Які витрати на соціальні заходи несе підприємство-роботодавець?
31. Що таке витрати майбутніх періодів? Які саме витрати відносяться до майбутніх періодів?
32. Що таке доходи майбутніх періодів? Які саме доходи відносяться до майбутніх періодів?
33. Які рахунки використовуються для обліку доходів та витрат майбутніх періодів? Дайте характеристику цим рахункам.

Тестові завдання

1. нараховано відсотки за векселями, одержаними від покупців:

- а) Дебет 732 Кредит 684;
- б) Дебет 684 Кредит 732;
- в) Дебет 373 Кредит 732;
- г) Дебет 952 Кредит 684.

2. нараховано резерв сумнівних боргів:

- а) Дебет 38 Кредит 361;
- б) Дебет 944 Кредит 43;
- в) Дебет 443 Кредит 38;
- г) Дебет 944 Кредит 38.

3. Видано працівникові підприємства гроші підзвіт на відрядження:

- а) Дебет 371 Кредит 311;
- б) Дебет 301 Кредит 371;
- в) Дебет 311 Кредит 372;
- г) Дебет 372 Кредит 301.

4. Придбано на умовах наступної оплати верстат (на вартість верстата без ПДВ):

- а) Дебет 104 Кредит 631;
- б) Дебет 152 Кредит 631;
- в) Дебет 631 Кредит 152;
- г) Дебет 104 Кредит 152.

5. Придбане обладнання введено в експлуатацію:

- а) Дебет 104 Кредит 631;
- б) Дебет 152 Кредит 631;
- в) Дебет 631 Кредит 152;
- г) Дебет 104 Кредит 152.

6. нараховано дивіденди до одержання за вкладеннями в інші підприємства:

- а) Дебет 731 Кредит 671;
- б) Дебет 311 Кредит 731;
- в) Дебет 373 Кредит 731;
- г) Дебет 443 Кредит 671.

7. Акцептовано рахунок ремонтної організації за поточний ремонт будівлі цеху (сума без ПДВ):

- а) Дебет 103 Кредит 631;
- б) Дебет 91 Кредит 631;
- в) Дебет 103 Кредит 91;
- г) Дебет 152 Кредит 91.

8. Нараховано штрафи від покупців за прострочення оплати за товари:

- а) Дебет 948 Кредит 311;
- б) Дебет 377 Кредит 715;
- в) Дебет 715 Кредит 685;
- г) Дебет 948 Кредит 377.

9. Реалізовано об'єкт основних засобів (на балансову вартість об'єкта):

- а) Дебет 13 Кредит 10;
- б) Дебет 972 Кредит 10;
- в) Дебет 742 Кредит 10;
- г) Дебет 972 Кредит 742.

10. Оплачено підписку на періодичні видання на наступний рік:

- а) Дебет 681 Кредит 311;
- б) Дебет 377 Кредит 92;
- в) Дебет 92 Кредит 685;
- г) Дебет 39 Кредит 311.

11. Відпущено зі складу МШП для потреб адміністрації:

- а) Дебет 91 Кредит 22;
- б) Дебет 92 Кредит 22;
- в) Дебет 91 Кредит 209;
- г) Дебет 791 Кредит 22.

12. Погашено вексель, виданий постачальникові сировини:

- а) Дебет 621Кредит 311;
- б) Дебет 201Кредит 621;
- в) Дебет 631Кредит 311;
- г) Дебет 311Кредит 341.

13. Проведено переоцінювання заборгованості іноземному постачальникові у зв'язку зі зниженням курсу гривні:

- а) Дебет 714 Кредит 632;
- б) Дебет 945 Кредит 632;
- в) Дебет 632 Кредит 714;
- г) Дебет 632 Кредит 945.

14. Сплачено банку відсотки за користування кредитом:

- а) Дебет 501 Кредит 684;
- б) Дебет 684 Кредит 92;
- в) Дебет 92 Кредит 311;
- г) Дебет 684 Кредит 311.

15. Проведено переоцінювання заборгованості іноземного покупця у зв'язку зі зростанням курсу гривні:

- а) Дебет 362 Кредит 714;
- б) Дебет 945 Кредит 362;
- в) Дебет 714 Кредит 362;
- г) Дебет 362 Кредит 945.

16. Утримано із заробітної плати працівників служби збуту податок з доходів фізичних осіб:

- а) Дебет 93 Кредит 641;
- б) Дебет 641 Кредит 93;
- в) Дебет 661 Кредит 641;
- г) Дебет 661 Кредит 93.

17. Нарховано збір до Фонду страхування на випадок безробіття із заробітної плати працівників служби збуту:

- а) Дебет 93 Кредит 653;
- б) Дебет 652 Кредит 92;
- в) Дебет 661 Кредит 653;
- г) Дебет 93 Кредит 661.

18. Утримано із заробітної плати працівника аліменти:

- а) Дебет 661 Кредит 685;
- б) Дебет 685 Кредит 661;
- в) Дебет 661 Кредит 311;
- г) Дебет 377 Кредит 661.

19. Сформовано резерв на оплату відпусток адміністрації:

- а) Дебет 92 Кредит 47;
- б) Дебет 443 Кредит 47;
- в) Дебет 47 Кредит 661;
- г) Дебет 92 Кредит 661.

20. Нарховано відсотки за банківським кредитом:

- а) Дебет 92 Кредит 311;
- б) Дебет 951 Кредит 684;
- в) Дебет 951 Кредит 311;
- г) Дебет 501 Кредит 311.

21. Депоновано не одержану вчасно заробітну плату працівників підприємства:

- а) Дебет 661 Кредит 301;
- б) Дебет 661 Кредит 662;
- в) Дебет 23 Кредит 661;
- г) Дебет 23 Кредит 662.

Практичні завдання

Задача 1

Завдання

1. Скласти первинні документи з руху основних засобів на підприємстві “Олімп”:
 - акт приймання-передачі за типовою формою № ОЗ-1;
 - інвентарну картку за типовою формою № ОЗ-6 на основні засоби, що надійшли в експлуатацію.
2. Зареєструвати інвентарні картки в описах типової форми № ОЗ-7.

Вихідні дані.

1. Акт № 21 приймання-передачі від 15 листопада 200X р. збудованого корпусу механічного цеху № 1 підприємства “Олімп” первинною вартістю 9 170 000 грн.
2. Комісія в складі: головного інженера підприємства Макарова П.Р. (голова), начальника відділу капітального будівництва Крутка П.П., начальника механічного цеху Степаненка Р.О., головного бухгалтера Чумаченька Л.Д. провели на підставі наказу директора підприємства № 16 від 10 листопада 200X р. приймання від відділу капітального будівництва виробничого корпусу механічного цеху, збудованого на території підприємства.
3. Характеристика об’єкта: будівля двоповерхова, стіни з великих блоків і панелей із залізобетонним покриттям, довжина – 65 м, ширина – 20 м, висота – 14, опалення – центральне, електроосвітлення, площа підлоги – 2600 м². Інвентарний номер об’єкта – 1021010.
4. Висновок комісії: будівля відповідає технічним умовам проекту і придатне для експлуатації.
5. Об’єкт прийняв на відповідальне зберігання начальник цеху.

6. Об'єкт здав начальник відділу капітального будівництва.
7. Інвентарна картка № ОЗ-6 відкрита 15 листопада 200X року.

Задача 2

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання устаткування та автомобіля і введення їх в експлуатацію.

Вихідні дані.

Підприємством за договором купівлі-продажу придбані устаткування та автомобіль:

- вартість устаткування – 12 000 грн з ПДВ;
- вартість автомобіля – 39 000 грн з ПДВ;
- реєстрація автомобіля – 20 грн;
- витрати на установку і налагодження устаткування сторонньою організацією – 1500 грн з ПДВ;
- сума збору до Пенсійного фонду з операції з придбання автомобіля – 100 грн.

Задача 3

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання і прийняття на баланс основних засобів.

Вихідні дані.

1. Верстат, що не потребує монтажу вартістю 18 000 грн (з ПДВ), придбаний на умовах наступної оплати; витрати на доставку транспортною організацією – 120 грн (з ПДВ), на умовах наступної оплати.
2. Верстат, що не потребує монтажу, вартістю 6000 грн (з ПДВ), придбаний на умовах попередньої оплати; витрати на доставку власним транспортом – 200 грн, витрати по перенесенню верстату до цеху – 50 грн (заробітна плата слюсарів-ремонтників), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
3. Устаткування, що не потребує монтажу вартістю 36 000 грн (з ПДВ), придбане на умовах наступної оплати; витрати на доставку власним транспортом – 145 грн, витрати по перенесенню верстату до цеху – 50 грн (заробітна плата вантаж-

- ників), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
4. Верстат, що не потребує монтажу вартістю 24 300 грн (з ПДВ), придбаний на умовах наступної оплати; витрати на доставку транспортною організацією – 180 грн (з ПДВ), оплачені авансом; витрати на перенесення верстату – 40 грн (заробітна плата вантажників), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
 5. Офісне обладнання, що потребує збирання, вартістю 54 720 грн (з ПДВ), придбане на умовах попередньої оплати; витрати на доставку транспортною організацією – 360 грн (з ПДВ), оплачені авансом; вартість збирання обладнання спеціалізованим підприємством – 3000 грн (з ПДВ), оплачена по завершенні робіт за безготівковим розрахунком.
 6. Обладнання, що потребує монтажу, вартістю 480 000 грн (з ПДВ), придбане на умовах наступної оплати; витрати на доставку транспортною організацією – 240 грн (з ПДВ) на умовах наступної оплати; монтаж власними силами – 600 грн (заробітна плата слюсарів), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.

Задача 4

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку будівництво і прийняття на баланс будівлі.

Вихідні дані.

1. Основні засоби будуються господарським способом. Витрати склали: будівельні матеріали – 20 000 грн; амортизація будівельного обладнання – 3840 грн, МШП – 1 500 грн; транспортні витрати власним транспортом – 400 грн; заробітна плата будівельників – 1 400 грн; відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
2. Основні засоби будуються господарським способом. Витрати склали: будівельні матеріали – 34 000 грн, інші матеріали – 2 800 грн, послуги транспортної організації – 2 460 грн (з ПДВ), отримані на умовах наступної оплати; амортизація будівельного обладнання – 2 960 грн; заробітна плата буді-

- вельників – 2 080 грн; відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
3. Основні засоби споруджуються підрядним способом. Вартість будівельних робіт за кошторисом – 4 800 000 грн (з ПДВ), аванс згідно з контрактом – 20% від загальної вартості будівельних робіт, оплата проміжних рахунків – 35% та 45%. Фактична вартість будівництва – 4 410 000 грн (без ПДВ).
 4. Будівництво магазину підрядним способом. понесені витрати: вартість проектних робіт, виконаних проектним інститутом – 30 000 грн (з ПДВ), оплачено авансом; вартість робіт з відведення земельної ділянки, виконаних спеціалізованою організацією – 42 000 грн (з ПДВ), оплачено авансом; вартість будівельних матеріалів – 600 000 грн (з ПДВ), придбаних на умовах наступної оплати; вартість підрядних робіт, виконаних будівельною організацією – 24 000 грн (з ПДВ), оплачено після виконання робіт; амортизація будівельного обладнання – 25 830 грн, заробітна плата будівельників – 37 217 грн, відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.

Задача 5

Завдання:

1. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з надходження основних засобів.
2. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку безкоштовне отримання основних засобів, нарахування зносу та визнання доходу.

Вихідні дані.

1. До статутного капіталу підприємства засновниками внески зроблено частково грошовими коштами, частково – основними засобами (меблями та оргтехнікою). Статутний капітал, згідно з засновницькими документами – 100 000 грн. Внесок грошовими коштами – 70 000 грн. Учасниками узгоджена справедлива вартість меблів – 16 000 грн, оргтехніки – 14 000 грн. Придбано принтер до комп'ютера вартістю 1 080 гривень (з ПДВ).

2. Підприємство безоплатно отримало факс справедливою вартістю – 2 000 грн, термін використання якого чотири роки (застосовується прямолінійний метод нарахування зносу).

Задача 6

Завдання

1. Скласти акт на списання основних засобів за типовою формою № ОЗ-3.
2. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку ліквідацію верстату.

Вихідні дані.

1. Акт № 17 про ліквідацію основних засобів від 24 листопада 200X року.
2. Комісія, призначена наказом директора підприємства № 21 від 20 листопада 200X року, в складі головного інженера підприємства Макарова П.Р. (голова), головного механіка цеху Корзуна Л.М., начальника цеху Кирилова С.В., головного технолога Смірнова Н.В. оглянула пласкошлифувальний верстат первинною вартістю 80 000 грн, знос на день ліквідації склав – 79 000, інвентарний номер 1024017.
3. Комісія встановила, що верстат підлягає ліквідації. Рік виготовлення – 1989. Надійшов на підприємство 20 травня 1990 року. Введено в експлуатацію в травні 1990 року. Технічний стан і причини ліквідації: максимально відпрацьовані отвори шпинделя, їх відновлення не доцільно, конструкція застаріла.
4. Висновок комісії: верстат належить демонтуванню з використанням запасних частин і здачею брухту.

Додаток: перелік документів, відомість дефектів та ін.

Розрахунок результатів ліквідації об'єкта

Витрати на ліквідацію об'єкта		Надійшло від ліквідації		
Документ	Сума, грн	Документ	Виді цінностей	Сума, грн
Наряд № 37 на демонтаж верстату	100	Накладна № 15	Металобрухт, здано на склад	130
Відрахування на соціальні заходи (37,82%)	37,82	Накладна № 15	Запасні частини	140
Разом	137,82			270

Задача 7

Завдання:

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку вибуття основних засобів і фінансовий результат від вибуття.

Вихідні дані.

1. Ліквідується будівля складу у зв'язку з аварійним станом та повним зносом:
 - первісна вартість складу – 200 400 грн;
 - витрати на ліквідацію, виконану будівельною організацією – 960 грн (з ПДВ);
 - оприбутковані будівельні матеріали – 370 грн.
2. Ліквідовано основні засоби за рішенням власника:
 - первісна вартість – 40 000 грн;
 - нарахований знос – 35 000 грн;
 - витрати на ліквідацію власними силами – 1 900 грн;
 - матеріали, отримані від ліквідації за ціною можливого використання – 2 000 грн.
3. Безкоштовно передано комп'ютер іншому підприємству:
 - первісна вартість – 7 000 грн;
 - нарахований знос – 1 200 грн;
4. Ліквідовано основні засоби за рішенням органів державної влади:
 - первісна вартість – 50 000 грн;
 - нарахований знос – 41 000 грн;
 - витрати на ліквідацію власними силами – 2 300 грн;
 - запасні частини, отримані від ліквідації за ціною можливого використання – 1 600 грн.
5. Ліквідовано основні засоби у зв'язку з їх знищенням внаслідок стихійного лиха, якщо об'єкт не застрахований:
 - первісна вартість – 74 000 грн;
 - нарахований знос – 49 000 грн;
6. Ліквідовано основні засоби у зв'язку з їх знищенням внаслідок стихійного лиха, якщо об'єкт застрахований:
 - первісна вартість – 75 000 грн;
 - нарахований знос – 69 000 грн;
 - сума страхового відшкодування – 4 000 грн.
7. Ліквідовано основні засоби з вини матеріально відповідальної особи:
 - первісна вартість – 57 000 грн;

- нарахований знос – 49 000 грн;
 - індекс інфляції – 1,07;
 - коефіцієнт збільшення фактичного збитку (умовно) – 1,5.
8. Безкоштовно передано основні засоби іншому підприємству:
- первісна вартість – 35 000 грн;
 - нарахований знос – 15 000 грн;
 - витрати, пов'язані з передачею – 300 грн.

Задача 8

Завдання

Нарахувати амортизацію основних засобів і відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Вихідні дані.

1. Основні засоби адміністративного призначення, амортизація нараховується прямолінійним методом:
 - первісна вартість – 325 000 грн;
 - ліквідаційна вартість – 1 500 грн;
 - строк експлуатації – 12 років.
2. Основні засоби, що забезпечують збут продукції, амортизація нараховується кумулятивним методом (на кожен рік експлуатації):
 - первісна вартість – 15 000 грн;
 - ліквідаційна вартість – 300 грн;
 - строк експлуатації – 5 років.
3. Основні засоби загальновиробничого призначення, амортизація нараховується методом прискореного зменшення залишкової вартості:
 - первісна вартість – 48 000 грн;
 - ліквідаційна вартість – 1 300 грн;
 - строк експлуатації – 6 років.
4. Основні засоби виробничого призначення, амортизація нараховується виробничим методом:
 - первісна вартість – 118 000 грн;
 - ліквідаційна вартість – 2 500 грн;
 - загальний обсяг продукції, що може бути виготовлений на даному обладнанні – 8 000 000 од.
 - обсяг продукції, виготовленої у звітному періоді – 52 000 од.

5. Основні засоби, які використовуються для розробки нових видів продукції, амортизація нараховується методом зменшення залишкової вартості:

- первісна вартість – 76 000 грн;
- ліквідаційна вартість – 1 100 грн;
- строк експлуатації – 4 роки.

Задача 9

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку:

- 1) придбання нематеріальних активів, нарахування амортизації і витрат з адаптації програмного забезпечення;
- 2) внесення нематеріальних активів до статутного капіталу засновниками;
- 3) безоплатне отримання нематеріальних активів і нарахування амортизації.

Вихідні дані.

1. Придбано на умовах наступної оплати програмне забезпечення для використання в бухгалтерії вартістю 18 000 грн (з ПДВ); термін корисного використання нематеріального активу – 2 роки; для нарахування амортизації застосовується пряmolінійний метод; протягом використання програмного забезпечення нормативні акти, якими визначається порядок ведення бухгалтерського обліку, змінювалися та доповнювалися. У зв'язку з цим до програмного забезпечення вносилися відповідні коригування. Витрати на адаптацію програмного забезпечення становили 4 800 грн (з ПДВ). Оплата коригувань програмного забезпечення здійснювалася авансом.
2. Згідно із засновницькими документами до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями засновником-нерезидентом внесені права інтелектуальної власності. Погоджена вартість внеску на дату підписання засновницького договору 5 000 доларів США (USD), курс НБУ – 5,12 грн/USD. На дату фактичного внесення прав інтелектуальної власності курс НБУ – 5,05 грн/USD.
3. Безоплатно отримано від іншого підприємства програмне забезпечення справедливою вартістю 5 000 грн; за встановлення програмного забезпечення підприємство сплатило

авансом сервісному центру 480 грн (з ПДВ); термін корисного використання програмного забезпечення – 1,5 роки.

Задача 10

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання і нарахування зносу інших необоротних активів.

Вихідні дані.

Будівельна організація уклала договір підряду на будівництво пекарні. Нормативний термін будівництва об'єкта – 6 місяців. У перший місяць будівництва було споруджене сторожову будку (тимчасові (нетитульні) споруди), на будівництво якої були здійснені такі витрати:

- будівельні матеріали – 14 100 грн;
- амортизація будівельного обладнання – 1 190 грн;
- оплата праці – 3 430 грн;
- відрахування на соціальні заходи визначити самостійно;
- транспортні послуги спеціалізованої організації – 960 грн (з ПДВ);
- інші витрати – 140 грн.

Від розбирання сторожової будки після завершення будівництва пекарні передбачається отримати матеріалів на суму 4 300 грн.

Задача 11

Завдання

1. Скласти кореспонденцію рахунків за здійсненими господарськими операціями.
2. За даними касових операцій за березень 200X р. скласти звіт касира.

Вихідні дані.

Залишок грошей у касі на 1 березня 200X р. – 50 грн.

Касові операції за березень 200X р.

№ з/п	Документація та зміст господарських операцій	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1.	Прибутковий касовий ордер № 197 від 2.03 Одержано з поточного рахунка за чеком № 243750 і оприбутковано в касу на покриття витрат на відрядження	700		
2.	Видатковий касовий ордер № 354 від 2.03 Видано з каси готівкою у підзвіт головному інженеру Щербаку П.П. на покриття витрат на відрядження до Москви на Міжнародну виставку	500		
3.	Прибутковий касовий ордер № 198 від 3.03 Отримано з поточного рахунка за чеком № 243751 і оприбутковано в касу на заробітну плату робітникам підприємства за лютий	250 000		
4.	Видатковий касовий ордер № 355 від 3.03 Виплачена з каси заробітна плата працівникам підприємства	185 650		
5.	Видатковий касовий ордер № 356 від 3.03 Виплачено з каси підприємства аліменти із заробітної плати працівників за виконавчими листами на користь Яценко М.П.	125		
6.	Прибутковий касовий ордер № 199 від 4.03 Внесена в касу квартплата за лютий від квартиронаймачів	3 600		
7.	Видатковий касовий ордер № 357 від 4.03 Передано інкасаторам для зарахування на поточний рахунок	3 600		
8.	Прибутковий касовий ордер № 200 від 6.03 Одержано від завідувачої їдальнею Герашенко А.С. в касу виручку від реалізації по їдальні	5 200		
9.	Видатковий касовий ордер № 358 від 6.03 Внесено в банк і зараховано на поточний рахунок: а) депоновану заробітну плату б) виручку від реалізації по їдальні	64350 5200		
10.	Прибутковий касовий ордер № 201 від 10.03 Внесено в касу робітниками підприємства за послуги автотранспорту відповідно до розрахунку бухгалтерії	450		
11.	Прибутковий касовий ордер № 202 від 10.03 Внесено в касу підприємства оплата за дитячий садок робітниками підприємства	1 350		
12.	Видатковий касовий ордер № 359 від 10.03 Внесено з каси в банк для зарахування на поточний рахунок	1 800		

Продовження таблиці

№ з/п	Документація та зміст господарських операцій	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
13.	Прибутковий касовий ордер № 203 від 16.03 Одержано з поточного рахунку за чеком № 243752 і оприбутковано в касу: а) на виплату авансу б) на виплату відпускних	100 000		
		1 240		
14.	Видатковий касовий ордер № 360 від 18.03 Видано з каси працівникам підприємства за платіжними відомостями: а) аванс за березень б) відпускні	100 000		
		1 240		
15.	Відображено суму виявленої нестачі готівки в касі при інвентаризації 25.03	50		
16.	Прибутковий касовий ордер № 204 від 25.03 Оприбутковано в касу сума матеріальних збитків, виявлених при інвентаризації каси, внесених касиром	50		
17.	Відображено позитивну курсову різницю від операційної діяльності	20		

Задача 12

Завдання

Скласти кореспонденцію рахунків за господарськими операціями і перенести її до журналу та відомості за рахунком “Рахунки в банку” за лютий 200X року.

Вихідні дані.

Залишок коштів на поточному рахунку підприємства в банку на 1.02.200X р. – 140 000,00 грн.

Розрахункові операції за поточним рахунком за лютий 200X р.

Дата	Документація та зміст господарських операцій	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
01.	Одержано від покупців в оплату рахунка-фактури за відвантажену продукцію.	330000,00		
02.	За терміновим зобов'язанням №63 підприємству зараховано на поточний рахунок в національній валюті короткострокову позичку банку на виробничі потреби.	100000,00		

Продовження таблиці

Дата	Документація та зміст господарських операцій	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
03.	За заявою №194 виставлено з поточного рахунка акредитив на ім'я ВО "Квант" для розрахунків за комплектуючі.	30000,00		
06.	За платіжним дорученням № 21 ВК "Ніко" за періодичні видання на поточний рік.	823,88		
08.	Видано з поточного рахунка за чеком № 200344 готівкою в касу: а) на господарські потреби б) на відрядження	640,00 1360,00		
10.	Зараховано на поточний рахунок залишок невикористаного акредитива, виставленого за заявою № 194 ВО "Квант"	300,00		
12.	За платіжним дорученням №22 перераховано в погашення заборгованості перед бюджетом по податках і платежах	26853,58		
15.	Зараховано на поточний рахунок кошти, що надійшли від продажу акцій власної емісії: - за номінальною вартістю - на суму емісійного доходу	100000,00 20000,00		
16.	Погашена заборгованість постачальникам за матеріали за рахунком-фактурою № 78	43876,76		
17.	Одержано від МП "Темп" раніше списану на збитки дебіторську заборгованість.	2100,00		
19.	Надійшли кошти від постачальників за претензіями.	567,87		
20.	Перераховано постачальнику за МШП за рахунком-фактурою № 87.	1234,45		
23.	Зараховано на поточний рахунок готівку, що внесена до банку через інкасатора.	5463,00		
23.	Перераховано в погашення заборгованості перед Пенсійним фондом	657,98		
23.	Перераховано в погашення заборгованості перед фондом соціального страхування.	345,87		
23.	Перераховано в погашення заборгованості перед фондом страхування на випадок безробіття.	234,76		
26.	Придбано акції іншого підприємства з метою утримання строком понад один рік.	56489,00		
27.	Зараховано дивіденди від фінансових вкладень.	98765,00		

Задача 13

Завдання

1. Розрахувати курсову різницю і відобразити її на рахунках бухгалтерського обліку.
2. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку продаж іноземної валюти та фінансовий результат від продажу.
3. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання іноземної валюти та фінансовий результат від придбання.

Вихідні дані.

1. На поточному рахунку в іноземній валюті обліковується:
 - 23 500 доларів США (USD) за курсом НБУ 5,05 грн/USD. На кінець місяця курс склав 5,07 грн/USD;
 - 69 500 ЄВРО за курсом НБУ 6,61 грн/ЄВРО. На кінець місяця курс склав 6,57 грн/ЄВРО.
2. Прийнято рішення про продаж:
 - 50 000 доларів США (USD). Курс НБУ на дату продажу 5,05 грн/USD, курс продажу – 5,09 грн/USD, оплата послуг банку – 90 грн.
 - 45 000 ЄВРО. Курс НБУ на дату продажу 6,63 грн/ЄВРО, курс продажу – 6,59 грн/ЄВРО, оплата послуг банку – 0,5% від вартості реалізованої валюти.
3. Придбано:
 - 20 000 доларів США (USD) для розрахунків з нерезидентами. Курс НБУ на дату придбання склав 5,05 грн/USD, курс купівлі валюти – 5,12 грн/USD, послуги банку – 40 грн, збір до Пенсійного фонду – 1% вартості придбаної валюти.
 - 35 000 ЄВРО для розрахунків з нерезидентами. Курс НБУ на дату придбання склав 6,59 грн/ЄВРО, курс купівлі валюти – 6,54 грн/ЄВРО, послуги банку – 70 грн, збір до Пенсійного фонду – 1% вартості придбаної валюти.

Задача 14

Завдання

- 1) розрахувати величину резерву сумнівних боргів на кінець звітного року;
- 2) відобразити на рахунках бухгалтерського обліку формування резерву сумнівних боргів.

Вихідні дані.

Результати аналізу дебіторської заборгованості за реалізованою на умовах наступної оплати продукцію за попередні три роки станом на 31 грудня за строками її непогашення:

- сума дебіторської заборгованості за відвантажену продукцію до настання строків платежу становила 350 000 грн, у тому числі заборгованість на суму 3 600 грн була визнана безнадійною через з визнанням покупців банкрутами;
- сума заборгованості, прострочена не більше ніж на місяць, становила 280 000 грн, у тому числі визнана безнадійною заборгованість в сумі 8 500 грн;
- сума заборгованості, прострочена на строк від одного до двох місяців, становила 250 000 грн, у тому числі визнана безнадійною заборгованість у сумі 10 000 грн;
- сума заборгованості, прострочена на строк від двох до трьох місяців, становила 35 000 грн, у тому числі визнана безнадійною заборгованість у сумі 3 850 грн;
- сума заборгованості, простроченої більше ніж на три місяці, становила 24 000 грн, у тому числі визнана безнадійною заборгованість у сумі 12 100 грн.

Задача 15

Завдання

1. Визначити суму резерву сумнівних боргів на кінець періоду на основі:

- розрахунку частки безнадійних боргів у чистому доході від реалізації на умовах наступної оплати (за даними табл. 1);
- класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення (за даними табл. 2).

2. Відобразити нарахування резерву на рахунках бухгалтерського обліку.

3. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку списання за рахунок резерву безнадійної заборгованості на суму 10 843 грн.

Вихідні дані.

Залишок за рахунком “Резерв сумнівних боргів” на початок звітного періоду становить 12 241 грн. Обсяг реалізації у звітному періоді – 2 047 338 грн, повернення реалізованих товарів покупцями – 69 044 грн, знижки, надані після дати продажу, – 28 633 грн.

Таблиця 1

**Дані для розрахунку коефіцієнта сумнівності
дебіторської заборгованості, грн**

Рік	Обсяг реалізації	Повернення реалізованих товарів	Знижки, надані після дати продажу	Втрати за сумнівними боргами	Відсоток сумнівних боргів
I	1 495 620	59 667	20 862	37 812	
II	1 862 045	62 384	26 119	32 940	
III	1 738 991	64 811	23 046	33 655	
Усього					

Таблиця 2

**Дані для розрахунку коефіцієнта
сумнівності дебіторської заборгованості**

Категорія заборгованості	Сальдо дебіторської заборгованості, грн	Заборгованість, визнана безнадійною, грн
Термін оплати не настав	1 657 224	8 462
Прострочення 1–30 днів	313 590	5 172
Прострочення 31–60 днів	60 372	4 068
Прострочення 61–90 днів	21 493	2 915
Прострочення понад 90 днів	7 961	1 367

Задача 16

Завдання

- 1) визначити результат від реалізації товарів;
- 2) розрахувати суму доходів за векселем;
- 3) розрахувати ціну продажу векселя банку;
- 4) відобразити на рахунках бухгалтерського обліку усі проведені операції.

Вихідні дані.

Дата	Зміст операції	Сума, грн
14.08	Відвантажено товари покупцю на умовах наступної оплати	294 000
14.08	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	?
14.08	Списано собівартість реалізованих товарів	153 200
31.08	Визначено результат від реалізації товарів	?
9.09	Заборгованість переоформлено векселем на 90 днів під 14%	?
30.09	Нараховано дохід за векселем *	?
30.09	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ в сумі відсотків за векселем	?
31.10	Нараховано дохід за векселем *	?
31.10	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ в сумі відсотків за векселем	?
5.11	Проведено операцію обліку векселя банком під 19% *	?
5.11	Відкориговано доходи за векселем	?

*Щоб визначити кількості днів у періоді використовують метод "30/360".

Задача 17

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку отримання кредиту банку, розрахунки з банком і повернення кредиту.

Вихідні дані

1. 16 січня 200X р. підприємство отримало в банку кредит таких умовах: цільове призначення – поточні господарські потреби; строк дії – 15 місяців; сума кредиту – 350 000 грн; відсоткова ставка – 26% річних; відсотки нараховуються щомісяця і сплачуються раз на три місяці; штрафні санкції за прострочення виплати відсотків та основної суми боргу – 38% річних від непогашеної вчасно суми за кожен день прострочення; визначення кількості днів для нарахування відсотків та штрафних санкцій проводиться банком з використанням методу "факт/360"; повернення кредиту забезпечено заставою недержавних цінних паперів на 400 000 грн.
2. Сплата відсотків протягом перших дев'яти місяців строку дії кредитної угоди проходила вчасно. У січні 200Y р. погашення відсотків було затримано на 20 днів.
3. 29 березня 200Y р. підприємство звернулося до банку з пропозицією підписати договір про пролонгацію кредиту до

29 серпня 2009 р. Згідно з новими умовами кредитної угоди, змінюється відсоток за користування кредитом – 32% річних зі сплатою щомісяця.

4. У наступних періодах сплата відсотків і погашення основної суми боргу відбувалося вчасно.

Задача 18

Завдання

- 1) нарахувати заробітну плату за:
 - відрядно-преміальної форми оплати праці;
 - погодинної форми оплаті праці;
- 2) розрахувати доплату:
 - за роботу в понаднормовий час;
 - за роботу в нічний час;
 - за роботу в святкові та неробочі дні;
 - за тимчасове заміщення;
- 3) розрахувати оплату щорічної тарифної відпустки;
- 4) розрахувати оплату за листками тимчасової непрацездатності;
- 5) провести обов'язкові утримання із заробітної плати.

Вихідні дані

1. Робітник протягом місяця виготовив 1425 одиниць виробу А (розцінка – 0,05 грн за одиницю) та 2787 одиниць виробу В (розцінка – 0,03 грн за одиницю). Робітник виконав свою норму виробітку на 104%. Відповідно до системи преміювання йому належить: 10% – за виконання норми виробітку на 100%; 1,5% – за кожен процент перевиконання норми виробітку.
2. За відпрацьований час робітникові нараховано заробітну плату 1 520 грн. Завдання виконано на 104,2%. За кожен процент перевиконання передбачена премія 2,5%. За економію матеріалів – 35% їх вартості. Економія матеріалів становила 145 грн.
3. Робочий з погодинною оплатою N розряду відпрацював у звітному місяці 168 годин, погодинна тарифна ставка – 8,58 грн. Бухгалтеру підприємства встановлено оклад 1 321 грн. У звітному місяці він відпрацював 16 робочих днів. Графіком було передбачено 22 робочих дні.

4. Робочий-відрядник зі щомісячним обліком робочого часу відпрацював у січні 228 годин. Місячна норма – 175 годин, у січні 22 робочих дні, заробіток становив – 1 425 грн. Робочий-відрядник N розряду відпрацював понаднормово у березні 10 годин, у тому числі: 10.03 – 2 години; 15.03 – 2 години; 31.03 – 3 години. Погодинна тарифна ставка – 14,7 грн. Робочий з погодинною оплатою праці відпрацював у зміну – 11 годин, в тому числі 3 години понаднормово. Погодинна тарифна ставка – 15,62 грн.
5. Робочий відпрацював за місяць 26 нічних годин. Погодинна тарифна ставка – 6,25 грн, надбавка за роботу в нічний час – 40%.
6. У святковий день робочий виготовив 150 одиниць продукції, розцінка – 7,8 грн за одиницю. Робітник з погодинною оплатою відпрацював у вихідний день 5 годин, погодинна ставка – 13 грн. Інженер-технолог з окладом 860 грн відпрацював у святковий день 6 годин. Графіком передбачено 176 годин на місяць. Робота в цей день перевищує місячну норму робочого часу.
7. Начальник технічного бюро з окладом 482,5 грн був у відпустці 24 робочих дні, при 26 робочих днях у звітному місяці. Під час відпустки його заміняв старший технолог, його оклад – 365,8 грн.
8. Працівникові надана щорічна тарифна відпустка тривалістю 24 календарних дні з 11 березня поточного року. Загальний заробіток за попередні 12 місяців, тобто з 1 квітня попереднього року до 1 березня поточного року, становив 11 575 грн.
9. За листком тимчасової непрацездатності працівник хворів 8 робочих днів у березні поточного року. Зарплата за попередні 6 місяців – 6842 грн. Стаж роботи – 6 років.
10. Робітнику нарахована в березні поточного року заробітна плата в розмірі 1678 грн.

Задача 19

Завдання

- 1) нарахувати заробітну плату працівникам;
- 2) провести утримання із заробітної плати;

- 3) скласти розрахунково-платіжну відомість;
- 4) зробити відрахування на соціальне та пенсійне страхування .

Вихідні дані

Відомості про роботу ТОВ “Карнавал” у жовтні поточного року при п’ятиденному робочому тижні та 8-годинному робочому дні:

№ з/п	Прізвище, ім’я та по батькові	Посада	Оклад, грн	Примітки
1.	Бокій А.Д.	Директор	2 800	Премія з прибутку – 20%, лікарняні – 3 дні (зарплата за 6 місяців – 14 911 грн, стаж – 7 років), аліменти на 1 дитину
2.	Фоменко Л.В.	Бухгалтер	2 400	Премія з прибутку – 15%; Відпустка 8 днів, з них 6 – робочих (зарплата за 12 місяців – 21 018 грн)
3.	Чумак М.С.	Менеджер	1 700	Відпустка за свій рахунок – 3 робочі дні, погашення позики підприємству – 200 грн
4.	Петренко Г.А.	Менеджер	1 600	Премія з фонду оплати праці – 25%; штраф за виконавчим листом – 17 грн
5.	Стаднік П.О.	Маркетолог	1 800	Премія з фонду оплати праці – 20%, лікарняні – 4 дні (зарплата за 6 місяців – 9 648 грн, стаж – 4 роки) оплата комунальних послуг – 330 грн
6.	Ротань П.Ф.	Маркетолог	1 650	Премія з фонду оплати праці – 20%, індивідуальне страхування – 180 грн
7.	Янчук Д.О.	Комірник	1 300	Надбавка за сумісництво – 15%; премія з фонду оплати праці – 260 грн; аліменти на двох дітей
8.	Воловий У.С.	Експедитор	1 100	Робота у нічний час – 10 годин, (надбавка за роботу у нічний час – 30%), премія з фонду оплати праці – 15%
9.	Магера Л.Є.	Водій	1 000	Премія з фонду оплати праці – 20%, доплата за сумісництво – 300 грн, аліменти на 3-х дітей, вся зарплата перераховується на рахунок у банку

Задача 20

Завдання

1. нарахувати заробітну плату працівникам;
2. провести утримання із заробітної плати;
3. скласти розрахунково-платіжну відомість;
4. зробити відрахування на соціальне та пенсійне страхування .

Вихідні дані

Відомості про роботу ТОВ “Магелан” у лютому поточного року при п’ятиденному робочому тижні та 8-годинному робочому дні:

№ з/п	Прізвище, ім’я та по батькові	Посада	Оклад, грн	Примітки
1.	Кравчук П.М.	Директор	3 000	Премія з прибутку – 20%, штраф за вихідним листом – 200 грн
2.	Лещенко А.С.	Заступник директора	2 750	Премія з фонду оплати праці – 15%, відпустка 20 днів, з них 16 – робочих (зарплата за 12 місяців – 29 615 грн), індивідуальне страхування – 500 грн
3.	Приходько І.І.	Головний бухгалтер	2 500	Премія з прибутку – 20%, лікарняні – 6 днів (зарплата за 6 місяців – 18 320 грн, стаж – 10 років), робота у вихідний день – 8 годин
4.	Ященко О.Н.	Бухгалтер	2 200	Премія з фонду оплати праці – 15%, відпустка за свій рахунок – 3 робочі дні
5.	Бобров В.К.	Інженер	2 000	Матеріальна допомога – 400 грн, аліменти на 1 дитину
6.	Лаврова Т.О.	Менеджер з продажу	800	Бонус – 1,5% від обсягу реалізованих товарів (обсяг реалізації – 132 800 грн), погашення кредиту – 330 грн
7.	Князев Р.Ю.	Менеджер з продажу	750	Бонус – 1% від обсягу реалізованих товарів (обсяг реалізації – 108 400 грн), вся зарплата перераховується на рахунок у банку
8.	Діброва С.Т.	Комірник	1 600	Надбавка до окладу – 15 %, робота у нічний час – 20 годин, надбавка за роботу в нічний час – 25 %, аліменти на 2-х дітей
9.	Щукін Л.Г.	Водій-експедитор	1 480	Надбавка за сумісництво – 40 % від окладу, премія з фонду оплати праці 200 грн

Тема 10. Фінансова звітність підприємств

План

1. Загальні вимоги до фінансової звітності. Класифікація звітності.
2. Порядок складання та подання фінансової звітності

1. Загальні вимоги до фінансової звітності.

Класифікація звітності

Узагальнення даних обліку та одержання підсумкових показників, що характеризують діяльність підприємства, здійснюється шляхом складання звітності за звітний період. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року. Баланс підприємства складається станом на кінець останнього дня кварталу або року. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути меншим за 12 місяців, але не може бути більше 15 місяців. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку звітного року до моменту його ліквідації.

Згідно з чинним господарським законодавством та установчими документами підприємства зобов'язані подавати квартальну та річну фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, власникам, органам державної виконавчої влади та іншим користувачам (податковим, фінансовим, статистичним органам, фондам, банкам тощо). Державна регламентація звітності викликана необхідністю узагальнення показників звітності підприємств, видів економічної діяльності з метою розрахунку макроекономічних показників Державним комітетом статистики України, яким встановлюються єдині правила та форми складання і показники звітності. За порушення цих правил та вимог на посадових осіб підприємства можуть бути накладені адміністративні стягнення.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Для досягнення поставленої мети та виконання завдань щодо задоволення інформаційних потреб користувачів звітність повинна відповідати таким вимогам:

- 1) зрозумілість для користувачів – ґрунтується на припущенні, що користувачі мають відповідні знання з економіки та бухгалтерського обліку і ретельно досліджуватимуть звітність;
- 2) доречність – здатність інформації впливати на економічні рішення користувачів шляхом оцінювання минулих, поточних чи майбутніх подій або ж забезпечити підтвердження чи коригування минулих оцінок користувачів;
- 3) суттєвість. Інформація є суттєвою, якщо її пропуск або невірне відображення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів;
- 4) достовірність – відсутність у фінансовій звітності суттєвих помилок та упередженості, що дає користувачам можливість покласти на неї тією мірою, якою вона відображає або, як очікується, відобразатиме реальний стан справ підприємства;
- 5) порівнюваність – можливість користувачів порівнювати фінансові звіти підприємств за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств;
- 6) своєчасність – можливість втрати звітністю своєї доречності через надмірну затримку надання її користувачам. Керівництво має знайти оптимальне співвідношення між своєчасністю надання звітності та забезпеченням її достовірності.

Для забезпечення дотримання перелічених вимог фінансова звітність повинна містити дані про:

- підприємство (повну назву, організаційно-правову форму, місце знаходження, назва органу управління, якому підпорядковується підприємство, назва материнської (холдингової) компанії, опис основної діяльності підприємства, середню чисельність персоналу за звітний період);
- дату звітності та звітний період. Якщо період, за який складено фінансовий звіт відрізняється від звітного періоду, передбаченого ПСБО, причини і наслідки цього повинні бути розкриті в примітках до фінансової звітності;
- валюту звітності та одиницю її виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинне розкрити причини цього і методи, які

були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу;

- відповідну інформацію щодо звітного та попереднього періодів для порівняння показників у динаміці, розрахунку та аналізу зрушень у структурі, побудові рядів динаміки для потреб економічного аналізу;
- облікову політику підприємства та її зміни шляхом опису принципів оцінки статей звітності, методів обліку щодо окремих статей звітності;
- консолідацію фінансових звітів;
- припинення окремих видів діяльності;
- обмеження щодо володіння активами;
- участь у спільних підприємствах;
- виявлені помилки минулих років та їх коригування;
- переоцінювання статей фінансових звітів;
- іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними ПСБО.

Фінансові звіти відображають наслідки та результати діяльності, шляхом об'єднання їх в основні класи за економічними характеристиками, які називаються елементами фінансових звітів. До елементів фінансових звітів відносяться: активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати.

Стаття, яка відповідає визначенню елемента, має бути визнана (наведена) у фінансовій звітності, якщо вона відповідає таким критеріям:

- існує ймовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигод, пов'язаних з цією статтею;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

Класифікація фінансової звітності

1. За будовою.
 - 1.1. Станом на певну дату (моментні показники).
 - 1.2. За звітний період (інтервальні показники).
2. За змістом і джерелами формування.
 - 2.1. Статистична – відомості для статистичного вивчення господарської діяльності.

- 2.2. Фінансова – інформація про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та власний капітал підприємства за звітний період.
- 2.3. Податкова – дані про розрахунок сум податків до сплати в бюджет, а також надмірно сплачених сум, що підлягають відшкодуванню.
3. За спрямованістю.
 - 3.1. Внутрішня – використовується для управління підприємством.
 - 3.2. Зовнішня – подається органам виконавчої влади та іншим користувачам.
4. За обсягом інформації.
 - 4.1. Скорочена.
 - 4.2. Повна.
5. За ступенем узагальнення.
 - 5.1. Індивідуальна – відображає показники діяльності однієї юридичної особи.
 - 5.2. Консолідована – дає уявлення про діяльність суб'єкта господарювання та його дочірніх і асоційованих підприємств як єдиної економічної одиниці.
6. За періодичністю подання.
 - 6.1. Річна.
 - 6.2. Проміжна (квартальна, місячна).
7. За рівнем узагальнення.
 - 7.1. Первинна – складена окремими підприємствами.
 - 7.2. Зведена – складається об'єднаннями підприємств щодо всіх суб'єктів, які входять до їх складу або належать до сфери їх управління.

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

 - придбання, продажу та володіння цінними паперами;
 - участі в капіталі підприємства;
 - оцінювання якості управління;
 - оцінювання здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
 - забезпеченості зобов'язань підприємства;
 - визначення сум дивідендів, що підлягають розподілу;

- регулювання діяльності підприємства, інших рішень і має задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

2. Порядок складання та подання фінансової звітності

Підприємство складає квартальну та річну фінансову звітність. Найбільшим за обсягом та інформативністю є річний звіт у складі: балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до звіту. Перед підготовкою та складанням річного фінансового звіту необхідно провести перевірку правильності та повноти відображення в поточному обліку господарських операцій, оформлених відповідними документами, розподіл доходів і витрат між суміжними звітними періодами, стану розрахунків з дебіторами і кредиторами, закриття рахунків доходів, витрат та фінансових результатів, відображення чисті прибутків (збитків), їх розподіл або погашення. Якісна відмінність між квартальним і річним фінансовим звітом полягає в тому, що перший складають переважно за даними поточного обліку, а показники річної звітності підтверджуються результатами інвентаризації активів та зобов'язань, що підвищує рівень їх достовірності.

Порядок складання, подання та оприлюднення фінансової звітності визначається Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” і Постановою Кабінету міністрів України “Про порядок подання фінансової звітності”. Подання фінансової звітності адресатам може здійснюватися в такі основні способи:

- особистою передачею;
- поштою;
- телеграфом;
- засобами електронного зв'язку.

Підприємства подають фінансову звітність органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу; власникам (засновникам) відповідно до установчих документів та іншим користувачам.

Строки подання фінансової звітності визначаються законодавством. Так, квартальна фінансова звітність (крім зведеної та консолідованої) подається підприємствами адресатами до 25 чис-

ла місяця, що настає за звітним кварталом, а річна – до 20 лютого наступного за звітним року. Місячний звіт про використання бюджетних асигнувань подається підприємствами до 5 числа, наступного за звітним, квартальний – до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річний – до 22 січня наступного за звітним року. Консолідовану фінансову звітність підприємства подають власникам не пізніше ніж за 45 днів після закінчення звітного кварталу та не пізніше 15 квітня наступного за звітним року.

Датою подання фінансової звітності для підприємства вважається день фактичної її передачі за належністю, а в разі надсилання її поштою – дата одержання адресатом звітності, зазначена на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата. У разі, коли дата подання звітності випадає на неробочий день, термін подання переноситься на перший після вихідного робочий день.

Форми фінансової звітності підписують керівник і головний бухгалтер підприємства, які несуть повну відповідальність за достовірність звітних даних.

Фінансова звітність підприємства є відкритою, крім випадків, передбачених законодавством. Оприлюднення звітності – це офіційне подання фінансової звітності до органів державної влади та її публікація у засобах масової інформації. Окремі категорії підприємств, до яких відносяться відкриті акціонерні товариства, емітенти цінних паперів, банки та інші фінансові посередники, зобов'язані не пізніше 1 червня наступного за звітним року оприлюднювати річну фінансову та консолідовану звітність шляхом публікації у ЗМІ або у вигляді окремих друкованих видань.

Відповідні органи при перевірці поданої на їхню адресу звітності встановлюють правильність оформлення звіту і звітних даних; наявність усіх звітних форм; взаємозв'язок і погодженість між окремими показниками та формами звітності. Затвердження звітності підприємства відповідним органом оформлюється актом (протоколом), у якому дається також оцінка діяльності підприємства та пропозиції щодо поліпшення його діяльності.

3. Склад фінансової звітності підприємства

Фінансова звітність підприємства включає: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітів. Для суб'єктів малого підприєм-

мництва і представництв суб'єктів господарської діяльності ПСБО встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати. Форми фінансової звітності підприємств і порядок їх заповнення встановлюються ПСБО:

- ПСБО 2 “Баланс”(форма №1);
- ПСБО 3 “Звіт про фінансові результати” (форма №2);
- ПСБО 4 “Звіт про рух грошових коштів” (форма №3);
- ПСБО 5 “Звіт про власний капітал” (форма №4);
- ПСБО 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва”.

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Форма балансу представлена в додатках. Особливостями балансу є:

- 1) наведення даних на початок і кінець звітного періоду;
- 2) групування статей балансу за ознакою їх економічного змісту;
- 3) відсутність взаємного погашення активів і зобов'язань;
- 4) підтвердження даних балансу результатами інвентаризації;
- 5) оцінка статей балансу за ПСБО.

У міжнародній практиці стандартами обліку та звітності не передбачено конкретної форми балансу. МСБО містять лише мінімальний перелік показників, які необхідно відобразити в балансі, який може бути збільшений за рахунок додаткових статей, якщо керівництво підприємства вважає ці статті суттєвими для достовірного відображення фінансового стану.

Звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства. Форму Звіту про фінансові результати наведено в Додатках. У звіті про фінансові результати зіставляються доходи і витрати від здійснення різних видів діяльності підприємства, а саме:

- 1) операційної – основної діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу. До операційної також належать інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю фінансової та інвестиційної;

- 2) фінансової – діяльності, яка призводить до змін розміру та складу власного та залученого капіталу підприємства;
- 3) інвестиційної – діяльності, яка полягає у придбанні та реалізації тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;
- 4) надзвичайних подій – будь-яких подій або операцій, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона буде повторюватися періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Структурно Звіт про фінансові результати складається з трьох розділів:

- 1) фінансові результати;
- 2) елементи операційних витрат;
- 3) розрахунок показників прибутковості акцій (заповнюється відкритими акціонерними товариствами, акції яких перебувають в обігу на фондових біржах).

Звіт про рух грошових коштів – це фінансовий звіт про надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Форму Звіту наведено в додатках.

Звіт про рух грошових коштів тісно пов'язаний зі звітом про фінансові результати, в якому наводиться інформація про доходи і витрати діяльності підприємства, але немає даних про джерела надходження і напрями вибуття грошових коштів у результаті цієї діяльності. Причиною є те, що Звіт про фінансові результати складається за принципом нарахування і відповідності доходів і витрати, які відображаються в обліку та звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Для визначення руху грошових коштів підприємства необхідно трансформувати дані Звіту про фінансові результати згідно з касовим методом, за яким доходи і витрати визнаються, якщо мали місце надходження або сплата грошових коштів.

Існують два методи трансформації Звіту про фінансові результати для отримання інформації про рух грошових коштів, використання яких дає однакові результати:

- 1) прямий – вимагає коригування кожної статті Звіту. Грошові надходження від реалізації продукції зменшують на су-

ми, витрачені у зв'язку з придбанням запасів, поточними витратами тощо;

- 2) непрямий – за яким трансформується безпосередньо сума чистого прибутку. Цей метод використано в ПСБО 4.

Звіт про власний капітал – це форма фінансової звітності, в якій узагальнено зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Форму Звіту про власний капітал наведено в додатках. Інформаційною базою для складання Звіту про власний капітал є дані за рахунками класу 4 Плану рахунків “Власний капітал та забезпечення зобов’язань”.

В основу складання цього звіту покладено фінансову концепцію капіталу, яка математично виражається похідним балансового рівняння: Капітал (чисті активи) = Активи – Зобов’язання. Таким чином, підприємство має за результатами фінансово-господарської діяльності прибуток, якщо сума чистих активів на кінець періоду більша за суму чистих активів на початок періоду після будь-яких виплат власникам або внесків власників протягом звітного періоду.

Примітки до фінансової звітності – це сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено ПСБО. В примітках розкривають:

- 1) облікову політику підприємства;
- 2) інформацію, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов’язковою за ПСБО;
- 3) інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Примітки до річної фінансової звітності (форма №5) подаються в текстовій формі та у вигляді таблиць. Текстова частина Приміток являє собою додаткові відомості, які подаються у довільній формі, та мають характер пояснювальної записки щодо облікової політики, подій, які існували на дату балансу та виникли після дати балансу. Таблична частина Приміток складається з десяти таблиць затвердженої форми, в яких поглиблено розкривається інформація про:

- 1) нематеріальні активи;
- 2) основні засоби;
- 3) капітальні інвестиції;

- 4) фінансові інвестиції;
- 5) доходи і витрати;
- 6) грошові кошти;
- 7) забезпечення;
- 8) запаси;
- 9) дебіторську заборгованість;
- 10) нестачі і втрати від псування цінностей.

Питання для самоконтролю

1. *Призначення та періодизація складання фінансової звітності.*
2. *Охарактеризуйте вимоги, що висуваються до фінансової звітності.*
3. *Які відомості мають міститися в фінансовій звітності?*
4. *Які критерії висуваються до статей фінансової звітності?*
5. *Класифікація фінансової звітності:*
 - *за будовою;*
 - *за змістом і джерелами формування;*
 - *за спрямованістю;*
 - *за обсягом інформації;*
 - *за ступенем узагальнення;*
 - *за періодичністю подання;*
 - *за рівнем узагальнення.*
6. *Які інформаційні потреби користувачів має задовольняти фінансова звітність?*
7. *У які терміни має подаватися фінансова звітність?*
8. *Що таке оприлюднення звітності, і в які способи воно може здійснюватися?*
9. *Дайте характеристику складовим фінансової звітності:*
 - *Балансу;*
 - *Звіту про фінансові результати;*
 - *Звіту про рух грошових коштів;*
 - *Звіту про власний капітал;*
 - *Приміткам до звітів.*

Тестові завдання

1. Проміжна фінансова звітність складається:

- а) щоденно;
- б) щомісячно;
- в) щоквартально;
- г) кожного півроку.

2. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути:

- а) менший ніж 12 місяців;
- б) не менший ніж 15 місяців;
- в) більший ніж 15 місяців;
- г) не більший ніж 15 місяців.

3. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є:

- а) попередній повний календарний рік;
- б) період з початку звітного року до моменту його ліквідації;
- в) останній календарний квартал;
- г) останній календарний місяць.

4. До основних вимог, що висуваються до фінансової звітності, не відноситься:

- а) об'єктивність;
- б) достовірність
- в) доречність;
- г) своєчасність.

5. До елементів фінансових звітів відносяться:

- а) статті, розділи, принципи;
- б) активи, пасиви, фінансові результати;
- в) активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати;
- г) вимоги, принципи, облікова політика.

6. За спрямованістю фінансова звітність поділяється на:

- а) індивідуальну;
- б) внутрішню;
- в) консолідовану;
- г) зовнішню.

7. Рівень достовірності річної фінансової звітності підвищується завдяки:

- а) документуванню операцій;
- б) інвентаризації активів і пасивів;

- в) калькулюванню результатів;
- г) оцінці активів і пасивів.

8. Подання фінансової звітності до органів державної влади та її публікація в засобах масової інформації називається:

- а) унаочненням;
- б) звітуванням;
- в) розкриттям;
- г) оприлюдненням.

9. У звіті про фінансові результати зіставляються доходи і витрати від здійснення таких видів діяльності, як:

- а) операційна;
- б) основна;
- в) фінансова;
- г) допоміжна.

10. В результаті трансформації Звіту про фінансові результати можна отримати інформацію про:

- а) зміни в складі активів;
- б) рух грошових коштів;
- в) зміни в складі пасивів;
- г) зміни в складі власного капіталу.

Тема 11. Техніка і форми бухгалтерського обліку

План

1. Поняття та класифікація облікових реєстрів.
2. Характеристика основних форм ведення бухгалтерського обліку.
3. Автоматизовані форми ведення бухгалтерського обліку.

1. Поняття та класифікація облікових реєстрів.

Узагальнення інформації про здійснені та оформлені первинними документами господарські операції проводиться в облікових реєстрах.

Обліковий реєстр – це таблиця встановленої форми, призначена для хронологічної, систематичної або комбінованої реєстрації, групування і узагальнення документально оформлених господарських операцій.

Оскільки облікові реєстри складаються щомісяця, то інформація, яка в них міститься, може використовуватися для оперативного управління, економічного аналізу діяльності підрозділів і підприємства в цілому та складання звітності.

Форми облікових реєстрів рекомендуються Міністерством фінансів України. Реєстри бухгалтерського обліку мають такі обов'язкові реквізити як: назва, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи осіб, які брали участь у їх складанні.

Класифікація облікових реєстрів:

1. За ступенем узагальнення інформації:
 - 1.1. Синтетичні – це реєстри, які ведуться за синтетичними рахунками;
 - 1.2. Аналітичні – це реєстри, які ведуться за аналітичними рахунками;
 - 1.3. Комбіновані реєстри систематичного обліку;
2. За характером записів:
 - 2.1. Хронологічні – призначені для реєстрація операцій у порядку хронологічної послідовності їх виконання та оформлення;
 - 2.2. Систематичні – призначені для групування однорідних операцій на синтетичних і аналітичних рахунках;
 - 2.3. Змішані (комбіновані).

3. За зовнішнім виглядом:

- 3.1. Книги – це сукупність зброшурованих та пронумерованих аркушів типової форми; на останній сторінці книги вказується кількість сторінок, що засвідчується підписами керівника і головного бухгалтера та печаткою підприємства. Використовуються для ведення синтетичного і аналітичного обліку коштів, товарно-матеріальних цінностей тощо;
- 3.2. Картки – спеціальні таблиці призначені для відображення аналітичних даних по кожній номенклатурній одиниці обліку. Поділяються на картки кількісно-сумового обліку (для обліку товарно-матеріальних цінностей), картки контокорентної форми (для обліку розрахунків) та багатографні (для обліку витрат на виробництво);
- 3.3. Окремі аркуші – систематизують інформацію для контролю та аналізу в таблицях різного формату; призначені для обліку різних операцій і залежно від цього мають специфічний зміст та будову;

4. За побудовою:

- 4.1. Односторонні – містять дані про господарську операцію, суму якої записують за дебетом або кредитом відповідного рахунку на правій стороні регістру, ліворуч вказують дату, номер, зміст операції тощо.
- 4.2. Двосторонні – складаються з двох частин: в першій частині наводять дані про дебетові обороти за рахунком, а у другій – про кредитові;
- 4.3. Шахові – побудовані за принципом шахової дошки. Записи в таких регістрах роблять у клітинці на перетині стовпчика і рядка таблиці, які відповідають дебетовому і кредитовому обороту відповідних рахунків;

5. За способом заповнення:

- 5.1. Машинні;
- 5.2. Ручні.

Здійснення записів господарських операцій у регістрах називається обліковою реєстрацією. Перенесення інформації з первинних документів до облікових регістрів має здійснюватися в міру надходження документів до бухгалтерії відповідно до затвердженого плану-графіка документообороту. Записи господар-

ських операцій повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

2. Характеристика основних форм ведення бухгалтерського обліку

Порядок відображення господарських операцій в облікових реєстрах залежить від форми бухгалтерського обліку, що застосовується на підприємстві.

Форма бухгалтерського обліку – це система регістрів бухгалтерського обліку, які використовуються в певному порядку та взаємозв'язку для ведення обліку і складання звітності.

Кожне підприємство самостійно обирає форму обліку з урахуванням:

- 1) конкретних умов та особливостей господарювання;
- 2) технології обробки облікових даних;
- 3) обсягів облікових робіт та їх складності;
- 4) наявності обчислювальної техніки.

Форма бухгалтерського обліку відображає відповідну технологію облікового процесу шляхом установлення порядку групування господарських операцій, складання регістрів синтетичного і аналітичного обліку, подання облікових даних у вигляді фінансової звітності для потреб користувачів. Характерні ознаки форм бухгалтерського обліку: зовнішній вигляд, будова і кількість облікових регістрів; поєднання регістрів хронологічного і систематичного обліку, синтетичного та аналітичного обліку; послідовність і техніка облікової реєстрації.

На підприємствах та в організаціях України застосовуються такі форми обліку: меморіально-ордерна, Журнал-Головна та журнальна.

Меморіально-ордерна форма характеризується застосуванням книг для ведення синтетичного обліку і карток – для аналітичного. Особливістю цієї форми є те, що на підставі первинних документів складають меморіальні ордери в яких вказують короткий зміст, підставу здійснення операції, кореспондуючі рахунки та суму. Меморіальні ордери реєструються в реєстраційному журналі, де відображаються дані за кожним ордером із зазначенням його загальної суми. Загальний підсумок цього журналу повинен дорівнювати дебетовому і окремо кредитовому обороту за всіма

синтетичними рахунками. Після реєстрації дані меморіальних ордерів записують у Головну книгу, яка є систематичним регістром синтетичного обліку. В Головній книзі для кожного рахунка виділяють окрему сторінку. Рахунки в Головній книзі будують за шаховим принципом у вигляді двосторонніх багатографних таблиць, окремі графи яких призначені для запису операцій у розрізі кореспондуючих рахунків. У Головну книгу записують дату і номер меморіального ордера, а також суму оборотів по дебету і кредиту рахунка в розрізі кореспондуючих рахунків.

Аналітичний облік при меморіально-ордерній формі ведуть, як правило, на картках, коли для кожного рахунка передбачено окрему картку. Записи в регістри аналітичного обліку роблять із первинних документів, доданих до меморіального ордера. Наприкінці місяця на підставі аналітичних рахунків складають оборотну відомість, підсумки якої звіряють з оборотами і залишками відповідних синтетичних рахунків. Після взаємозвірки записів за даними синтетичних рахунків складають баланс, вибірки і додаткових розрахунків на основі аналітичного обліку складають інші форми фінансової і податкової звітності.

Форма обліку Журнал-Головна дістала назву головного реєстра, в якому поєднується журнал реєстрації операцій (хронологічний запис) із Головною книгою (систематичний запис). Кожна господарська операція одночасно реєструється і відображається на відповідних синтетичних рахунках, для кожного з них відводиться подвійна графа – для запису дебетових і кредитових оборотів. Журнал-Головну як основний реєстр відкривають на поточний рік.

Початково записують сальдо на початок місяця за синтетичними рахунками. Після відображення всіх господарських операцій за місяць підраховують обороти за рахунками та виводять сальдо на початок наступного місяця. Аналітичний облік за цієї форми ведуть на картках або в книгах. Складати оборотну відомість по синтетичних рахунках за цією формою недоцільно, оскільки підсумки оборотів за дебетом і кредитом рахунків та рівність залишків рахунків порівнюють у самій Журнал-Головній. За даними книги Журнал-Головна складають бухгалтерський баланс.

Журнальна форма бухгалтерського обліку ґрунтується на широкому застосуванні системи накопичувальних і групувальних

облікових реєстрів – журналів і допоміжних відомостей до них. Журнали – це комбіновані реєстри синтетичного, а в багатьох випадках і аналітичного обліку, в яких поєднано хронологічний і систематичний облік. Згідно з Методичними рекомендаціями щодо застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку передбачається ведення 7 журналів, 3 дебетових відомостей, 13 відомостей аналітичного обліку, Головної книги, інших довідок та аркушів-розшифровок.

Журнали побудовані за кредитовою ознакою: всі господарські операції відображають за кредитом даного синтетичного рахунка і дебетом кореспондуючих з ним рахунків. За зовнішнім виглядом журнали являють собою окремі аркуші-реєстри багатографної форми, призначені для кредитових записів його балансового рахунка, операції за яким обліковуються в даному журналі. В окремих графах журналу-ордера вказані рахунки, які кореспондують з кредитом даного рахунка. В усіх реєстрах завчасно надрукована типова кореспонденція рахунків. У журналі може міститися декілька однорідних синтетичних рахунків. До журналів відкривають окремі відомості за дебетом рахунків, відомості аналітичного обліку до рахунків даного журналу.

Записи в журналах здійснюються безпосередньо на підставі перевірених документів в міру їхнього надходження і опрацювання. При значній кількості однорідних документів по операціях їх дані попередньо групують у допоміжних відомостях, місячні підсумки яких переносять потім до відповідних журналів. Наприкінці місяця за кожним журналом підводять підсумки зроблених записів. Загальний підсумок за кредитом рахунка в журналі порівнюють з підсумками кореспондуючих за дебетом рахунків, що забезпечує перевірку правильності облікових записів без складання оборотних відомостей. Місячні обороти журналів переносять до Головної книги, яка є системним реєстром синтетичного обліку, де узагальнюються дані поточного обліку, проводиться взаємна перевірка записів.

Кредитові обороти журналів у Головну книгу переносять загальним підсумком, оскільки в розгорнутому вигляді вони наведені в журналі, тоді як дебетові обороти переносять окремими сумами із різних журналів. Таким чином, журнали і Головна книга взаємно доповнюють один одного і дають розгорнуту кореспо-

нденцію по дебету і кредиту кожного синтетичного рахунка. Наприкінці місяця за кожним синтетичним рахунком у Головній книзі виводять залишок.

3. Автоматизовані форми ведення бухгалтерського обліку

Використання обчислювальної техніки для ведення обліку і складання звітності на сучасному етапі організації автоматизованої форми обліку ґрунтується на застосуванні діалогового режиму (форми) роботи. При цьому ведення обліку характеризується повною автоматизацією оброблення й узагальнення облікової інформації. Дані будь-якого рівня систематизації можна отримати безпосередньо після введення господарської операції до бази даних. Діалогова форма обліку забезпечує обмежений доступ як до первинної, так і до систематизованої інформації шляхом введення паролів для перевірки повноважень на доступ до інформації. Діалогова форма ведення бухгалтерського обліку характеризується:

- автоматизацією документування
- автоматизованою фіксацією облікової інформації на машинних носіях;
- систематизацією, узагальненням і відображенням даних обліку;
- відображення даних у вигляді відеограм та друкованому вигляді;
- автоматичним контролем вихідної інформації;
- забезпеченням розшифрування результатних показників з наведенням методики використаних розрахунків та вхідних даних тощо.

Найпопулярніші програмні продукти для автоматизації бухгалтерського обліку в Україні:

- 1) “Парус” – призначений для підготовки та обліку фінансово-господарських документів, накопичення інформації про здійснення господарських операцій на бухгалтерських рахунках, формування внутрішньої і зовнішньої звітності підприємства. Використання даної системи дає можливість: готувати платіжні документи; виписувати рахунки на оплату і накладні на відпуск товарів; вести облік основних засобів, запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості, грошових коштів тощо; одержувати щомісячну звіт-

ність щодо руху засобів за відповідними рахунками; скласти баланс та інші форми фінансової звітності;

- 2) “1С – Бухгалтерія” дає можливість: вести синтетичний і аналітичний облік адаптовано до інформаційних потреб підприємства; одержувати необхідну звітність за рахунками синтетичного та аналітичного обліку; доповнювати і змінювати робочий план рахунків бухгалтерського обліку, систему проводок, ведення аналітичного обліку, форми первинних документів та звітності; автоматично друкувати первинні документи.

При заповненні облікових реєстрів можуть виникати помилки. Помилки бувають локальні – перекручування інформації тільки в одному обліковому реєстрі і транзитні – якщо помилка автоматично проходить через декілька облікових реєстрів. Якщо помилки трапляються в тексті операцій, тоді вони призводять до неправильної кореспонденції рахунків. Помилки при записах сум контролюються методом подвійного запису.

Порядок виправлення помилок залежить від їхнього характеру і часу виявлення. Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку передбачено виправлення помилок такими способами:

- 1) коректурним – полягає в закресленні неправильного запису (описки або арифметичної помилки) однією рисою так, щоб можна було прочитати закреслене, і записом правильної суми чи тексту. Може застосовуватися до складання бухгалтерських проводок і звітів;
- 2) “червоним сторно” – полягає в повторній кореспонденції рахунків неправильного бухгалтерського запису червоним кольором, що означає від’ємне число. Суми, записані червоним, віднімаються (анулюються). Одночасно звичайним чорнилом роблять правильний запис суми і кореспонденції рахунків. Використовують для виправлення помилок у кореспонденції рахунків або якщо записана сума господарської операції більша, ніж її фактична величина;
- 3) додаткових записів – застосовується, якщо кореспонденція рахунків складена правильно, але в меншій сумі, ніж фактично виконана господарська операція. Реалізується шля-

хом додаткового проведення на суму різниці між правильною і відображеною в обліку величиною.

Питання для самоконтролю

- 1. Розкрийте призначення облікових реєстрів.*
- 2. Яке значення облікові реєстри мають для складання звітності?*
- 3. Класифікація облікових реєстрів:*
 - за ступенем узагальнення інформації;*
 - за характером записів;*
 - за зовнішнім виглядом;*
 - за побудовою;*
 - за способом заповнення.*
- 4. Що розуміють під формою бухгалтерського обліку?*
- 5. Які форми бухгалтерського обліку використовують в Україні?*
- 6. Які чинники впливають на вибір підприємством конкретної форми бухгалтерського обліку?*
- 7. Охарактеризуйте особливості меморіально-ордерної форми обліку.*
- 8. У чому полягає специфіка форми бухгалтерського обліку Журнал-Головна?*
- 9. Охарактеризуйте особливості журнальної форми обліку.*
- 10. Які програмні продукти використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку в Україні?*
- 11. Які існують способи виправлення помилок в облікових реєстрах?*

Тестові завдання

1. Періодичність складання облікових реєстрів становить:

- а) щодня;
- б) щомісяця;
- в) щокварталу;
- г) щороку.

2. Облікові реєстри поділяються на синтетичні та аналітичні за:

- а) ступенем узагальнення інформації;
- б) характером записів;
- в) зовнішнім виглядом;
- г) побудовою.

3. Система облікових реєстрів, які використовуються в певному порядку та взаємозв'язку, називається:

- а) обліковою реєстрацією;
- б) технікою бухгалтерського обліку;
- в) документооборотом;
- г) формою бухгалтерського обліку

4. Застосуванням книг для ведення синтетичного обліку і карток – для аналітичного характеризується:

- а) журнальна форма обліку;
- б) журнально-ордерна форма обліку;
- в) меморіально-ордерна форма обліку;
- г) форма Журнал-головна.

5. Хронологічний та систематичний запис господарських операцій поєднуються в одному реєстрі за:

- а) журнальної форми обліку;
- б) журнально-ордерної форми обліку;
- в) меморіально-ордерної форми обліку;
- г) форми Журнал-головна.

6. Система накопичувальних і групувальних облікових реєстрів використовується за:

- а) журнальної форми обліку;
- б) журнально-ордерної форми обліку;
- в) меморіально-ордерної форми обліку;
- г) форми Журнал-головна.

7. Журнали побудовано за:

- а) активною ознакою;
- б) пасивною ознакою;
- в) дебетовою ознакою;
- г) кредитовою ознакою.

8. До Головної книги з журналів загальним підсумком переносять:

- а) сальдо дебетові;
- б) сальдо кредитові;
- в) обороти дебетові;
- г) обороти кредитові.

9. Помилка, яка автоматично проходить через декілька облікових реєстрів, називається:

- а) наскрізною;
- б) транзитною;
- в) системною;
- г) фатальною.

10. Бухгалтерський запис сум та кореспонденцій рахунків червоним кольором означає:

- а) виявлену помилку;
- б) від'ємне число;
- в) початок нового звітного періоду;
- г) завершення поточного звітного періоду.

**ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА
ЗА МОДУЛЕМ 2
“ПРАКТИКА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ”**

Завдання 1

Заповнити журнал реєстрації господарських операцій підприємства за період, вказати кореспонденцію рахунків, розрахувати (де необхідно) суми.

**Журнал реєстрації господарських операцій ТОВ “Прогрес”
за липень 200X р.**

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Реалізовано зі складу покупцям готову продукція (в т.ч. ПДВ) за безготівковим розрахунком	63 000		
2. Списано собівартість реалізованої продукції	39 000		
3. Акцептовано рахунок за послуги рекламної компанії (в тому числі ПДВ)	8 400		
4. Частину заборгованості покупців оформлено векселем	24 000		
5. Зараховано на поточний рахунок довгостроковий кредит банку (відсоткова ставка – 15% річних)	150 000		
6. Одержано грошові кошти в касу на виплату зарплати	12 936		
7. Виплачено зарплата працівникам підприємства	11 812		
8. Депоновано неoderжану вчасно зарплату			
9. Придбано акції іншого підприємства	4 000		
10. Перераховано з поточного рахунку в погашення векселя	2 500		
11. Відпущено зі складу у виробництво:			
- матеріали	14 380		
- напівфабрикати власного виготовлення	2 957		
12. Поступили на склад от постачальників матеріали та комплектуючі (у тому числі ПДВ)	42 726		
13. Видано з каси під звіт працівнику підприємства на господарські потреби	160		
14. Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості:			
- за електроенергію	3 684		
- за матеріали	36 000		
15. Нараховано заробітну плату:			
- робітникам за виготовлення продукції	4 037		
- адміністрації підприємства	5 719		
- працівникам служби збуту	3 982		

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспон-денція ра-хунків	
		Де-бет	Кре-дит
16. Відрахування на соціальні заходи: - до Пенсійного фонду - до фонду соціального страхування - до фонду страхування від безробіття - до фонду страхування від нещасного випадку на ви-робництві			
17. Утримано із заробітної плати: - прибутковий податок - до Пенсійного фонду - до фонду соціального страхування - до фонду страхування від безробіття - аліменти - в погашення заборгованості по нанесеними збитками	1 942 358 270 274 896 158		
18. Випущено з виробництва готову продукцію	20 674		
19. На рахунок в банку надійшли кошти в погашення забор-гованості покупців	23 720		
20. Нараховано відсотки за векселями, одержаними від поку-пців (ставка – 6% річних)			
21. Затверджено авансовий звіт працівника (придбано дрібний інструмент); сума з ПДВ	138		
22. Залишок невитраченої суми повернуто до каси			
23. Акцептовано рахунок комунального підприємства за воду (у том числі ПДВ)	2 820		
24. Одержано в погашення заборгованості от покупців	7 340		
25. Одержано аванс от закордонного покупця (10% от суми контракту) 1000 USD. Курс НБУ – 5,11 грн/ 1 USD. Реалізо-вано 50% валютної виручки. Курс продажу – 5,15 грн/1USD. Комісія банку – 1,5%.			
26. На поточний рахунок зараховано кошти від продажу ва-люти			
27. Нараховано проценти за банківськими кредитами: - довгостроковому - раніше одержаному короткостроковому	300		
28. Відвантажена продукцію на виконання зобов'язань за зо-внішньоекономічним контрактом. Курс НБУ на дату скла-дання вантажної митної декларації – 5,13 грн/1USD.			
29. Перераховано митним органам суму митного збору (0,2%)			
30. Відображено курсову різницю через зміну курсу НБУ на дату складання балансу (Курс НБУ – 5,34 грн/ 1 USD)			
31. Списано собівартість реалізованої продукції	32 000		
32. Нараховано дивіденди за придбаними акціями інших під-приємств	1 037		

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
33. Надійшло раніше оплачене обладнання (у тому числі ПДВ)	12 630		
34. Обладнання введено в експлуатацію			
35. Проведено дооцінку основних засобів:			
- первісну вартість	600		
- знос	100		
36. Нараховано знос основних засобів:			
- виробничого призначення	1 927		
- адміністративних будівель	1 075		
37. Погашено короткостроковий кредит банку:			
- основна сума	20 000		
- проценти за звітний період	300		
38. Нараховано проценти за виданими короткостроковими векселями	230		
39. До складу поточних витрат включено частину раніше оплаченої вартості підписки на періодичні видання	812		
40. Для виведення фінансових результатів закрито рахунки:			
- доходів			
- витрат			
41. Закрито рахунок фінансових результатів			

Завдання 2

На підставі одержаної інформації вивести залишки за бухгалтерськими рахунками на кінець періоду і скласти оборотно-сальдовий баланс, заповнити форму №1 Баланс та форму №2 Звіт про фінансові результати.

**Залишки за деякими синтетичними
рахунками на 1.07.200X р.**

Шифр та назва рахунка	Сума, грн
10 "Основні засоби"	198 640
13 "Знос необоротних активів"	26 185
14 "Довгострокові фінансові інвестиції"	16 300
20 "Виробничі запаси"	81 026
22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"	1 408
23 "Виробництво"	24 315
25 "Напівфабрикати"	3 684
26 "Готова продукція"	104 116
30 "Каса"	34
31 "Рахунки в банках"	136 772
34 "Короткострокові векселі одержані"	15 300
36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"	64 780
37 "Розрахунки з іншими дебіторами"	1 962
39 "Витрати майбутніх періодів"	9 645
40 "Статутний капітал"	450 000
42 "Додатковий капітал"	1 630
43 "Резервний капітал"	26 127
44 "Нерозподілений прибуток"	4 918
46 "Неоплачений капітал"	80 000
47 "Забезпечення наступних витрат і платежів"	3 165
60 "Короткострокові позики"	52 000
62 "Короткострокові векселі видані"	18 630
63 "Розрахунки з постачальниками та замовниками"	78 966
64 "Розрахунки за податками і платежами"	13 671
65 "Розрахунки зі страхування"	4 582
66 "Розрахунки з оплати праці"	13 884
68 "Розрахунки за іншими операціями"	16 094

ПРАКТИКУМ

НАСКРІЗНА ПІДСУМКОВА ЗАДАЧА

Завдання 1

На основі даних для виконання задачі провести групування господарських засобів підприємства за видами та джерелами їх утворення, скласти баланс.

Найменування майна підприємства	Сума, грн
1. Незавершені капітальні вкладення	95 000
2. Верстати на складі готової продукції	26 320
3. Виробниче обладнання в цехах	125 680
4. Кредиторська заборгованість за електроенергію	186
5. Малоцінні та швидкозношувані предмети	475
6. Короткострокові кредити банку	16 000
7. Сталь на складі	31 200
8. Товарні знаки продукції підприємства	457
9. Інші матеріали на складі	7 800
10. Комплектуючі вироби та покупні напівфабрикати	82 400
11. Довгострокові кредити	92 000
12. Кольорові метали на складі	3 600
13. Брокерське місце на товарній біржі	2 213
14. Будівлі виробничих цехів	42 000
15. Ліцензії на зовнішньоекономічну діяльність	872
16. Грошові кошти в касі підприємства	19,12
17. Будівлі матеріальних складів та складів готової продукції	35 000
18. Поточний рахунок	28 190,88
19. Статутний капітал	280 000
20. Будівля адміністративного корпусу	29 000
21. Деталі та вироби, що не пройшли усіх стадій обробки	4 180
22. Напівфабрикати власного виготовлення	6 820
23. Короткострокові вкладення в цінні папери	8 300
24. Резервний капітал	16 150,85
25. Забезпечення наступних витрат і платежів	8 452
26. Продукція, відвантажена покупцям	104 650
27. Прибуток звітного року	16 750
28. Довгострокові вкладення в акції інших підприємств	20 200
29. Аванси постачальникам за матеріали та комплектуючі	12 100
30. Валютний рахунок	3 126
31. Цільові надходження і фінансування	4 870,15
32. Заборгованість працівникам з оплати праці	11 252,52
33. Аванси, одержані від покупців та замовників	17 600
34. Векселі, одержані від ділових партнерів	6 500
35. Витрати на освоєння нових видів продукції	1 725
36. Нерозподілений прибуток минулих років	106 245

Продовження таблиці

Найменування майна підприємства	Сума, грн
37. Заборгованість органам соціального страхування	9 301,38
38. Знос основних засобів	47 370
39. Знос нематеріальних активів	630
40. Видані векселі постачальникам	10 060
41. Заборгованість бюджету:	
- з прибуткового податку	2 898,1
- з податку на додану вартість	14 800
- з податку на прибуток підприємства	15 412
42. Розрахунки з іншими дебіторами	10 350
43. Заборгованість постачальникам за матеріали	18 200

Завдання 2

Заповнити журнал реєстрації господарських операцій підприємства за період, вказати кореспонденцію рахунків, розрахувати (де потрібно) суми. На підставі одержаної інформації вивести залишки по бухгалтерським рахункам на кінець періоду і скласти Баланс та Звіт про фінансові результати.

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. На підприємство безоплатно надійшов новий верстат	8 000		
2. На поточний рахунок надійшли кошти в погашення заборгованості от інших дебіторів	4 856		
3. Реалізовано зі складу покупцям готову продукцію (в т.ч. ПДВ)	14 400		
4. Списано собівартість реалізованої продукції	8 724		
5. Зараховано на поточний рахунок короткострокову позику банку	52 000		
6. Одержано грошові кошти в касу на виплату зарплати	10 058		
7. Виплачено зарплата працівникам підприємства	9 986		
8. Депоновано неодержану вчасно зарплату	?		
9. Придбано у банка депозитні сертифікати (строк погашення – 10 місяців)	5 000		
10. Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості перед постачальниками	8 675		

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
11. Відпущено зі складу у виробництво:			
- матеріали	34 000		
- напівфабрикати власного виготовлення	3 710		
12. Нараховано заробітну плату:			
- робітникам за виготовлення продукції	4 380		
- адміністрації підприємства	3 598		
- працівникам служби збуту	2 749		
13. Відрахування на соціальні заходи:			
- до Пенсійного фонду			
- до фонду соціального страхування			
- до фонду страхування від безробіття			
- до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві			
14. Утримано прибутковий податок із заробітної плати	1 733		
15. Надійшли на склад от постачальників матеріали та комплектуючі	65 000		
16. Видано з каси під звіт працівнику підприємства на господарські потреби	10		
17. Перераховано з поточного рахунку в погашення заборгованості:			
- за електроенергію	186		
- за матеріали	29 400		
18. Випущено з виробництва готову продукцію	41 058		
19. На рахунок в банку надійшли кошти в погашення заборгованості покупців	84 960		
20. Нараховано відсотки за векселями, одержаними от партнерів (ставка – 6% річних)	?		
21. Затверджено авансовий звіт працівника (придбано канцтовари)	9,60		
22. Залишок невитраченої суми повернуто до каси	?		
23. Акцептовано рахунок комунального підприємства за воду	3 660		
24. Одержано аванс від покупця	42 000		
25. Перераховано аванс закордонному постачальнику (20% от суми контракту) 6000 USD. Курс НБУ – 5,32грн/1USD.			
26. Нараховано проценти за банківськими кредитами:			
- короткостроковим (ставка – 12% річних)			
- довгостроковим (ставка – 15% річних)			

Продовження таблиці

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
27. Надійшли матеріали від закордонного постачальника. Курс НБУ на дату складання вантажної митної декларації – 5,35грн/1USD.			
28. Перераховано митним органам: - мито (30% від вартості матеріалів) - митний збір (2%) - ПДВ (20% от вартості матеріалів + мито)			
29. Відображено суму податкового кредиту з ПДВ			
30. Оприбутковано матеріали			
31. Перераховано грошові кошти на купівлю валюти (Курс покупки – 5,38 грн/ 1 USD, комісія банку – 3%)			
32. Зараховано на валютний рахунок придбану валюту (Курс НБУ – 5,36 грн/ 1 USD.)			
33. Відображено курсову різницю внаслідок зміни курсу НБУ на дату складання балансу (Курс НБУ – 5,33 грн/ 1 USD.)			
34. Нараховано знос: - основних засобів - нематеріальних активів	2 353 87		
35. Для виведення фінансових результатів закрито рахунки: - доходів - витрат			
36. Закрито рахунок фінансових результатів			

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тестові завдання

1. Залежно від функцій обліку в управлінні інформацію поділяють на:

- а) планову та нормативну;
- б) аналітичну та облікову;
- в) облікову та планову;
- г) аналітичну, облікову, планову, нормативну.

2. На які групи можна розподілити всю облікову інформацію:

- а) оперативного та статистичного обліку;
- б) оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку;
- в) оперативного обліку, оперативного аналізу та статистичного обліку;
- г) нормативна, облікова, планова?

3. Які специфічні завдання стоять перед бухгалтерським обліком:

- а) охорона власності;
- б) контроль за виконанням програми;
- в) контроль за правильністю інформації;
- г) контроль за виконанням програми, охорона власності, посилення режиму економії?

4. Специфічними елементами методу бухгалтерського обліку є:

- а) баланс і калькуляція;
- б) оцінювання та інвентаризація;
- в) система рахунків та подвійний запис;
- г) баланс, система рахунків та подвійний запис.

5. За функціональною роллю в процесі відтворення майно підприємства поділяється на:

- а) засоби виробництва, обігові кошти;
- б) необоротні, оборотні, абстрактні;
- в) засоби в сфері виробництва, засоби в сфері обігу, засоби у позавиробничій сфері;
- г) засоби праці, предмети праці.

6. Як групується майно підприємства за способом перенесення вартості на продукт праці:

- а) засоби виробництва, обігові кошти;
- б) необоротні, оборотні;
- в) засоби в сфері виробництва, засоби в сфері обігу, засоби у позавиробничій сфері;
- г) засоби праці, предмети праці?

7. Як групується майно господарства за джерелами утворення:

- а) запозичені та притягнені;
- б) закріплені та запозичені;
- в) закріплені та спеціального призначення;
- г) власні та закріплені?

8. Що розуміють під зобов'язанням з розподілу суспільного продукту:

- а) товари відвантажені;
- б) борги постачальникам;
- в) борги працівникам підприємства з оплати праці;
- г) борги банку по позиках?

9. Які елементи методу бухгалтерського обліку є загальними для ряду економічних наук:

- а) баланс, подвійний запис;
- б) оцінка, баланс, система рахунків;
- в) оцінка, калькуляція, інвентаризація;
- г) документація та інвентаризація?

10. Що розуміють під зобов'язаннями з розрахунків:

- а) борги робітникам підприємства з оплати праці;
- б) борги банку за позицією;
- в) борги постачальникам;
- г) засоби спеціального призначення?

11. Оборотна відомість за синтетичними рахунками призначена для:

- а) перевірки правильності кореспонденції рахунків;
- б) перевірки повноти аналітичного обліку;
- в) перевірки повноти синтетичного обліку;
- г) підрахунку підсумку по рахунках.

12. Шахова відомість призначена для:

- а) перевірки повноти записів у системі синтетичних рахунків;

- б) підрахунку підсумків по рахунках;
- в) перевірки правильності кореспонденції рахунків;
- г) перевірки повноти аналітичного обліку.

13. Які види відомостей складаються за рахунками аналітичного обліку:

- а) шахова, сальдова;
- б) оборотна, сальдова;
- в) кількісно-сумова, товарно-матеріальна;
- г) оборотна, кількісно-сумова, сальдова?

14. Чи застосовується в Україні простий запис:

- а) ні;
- б) застосовується в сільському господарстві;
- в) застосовується в промисловості;
- г) застосовується на забалансових рахунках?

15. Сальдова відомість за рахунками аналітичного обліку складається для:

- а) перевірки кореспонденції рахунків;
- б) підрахунку підсумків на рахунках;
- в) перевірки повноти аналітичного обліку;
- г) контролю руху і стану виробничих запасів.

16. Кінцеве сальдо за активним рахунком дорівнює нулю, якщо:

- а) сума початкового сальдо і обороту за дебетом рахунку більша від обороту за кредитом;
- б) сума обороту за дебетом і початкового сальдо дорівнює обороту за кредитом;
- в) сума початкового сальдо і обороту за кредитом дорівнює обороту за дебетом;
- г) сума початкового сальдо і обороту за кредитом більша від обороту за дебетом.

17. Кінцеве сальдо за пасивним рахунком дорівнює нулю, якщо:

- а) сума початкового сальдо і обороту за дебетом більша від обороту за кредитом;
- б) сума обороту за дебетом і початкового сальдо дорівнює обороту за кредитом;
- в) сума початкового сальдо і обороту за кредитом дорівнює обороту за дебетом;

г) сума початкового сальдо і обороту за кредитом більша від обороту за дебетом.

18. Кінцеве сальдо за активним рахунком більше від нуля, якщо:

а) сума початкового сальдо і обороту за дебетом більша від обороту за кредитом;

б) сума обороту за дебетом і початкового сальдо дорівнює обороту за кредитом;

в) сума початкового сальдо і обороту за кредитом рахунку дорівнює обороту за дебетом;

г) сума початкового сальдо і обороту за кредитом більша від обороту за дебетом.

19. Кінцеве сальдо за пасивним рахунком більше нуля, якщо:

а) сума початкового сальдо і обороту за дебетом більша від обороту за кредитом;

б) сума обороту за дебетом і початкового сальдо дорівнює обороту за кредитом;

в) сума початкового сальдо і обороту за кредитом дорівнює обороту за дебетом;

г) сума початкового сальдо і обороту за кредитом більша від обороту за дебетом.

20. Субрахунок – це:

а) рахунок синтетичного обліку;

б) рахунок аналітичного обліку;

в) спосіб групування аналітичних рахунків;

г) в обліку не застосовується.

21. Система яких показників міститься в бухгалтерському балансі:

а) інтервальних;

б) моментних;

в) інтервальних та моментних;

г) синтетичних?

22. Провізорний баланс складається для:

а) планування господарської діяльності;

б) оцінювання виконання програми за рік;

в) виявлення фінансового становища, в якому опиниться підприємство в кінці року;

г) не складається.

23. Вступний баланс складається для:

- а) планування господарської діяльності;
- б) підтвердження підсумків по закінченні року;
- в) відображення господарських засобів, що виділені в його розпорядження як юридичній особі;
- г) ліквідації господарюючого суб'єкта.

24. Господарська операція “Надійшли платежі за відвантажену покупцеві продукцію” відноситься до:

- а) першого типу;
- б) другого типу;
- в) третього типу;
- г) четвертого типу.

25. Господарська операція “Видана заробітна плата з каси підприємства” відноситься до:

- а) першого типу;
- б) другого типу;
- в) третього типу;
- г) четвертого типу.

26. Господарська операція “Надійшли від постачальників комплектуючі вироби” відноситься до:

- а) першого типу;
- б) другого типу;
- в) третього типу;
- г) четвертого типу.

27. Господарська операція “Позика банку направлена на погашення боргу постачальнику” відноситься до:

- а) першого типу;
- б) другого типу;
- в) третього типу;
- г) четвертого типу.

28. Ліквідаційний баланс складається для:

- а) планування господарської діяльності;
- б) підтвердження підсумків по закінченні року;
- в) відображення господарських засобів, що виділені в його розпорядження як юридичній особі;
- г) оцінювання засобів господарства на момент ліквідації господарського органу.

29. Як називається баланс, у якому відсутні статті: "Використання прибутку", "Знос основних засобів", "Знос нематеріальних активів":

- а) заключний баланс;
- б) баланс "Брутто";
- в) баланс "Нетто";
- г) баланс провізорний?

30. Форма балансу в Україні:

- а) визначається підприємством самостійно;
- б) уніфікованою формою звітності;
- в) різна для кожного виду діяльності;
- г) залежить від форми власності підприємства.

31. Які з перелічених реквізитів первинних документів є змінними:

- а) назва підприємства;
- б) номер поточного рахунка підприємства;
- в) порядковий номер документа;
- г) підпис особи, що дає дозвіл на проведення операції?

32. Під бухгалтерськими документами розуміють:

- а) будь-який матеріальний носій даних про об'єкт бухгалтерського обліку;
- б) поняття "бухгалтерський" документ не існує;
- в) матеріальний носій даних про об'єкти бухгалтерського обліку, що дозволяє юридично доказово підтвердити право і факт здійснення операції;
- г) будь-який матеріальний носій даних про об'єкт оперативного обліку.

33. Створення типових бланків документів для оформлення однорідних господарських операцій називається:

- а) стандартизацією;
- б) уніфікацією;
- в) континуванням;
- г) гармонізацією.

34. Первинні документи мають складатися:

- а) під час проведення господарської операції;
- б) перед закінченням звітного періоду;
- в) перед перевіркою контролюючих органів;
- г) на прохання керівника.

35. Що розуміють під інвентаризацією:

- а) спосіб періодичної перевірки господарських процесів;
- б) перевірка наявності і стану засобів та грошових коштів підприємства;
- в) спосіб упорядкування складського господарства;
- г) перевірка відповідності фактичної наявності об'єктів бухгалтерського обліку даним облікових записів?

36. Проведення інвентаризації є обов'язковим:

- а) перед виплатою дивідендів;
- б) у разі зміни керівника підприємства;
- в) перед модернізацією виробництва;
- г) перед складанням річної звітності.

37. За обсягом охоплення об'єктів інвентаризації поділяються на:

- а) періодичні та повні;
- б) планові та часткові;
- в) повні та часткові;
- г) раптові та планові.

38. Як можна поділити інвентаризації за часом їх здійснення:

- а) періодичні та повні;
- б) планові та часткові;
- в) повні та часткові;
- г) раптові та планові?

39. Склад інвентаризаційної комісії затверджується:

- а) наказом;
- б) протоколом;
- в) приписом судово-слідчих органів;
- г) рішенням трудового колективу.

40. За організацію, проведення та загальний стан інвентаризаційної роботи відповідає:

- а) керівник підприємства;
- б) головний бухгалтер;
- в) головний економіст;
- г) головний менеджер.

41. Прийнято до оплати рахунок постачальника за сировину (на вартість сировини):

- а) Дебет 201 Кредит 641;
- б) Дебет 201 Кредит 631;

в) Дебет 631 Кредит 201;

г) Дебет 361 Кредит 201.

42. Прийнято до оплати рахунок постачальника за сировину (на суму ПДВ):

а) Дебет 201 Кредит 631;

б) Дебет 201 Кредит 641;

в) Дебет 641 Кредит 631;

г) Дебет 631 Кредит 641.

43. Нараховано заробітну плату управлінському персоналу:

а) Дебет 91 Кредит 661;

б) Дебет 23 Кредит 661;

в) Дебет 661 Кредит 92;

г) Дебет 92 Кредит 661.

44. На суму ПДВ у вартості сплаченого постачальнику авансу за товари:

а) Дебет 641 Кредит 311;

б) Дебет 281 Кредит 641;

в) Дебет 641 Кредит 644;

г) Дебет 644 Кредит 641.

45. Одержано авансом кошти від покупця за готову продукцію:

а) Дебет 26 Кредит 361;

б) Дебет 311 Кредит 361;

в) Дебет 311 Кредит 681;

г) Дебет 681 Кредит 311.

46. На суму ПДВ у вартості одержаного від покупця авансу за готову продукцію:

а) Дебет 641 Кредит 644;

б) Дебет 311 Кредит 641;

в) Дебет 641 Кредит 681;

г) Дебет 643 Кредит 641.

47. Списано собівартість реалізованих товарів:

а) Дебет 281 Кредит 901;

б) Дебет 901 Кредит 281;

в) Дебет 902 Кредит 26;

г) Дебет 902 Кредит 281.

48. При створенні підприємства відображено несплачені внески засновників до статутного капіталу:

- а) Дебет 311 Кредит 40;
- б) Дебет 40 Кредит 311;
- в) Дебет 40 Кредит 46;
- г) Дебет 46 Кредит 40.

49. Виплачено з каси підприємства заробітну плату працівникам основного виробництва:

- а) Дебет 301 Кредит 661;
- б) Дебет 661 Кредит 301;
- в) Дебет 23 Кредит 301;
- г) Дебет 301 Кредит 23.

50. Виплачено з каси підприємства заробітну плату працівникам служби збуту:

- а) Дебет 93 Кредит 661;
- б) Дебет 93 Кредит 301;
- в) Дебет 661 Кредит 301;
- г) Дебет 301 Кредит 93.

51. Нараховано заробітну плату працівникам основного виробництва:

- а) Дебет 91 Кредит 661;
- б) Дебет 23 Кредит 661;
- в) Дебет 661 Кредит 91;
- г) Дебет 92 Кредит 661.

52. У порядку переоформлення заборгованості видано вексель постачальнику сировини:

- а) Дебет 201 Кредит 621;
- б) Дебет 621 Кредит 631;
- в) Дебет 631 Кредит 621;
- г) Дебет 341 Кредит 621.

53. Випущено з виробництва готову продукцію:

- а) Дебет 201 Кредит 23;
- б) Дебет 26 Кредит 23;
- в) Дебет 26 Кредит 201;
- г) Дебет 23 Кредит 26.

54. Одержано вексель від покупця за відвантажену продукцію:

- а) Дебет 341 Кредит 26;
- б) Дебет 341 Кредит 311;
- в) Дебет 701 Кредит 341;

г) Дебет 341 Кредит 701.

55. Утримано із заробітної плати працівників виробництва внески до Пенсійного фонду:

а) Дебет 23 Кредит 651;

б) Дебет 641 Кредит 23;

в) Дебет 651 Кредит 661;

г) Дебет 661 Кредит 651.

56. Нараховано відсотки за вексялями, виданими постачальникам:

а) Дебет 684 Кредит 952;

б) Дебет 732 Кредит 684;

в) Дебет 373 Кредит 732;

г) Дебет 952 Кредит 684.

57. Нараховано амортизацію приміщення цеху:

а) Дебет 131 Кредит 10;

б) Дебет 91 Кредит 131;

в) Дебет 131 Кредит 91;

г) Дебет 23 Кредит 10.

58. Відпущено у виробництво купівельні напівфабрикати:

а) Дебет 23 Кредит 25;

б) Дебет 202 Кредит 23;

в) Дебет 23 Кредит 202;

г) Дебет 25 Кредит 202.

59. Відпущено у виробництво напівфабрикати власного виготовлення:

а) Дебет 202 Кредит 23;

б) Дебет 23 Кредит 202;

в) Дебет 23 Кредит 25;

г) Дебет 25 Кредит 202.

60. На рахунок в банку надійшли кошти в погашення заборгованості покупців за товари:

а) Дебет 361 Кредит 311;

б) Дебет 311 Кредит 361;

в) Дебет 311 Кредит 681;

г) Дебет 281 Кредит 311.

61. З рахунка в банку оплачено заборгованість перед постачальниками за сировину:

а) Дебет 631 Кредит 311;

- б) Дебет 311 Кредит 631;
- в) Дебет 311 Кредит 621;
- г) Дебет 201 Кредит 311.

62. На рахунок в банку надійшли кошти від покупців авансом за товари:

- а) Дебет 681 Кредит 311;
- б) Дебет 311 Кредит 361;
- в) Дебет 311 Кредит 681;
- г) Дебет 281 Кредит 681.

63. Невикористаний залишок підзвітної суми повернуто працівником до каси:

- а) Дебет 301 Кредит 372;
- б) Дебет 371 Кредит 311;
- в) Дебет 311 Кредит 371;
- г) Дебет 372 Кредит 311.

64. Нараховано збір до Пенсійного фонду на заробітну плату адміністративних працівників:

- а) Дебет 92 Кредит 651;
- б) Дебет 651 Кредит 661;
- в) Дебет 651 Кредит 92;
- г) Дебет 92 Кредит 661.

65. Нараховано збір до Пенсійного фонду на заробітну плату працівників служби збуту:

- а) Дебет 93 Кредит 661;
- б) Дебет 93 Кредит 651;
- в) Дебет 651 Кредит 93;
- г) Дебет 661 Кредит 651.

66. Нараховано збір до Фонду соціального страхування на заробітну плату адміністративних працівників:

- а) Дебет 92 Кредит 651;
- б) Дебет 652 Кредит 661;
- в) Дебет 652 Кредит 92;
- г) Дебет 92 Кредит 652.

67. Нараховано збір до Фонду соціального страхування на заробітну плату працівників служби збуту:

- а) Дебет 93 Кредит 652;
- б) Дебет 661 Кредит 652;
- в) Дебет 652 Кредит 92;

г) Дебет 93 Кредит 661.

68. Нараховано збір до Фонду соціального страхування із заробітної плати працівників служби збуту:

а) Дебет 93 Кредит 652;

б) Дебет 661 Кредит 652;

в) Дебет 652 Кредит 92;

г) Дебет 93 Кредит 661.

69. Нараховано заробітну плату працівникам служби збуту:

а) Дебет 23 Кредит 661;

б) Дебет 91 Кредит 661;

в) Дебет 661 Кредит 91;

г) Дебет 93 Кредит 661.

70. Нараховано збір до Фонду соціального страхування на заробітну плату працівників виробництва:

а) Дебет 661 Кредит 652;

б) Дебет 23 Кредит 652;

в) Дебет 652 Кредит 23;

г) Дебет 23 Кредит 661.

71. Проведено переоцінювання заборгованості іноземного покупця у зв'язку зі зниженням курсу гривні:

а) Дебет 362 Кредит 714;

б) Дебет 945 Кредит 362;

в) Дебет 714 Кредит 362;

г) Дебет 362 Кредит 945.

72. Нараховано збір до Фонду страхування на випадок безробіття із заробітної плати працівників виробництва:

а) Дебет 661 Кредит 653;

б) Дебет 23 Кредит 653;

в) Дебет 653 Кредит 23;

г) Дебет 661 Кредит 23.

73. Нараховано збір до Фонду страхування на випадок безробіття на заробітну плату працівників виробництва:

а) Дебет 661 Кредит 653;

б) Дебет 23 Кредит 653;

в) Дебет 653 Кредит 23;

г) Дебет 661 Кредит 23.

74. Утримано із заробітної плати працівника в погашення нестачі:

- а) Дебет 661 Кредит 301;
- б) Дебет 375 Кредит 661;
- в) Дебет 661 Кредит 375;
- г) Дебет 374 Кредит 661.

75. Висунуто претензію постачальнику на вартість недоодержаних товарів, які ще не оплачено:

- а) Дебет 374 Кредит 281;
- б) Дебет 374 Кредит 631;
- в) Дебет 281 Кредит 631;
- г) Дебет 631 Кредит 374.

76. Оприбутковано безоплатно одержані меблі для офісу:

- а) Дебет 152 Кредит 424;
- б) Дебет 109 Кредит 152;
- в) Дебет 152 Кредит 631;
- г) Дебет 109 Кредит 424.

77. Акцептовано рахунок ремонтної організації за поточний ремонт будівлі цеху (на суму ПДВ):

- а) Дебет 103 Кредит 631;
- б) Дебет 91 Кредит 641;
- в) Дебет 641 Кредит 631;
- г) Дебет 152 Кредит 641.

78. Акцептовано рахунок за послуги рекламної компанії (сума без ПДВ):

- а) Дебет 23 Кредит 631;
- б) Дебет 93 Кредит 23;
- в) Дебет 685 Кредит 311;
- г) Дебет 93 Кредит 685.

79. Зараховано на поточний рахунок довгостроковий кредит банку:

- а) Дебет 301 Кредит 601;
- б) Дебет 301 Кредит 501;
- в) Дебет 501 Кредит 611;
- г) Дебет 311 Кредит 501.

80. Зараховано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку:

- а) Дебет 301 Кредит 601;
- б) Дебет 311 Кредит 601;
- в) Дебет 501 Кредит 611;
- г) Дебет 311 Кредит 501.

81. Сформовано резерв на оплату відпусток працівників виробництва:

- а) Дебет 443 Кредит 47;
- б) Дебет 23 Кредит 47;
- в) Дебет 47 Кредит 661;
- г) Дебет 23 Кредит 661.

82. Нараховано штрафи перед постачальниками за прострочення оплати за товари:

- а) Дебет 948 Кредит 301;
- б) Дебет 631 Кредит 685;
- в) Дебет 948 Кредит 685;
- г) Дебет 685 Кредит 311.

83. Придбано акції іншого підприємства для перепродажу:

- а) Дебет 352 Кредит 311;
- б) Дебет 141 Кредит 311;
- в) Дебет 141 Кредит 631;
- г) Дебет 301 Кредит 352.

84. Розміщено довгострокові облігації власного боргу:

- а) Дебет 311 Кредит 521;
- б) Дебет 521 Кредит 685;
- в) Дебет 311 Кредит 511;
- г) Дебет 311 Кредит 501.

85. Списано загальновиробничі витрати на собівартість виготовленої продукції:

- а) Дебет 23 Кредит 91;
- б) Дебет 91 Кредит 26;
- в) Дебет 90 Кредит 23;
- г) Дебет 23 Кредит 26.

86. Погашено короткострокову позику банку (на суму основного боргу):

- а) Дебет 311 Кредит 601;
- б) Дебет 601 Кредит 311;

в) Дебет 611 Кредит 311;

г) Дебет 621 Кредит 301.

87. Реалізовано об'єкт основних засобів (на ціну продажу):

а) Дебет 311 Кредит 10;

б) Дебет 361 Кредит 10;

в) Дебет 361 Кредит 742;

г) Дебет 377 Кредит 742.

88. Виплачено дивіденди акціонерам:

а) Дебет 671 Кредит 443;

б) Дебет 443 Кредит 311;

в) Дебет 671 Кредит 311;

г) Дебет 952 Кредит 311.

89. Відпущено зі складу у виробництво сировину і матеріали:

а) Дебет 23 Кредит 201;

б) Дебет 26 Кредит 23;

в) Дебет 23 Кредит 91;

г) Дебет 201 Кредит 23.

90. Нарховано заробітну плату працівникам, зайнятим в обслуговуванні виробництва:

а) Дебет 23 Кредит 661;

б) Дебет 91 Кредит 661;

в) Дебет 661 Кредит 91;

г) Дебет 93 Кредит 661.

91. Відвантажено покупцям продукцію, оплачену авансом (на продажну вартість):

а) Дебет 681 Кредит 701;

б) Дебет 681 Кредит 26;

в) Дебет 361 Кредит 701;

г) Дебет 361 Кредит 26.

92. Утримано із заробітної плати профспілкові внески:

а) Дебет 92 Кредит 651;

б) Дебет 661 Кредит 685;

в) Дебет 651 Кредит 661;

г) Дебет 23 Кредит 685.

93. Прийнято до оплати рахунок за електроенергію, використану в офісі (на суму без ПДВ):

а) Дебет 641 Кредит 685;

б) Дебет 23 Кредит 685;

в) Дебет 685 Кредит 311;

г) Дебет 92 Кредит 685.

94. Оплачено акцептований рахунок за електроенергію, використану в офісі:

а) Дебет 641 Кредит 685;

б) Дебет 23 Кредит 685;

в) Дебет 685 Кредит 311;

г) Дебет 92 Кредит 685.

95. Відвантажено покупцям товари, оплачені авансом (на продажну вартість):

а) Дебет 361 Кредит 701;

б) Дебет 681 Кредит 281;

в) Дебет 361 Кредит 281;

г) Дебет 681 Кредит 702.

96. Відвантажено покупцям товари, оплачені авансом (на собівартість):

а) Дебет 681 Кредит 702;

б) Дебет 361 Кредит 281;

в) Дебет 902 Кредит 281;

г) Дебет 901 Кредит 361.

97. Відпущено зі складу МШП для потреб виробництва:

а) Дебет 23 Кредит 22;

б) Дебет 23 Кредит 209;

в) Дебет 91 Кредит 209;

г) Дебет 791 Кредит 22.

98. Нараховано амортизацію офісного обладнання:

а) Дебет 131 Кредит 104;

б) Дебет 104 Кредит 131;

в) Дебет 92 Кредит 131;

г) Дебет 92 Кредит 104.

99. Списано за рахунок витрат нестачу товарів:

а) Дебет 92 Кредит 281;

б) Дебет 901 Кредит 281;

в) Дебет 947 Кредит 281;

г) Дебет 377 Кредит 281.

100. Списано за рахунок матеріально-відповідальної особи нестачу товарів:

а) Дебет 947 Кредит 281;

- б) Дебет 901 Кредит 281;
- в) Дебет 374 Кредит 281;
- г) Дебет 375 Кредит 281.

101. Погашено вексель покупця товарів:

- а) Дебет 361Кредит 311;
- б) Дебет 341Кредит 311;
- в) Дебет 311Кредит 341;
- г) Дебет 341Кредит 281.

102. Проведено переоцінювання заборгованості іноземному постачальникові у зв'язку зі зростанням курсу гривні:

- а) Дебет 714 Кредит 632;
- б) Дебет 945 Кредит 632;
- в) Дебет 632 Кредит 714;
- г) Дебет 632 Кредит 945.

Комплексні практичні завдання

Завдання до задач 1-5

1. За даними початкового балансу відкрити синтетичні рахунки.
2. Проведені за звітний період господарські операції відобразити на рахунках бухгалтерського обліку в Журналі реєстрації господарських операцій.
3. Відобразити операції за відповідними синтетичними рахунками, підрахувати обороти за дебетом і кредитом та вивести сальдо на кінець періоду.
4. Скласти оборотну відомість за синтетичними рахунками за звітний період.
5. Скласти шахову оборотну відомість за звітний період.
6. Скласти баланс на кінець періоду.

Задача 1

Баланс

Актив	На початок	На кінець	Пасив	На початок	На кінець
Основні засоби	244 000		Статутний капітал	200 000	
Товари	136 000		Нерозподілені прибутки	79 000	
Заборгованість покупців	85 000		Довгостроковий кредит	190 000	
Каса	3 000		Заборгованість перед бюджетом	24 000	
Рахунки в банку	107 000		Заборгованість постачальникам	82 000	
Баланс	575 000		Баланс	575 000	

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			Дебет	Кредит
1	На рахунок у банку надійшли кошти в погашення заборгованості покупців	35 000		
2	Оприбутковано товари, що надійшли на умовах наступної оплати	70 000		
3	Перераховано з рахунку в банку в погашення: кредиту заборгованості перед бюджетом	20 000 18 000		
4	Розподілено прибуток на: - створення резервного капіталу; - збільшення статутного капіталу	15 000 50 000		
5	Реалізовано товари за готівку	28 000		
6	Інкасовано готівку в банк	30 000		
7	Перераховано авансом кошти: - за основні засоби - товари	22 000 56 000		
8	Оприбутковано основні засоби	22 000		

Задача 2

Баланс

Актив	На початок	На кінець	Пасив	На початок	На кінець
Основні засоби	286 000		Статутний капітал	300 000	
Нематеріальні активи	59 000		Забезпечення виплат відпусток	35 000	
Сировина та матеріали	115 000		Короткострокові кредити	130 000	
Готова продукція	84 000		Заборгованість з оплати праці	69 000	
Рахунки в банку	67 000		Заборгованість постачальникам	77 000	
Баланс	611 000		Баланс	611 000	

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			Дебет	Кредит
1	Отримано в касу з рахунку в банку готівкові кошти	38 000		
2	Нараховано відпускні працівникам за рахунок забезпечення виплат відпусток	16 000		
3	Видано з каси: - заробітну плату та відпускні; - підзвіт на відрядження	34 500 2 500		
4	Відпущено сировину у виробництво	63 000		
5	На рахунок в банку зараховано аванс від покупців за продукцію	75 000		
6	З рахунка в банку погашено: - заборгованість постачальникам; - короткостроковий кредит	34 000 45 000		
7	З виробництва передано на склад готову продукцію	50 000		
8	Оприбутковано сировину, отриману на умовах наступної оплати	31 000		

Задача 3.

Баланс

Актив	На початок	На кінець	Пасив	На початок	На кінець
Основні засоби	281 600		Статутний капітал	275 000	
Незавершене виробництво	69 850		Нерозподілені прибутки	82 560	
Готова продукція	189 700		Резервний капітал	28 330	
Каса	2 120		Заборгованість перед бюджетом	72 900	
Рахунки в банку	117 630		Заборгованість поставальникам	202 110	
Баланс	660 900		Баланс	660 900	

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			Дебет	Кредит
1	Нараховано заробітну плату працівникам основного виробництва	24 870		
2	За рахунок нерозподілених прибутків нараховано премію працівникам	5 260		
3	Отримано в касу з рахунка в банку готівкові кошти	30 000		
4	З рахунка в банку погашено: - заборгованість поставальникам; - заборгованість перед бюджетом	50 000 25 000		
5	Зараховано аванс від покупця на рахунок в банку	35 680		
6	Перераховано аванс за сировину і матеріали поставальникові	28 200		
7	Оприбутковано оплачені авансом сировину та матеріали	28 200		
8	Оприбутковано неоплачені основні засоби	34 600		

Задача 4.

Баланс

Актив	На початок	На кінець	Пасив	На початок	На кінець
Основні засоби	163 200		Статутний капітал	300 000	
Сировина і матеріали	132 580		Нерозподілені прибутки	62 390	
Готова продукція	87 930		Заборгованість з оплати праці	54 730	
Заборгованість покупців	108 640		Заборгованість перед бюджетом	38 680	
Рахунки в банку	146 750		Заборгованість поставальникам	183 300	
Баланс	639 100		Баланс	639 100	

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			Дебет	Кредит
1	З рахунку в банку погашено: - заборгованість поставальникам; - заборгованість перед бюджетом	18 680 53 000		
2	Оприбутковано сировину і матеріали, що надійшли на умовах наступної оплати	130 740		
3	Відпущено сировину у виробництво	174 830		
4	Нараховано заробітну плату працівникам основного виробництва	12 850		
5	На рахунок у банку надійшли кошти в погашення заборгованості покупців	82 970		
6	Частина нерозподіленого прибутку спрямовано на: - збільшення статутного капіталу; - формування резервного капіталу	45 000 10 500		
7	Передано на склад готову продукцію	162 990		
8	Отримано в касу з рахунка в банку готівкові кошти	16 800		

Задача 5.

Баланс

Актив	На початок	На кінець	Пасив	На початок	На кінець
Основні засоби	297 330		Статутний капітал	480 000	
Сировина і матеріали	214 430		Нерозподілений прибуток	67 380	
Готова продукція	168 700		Забезпечення виплат відпусток	23 870	
Векселі одержані	113 650		Короткострокові позики	240 000	
Каса	2 840		Заборгованість з оплати праці	37 650	
Рахунки в банку	128 550		Заборгованість перед постачальниками	76 600	
Баланс	925 500		Баланс	925 500	

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспондуючі рахунки	
			Дебет	Кредит
1	Оприбутковано основні засоби, що надійшли на умовах наступної оплати	57 900		
2	Отримано в касу з рахунка в банку готівкові кошти	32 480		
3	З рахунка в банку погашено: - заборгованість постачальникам; - короткостроковий кредит	23 640 50 000		
4	На рахунок в банку надійшли кошти в погашення одержаного векселя	83 500		
5	Передано сировину у виробництво	123 340		
6	За рахунок нерозподіленого прибутку сформовано резервний капітал	9 860		
7	Виплачено заробітну плату працівникам	35 000		
8	Випущено з виробництва готову продукцію	116 280		

Задача 6

Завдання

На основі даних для виконання задачі провести групування господарських засобів підприємства за видами та джерелами їх утворення, скласти баланс.

Найменування майна підприємства	Сума, грн
1. Паливо	175
2. Готова продукція на складі	3 654,2
3. Заборгованість за одержані від постачальників матеріали	1 100
4. Резервний капітал	2 250
5. Довгострокові фінансові зобов'язання	1 500

Продовження таблиці

Найменування майна підприємства	Сума, грн
6. Виробниче обладнання в цехах	10 100
7. Товари, відвантажені покупцям	845
8. Тара	200
9. Авансові відрахування з податку на прибуток	500
10. Аванси, видані працівникам на господарські потреби	15,5
11. Статутний капітал	26 300
12. Заборгованість фінансовим органам за платежами до бюджету	600
13. Резерв на покриття наступних витрат і платежів	4 000
14. Доходи майбутніх періодів	200
15. Векселі одержані	100
16. Грошові кошти в касі	40,5
17. Незавершене виробництво	1 500
18. Основні матеріали	1 200
19. Грошові документи	28,3
20. Вкладення в довгострокові цінні папери	500
21. Інші дебітори	210
22. Внески до Пенсійного фонду	80
23. Нематеріальні активи	600,2
24. Поточний рахунок в банку	1 000
25. Допоміжні матеріали	320
26. Короткострокові цінні папери	200
27. Малоцінні та швидкозношувані предмети	450,6
28. Основні засоби загальноцехового призначення	5 400
29. Довгострокові кредити банку	5 000
30. Резерв на оплату відпусток	100
31. Інші кредитори	850
32. Заборгованість працівникам з оплати праці	1 300
33. Короткострокові кредити	2 500
34. Заборгованість за відрахуваннями органам соцстраху	350
35. Заборгованість податковим органам з ПДВ	145
36. Довгострокові позики	1 400
37. Нерозподілені прибутки минулих років	1 800
38. Інші матеріали	5,7
39. Покупні напівфабрикати	980
40. Витрати майбутніх періодів	120
41. Будівлі і обладнання складів	3 600,4
42. Цільове фінансування	1 670
43. Векселі видані	250
44. Відстрочені податкові зобов'язання	200
45. Неоплачений капітал	4 897
46. Додатковий капітал	2 412,1
47. Основні засоби цехів допоміжного виробництва	16 800,8
48. Валютний рахунок	2 200,6
49. Знос основних засобів	3 744
50. Будівля заводууправління	2 100,3
51. Знос нематеріальних активів	153

Задача 7

Завдання

- Відкрити Т-рахунки:
 - 23 “Виробництво”, 26 “Готова продукція”, 701 “Дохід від реалізації готової продукції”, 901 “Собівартість реалізованої продукції” (для виробів А і В);
 - 791 “Фінансовий результат основної діяльності”, 91 “Загально-виробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”.
- Сформувати кореспонденцію рахунків та обчислити, якщо потрібно, суми за наведеними операціями.
- Зібрати та розподілити загально-виробничі витрати.
- Визначити фактичну виробничу собівартість виготовленої продукції, одиниці виробів А та В, обчислити та списати відхилення планової ціни за випущеною з виробництва протягом місяця продукцією.
- Використовуючи метод середнього відсотка, підрахувати та списати відхилення за реалізованою продукцією окремо за кожним видом виробів.
- Визначити фактичну собівартість залишків готової продукції на складі на кінець місяця за кожним видом виробів, собівартість одиниці виробів А та В і відхилення від планової вартості.
- Обчислити фінансовий результат від основної діяльності та, в разі одержання прибутку, нарахувати податок на прибуток до сплати в бюджет.
- Закрити рахунок фінансових результатів

Показник	Виріб А (стіл)	Виріб В (стілець)
1. Незавершене виробництво на початок, грн	982	1 154
2. Незавершене виробництво на кінець, грн	768	1215
3. Залишки готової продукції на складі на початок	12 шт. по 206, 19 грн	21 шт. по 75,63 грн
4. Планова собівартість, грн/шт.	200	80

Журнал реєстрації господарських операцій за жовтень 200 р.

Зміст господарської операції	Сума	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. 2.10 зі складу передано у виробництво згідно з вимогою-накладною №716:			
- клей столярний	36		
- шурупи	48		
2. 5.10 зі складу передано у виробництво деревину I сорту:			
- на виготовлення виробів А (столів)	415		
- на виготовлення виробів В (стілців)	380		
3. 7.10 зі складу передано в цех ламіновані ДВП:			
- на виготовлення виробів А (столів)	610		
- на виготовлення виробів В (стілців)	470		
4. 12.10 зі складу передано на виготовлення виробів В (стілців):			
- декоративну тканину	210		
- поролон	35		
5. 15.10 до виробництва зі складу надійшли:			
- цвяхи	54		
- металеві скоби	108		
6. 19.10 зі складу передано на виготовлення виробів А (столів):			
- замки	204		
- ручки	96		
- дрібна меблева фурнітура	74		
7. 23.10 на вимогу керівництва цеху зі складу надійшли:			
- калькулятори	188		
- канцелярські товари	69		
8. 28.10 зі складу передано до цеху набори столярних інструментів	200		
9. По закінченні місяця нараховано заробітну плату:			
- працівникам, що виготовляли вироби А (столи)	2070		
- працівникам, що виготовляли вироби В (стілці)	2190		
- інженерно-технічному персоналу цеху	1240		
- адміністративно-управлінським працівникам	3090		
10. Нараховано відрахування на соціальні заходи (за категоріями працівників):			
- до Пенсійного фонду			
- до фонду соціального страхування			
- до фонду страхування від безробіття			
- до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві			
11. Акцептовано рахунок за спожиту електроенергію, використану (суми з ПДВ):			
- у виробничих цілях	1260		
- для освітлення адміністративного корпусу	900		

Продовження таблиці

1	2	3	4
12. Прийнято до оплати рахунок за використану воду (сума без ПДВ). (Витрати рівними частинами включено до загально-виробничих та адміністративних витрат.)	900		
13. 23.10 зі складу відпущено для проведення ремонтних робіт матеріали: - труби для цехового колектора - шифер для даху адміністративного корпусу	710 670		
14. Нараховано заробітну плату ремонтній бригаді: - за ремонт колектора - за ремонт даху	190 160		
15. Нараховано відрахування на соціальні заходи (на заробітну плату ремонтній бригаді): - до Пенсійного фонду - до фонду соціального страхування - до фонду страхування від безробіття - до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві			
16. Нараховано амортизацію основних засобів: - верстатів (виробничих) - будівлі цеху - адміністративного корпусу	840 1020 1310		
17. Протягом місяця випущено з виробництва і передано на склад готової продукції (за плановими цінами): - виробів А (столів) – 40 шт. - виробів В (стілців) – 90 шт.			
18. Реалізовано покупцям на умовах наступної оплати: - виробів А (столів) – 47 шт. по 276 грн/шт. - виробів В (стілців) – 109 шт. по 128 грн/шт.			
19. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ			
20. Відпущено зі складу покупцям готову продукцію за плановими цінами			
21. Розподілено та списано по закінченні місяця загально-виробничі витрати			
22. За результатами визначення в кінці місяця фактичної виробничої собівартості обчислено та списано відхилення: - по виготовленій продукції: за виробами А (столами) за виробами В (стілцями) - по реалізованій продукції: за виробами А (столами) за виробами В (стілцями)			
23. По закінченні місяця закрито рахунок адміністративних витрат			
24. Визначено фінансовий результат діяльності			
25. Закрито рахунок фінансового результату			

Примітки.

Розподіл загально виробничих витрат провести пропорційно таким критеріям:

- 1) прямі матеріальні витрати – для розподілу непрямих витрат матеріалів;
- 2) відпрацьовані години – для розподілу витрат на амортизацію та утримання обладнання. *Довідково:* відпрацьовані машино-години обладнання за період – 280, з них на виготовлення виробів А (столів) – 110.
- 3) прямі витрати на оплату праці – для розподілу інших загально-виробничих витрат.

Задача 8

Завдання

1. Відкрити Т-рахунки:
 - 23 “Виробництво”, 26 “Готова продукція”, 701 “Дохід від реалізації готової продукції”, 901 “Собівартість реалізованої продукції” (для моделей 1 і 2);
 - 791 “Фінансовий результат основної діяльності”, 91 “Загально-виробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”.
2. Сформувати кореспонденцію рахунків та обчислити, якщо потрібно, суми за наведеними операціями.
3. Зібрати та розподілити загально-виробничі витрати.
4. Визначити фактичну виробничу собівартість виготовленої продукції, одиниці моделей 1 і 2, обчислити та списати відхилення планової ціни за випущеною з виробництва протягом місяця продукцією.
5. Використовуючи метод середнього відсотка, підрахувати та списати відхилення по реалізованій продукції окремо за кожним видом виробів.
6. Визначити фактичну собівартість залишків готової продукції на складі на кінець місяця за кожним видом виробів, собівартість одиниці моделей 1 і 2 та відхилення від планової вартості.
7. Обчислити фінансовий результат від основної діяльності та, в разі одержання прибутку, нарахувати податок на прибуток до сплати в бюджет.
8. Закрити рахунок фінансових результатів.

Показник	Модель 1	Модель 2
1. Незавершене виробництво на початок, грн	14 248	11 975
2. Незавершене виробництво на кінець, грн	17 936	9 850
3. Залишки готової продукції на складі на початок	17 шт. по 246,32 грн	38 шт. по 142,19 грн
4. Планова собівартість, грн/шт	250	140

Журнал реєстрації господарських операцій за травень 200_р.

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. 4.05 зі складу передано у виробництво корпуси електрообігрівачів: - моделі 1 - моделі 2	4070 2960		
2. 6.05 зі складу до виробничого цеху надійшли електрошнур та електровилки	940		
3. 12.05 зі складу виробничих запасів передано у виробництво купівельні напівфабрикати на виготовлення: - моделі 1 - моделі 2	1742 2256		
4. 18.05 на виробництво надійшли: - наповнювач батарей електрообігрівачів моделі 1 - нитки розжарювання електрообігрівачів моделі 2	341 406		
5. 26.05 зі складу передано до цеху комплектуючі власного виробництва на виготовлення: - моделі 1 - моделі 2	837 1320		
6. 27.05 для ремонту виробничого обладнання зі складу відпущено: - запасні частини – 84 грн - інструменти – 18 грн			
7. Відділом технічного контролю забраковано два електрообігрівачі моделі 1. Брак визнано виправним.			
8. На виправлення браку зі складу відпущено: - комплектуючі - електровилки	154 8		
9. Нараховано амортизацію основних засобів: - верстатів - приміщення цеху - будівлі заводууправління	1120 886 974		

Продовження таблиці

1	2	3	4
10. Нараховано заробітну плату: - працівникам, що виготовляли обігрівачі моделі 1 - працівникам, що виготовляли обігрівачі моделі 2 - інженерно-технічному персоналу - адміністративно-управлінському персоналу - працівникам відділу технічного контролю - робітникам за виправлення браку - працівникам за ремонт обладнання	3448 4052 2920 3717 1086 118 102		
11. Нараховано відрахування на соціальні заходи (за категоріями працівників): - до Пенсійного фонду - до фонду соціального страхування - до фонду страхування від безробіття - до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві			
12. Акцептовано рахунок за послуги зв'язку (з ПДВ), використані: - інженерно-технічним персоналом - адміністративно-управлінським персоналом Абонентська плата за червень (без ПДВ)	54 348 105		
13. Прийнято до оплати рахунок за електроенергію (з ПДВ), використану: - в цеху для виробничих потреб - адміністрацією підприємства - інженерно-технічним персоналом	2010 840 270		
14. Оплачено рахунок за спожиту воду (сума без ПДВ). На виробничі цілі протягом місяця було використано води на 1250 грн. Решту віднесено на адміністративні витрати	2050		
15. Списано на собівартість продукції витрати, пов'язані із виправленням браку			
16. Протягом місяця випущено з виробництва і передано на склад готової продукції (за плановими цінами): - моделі 1 – 55 шт. - моделі 2 – 145 шт.			
17. Реалізовано покупцям на умовах наступної оплати: - моделі 1 – 64 шт. по 420 грн/шт. - моделі 2 – 152 шт. по 215 грн/шт.			
18. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ			
19. Відпущено зі складу покупцям готову продукцію за плановими цінами			
20. Розподілено та списано по закінченні місяця загально-виробничі витрати			

Продовження таблиці

1	2	3	4
21. За результатами визначення в кінці місяця фактичної виробничої собівартості обчислено та списано відхилення: - за виготовленою продукцією: моделі 1 моделі 2 - за реалізованою продукцією: моделі 1 моделі 2			
22. По закінченні місяця закрито рахунок адміністративних витрат			
23. Визначено фінансовий результат діяльності			
24. Закрито рахунок фінансового результату			

Примітки.

Розподіл загально-виробничих витрат провести пропорційно таким критеріям:

1. прями матеріальні витрати – для розподілу непрямих витрат матеріалів;
2. відпрацьовані години – для розподілу витрат на амортизацію та утримання обладнання. *Довідково:* відпрацьовані машино-години обладнання за період – 320, з них на виготовлення електрообігрівачів моделі 1 – 180;
3. прями витрати на оплату праці – для розподілу інших загально-виробничих витрат.

Задача 9

Завдання

1. Відкрити Т-рахунки:
 - 23 “Виробництво”, 26 “Готова продукція”, 701 “Дохід від реалізації готової продукції”, 901 “Собівартість реалізованої продукції” (для виробів 1 і 2);
 - 791 “Фінансовий результат основної діяльності”, 91 “Загально-виробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”.
2. Сформувати кореспонденцію рахунків та обчислити, якщо потрібно, суми за наведеними операціями.
3. Зібрати та розподілити загально-виробничі витрати.
4. Визначити фактичну виробничу собівартість виготовленої продукції, одиниці виробів 1 та 2, обчислити та списати відхи-

лення планової ціни за випущеною з виробництва протягом місяця продукцією.

5. Використовуючи метод середнього відсотка, підрахувати та списати відхилення за реалізованою продукцією окремо за кожним видом виробів.
6. Визначити фактичну собівартість залишків готової продукції на складі на кінець місяця за кожним видом виробів, собівартість одиниці виробів 1 та 2 і відхилення від планової вартості.
7. Обчислити фінансовий результат від основної діяльності та, в разі одержання прибутку, нарахувати податок на прибуток до сплати в бюджет.
8. Закрити рахунок фінансових результатів

Показник	Виріб 1 (плаття)	Виріб 2 (халат)
1. Незавершене виробництво на початок, грн	6350	5110
2. Незавершене виробництво на кінець, грн	6838	5285
3. Залишки готової продукції на складі на початок	49 шт. по 156,53 грн	112 шт. по 58,96 грн
4. Планова собівартість, грн/шт	155	60

Журнал реєстрації господарських операцій за березень 200_р.

Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. 2.03 зі складу передано у виробництво тканину на виготовлення:			
- виробів 1	18 340		
- виробів 2	11 980		
2. 9.03 до швейного цеху надійшли зі складу декоративні оздоблювальні матеріали на виготовлення:			
- виробів 1	7 420		
- виробів 2	3 150		
3. 15.03 зі складу передано у виробництво тканину на виготовлення:			
- виробів 1	12 910		
- виробів 2	14 360		
4. 24.03 зі складу надійшли у виробництво:			
- нитки	1 350		
- гудзики	1 030		
- інша дрібна швейна фурнітура	2 020		

Продовження таблиці

1	2	3	4
5. 27.03 відпущено зі складу: - канцелярські товари: для інженера-технолога виробництва для адміністративно-управлінського персоналу - спецодяг для працівників виробництва	160 295 280		
6. Нараховано за друковану рекламу в газеті (з ПДВ).	552		
7. Акцептовано рахунок за оренду приміщень (з ПДВ): - адміністративного корпусу - приміщення цеху	1080 1 308		
8. Прийнято до оплати рахунок за електроенергію, використану для технологічних цілей (без ПДВ).	2 565		
9. Нараховано амортизацію виробничого обладнання	1952		
10. Нараховано контрагентам за послуги (суми з ПДВ): - за профілактику швейного обладнання - за послуги місцевого зв'язку - за опалення, у тому числі: за опалення приміщення цеху - за воду, у тому числі: для технологічних цілей виробництва	864 456 2 154 1 568,4 1 422 964,8		
11. По закінченні місяця нараховано заробітну плату: - працівникам, що виготовляли вироби 1 - працівникам, що виготовляли вироби 2 - інженеру-технологу - адміністративно-управлінським працівникам	2776 2159 635 2079		
12. Нараховано відрахування на соціальні заходи (за категоріями працівників): - до Пенсійного фонду - до фонду соціального страхування - до фонду страхування від безробіття - до фонду страхування від нещасного випадку на виробництві			
13. Протягом місяця випущено з виробництва і передано на склад готової продукції (за плановими цінами): - виробів 1 – 325 шт. - виробів 2 – 640 шт.			
14. Реалізовано покупцям на умовах наступної оплати: - виробів 1 – 370 шт. по 240 грн/шт. - виробів 2 – 685 шт. по 98 грн/шт.			
15. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ.			
16. Відпущено зі складу покупцям готову продукцію за плановими цінами.			
17. Розподілено та списано по закінченні місяця загально-виробничі витрати.			

Продовження таблиці

1	2	3	4
18. За результатами визначення в кінці місяця фактичної виробничої собівартості обчислено та списано відхилення: - по виготовленій продукції: за виробами 1 за виробами 2 - по реалізованій продукції: за виробами 1 за виробами 2			
19. По закінченні місяця закрито рахунок адміністративних витрат			
20. В кінці місяця закрито рахунок витрат на збут.			
21. Визначено фінансовий результат діяльності.			
22. Закрито рахунок фінансового результату			

Примітки.

Розподіл загальновиробничих витрат провести пропорційно таким критеріям:

- 1) прями матеріальні витрати – для розподілу непрямих витрат матеріалів;
- 2) відпрацьовані години – для розподілу витрат на амортизацію та утримання обладнання. *Довідково:* відпрацьовані машино-години обладнання за період – 334, з них на виготовлення виробу 1 – 175;
- 3) прями витрати на оплату праці – для розподілу інших загально-виробничих витрат.

Задача 10

Завдання

1. Скласти первинні документи з руху основних засобів на підприємстві “Олімп”:
 - акт приймання-передачі за типовою формою № ОЗ-1;
 - відкрити інвентарну картку за типовою формою № ОЗ-6 на основні засоби, що надійшли в експлуатацію.
2. Зареєструвати інвентарні картки в описах типової форми № ОЗ-7.

Вихідні дані.

1. Акт № 22 приймання-передачі від 19 листопада 200X р. верстата-автомата первинна вартість – 90 000 грн, виготовлений Одеським заводом ковальсько-пресового обладнання в 2002 р.

2. Комісія в складі головного механіка підприємства Кириченка Р.Р. (голова), начальника механічного цеху Латкова А.А., бухгалтера Романової Н.Л. провела на підставі наказу директора підприємства № 26 від 20 листопада 200X р. приймання верстата-автомата, що надійшов до механічного цеху.
3. Характеристика об'єкта: маса верстата – 4050 кг, працює металевим і абразивним інструментом, довжина заготовки – 15-80 см, габарити – 2000 · 1390 · 2170, потужність електродвигуна – 5 кВт. Інвентарний номер об'єкта – 1024020.
4. Висновок комісії: верстат придатний для експлуатації.
5. Об'єкт прийняв на відповідальне зберігання начальник цеху.
6. Інвентарна картка відкрита 20 листопада 200X р.

Задача 11

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання і прийняття на баланс основних засобів.

Вихідні дані.

1. Обладнання, що не потребує монтажу вартістю 60 000 грн (з ПДВ), придбане на умовах попередньої оплати; витрати з доставки транспортною організацією – 480 грн (з ПДВ), оплачені авансом; витрати на перенесення обладнання до цеху – 60 грн (заробітна плата слюсарів), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
2. Обладнання, що не потребує монтажу вартістю 34 800 грн (з ПДВ), придбане на умовах наступної оплати; витрати з доставки власним транспортом – 70 грн, витрати по перенесенню до цеху – 50 грн (заробітна плата слюсарів), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.
3. Меблі вартістю 36 000 грн (з ПДВ), придбане на умовах попередньої оплати; витрати з доставки транспортною організацією – 240 грн (з ПДВ), оплачені авансом; монтаж меблів спеціалізованим підприємством – 3 000 грн (з ПДВ) – оплачено авансом.
4. Обладнання, що потребує монтажу, вартістю 806 000 грн (з ПДВ), придбане на умовах попередньої оплати; витрати на доставку власним транспортом – 200 грн; монтаж власними силами – 800 грн (заробітна плата слюсарів), відрахування на соціальні заходи обчислити самостійно.

5. Обладнання, що потребує монтажу, вартістю 660 000 грн (з ПДВ), придбане на умовах наступної оплати; витрати на доставку власним транспортом – 190 грн, вартість монтажу, виконаного спеціалізованим підприємством – 2 400 грн (з ПДВ), оплачена по завершенні робіт за безготівковим розрахунком.

Задача 12

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку реалізацію основних засобів і визначити фінансовий результат від реалізації.

Вихідні дані.

1) підприємство реалізувало на умовах наступної оплати будівлю цеху:

- продажна вартість – 72 000 грн (з ПДВ);
- первісна вартість – 50 700 грн;
- нарахований знос – 45 630 грн.

2) підприємство реалізувало на умовах наступної оплати офісні меблі:

- продажна вартість – 30 000 грн (з ПДВ);
- первісна вартість – 35 000 грн;
- нарахований знос – 5 500 грн;
- витрати на доставку меблів покупцю – 720 грн (з ПДВ).

3) підприємство реалізувало на умовах попередньої оплати верстат:

- продажна вартість – 6 000 грн (з ПДВ);
- первісна вартість – 8 000 грн;
- нарахований знос – 800 грн;
- витрати на доставку верстата покупцю – 60 грн (з ПДВ).

4) підприємство реалізувало на умовах наступної оплати будівельний кран.

- продажна вартість – 600 000 грн (з ПДВ);
- первісна вартість – 400 000 грн;
- нарахований знос – 100 000 грн;
- витрати на демонтаж крана – 3 000 грн (з ПДВ).

5) підприємство реалізувало на умовах попередньої оплати вантажний автомобіль:

- продажна вартість – 67 800 грн (з ПДВ) ;
- первісна вартість – 60 000 грн;
- нарахований знос – 12 000 грн.

Задача 13

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання нематеріального активу та нарахування амортизації.

Вихідні дані.

1. Придбано на умовах попередньої оплати право на використання товарного знаку за 33 600 грн (з ПДВ); юридичне оформлення товарного знаку – 1 400 грн; термін корисного використання нематеріального активу – 20 місяців; для нарахування амортизації застосовується прямолінійний метод.
2. В результаті обміну неподібними активами з доплатою придбано програмне забезпечення вартістю 12 000 грн (з ПДВ). За умовами договору частину вартості нематеріального активу сплачено товарами на суму 9 000 грн (з ПДВ), решту – грошовими коштами. Собівартість товарів, переданих в обмін на програмне забезпечення, 5 000 грн.

Задача 14

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку придбання і нарахування зносу інших необоротних активів.

Вихідні дані.

1. Придбано і передано в експлуатацію малоцінні необоротні матеріальні активи:
 - письмові столи – 5 штук вартістю 840 грн (з ПДВ) кожен;
 - стільці – 5 штук вартістю 240 грн (з ПДВ) кожен;
 - книжкова шафа – 2 280 грн;
 - полиці для книг – 10 штук вартістю 120 грн (з ПДВ) кожна;
 - вартість перевезення транспортною організацією – 90 грн (з ПДВ).
2. Придбано і передано в експлуатацію навчальні посібники у кількості 360 штук, загальною вартістю 18 000 грн (з ПДВ).

Задача 15

Завдання

1. Заповнити прибуткові і видаткові касові ордери за касовими операціями наведеними нижче. Касові документи оформити

- підписами головного бухгалтера Іваненко І.В., директора Петренко М.П. і касира Титаренко О.Д.
2. Занести до касової книги залишок грошей в касі станом на 1 березня 200X р.
 3. За даними прибуткових і видаткових касових ордерів скласти звіт касира за 1 березня 200X р. і оформити його приймання бухгалтерією.
 4. Скласти об'яву на внесення готівки.
 5. Задачу виконати на бланках первинної документації, форми яких наведено в додатках.

Вихідні дані.

Залишок грошей в касі на 1 березня 200X р. – 50 грн.

Касові операції за 1 березня 200X р.

1. Прибутковий касовий ордер № 192 на оприбуткування коштів, одержаних в банку з поточного рахунку готівкою за чеком № 243746:

а) на виплату заробітної плати працівникам за лютий – 241 000 грн.

б) на виплату депонованої заробітної плати – 1 000 грн.

в) на видачу премії – 10 000 грн.

г) на господарські потреби – 100 грн.

2. Прибутковий касовий ордер № 193 на оприбуткування коштів, одержаних за реалізацію продукції – 51 850 грн.

3. Прибутковий касовий ордер № 194 на оприбуткування коштів, одержаних у банку готівкою за чеком № 243747 для видачі позички робітникам і службовцям на індивідуальне житлове будівництво – 20 000 грн.

4. Прибутковий касовий ордер № 195 на оприбуткування коштів, одержаних в оплату путівки, що придбана підприємством, – 500 грн.

5. Видатковий касовий ордер № 250 на виплату працівникам за розрахунково-платіжними відомостями № 26–30:

а) заробітної плати за лютий – 213 825 грн.

б) премії – 10 000 грн.

6. Видатковий касовий ордер № 251 на видачу за заявою завідуючого господарством Нечипоренка П.П., з дозволу директора у підзвіт на господарські потреби – 100 грн.

7. Видаткові касові ордери № 252, 253 на видачу позички на індивідуальне житлове будівництво, на підставі заяв:

- Антоненка В.Д. 10000 грн;
- Головка В.І. 10000 грн.

8. Видатковий касовий ордер № 254 на видачу з каси інженеру Левицькому Р.Д. перевитрати на відрядження (авансовий звіт № 34) – 50 грн.

9. Видатковий касовий ордер № 255 на внесення на поточний рахунок підприємства в банку:

- виручки від реалізації – 51 850 грн;
- вартості путівки – 500 грн.

Задача 16

Завдання

1. Визначити суму витрат на відрядження Яскевича Т.А., що належить до сплати за рахунок підприємства.
2. Скласти авансовий звіт.

Вихідні дані

Робітників підприємства Яскевичу Т.А., направленому у відрядження до м. Луганська, було видано з каси в підзвіт 250 грн. 15 квітня Яскевич Т.А. представив авансовий звіт № 45, до якого додав такі документи:

- посвідчення про відрядження з відміткою про вибуття з Києва 9 квітня, прибуття до Луганська 10 квітня, вибуття з Луганська 11 квітня та прибуття до Києва 12 квітня;
- два залізничних білета на проїзд у купейному вагоні до Луганська і назад вартістю 96 грн кожний.
- дві квитанції про використання постільної білизни в поїзді – 8 грн кожна.

Задача 17

Завдання

1. Відкрити журнал-ордер з обліку розрахунків з підзвітними особами і внести до нього залишки на початок місяця.
2. Зробити записи до журналу-ордера або скласти оборотну відомість за рахунком “Розрахунки з підзвітними особами”.

Вихідні дані

Залишки на 1 квітня за рахунком “Розрахунки з підзвітними особами”

ППП підзвітної особи	Посада	Дата виникнення заборгованості	Сума, грн	
			Дебет	Кредит
Смірнов Н.М.	Експедитор	29 березня	300	-
Дубов А.Т.	Механік	30 березня	20	-
Бессонова С.С.	Інженер	30 березня	-	50
Яскевич Т.А.	Робочий	26 березня	80	-

Перелік авансових звітів, отриманих бухгалтерією за квітень від підзвітних осіб

Авансовий звіт		ППП та посада підзвітної особи	Сума, затверджена за звітом, грн	Призначення витрат
№	дата			
41	05	Смірнов Н.М., експедитор	260	Витрати на доставку матеріалів
42	05	Сосіна М.Г., завгосп	70	Канцелярські витрати підприємства
43	15	Смірнов Н.М., експедитор	350	Транспортні витрати, пов'язані з відвантаженням продукції покупцям
44	15	Скворцов В.І., начальник цеху	120	Господарські витрати цеху
45	19	Яскевич Т.А., робочий	?	Витрати пов'язані з налагодженням готової продукції
24	24	Климов А.І., інженер	470	Витрати заводу управління

Задача 18

Завдання

Скласти банківські документи з обліку операцій на поточному рахунку. Документи оформити підписами директора Колісника Т.П. та головного бухгалтера Троянця М.П.

Вихідні дані

- Чек і корінець чека № 200344 на одержання грошей готівкою в касу. Чек виписано АТ "Лотос" 5 лютого 200X р. на суму 2 000 грн на господарські потреби і витрати на відрядження. Чек видано касиру Щербині Вірі Михайлівні. При одержанні касир пред'явила паспорт серії ГК №588346, виданий Дарницьким РУ ГУ МВС України в м. Києві 23 грудня 19XX року.
- Платіжне доручення № 561 від 5 лютого 200X року на суму 1200 грн (в т.ч. ПДВ 200 грн). Передплата за літературу, згідно

з рахунком № 322 від 02.02.200X р. Платник – АТ "Лотос", поточний рахунок №260076123001 "Український кредитний банк", м. Київ, МФО 321701, ідентифікаційний код: 01234567. Одержувач – книгарня "Наукова думка", поточний рахунок №26008301300435, Старокиївське відділення Промінвестбанку в м. Києві МФО 322227, ідентифікаційний код: 054117549.

Задача 19

Завдання

1. Скласти прибуткові ордери за типовою формою №М-4* і акти про приймання матеріалів за типовою формою №М-7* на отримані матеріальні цінності за листопад 200X року.
2. Виписати лімітно-забірні картки за типовою формою №М-8*, №М-9* на відпуск матеріалів зі складу підприємства і відобразити в них фактичний відпуск цінностей.
3. Скласти накладну вимогу на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів зі складу підприємства за типовою формою №М-11*.
4. Відкрити картки складського обліку матеріалів за типовою формою №М-12. Рознести в картки складського обліку дані прибуткових і видаткових документів, складених за завданнями 1-3.
5. Скласти реєстр приймання-здавання документів типової форми №М-13.

*Форми первинних документів наведено в додатках.

Вихідні та довідкові дані наведено в табл. 1-7.

Таблиця 1

Виписка з відомості залишків матеріалів у коморі станом на 01.11.200X р.

Номенклатурний номер	Найменування, марка, сорт, профіль, розмір	Одиниця виміру	Оптова ціна	Норма запасу	Залишок на 01.11.200X р.	
					Кількість	Порядковий номер запису
Склад 1. Група 1. Сировина і матеріали						
051101	Сталь листовая 1 мм	т	80	600	500	61
051102	Сталь листовая 8 мм	т	120	45	40	30
051103	Сталь кутова 25*25 мм	т	60	30	30	45
051104	Сталь кругла діаметр 90 мм	т	85	55	60	26
051105	Лист мідний 1*500*1500	кг	1.10	6000	7000	51
051106	Різки латунні круглі діаметром 40 мм	кг	0,90	850	900	34

Номенклатурний номер	Найменування, марка, сорт, профіль, розмір	Одиниця виміру	Оптова ціна	Норма запасу	Залишок на 01.11.200X р.	
					Кількість	Порядковий номер запису
051107	Болти 10*30 мм	кг	0,50	5000	5000	44
051108	Болти 15*50 мм	кг	0,30	9000	8000	52
053105	Фарба	кг	1.20	900	1000	33
053110	Оліфа	кг	0.50	5500	6000	24
053201	Нітролак	кг	1.10	250	300	21
053302	Руберойд	м ²	0,10	2000	2000	15
	Транспортно-заготівельні витрати	грн			6858	
Група 4. Тара і тарні матеріали						
055101	Бочки залізні	шт.	6	40	50	8
055105	Ящики дерев'яні	шт.	1,2	1000	1500	32
	Транспортно-заготівельні витрати	грн			148	
Група 7. Запасні частини						
083235	Підшипник № 765	шт.	2	600	500	65
083658	Підшипник № 2320	шт.	1,50	200	200	43
083766	Підшипник № 3065	шт.	4	950	1000	27
	Транспортно-заготівельні витрати	грн			250	

Таблиця 2

Ліміт матеріалів на листопад 200X р.

Номер лімітно-забірної картки	Склад	Цех-отримувач	Номенклатурний номер	Найменування матеріалів, сорт, розмір, марка	Код затрат	Одиниця виміру	Ліміт
2	1	1	151101	Сталь листовая, 1 мм	20105	т	20
3	1	1	051103	Сталь кутова, 25 · 25 мм	20110	т	15
4	1	2	051105	Листи мідні, 1 · 500 · 1500 мм	20302	кг	1500
5	1	2	051107	Болти, 10 · 30 мм	20310	кг	2000

Таблиця 3

**Фактичні витрати матеріалів у листопаді 200X р.
відповідно до лімітно-забірних карт**

Номер лімітно-забірної картки	Дата відпуску	Через кого отримано	Одиниця виміру	Кількість
2	05.11.200Xр.	Наливайко К.М.	т	4
3	06.11.200Xр.	Макарова А.В.	т	3
4	09.11.200Xр.	Авакова Н.І.	кг	500
5	09.11.200Xр.	Габоста К.І.	кг	500
2	10.11.200Xр.	Наливайко К.М.	т	6
3	10.11.200Xр.	Макарова А.В.	т	5
4	12.11.200Xр.	Авакова Н.І.	кг	600
5	15.11.200Xр.	Габоста К.І.	кг	900
2	16.11.200Xр.	Наливайко К.М.	т	5
3	17.11.200Xр.	Макарова А.В.	т	7
4	18.11.200Xр.	Авакова Н.І.	кг	400
5	18.11.200Xр.	Габоста К.І.	кг	600
2	20.11.200Xр.	Наливайко К.М.	т	3
2	26.11.200Xр.	Наливайко К.М.	т	2

Таблиця 4

Дані про відпуск за разовими накладними-вимогами за листопад 200Xр.

Накладна-вимога		Матеріали, сорт, розмір, марка	Через кого отримано	Кількість	Код витрат
номер	дата				
120	02.11	Фарба	Беляєва А.В	50	20101
130	05.11	Нітролак	Тарасенко Т.Т.	10	20208
145	10.11	Фарба	Голано П.Р.	20	24103
148	15.11	Оліфа	Котова Л.Т.	100	25105
150	21.11	Ящики дерев'яні	Мішина О.Д.	100	20208
162	23.11	Підшипники 765	Голано П.Р.	50	24105
175	25.11	Підшипники 3065	Беляєва А.В.	50	24103

Таблиця 5

Коди видів операцій з руху матеріалів

Операції	Код
Книжковий залишок у коморі	11
Фактичний залишок у коморі (за даними інвентаризації)	12
Залишок МШП в експлуатації	17
Сторно (корегування) залишку	20
Надходження матеріалів, виготовлених своїми силами	30
Надходження матеріалів від сторонніх організацій	31
Надходження матеріалів за рахунок внутрішнього переміщення	34
Надходження з виробництва відходів, брухту від списання МШП, матеріалів від ліквідації основних засобів	38
Сторно за надходженнями	40

Операції	Код
Відпуск у виробництво	50
Відпуск на сторону підприємствам своєї системи	51
Відпуск на сторону іншим організаціям	52
Відпуск в експлуатацію, списання МШП вартістю до 500 грн за одиницю	56
Відпуск в експлуатацію, МШП вартістю понад 500 грн за одиницю	57
Списання МШП вартістю понад 500 грн за одиницю, що прийшли в непридатність	58
Сторно з відпуску	60

Таблиця 6

Одиниці виміру матеріалів

Найменування	Код
Тонна, т	1
Кілограм, кг	2
Штука, шт.	3
Квадратний метр, м ²	4
Гривня, грн	5

Таблиця 7

Коди одиниць виміру

Найменування	Код
Кілограм, кг	166
Тонна, т	168
Тис. т	170
Штуки, шт.	796
Тис. шт.	798
Квадратний метр, м ²	055

Задача 20

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку:

- придбання МШП і передачу їх в експлуатацію;
- самостійне виготовлення МШП і передачу їх в експлуатацію

Вихідні дані

1. Придбано на умовах наступної оплати спеціальний інструмент у кількості 200 одиниць загальною вартістю 12 720 грн (з ПДВ). Для закупівлі МШП підприємство направило у відрядження на службовому автомобілі працівників відділу постачання. Витрати на відрядження – 105 грн; транспортні витрати – 180 грн (з ПДВ); інформаційні послуги посередника, пов'язані з пошу-

- ком МШП – 234 грн (з ПДВ). Зі складу в цех було передано 45 одиниць інструменту.
2. Придбано на умовах попередньої оплати канцелярські товари на суму 270 грн (з ПДВ), частина яких на суму 90 грн була видана співробітникам офісу.
 3. В процесі виготовлення власними силами МШП у кількості 80 одиниць понесено наступні витрати: сировина і матеріали – 1 500 грн; напівфабрикати власного виробництва – 850 грн; амортизація обладнання, яке було використане для виготовлення МШП, – 106 грн; послуги допоміжного виробництва – 180 грн; заробітна плата працівникам за виготовлення МШП – 670 грн; відрахування на соціальні заходи визначити самостійно. Частина виготовлених МШП у кількості 15 одиниць була видана для потреб цеху.

Задача 21

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку формування резерву сумнівних боргів, списання безнадійних боргів і фінансовий результат від списання безнадійних боргів.

Вихідні дані

- 1) сальдо резерву сумнівних боргів на початок звітнього року – 10 000 грн;
- 2) у звітному році визнані безнадійними:
 - борг покупця в розмірі – 11 500 грн у зв'язку із закінченням строку позовної давнини, проте згодом покупець знайшов можливість відшкодувати раніше списаний борг;
 - борг постачальника за перерахований підприємством аванс у розмірі – 4 700 грн. Упевненість у неповерненні авансу заснована на тому, що майно підприємства знаходиться у податковій заставі, а борг постачальника перед своїми працівниками з оплати праці та перед бюджетом перевищує вартість закладеного майна.

Задача 22

Завдання

1. Визначити суму резерву сумнівних боргів на кінець періоду на основі:

- розрахунку питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації на умовах наступної оплати (за даними таблиці 1);
- класифікації дебіторської заборгованості за строками її непогашення (за даними таблиці 2).

2. Відобразити нарахування резерву на рахунках бухгалтерського обліку.

3. Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку списання за рахунок резерву безнадійної заборгованості на суму 5 843 грн.

Вихідні дані

Сальдо за рахунком 38 “Резерв сумнівних боргів” на початок звітного періоду складає 9 845 грн. Обсяг реалізації в звітному періоді – 1 487 308 грн, повернення реалізованих товарів покупцями – 53 914 грн, знижки, надані після дати продажу – 20 923 грн.

Таблиця 1

Дані для розрахунку коефіцієнта сумнівності дебіторської заборгованості, грн

Рік	Обсяг реалізації	Повернення реалізованих товарів	Знижки, надані після дати продажу	Втрати за сумнівними боргами	Відсоток сумнівних боргів, %
I	1 268 540	56 382	15 676	30 078	
II	1 542 683	71 693	20 148	26 791	
III	1 198 274	67 942	21 239	28 514	
Всього					

Таблиця 2

Дані для розрахунку коефіцієнта сумнівності дебіторської заборгованості

Категорія заборгованості	Сальдо дебіторської заборгованості, грн	Заборгованість, визнана безнадійною, грн
Термін оплати не настав	997 280	5 862
Прострочення від 1 до 30 днів	96 933	4 997
Прострочення від 31 до 60 днів	18 046	3 760
Прострочення від 61 до 90 днів	14 954	1 806
Прострочення понад 90 днів	6 770	1 134

Задача 23

Завдання

- 1) визначити результат від реалізації товарів;
- 2) розрахувати суму доходів за векселем;
- 3) розрахувати ціну продажу векселя банку;
- 4) відобразити на рахунках бухгалтерського обліку усі проведені операції.

Вихідні дані.

Дата	Зміст операції	Сума, грн
11.04	Відвантажено товари покупцю на умовах наступної оплати	372 000
11.04	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	?
11.04	Списано собівартість реалізованих товарів	211 900
30.04	Визначено результат від реалізації товарів	?
13.05	Заборгованість переоформлено векселем на 120 днів під 12%	?
31.05	Нараховано дохід за векселем *	?
31.05	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ в сумі відсотків за векселем	?
2.06	Проведено операцію обліку векселя банком під 20% *	?
2.06	Відкориговано доходи за векселем	?

*Для визначення кількості днів в періоді використовується метод "30/360".

Задача 24

Завдання

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку отримання кредиту банку, розрахунки з банком і повернення кредиту.

Вихідні дані.

1. 21 жовтня 200X р. підприємство отримало кредит в банку – 300 000 грн під 40% річних строком на три місяці. За кредитним договором відсотки за кредит нараховуються щодня, починаючи з дати отримання кредиту, і виплачуються щомісяця. У разі прострочення платежів щодня нараховується пеня в розмірі 35% річних.
2. Протягом двох місяців підприємство справно нараховувало і виплачувало відсотки, однак 20 січня основну суму кредиту не повернуло, відсотки не виплатило.
3. 20 січня 200Y р. кредитний договір був пролонгований. За угодою сторін кредит повинен бути повернений 31 травня 200Y р. Відсотки за кредит за ставкою 45% річних відповідно до нових

умов кредитного договору нараховуються щодня і виплачуються щомісяця.

4. Сплата відсотків після пролонгації та остаточний розрахунок проведено вчасно.

Задача 25

Завдання

- 1) нарахувати заробітну плату працівникам;
- 2) провести утримання із заробітної плати;
- 3) скласти розрахунково-платіжну відомість;
- 4) зробити відрахування на соціальне та пенсійне страхування.

Вихідні дані.

Відомості про роботу I ремонтної бригади МП “Коленвал” у вересні поточного року при п’ятиденному робочому тижні та 8-годинному робочому дні:

№ з/п	Прізвище, ім’я та по батькові	Посада	Оклад, грн	Примітки
1.	Степанов А.Л.	Бригадир	1 300	Виконання державних обов’язків – 3 дні, лікарняні – 3 дні (зарплата за 6 місяців – 7060 грн, стаж – 17 років)
2.	Ростов П.В.	Слюсар	1 100	Відпустка 10 днів, з них 7 – робочих (зарплата за 12 місяців – 10 943 грн); премія з фонду оплати праці – 130 грн; аліменти на одну дитину.
3.	Кудимов Ю.Д.	Монтер	1 050	Доплата 10% від окладу; 3 робочих дні відгул за свій рахунок; внески на індивідуальне страхування 150 грн
4.	Лучкань Р.Г.	Електрик	1 150	Робота нічний час – 8 годин, доплата 15%; премія з прибутку – 100 грн
5.	Астахов С.О.	Слюсар	1 000	Робота у вихідний день – 6 годин, лікарняні – 5 днів (зарплата за 6 місяців – 5 378 грн, стаж – 7 років)
6.	Носенко В.М.	Токар	1 120	Відпустка за свій рахунок – 5 робочих днів; надбавка за сумніштво – 20% від окладу; перерахування на рахунок в банку -200 грн
7.	Гармаш С.В.	Сантехнік	1 080	Робота у нічний час – 20 годин, доплата – 30%; погашення позики підприємству – 280 грн
8.	Москаль Г.К.	Покрівельник	1 130	Відпустка 12 днів, з них 10 – робочих (зарплата за 10 місяців – 9 572 грн); робота у вихідний день – 8 годин; аліменти на двох дітей.
9.	Титаренко О.І.	Водій	1 000	Премія з фонду оплати праці – 150 грн; погашення банківського кредиту – 300 грн

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Програмою курсу передбачається виконання студентами протягом семестру завдань для індивідуальної роботи, які складаються з одного теоретичного й одного практичного завдання та структуровано відповідно до модулів. Вибір конкретного завдання для індивідуальної роботи проводиться студентом самостійно відповідно до його порядкового номеру за списком академічної групи.

Перед виконанням індивідуальної роботи необхідно визначити розділ та тему курсу, до якого вона належить за змістом. Після цього слід відібрати для детального вивчення відповідний лекційний матеріал, переглянути нормативно-правові та законодавчі документи, присвячені висвітленню питань, які винесено на контрольну роботу, і деякі розділи наукової та навчально-методичної літератури з рекомендованого нижче переліку, в яких пояснюються шляхи розв'язання задач.

Результат виконання завдань для індивідуальної роботи подається в письмовій формі до підведення підсумків за кожним модулем. Оцінювання продемонстрованих студентом знань та навичок в процесі виконання індивідуальної роботи проводиться за теоретичними та практичними завданнями окремо з виставленням у підсумку інтегрованої оцінки за виконану роботу загалом.

Завдання для індивідуальної роботи за модулем 1 “Теоретичні основи бухгалтерського обліку”

1. Теоретичні завдання

Перелік тем для написання рефератів

1. Гармонізація та стандартизація бухгалтерського обліку.
2. Види господарського обліку та їх характеристика.
3. Предмет бухгалтерського обліку та його об'єкти.
4. Базові принципи та методологія бухгалтерського обліку.

5. Метод документування в бухгалтерському обліку.
6. Метод інвентаризації в системі первинного обліку.
7. Бухгалтерські рахунки та подвійний запис.
8. Вартісна оцінка в бухгалтерському обліку.
9. Метод калькуляції в бухгалтерському обліку.
10. План рахунків бухгалтерського обліку.
11. Облікова політика підприємства.
12. Поняття документів та їх значення в обліку.
13. Поняття облікових реєстрів, їх види та зміст.
14. Господарські операції та їх вплив баланс.
15. Бухгалтерська (фінансова) звітність в Україні.
16. Форми (системи) бухгалтерського обліку в Україні.
17. Методологія обліку процесу постачання.
18. Методологія та організація обліку процесу виробництва.
19. Методологія та організація обліку процесу реалізації.
20. Методологія та організація обліку фінансових результатів.
21. Методологія та організація обліку процесу створення підприємства.
22. Методологія та організація обліку процесу закриття підприємства.
23. Синтетичний та аналітичний облік.
24. Склад та зміст фінансової звітності.
25. Загальні правила оцінювання статей фінансової звітності.
26. Фінансовий облік у системі бухгалтерського обліку.
27. Управлінський облік у системі бухгалтерського обліку.
28. Податковий облік у системі бухгалтерського обліку.
29. Організація бухгалтерського обліку і звітності на підприємствах.
30. Методичне і нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку і звітності.

II. Практичні завдання

Завдання 1

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Придбані основні засоби у постачальника.

- Реалізовано виробничі запаси.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 103 Кредит 424
 - Дебет 701 Кредит 641

Завдання 2

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Отримано основні засоби безкоштовно.
 - Відображення податкових зобов'язань з ПДВ від реалізації.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 101 Кредит 631
 - Дебет 361 Кредит 712

Завдання 3

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Внесено основні засоби до статутного капіталу засновниками.
 - Відображення суми доходу за товари відвантажені.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 685 Кредит 371
 - Дебет 151 Кредит 205

Завдання 4

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Проведена передплата за транспортні послуги.
 - Видано зі складу будівельні матеріали для капітального будівництва.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 105 Кредит 46
 - Дебет 361 Кредит 702

Завдання 5

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Придбано запасні частини для ремонту.

- Підприємством викуплені у акціонерів акції власної емісії.
- 2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 311 Кредит 501
 - Дебет 311 Кредит 361

Завдання 6

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Зараховано на поточний рахунок довгострокові кредити банку.
 - Отримано грошові кошти за реалізовану продукцію.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 207 Кредит 631
 - Дебет 45 Кредит 311

Завдання 7

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Зараховано на поточний рахунок короткострокову позику банку.
 - Погашена заборгованість перед Пенсійним фондом.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 127 Кредит 631
 - Дебет 742 Кредит 79

Завдання 8

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Отримано від постачальника програмне забезпечення.
 - Списано на фінансовий результат доход від реалізації іноземної валюти.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 311 Кредит 601
 - Дебет 651 Кредит 311

Завдання 9

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Відобразити дооцінку первинної вартості основних засобів.
 - Отримано грошові кошти на відрядження з каси підприємства.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 311 Кредит 681
 - Дебет 92 Кредит 372

Завдання 10

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції
 - Отримано від покупців передплата за продукцію.
 - Списано витрати на відрядження адміністративно-управлінського персоналу.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 104 Кредит 423
 - Дебет 372 Кредит 311

Завдання 11

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Депоновано суми вчасно неотриманої заробітної плати.
 - Відображення розміру статутного капіталу, об'явленого установчими документами.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 12 Кредит 46
 - Дебет 374 Кредит 631

Завдання 12

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Відображено внесків від засновників до статутного капіталу нематеріальними активами.
 - Висунуто претензію постачальнику за невідповідну якість поставленої продукції.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 661 Кредит 662
 - Дебет 46 Кредит 40

Завдання 13

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Висунуто претензії установі банку за сумами, помилково списаними з поточного рахунку підприємства, на підставі виписок банку.
- Отримано від постачальників матеріали.

2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 947 Кредит 28
- Дебет 22 Кредит 631

Завдання 14

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Відображено суми нестачі товарів, виявлених інвентаризацією.
- Отримано від постачальників малоцінні та швидкозношувані предмети.

2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 374 Кредит 311
- Дебет 201 Кредит 631

Завдання 15

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Погашена заборгованість по податку на додану вартість.
- Нарахована заробітна плата робітникам, що зайняті дослідженням та розробками.

2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 949 Кредит 661
- Дебет 24 Кредит 201

Завдання 16

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Нараховано заробітну плату робітникам житлово-комунального господарства підприємства.

- Списано вартість матеріалів, що витрачені на виправлення браку.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 641 Кредит 311
 - Дебет 941 Кредит 661

Завдання 17

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Нараховано заробітну плату адміністрації підприємства.
 - Відпущено з комори матеріали для забезпечення збуту продукції.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 22 Кредит 745
 - Дебет 661 Кредит 641

Завдання 18

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Відображено безкоштовно отримані малоцінні та швидкозношувані предмети.
 - Утримано із заробітної плати податок з доходу громадян.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 92 Кредит 661
 - Дебет 93 Кредит 201

Завдання 19

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:
 - Відображено отримання від засновників виробничих запасів як внесок до статутного капіталу.
 - Нараховано заробітну плату працівникам апарату управління цеху.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
 - Дебет 23 Кредит 651
 - Дебет 28 Кредит 631

Завдання 20

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Нараховано на фонд оплати праці робітників, що зайняті виробництвом продукції, внески до Пенсійного фонду.
 - Оприбутковано товари, отримані від постачальника.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
- Дебет 201 Кредит 46
 - Дебет 91 Кредит 661

Завдання 21

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Відпущено з комори запасні частини для ремонту виробничого обладнання.
 - Списано на фінансовий результат адміністративні витрати.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
- Дебет 23 Кредит 132
 - Дебет 722 Кредит 79

Завдання 22

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Нараховано амортизацію на виробничі необоротні активи.
 - Списано на фінансовий результат доходи від спільної діяльності.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
- Дебет 23 Кредит 207
 - Дебет 79 Кредит 92

Завдання 23

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Списано непокріті збитки за рахунок нерозподіленого прибутку.
 - Виплачено з каси підприємства заробітну плату.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 92 Кредит 131
- Дебет 951 Кредит 684

Завдання 24

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Утримано із заробітної плати аліменти.
 - Нараховано відсотки по отриманих кредитах банку.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
- Дебет 441 Кредит 442
 - Дебет 661 Кредит 301

Завдання 25

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Відвантажено продукцію покупцеві (на продажну вартість).
 - Нараховано дивіденди за підсумками звітного року.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
- Дебет 43 Кредит 442
 - Дебет 631 Кредит 311

Завдання 26

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Списано непокриту збитки за рахунок резервного капіталу.
 - Погашено заборгованість перед постачальниками.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:
- Дебет 361 Кредит 701
 - Дебет 443 Кредит 671

Завдання 27

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Сформовано резерв сумнівних боргів.
 - Погашено заборгованість підприємства за отриманими поточними кредитами банку.
2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 501 Кредит 611
- Дебет 351 Кредит 311

Завдання 28

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Переведено довгостроковий кредит до складу поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.
- Придбано короткострокові цінні папери.

2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 944 Кредит 38
- Дебет 601 Кредит 311

Завдання 29

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Списано на фінансовий результат нараховані відсотки за кредит.
- Видано в оплату постачальнику вексель.

2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 377 Кредит 742
- Дебет 372 Кредит 301

Завдання 30

1. Скласти кореспонденцію рахунків таких господарських операцій та визначити тип господарської операції:

- Відображено реалізацію основних засобів.
- Виплачено з каси готівку на господарські потреби.

2. Відновити зміст господарської операції та визначити її тип:

- Дебет 79 Кредит 951
- Дебет 631 Кредит 621

Завдання для індивідуальної роботи за модулем 2 “Практика ведення бухгалтерського обліку”

I. Теоретичні завдання.

Перелік тем для написання рефератів

1. Облік експортно-імпортних операцій. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”.
2. Облік запасів товарно-матеріальних цінностей. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”.
3. Облік надходження і використання малоцінних та швидкозношуваних предметів. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”.
4. Облік інвестицій. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”.
5. Облік нематеріальних активів. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”.
6. Облік основних засобів. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”.
7. Облік оплати праці і податків на зарплату. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 “Виплати працівникам”.
8. Облік доходів від реалізації товарів (послуг). Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід”.
9. Облік податку на прибуток. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств”.
10. Облік фондів і резервів підприємств.
11. Облік поточних і довгострокових зобов'язань. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання”.
12. Фінансовий облік рахунків з бюджетом і позабюджетними фондами.
13. Облік валових доходів і валових витрат. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств”.
14. Облік статутного фонду і розрахунків з засновниками.
15. Облік грошових коштів по поточному рахунку і в касі.
16. Облік орендних операцій. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 “Оренда”.
17. Облік придбання і злиття підприємств.

18. Консолідована фінансова звітність.
19. Облік розрахунків з покупцями і замовниками. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”.
20. Облік розрахунків з постачальниками і підрядчиками.
21. Облік вексельних розрахунків.
22. Облік валютних операцій. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив валютних курсів”.
23. Облік податку на додану вартість. Закон України “Про податок на додану вартість”.
24. Бухгалтерський і податковий прибуток. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 “Податок на прибуток”.
25. Облік інвестицій. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”.
26. Визнання і склад витрат. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”.
27. Облік розрахунків з підзвітними особами. Облік службових відряджень в межах України та за кордон.
28. Облік розрахунків по поточному та валютному рахунках.
29. Організація інвентаризації та облік її результатів.
30. Облік та звітність підприємств, які застосовують спрощену систему оподаткування.

II. Практичні завдання

Задача 1

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Прийнято рішення про безоплатну передачу комп'ютера іншому підприємству: - первісна вартість – 25 000 грн - нарахований знос – 12 300 грн	
2. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ на балансову вартість об'єкта, що передається	?
3. Оплачено послуги з транспортування комп'ютера на інше підприємство (сума з ПДВ)	300
4. Визначено фінансовий результат від операції з передачі комп'ютера	?
5. Оприбутковано безоплатно одержані меблі для офісу	16 000
6. Нараховано амортизацію меблів прямолінійним методом (очікуваний строк експлуатації – 5 років, ліквідаційна вартість – 150 грн)	?

Задача 2.

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Акцептовано рахунок ремонтної організації за поточний ремонт будівель (суми без ПДВ): - заводу управління - складу готової продукції	12 200 7 800
2. Нараховано податковий кредит з ПДВ на вартість одержаний послуг з ремонту	?
3. Проведено капітальний ремонт верстата господарським способом	15 800
4. Нараховано амортизацію: - будівлі заводу управління (первісна вартість – 570 000 грн, строк експлуатації – 30 років) - складу готової продукції (первісна вартість – 245 000 грн, строк експлуатації – 25 років) - верстата (первісна вартість – 110 000 грн, ліквідаційна вартість – 6 000 грн, строк експлуатації – 8 років)	

Задача 3

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Реалізовано зі складу покупцям готову продукцію (у т.ч. ПДВ) за безготівковим розрахунком на умовах наступної оплати	63 000
2. Списано собівартість реалізованої продукції	39 000
3. Акцептовано рахунок за послуги рекламної компанії (у т.ч. ПДВ)	8 400
4. Частина заборгованості покупців оформлено векселем	24 000
5. Зараховано на поточний рахунок довгостроковий кредит банку (процентна ставка – 25% річних)	150 000
6. Нараховано відсотки за банківським кредитам (за місяць): - довгостроковому - раніше одержаному короткостроковому	300
7. Нараховано відсотки за векселями, одержаними від покупців (ставка – 9% річних, строк – 30 днів)	?

Задача 4

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Надійшли матеріали від постачальника на умовах наступної оплати (сума з ПДВ)	42 600
2. Акцептовано рахунок транспортної організації за доставку матеріалів (сума з ПДВ)	366
3. Оплачено готівкою за розвантаження матеріалів	98
4. Оплачено страхування ризиків доставки матеріалів (не оподатковується ПДВ)	180
5. Оплачено рахунки постачальника та транспортної організації	?
6. Відпущено у виробництво матеріали	40 158
7. Списано ТЗВ на використані матеріали *	?

Залишки на початок періоду: матеріалів – 18 535 грн, ТЗВ – 218 грн.

Задача 5

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Відпущено у виробництво сировину і матеріали: - для виготовлення виробів типу 1 - для виготовлення виробів типу 2	12 450 14 627
2. Нараховано заробітну плату: - працівникам, які виготовляли вироби типу 1 - працівникам, які виготовляли вироби типу 2 - інженерно-технічному персоналу	3 129 3 851 1 672
3. Нараховано відрахування на соціальні заходи	?
4. Нараховано амортизацію виробничого обладнання	2 095
5. Розподілено загальновиробничі витрати (пропорційно прямим витратам на оплату праці)	?

Задача 6

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Реалізовано на умовах наступної оплати готову продукцію за відпущеними цінами: - вироби типу 1 (1 750 шт. по 37 грн) - вироби типу 2 (1 030 шт. по 38 грн)	
2. Відпущено зі складу реалізовану покупцям продукцію за собівартістю: - вироби типу 1 (1 750 шт. по 20 грн) - вироби типу 2 (1 030 шт. по 32 грн)	
3. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ перед бюджетом	?
4. Визначено результат від реалізації продукції (за видами продукції)	?
5. Надійшли кошти в погашення заборгованості покупців	?

Задача 7

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Передано з виробництва на склад готову продукцію за обліковими цінами: вироби типу 1 (680 шт. по 250 грн), вироби типу 2 (830 шт. по 190 грн)	
2. Відпущено зі складу реалізовану покупцям продукцію за обліковими цінами: - вироби типу 1 (694 шт. по 250 грн), - вироби типу 2 (856 шт. по 190 грн)	
3. В кінці місяця визначено фактичну собівартість виготовлених виробів: типу 1 типу 2	174 360 155 210
4. Відображено відхилення по виготовленій продукції	?
5. Відображено відхилення по реалізованій продукції	?

Залишок готової продукції на початок місяця за виробом типу 1 – 9 746 грн (40 шт.), типу 2 – 4 875 грн (25 шт)

Задача 8.

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. На поточний рахунок надійшла передплата від покупця – 30% від ціни продажу об'єкта виробничих основних засобів (ціна продажу – 240 000 грн з ПДВ)	?
2. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ в сумі одержаного авансу	?
3. Передано покупцеві об'єкт основних засобів: первісна вартість – 370 000 грн, знос – 150 000 грн	
4. Визнано дохід від продажу основних засобів	?
5. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ, що виникли в результаті продажу об'єкта	?
6. Визнано заборгованість покупця в неоплаченій частині угоди	?
7. На поточний рахунок надійшли кошти в погашення заборгованості покупця	?

Задача 9

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Перераховано постачальнику кошти в попередню оплату за товари (сума з ПДВ)	45 480
2. Оплачено послуги транспортної організації з доставки товарів (сума з ПДВ)	720
3. Оприбутковано придбані товари	?
4. Оплачено готівкою експедиторські послуги з доставки товарів	110
5. Реалізовано протягом звітного періоду товарів покупцям:	
- на умовах попередньої оплати (сума з ПДВ)	47 760
- на умовах наступної оплати (сума з ПДВ)	53 820
6. Списано собівартість реалізованих товарів	61 080
7. Списано ТЗВ на реалізовані товари *	?

Залишки на початок періоду: товарів – 40 698 грн, ТЗВ – 417 грн.

Задача 10

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Підприємство роздрібною торгівлі на умовах наступної оплати оприбуткувало партію товарів (сума з ПДВ)	138 720
2. Оплачено послуги з доставки товарів (з ПДВ)	5 040
3. Нараховано торгову націнку (45%)	?
4. З поточного рахунку перераховано в погашення заборгованості перед постачальником та аванс за наступну партію товарів	210 000
5. Оприбутковано оплачені раніше товари	?
6. Нараховано торгову націнку (52%)	?
7. Реалізовано протягом місяця товарів (з ПДВ)	312 448
8. Списано реалізовану торгову націнку та собівартість реалізованих товарів	?

Залишки на початок періоду: товарів – 108 746 грн, торгової націнки – 49 915 грн.

Задача 11

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Оплачено з поточного рахунку придбання верстата (сума з ПДВ)	174 600
2. Акцептовано рахунок транспортної організації за доставку верстата (сума без ПДВ)	2 000
3. Оприбутковано верстат	?
4. Оплачено послуги з пусконаладжувальних робіт (з ПДВ)	1 500
5. Верстат передано в експлуатацію	?
6. Оплачено з поточного рахунку послуги транспортної та пусконаладжувальної організацій	?
7. Нараховано амортизацію верстата прямолінійним методом за звітний місяць (ліквідаційна вартість – 1 800 грн, термін експлуатації – 8 років)	

Задача 12

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Прийнято рішення про ліквідацію об'єкта основних засобів: - первісна вартість – 34 000 грн - знос – 33 000 грн	
2. Оплачено демонтаж та вивезення об'єкта спеціалізованою організацією (сума з ПДВ)	2 100
3. Нараховано ПДВ у зв'язку з ліквідацією об'єкта виробничих основних засобів	?
4. Оприбутковано запасні частини, що залишилися після ліквідації	610
5. Одержано за вторинну сировину, на яку було здано об'єкт	780
6. Визначено результат ліквідації об'єкта виробничих основних фондів	?
7. Погашено заборгованість з ПДВ перед бюджетом	?

Задача 13

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Протягом лютого-липня створено резерв на проведення ремонту офісу (відрахування у розрахунок на місяць)	2 000
2. Перераховано підряднику аванс за ремонтні роботи (40% від вартості робіт з ПДВ)	?
3. Відображено податковий кредит з ПДВ в сумі авансу	?
4. Відпущено на проведення ремонтних робіт МШП (інструменти)	427
5. На підставі акту прийнято ремонтні роботи і визнано заборгованість перед підрядником: - у частині неоплачених робіт - у частині ПДВ	? ?
6. З поточного рахунка перераховано кошти в погашення заборгованості перед підрядником	?

Задача 14

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Прийнято рішення про проведення переоцінки об'єкта основних засобів: - первісна вартість – 250 000 грн, знос – 50 000 грн - справедлива вартість – 235 000 грн	?
2. Прийнято рішення про переоцінювання об'єкта основних засобів: - первісна вартість – 724 650 грн, знос – 469 780 грн - справедлива вартість – 200 000 грн	?
3. Прийнято рішення про переоцінювання об'єкта основних засобів: - первісна вартість – 112 700 грн, знос – 34 520 грн - справедлива вартість – 82 000 грн	?

Задача 15

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Для проведення капітального ремонту будівлі цеху придбано на умовах наступної оплати будівельні матеріали (сума з ПДВ). Ремонт планується виконувати господарським способом.	112 200
2. Нараховано заробітну плату працівникам, які виконували ремонтні роботи	3 648
3. Нараховано відрахування на соціальні заходи на заробітну плату ремонтників	?
4. Акцептовано рахунок ТОВ “Спецбуд” за встановлення вентиляційної системи (сума з ПДВ)	22 740
5. Оплачено послуги підрядника зі встановлення електронної системи охорони (сума з ПДВ)	30 840
6. Відпущено на проведення ремонту фарби власного виробництва (за собівартістю)	675
7. Погашено заборгованість перед постачальником будматеріалів та ТОВ “Спецбуд”	?

Задача 16

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Прийнято до оплати рахунок проектної організації за розробку документації на будівництво нового складу готової продукції (сума з ПДВ)	16 200
2. Оплачено використання спецтехніки, залученої до риття котловану (сума з ПДВ)	5 760
3. Перераховано в оплату будівельних матеріалів (сума з ПДВ)	236 400
4. Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим на будівництві	41 557
5. Нараховано відрахування на соціальні заходи на заробітну плату будівельникам	?
6. Оплачено рахунок проектної організації	?
7. Збудований об'єкт введено в експлуатацію	?

Задача 17

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Отримано верстат як внесок до статутного капіталу	200 000
2. Відображено витрати на доставку верстата (сума з ПДВ)	2 040
3. Акцептовано рахунок спеціалізованої організації за роботи з монтажу та наладки верстата (сума з ПДВ)	5 460
4. Верстат введено в експлуатацію	?
5. Оплачено рахунки транспортної та спеціалізованої організації	?
6. Оприбутковано безоплатно отриманий станок	4 000
7. Нараховано амортизацію прямолінійним методом: - верстата (ліквідаційна вартість – 1 700 грн, термін експлуатації – 11 років) - станка (ліквідаційна вартість – 210 грн, термін експлуатації – 2 роки)	?

Задача 18

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Підприємство роздрібною торгівлю оприбуткувало партію раніше оплачених товарів (сума з ПДВ)	156 720
2. Оплачено послуги з доставки товарів (сума без ПДВ)	3 520
3. Нараховано торгову націнку (44%)	?
4. Оприбутковано товари, які надійшли на умовах наступної оплати (сума без ПДВ)	120 000
5. Перераховано постачальнику в погашення заборгованості	?
6. Нараховано торгову націнку (46%)	?
7. Реалізовано протягом місяця товарів (з ПДВ)	442 852
8. Списано реалізовану торгову націнку та собівартість реалізованих товарів	?

Залишки на початок періоду: товарів – 138 116 грн, торгової націнки – 58 175 грн.

Задача 19

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Оприбутковано придбаний вантажний автомобіль для доставки продукції покупцям.	150 000
2. Відображено податковий кредит з ПДВ у вартості придбання автомобіля	?
3. Оплачено державну реєстрацію автомобіля (номерні знаки)	200
4. Перераховано кошти в погашення заборгованості перед постачальником	?
5. Автомобіль введено в експлуатацію	?
6. Нараховано амортизацію автомобіля за виробничим методом: - ліквідаційна вартість – 3 500 грн; - очікуваний пробіг – 900 000 км, пробіг у звітному місяці – 7 800 км.	?
7. Оплачено заміну мастила (сума з ПДВ)	300

Задача 20

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Реалізовано зі складу покупцям готову продукцію (сума без ПДВ) за безготівковим розрахунком на умовах наступної оплати	60 000
2. Списано собівартість реалізованої продукції	42 000
3. Оплачено авансом рахунок за послуги рекламної компанії (у т.ч. ПДВ), які ще не надано	5 400
4. Заборгованість покупців оформлено векселем	?
5. Зараховано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку (процентна ставка – 24% річних)	120 000
6. Нараховано відсотки за банківським кредитом (за місяць):	?
7. Нараховано відсотки за векселем, одержаним від покупців (ставка – 10% річних, строк – 30 днів)	?

Задача 21

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Реалізовано товарів (суми без ПДВ): на умовах наступної оплати, на умовах попередньої оплати	52 980 217 636
2. Списано собівартість реалізованих товарів	194 287
3. Акцептовано рахунок за послуги транспортної організації з доставки продукції покупцям (сума без ПДВ)	6 250
4. Нараховано заробітну плату менеджерам зі збуту – 7 360, адміністрації – 6 187грн	
5. Відрахування на соціальні заходи	?
6. Нараховано амортизацію основних засобів, що забезпечують реалізацію продукції	793
7. Визначено фінансовий результат діяльності	?

Задача 22

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Оприбутковано придбані на умовах наступної оплати товари (сума з ПДВ)	72 360
2. Оплачено послуги транспортної організації з доставки товарів (сума з ПДВ)	1 140
3. Перераховано постачальнику кошти за одержані товари	?
4. Оплачено готівкою експедиторські послуги з доставки товарів	265
5. Реалізовано протягом звітного періоду товарів покупцям: - на умовах попередньої оплати (сума без ПДВ)	38 950
- на умовах наступної оплати (сума без ПДВ)	107 940
6. Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	?
7. Списано собівартість реалізованих товарів	89 805
8. Списано ТЗВ на реалізовані товари *	?

Залишки на початок періоду: товарів – 51 206 грн, ТЗВ – 974 грн.

Задача 23

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Надійшов на підприємство безоплатно новий верстат	8 000
2. На поточний рахунок в банку надійшли кошти в погашення заборгованості інших дебіторів	4 856
3. Реалізовано зі складу покупцям готову продукцію (у т.ч. ПДВ) за безготівковим розрахунком	14 400
4. Списано собівартість реалізованої продукції	8 724
5. Зараховано на поточний рахунок короткостроковий кредит банку	52 000
6. Отримано гроші в касу на виплату заробітної платні	10 058
7. Виплачено зарплату працівникам підприємства	9 986
8. Депоновано неодержану вчасно зарплату	?

Задача 24

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Одержано аванс від закордонного покупця (10% від суми контракту) 1000 USD. Курс НБУ – 5,31 грн/ 1 USD.	?
2. Відвантажено продукцію для виконання зобов'язань за зовнішньоекономічним контрактом. Курс НБУ на дату складання вантажної митної декларації – 5,30 грн/1USD.	?
3. Перераховано митним органам суму митного збору (0,2%)	?
4. Відображено курсову різницю через зміну курсу НБУ на дату балансу (Курс НБУ – 5,34 грн/ 1 USD.)	?
5. Списано собівартість реалізованої продукції	32 000
6. Визначено результат від реалізації продукції на експорт	?

Задача 25

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Відпущено зі складу у виробництво: - матеріали - напівфабрикати власного виробництва	34 000 3 710
2. Нараховано заробітну плату: - працівникам за виготовлення продукції - адміністрації підприємства - працівникам служби збуту	4 380 3 598 2 749
3. Нараховано відрахування на соціальні заходи.	?
4. Утримано із заробітної плати прибутковий податок	1 733
5. Надійшли на склад від постачальників матеріали та комплектуючі (без ПДВ)	65 000
6. Відображено податковий кредит	?
7. Перераховано з поточного рахунку постачальнику, бюджету та фондам соціального страхування	?

Задача 26

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Перераховано аванс закордонному постачальнику (20% від суми контракту) 1000 USD. Курс НБУ-5,34 грн/1 USD.	?
2. Надійшли матеріали від закордонного постачальника Курс НБУ на дату складання вантажної митної декларації – 5,33 грн/1USD.	?
3. Оприбутковано матеріали	?
4. Відображено курсову різницю, що виникла через зміну курсу НБУ на дату складання балансу (Курс НБУ – 5,35 грн/ 1 USD.)	?
5. Перераховано грошові кошти на купівлю валюти (Курс купівлі – 5,38 грн/ 1 USD, комісія банку – 3%)	?
6. Зараховано на валютний рахунок придбану валюту (Курс НБУ – 5,36 грн/ 1 USD.)	?

Задача 27

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Реалізовано продукції власного виробництва (суми з ПДВ):	
- на умовах наступної оплати	54 660
- на умовах попередньої оплати	111 900
2. Списано собівартість реалізованої продукції	76 580
3. Оплачено послуги транспортної організації з доставки продукції покупцям (з ПДВ)	4 260
4. Нараховано заробітну плату працівникам виробництва – 4 960, адміністрації – 3 749 грн	
5. Відрахування на соціальні заходи	?
6. Нараховано амортизацію основних засобів, що забезпечують реалізацію продукції	793
7. Визначено фінансовий результат діяльності	?

Задача 28

Нарахувати заробітну плату працівникам МП “Глобус” за березень 200X року:

Петренко С.В., директор, оклад – 850 грн. З 12.03 по 18.03 хворів. (Стаж роботи – 14 років, зарплата за шість попередніх місяців – 5302 грн).

Романюк К.П., бухгалтер, оклад – 700 грн. Самотня матір, виховує двох дітей до 18 років.

Іванченко О.І., експедитор, оклад – 450 грн. (з 16.03 – у відпустці на 24 календарні дні. Зарплата за попередні 12 місяців – 4100 грн)

Пахомов П.К., токар VI розряду, 6,20 грн за деталь. Виготовив 85 деталей. Надбавка за майстерність 25 %.

Сердюк С.Ф., слюсар V розряду, оклад 470 грн. Надбавка за майстерність 20 %.

Костюк А.П., інженер-технолог, оклад 500 грн. Потерпілий від аварії на ЧАЕС I категорії.

Мінімальна заробітна плата у 200X році – 295 грн, прожитковий мінімум для працездатних осіб – 410 грн.

Визначити суми нарахувань та утримань за кожним працівником і загалом по підприємству за видами, відобразити на рахунках бухгалтерського обліку усі здійснені операції.

Задача 29

Нарахувати заробітну плату працівникам СП “Космос” за липень 200X року:

Славін П.Г., директор, оклад – 1550 грн. Виплачує аліменти на 1 дитину.

Парамонова Н.В., бухгалтер, оклад – 1200 грн. Самотня матір, має 1 дитину віком до 18 років.

Гаврилук Я.В., менеджер, оклад – 800 грн. З 4.07 по 18.07 хворів; стаж – 6 років. Зарплата за попередні 6 місяців – 2780 грн. Погашає кредит, щомісячний внесок за яким складає 102 грн.

Стадник С.І., торговий агент, оклад – 450 грн + 10 % від обсягу укладених ним угод про реалізацію товарів. Обсяг укладених угод у липні – 16 830 грн.

Жарков А.Є., торговий агент, оклад – 430 грн + 7 % від обсягу укладених ним угод про реалізацію товарів. Обсяг укладених угод у липні – 14 620 грн.

Кривенко С.Р., маркетолог, оклад – 950 грн З 15.07 у відпустці на 30 календарних днів. Зарплата за 12 попередніх місяців – 11680 грн.

Мінімальна заробітна плата у 200X р. – 416 грн, прожитковий мінімум для працездатних осіб – 537 грн.

Визначити суми нарахувань та утримань за кожним працівником і загалом по підприємству за видами, відобразити на рахунках бухгалтерського обліку усі здійснені операції.

Задача 30

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку такі господарські операції:

Зміст операції	Сума, грн
1. Перераховано аванс закордонному постачальнику (50% від суми контракту) 5000 USD. Курс НБУ-5,05 грн/1 USD.	?
2. Надійшло обладнання від закордонного постачальника Курс НБУ на дату складання вантажної митної декларації – 5,08 грн/1USD.	?
3. Сплатено ПДВ, мито (30%) та митні збори (0,5%)	?
4. Відображено курсову різницю, що виникла через зміну курсу НБУ на дату складання балансу (Курс НБУ – 5,03 грн/ 1 USD.)	?
4. Перераховано грошові кошти на купівлю валюти (Курс купівлі – 5,11 грн/ 1 USD, комісія банку – 1%)	?
5. Зараховано на валютний рахунок придбану валюту (Курс НБУ – 5,09 грн/ 1 USD.)	?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” №996 – XIV від 16.07.1999 р. (зі змінами та доповненнями).
2. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” №283/97-ВР від 22.05.1997р. (зі змінами та доповненнями).
3. *Інструкція* про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291.
4. *Інструкція* про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004р. №22 (зі змінами та доповненнями).
5. *Методичні рекомендації* по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку. Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. №356.
6. *План* рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291.
7. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87.
8. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87.
9. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87.
10. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 4 “Звіт про рух грошових коштів”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87.
11. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 5 “Звіт про власний капітал”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. №87.
12. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. №137.
13. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”. Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92.
14. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”. Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. №242.
15. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”. Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246.
16. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”. Наказ Міністерства фінансів України від 8.10.1999 р. №237.
17. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов’язання”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20.

18. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”. Наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. №91.
19. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 13 “Фінансові інструменти”. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. №559.
20. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 14 “Оренда”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. №181.
21. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід”. Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. №290.
22. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318.
23. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 17 “Податок на прибуток”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. №353.
24. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 18 “Будівельні контракти”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2001 р. №205.
25. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 19 “Об’єднання підприємств”. Наказ Міністерства фінансів України від 7.07.1999 р. №163.
26. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”. Наказ Міністерства фінансів України від 30.07.1999 р. №176.
27. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”. Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. №193.
28. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 22 “Вплив інфляції”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2002 р. №147.
29. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 23 “Розкриття інформації щодо пов’язаних сторін”. Наказ Міністерства фінансів України від 18.06.2001р. №303.
30. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 24 “Прибуток на акцію”. Наказ Міністерства фінансів України від 16.07.2001 р. №344.
31. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Фінансовий звіт суб’єкта малого підприємництва”. Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000р. №39.
32. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 26 “Виплати працівникам”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. №601.
33. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 27 “Діяльність, що припиняється”. Наказ Міністерства фінансів України від 7.11.2003 р. №617.
34. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 28 “Зменшення корисності активів”. Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2003 р. №817.
35. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 29 “Фінансова звітність за сегментами”. Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2005 р. №412.

36. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи”. Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. №790.
37. *Положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 31 “Фінансові витрати”. Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. №415.
38. *Положення* про ведення касових операцій у національній валюті в Україні Постанова Правління Національного банку України від 15.12.2004р. №637 (зі змінами та доповненнями).
39. *Положення* про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88.
40. *Порядок* представлення фінансової звітності. Постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. №419.
41. *Примітки* до річної фінансової звітності. Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.2000 р. №302.
42. *Азаренкова Г.М.* Бухгалтерський облік. Збірник ситуаційних задач та завдань для самостійної роботи. – К., 2005. – 243 с.
43. *Білоусько В.С., Бєленкова М.І.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2007. – 464 с.
44. *Бухгалтерський облік в Україні: Підручник /* За ред. Р.Л.Хом’яка. – Львів, 2006. – 1008 с.
45. *Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для ВНЗ /* За ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир, 2006. – 834 с.
46. *Верига Ю.А.* Звітність підприємств. – К., 2005. – 565 с.
47. *Гарасим П.М.* Первинний та аналітичний облік на підприємстві. – К., 2005. – 464 с.
48. *Голов С.Ф., Костюченко В.М.* Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. – К.: Еккаунтінг, 2000. – 376 с.
49. *Грабова Н.М.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2005. – 266 с.
50. *Грабова Н.М., Кривонос Ю.Г.* Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках. – К., 2001. – 416 с.
51. *Ждан В.І.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2006. – 384 с.
52. *Загородній А.Г.* Бухгалтерський облік в Україні: нормативна та методична база. – К., 2006. – 240 с.
53. *Загородній А.Г.* Бухгалтерський облік: основи теорії та практики. – К., 550 с.
54. *Загородній А.Г.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2006. – 240 с.
55. *Камлик М.І.* Бухгалтерський облік та звітність в Україні. – К., 2005. – 750 с.
56. *Крисюк В.І.* Бухгалтерський облік з використанням комп’ютерних технологій. – К., 2005. – 173 с.
57. *Кужельний М.В.* Бухгалтерський облік. – К.: 2005. – 217 с.
58. *Лень В.С.* Звітність підприємств. – К., 2006. – 612 с.
59. *Лишценко О.В.* Бухгалтерський фінансовий облік. – К., 2005. – 254 с.

60. *Лишиленко О.В.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2005. – 228 с.
61. *Ловінська Л.Г.* Бухгалтерський облік для економістів. – К., 2005. – 329.
62. *Національні стандарти в бухгалтерському обліку.* Питання використання: Навч. посібник. / За ред. М.Г. Михайлова. – К., 2002. – 400 с.
63. *Нашкерська Г.В.* Фінансовий облік. – К., 2005. – 504 с.
64. *Нестеренко Ж.К.* Бухгалтерський облік промислових підприємств. – К., 2005. – 312 с.
65. *Організація бухгалтерського обліку:* Підручник для ВНЗ./ За ред. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир, 2003. – 592 с.
66. *Понікаров В.Л.* Бухгалтерський облік. – К., 2006. – 152 с.
67. *Сахарцева І.І.* Бухгалтерський облік: Посібник по виконанню практичних завдань. – К., 2005. – 556 с.
68. *Сопко В.В.* Бухгалтерський облік. – К., 2005. – 496 с.
69. *Сопко В.В.* Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. – К., 2005. – 256 с.
70. *Сопко В.В.* Бухгалтерський облік: первинні документи та їх заповнення. – К., 2006. – 480 с.
71. *Сопко В.В., Завгородній В.П.* Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 258 с.
72. *Сук Л.К.* Бухгалтерський облік. – К., 2005. – 469 с.
73. *Сук Л.К.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2002. – 238 с.
74. *Ткаченко Н.М.* Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність. – К., 2006. – 1080 с.
75. *Усач Б.Ф., Шурпенкова Р.К.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2004. – 301с.
76. *Швець В.Г.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2006. – 525 с.
77. *Яремко І.Й.* Теорія бухгалтерського обліку. – К., 2006. – 240 с.

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК

Аванси за будівельним контрактом – грошові кошти або інші активи, отримані підрядником у рахунок оплати робіт, що виконуватимуться за будівельним контрактом.

Адміністративні витрати – це витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), зокрема до їх складу відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

Активи програми – активи фонду та кваліфікований страховий поліс.

Активи фонду – активи (окрім фінансових інструментів без права передачі, що емітовані платником внесків) юридичної особи, діяльність якого спрямована на здійснення виплат його учасникам, які призначені тільки для довгострокових виплат його учасникам, на які не може бути звернене будь-яке стягнення відповідно до закону та які не повертаються платнику внесків, крім випадків, якщо залишки активів фонду перевищують зобов'язання за програмою з визначеною виплатою або повертаються платнику внесків для погашення вже здійснених ним виплат учасникам фонду.

Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Активні рахунки – це рахунки, які використовуються для обліку наявності та руху господарських засобів і відкриваються для статей балансу, які знаходяться в активі бухгалтерського балансу. Характер записів за активними рахунками такий: початкове сальдо – за дебетом, суми операцій, які викликали збільшення відповідного об'єкта обліку – за дебетом, суми операцій, які викликали зменшення відповідного об'єкта обліку – за кредитом. Сальдо на кінець періоду визначається як сума початкового сальдо та обороту за дебетом, зменшена на оборот за кредитом.

Актуарні прибутки (збитки) – прибутки (збитки), які є різницею між попередніми актуарними припущеннями і тим, що фактично відбулося, з урахуванням зміни актуарних припущень.

Актuarні припущення – демографічні та фінансові припущення, що використовуються для обчислення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизована собівартість фінансової інвестиції – собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Аналітичні рахунки – це бухгалтерські рахунки, на основі використання яких у системі обліку формується детальна інформація про конкретні види господарських засобів, джерел їх утворення та господарських процесів для оперативного управління підприємством, здійснення контролю за збереженням і використанням ресурсів. Облік, здійснюваний на підставі аналітичних рахунків, називається аналітичним. В аналітичному обліку, крім грошового вимірника, широко використовують натуральні та трудові вимірники.

Антирозбавляюча потенційна проста акція – фінансовий інструмент або інша угода, конвертація яких у прості акції приведе до збільшення чистого прибутку (зменшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому.

Асоційоване підприємство – підприємство, на яке інвестор має суттєвий вплив і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Біологічні перетворення – процес якісних і кількісних змін біологічних активів.

Близькі члени родини – чоловік або дружина і родичі (визнані такими згідно із законодавством) фізичної особи, що є пов'язаною стороною, які можуть впливати або перебувають під впливом такої фізичної особи щодо прийняття рішень з фінансової, господарської та комерційної політики підприємства.

Будівництво – спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт.

Бухгалтерська звітність – метод підсумкового узагальнення і одержання системи економічних показників господарської діяльності підприємства за звітний період.

Бухгалтерський баланс – метод узагальнення даних про склад майна суб'єкта діяльності за видами (складом і використанням) і джерелами утворення на певну дату в узагальненому вартісному вимірнику.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Метою бухгалтерського обліку є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства користувачам для прийняття рішень.

Бухгалтерський рахунок – спосіб систематичного спостереження, поточного групування та відображення інформації про стан та зміни в складі окремих об'єктів обліку (господарських засобів, джерел їх утворення та господарських процесів). Графічно відображається у вигляді двосторонньої таблиці, ліва сторона якої називається дебет, а права – кредит.

Валова заборгованість замовникам за роботи за будівельним контрактом – сума перевищення проміжних рахунків (без непрямих податків) над витратами підрядника і визнаним ним прибутком (за вирахуванням визнаних збитків) на дату балансу з початку виконання будівельного контракту.

Валова заборгованість замовників за роботи за будівельним контрактом – сума перевищення витрат підрядника і визнаного ним прибутку (за вирахуванням визнаних збитків) над сумою проміжних рахунків (без непрямих податків) на дату балансу з початку виконання будівельного контракту.

Валюта звітності – грошова одиниця України.

Валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Валютний ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін валютного курсу.

Вартість поточних робіт, виконаних працівником, – збільшення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою в результаті виконання робіт працівником у звітному періоді.

Вартість раніше виконаних робіт працівником – збільшення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою щодо робіт, виконаних працівником у попередніх періодах, яке виникає у звітному періоді в результаті запровадження виплат по закін-

ченні трудової діяльності чи інших довгострокових виплат працівникам або в результаті їхніх змін.

Вартість, яка амортизується, – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вигоди від відновлення корисності – величина, на яку сума очікуваного відшкодування активу (в межах балансової (залишкової) вартості цього активу, визначеної на дату відновлення корисності без урахування попередньої суми втрат від зменшення його корисності) перевищує його балансову (залишкову) вартість.

Виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню, – виплати за невідпрацьований час, право на які не поширюється на майбутні періоди.

Виплати за невідпрацьований час, що підлягають накопиченню, – виплати за невідпрацьований час, право на отримання яких працівником може бути використано в майбутніх періодах.

Виплати інструментами власного капіталу підприємства – виплати працівникові, за якими йому надається право на отримання фінансових інструментів власного капіталу, емітованих підприємством (або його материнським підприємством), або сума зобов'язань підприємства працівникові залежить від майбутньої ціни фінансових інструментів власного капіталу, емітованих підприємством.

Виплати по закінченню трудової діяльності – виплати працівникові (окрім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті по закінченню трудової діяльності працівника.

Виплати при звільненні – виплати працівникові, які підлягають сплаті за рішенням підприємства про звільнення працівника до досягнення ним пенсійного віку або за рішенням працівника про звільнення за власним бажанням до досягнення ним пенсійного віку.

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) – це сумарні витрати на виробництво продукції, робіт та послуг, до складу яких включаються прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за звітний період.

Витрати (дохід) з податку на прибуток – загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на

прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Витрати за будівельним контрактом – собівартість робіт за будівельним контрактом.

Витрати майбутніх періодів – це витрати, понесені протягом поточного або попередніх звітних періодів для організації та забезпечення діяльності підприємства в таких звітних періодах.

Витрати на відсотки за програмою – збільшення протягом звітного періоду теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою в результаті наближення остаточного розрахунку.

Витрати на збут – це витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (продажем) продукції (товарів, робіт, послуг).

Витрати на місці продажу – витрати, пов'язані з продажем біологічних активів і сільськогосподарської продукції на активному ринку, зокрема комісійні винагороди продавцям, брокерам, непрямі податки, що сплачуються при реалізації продукції.

Відсотковий ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін відсоткових ставок.

Відстрочене податкове зобов'язання – сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Відстрочений податковий актив – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах унаслідок: тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відстрочений податок на прибуток – сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом.

Відхилення від ціни за будівельним контрактом – зміна ціни будівельного контракту внаслідок змін попередньо погодженого обсягу робіт, конструктивно-якісних характеристик і строків виконання будівельного контракту.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогрупове сальдо – сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові операції – операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Втрати від зменшення корисності – сума, на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування.

Втрати від участі в капіталі є збитками від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі.

Гарантована ліквідаційна вартість: 1) для орендаря – частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або пов'язаною з ним стороною; 2) для орендодавця – частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Гарантовані виплати працівникові – виплати працівникові, які не залежать від майбутньої трудової діяльності.

Господарська діяльність – це будь-яка діяльність, що пов'язана з виробництвом, обміном і споживанням матеріальних та нематеріальних благ.

Господарська одиниця за межами України – дочірнє, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність за межами України.

Господарські операції – це дії або події в господарській діяльності підприємства, що викликають зміни в складі активів, зобов'язань, капіталу або фінансових результатів суб'єкта підприємництва.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Група – материнське (холдингове) підприємство та його дочірні підприємства.

Група активів, яка генерує грошові потоки – мінімальна група активів, використання якої приводить до збільшення грошових коштів окремо від інших активів (груп активів).

Група біологічних активів – сукупність подібних за характеристиками, призначенням та умовами вирощування тварин або рослин.

Група нематеріальних активів – сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання.

Дата балансу – дата, на яку складений баланс підприємства. Звичайно датою балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Дата придбання – дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дебет – ліва сторона бухгалтерського рахунка.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу – дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Діяльність, що припиняється, – призначені за єдиним планом для продажу відокремлювана частина підприємства як сукупність активів і зобов'язань або окремі активи такої частини підприємства, а також безпосереднє припинення (ліквідація) діяльності з виробництва продукції (робіт, послуг), що є суттєвою або географічно відокремлюваною та може бути відділена операційно з метою складання фінансової звітності.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові біологічні активи – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами.

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Додаткові біологічні активи – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

Документування – спосіб первинного спостереження і оформлення господарських операцій первинними бухгалтерськими документами.

Дослідження – заплановані підприємством дослідження, які проводяться ним уперше з метою отримання і розуміння нових наукових та технічних знань.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період.

Доходи майбутніх періодів – це доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів.

Дочірнє підприємство – підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються в певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Економічний елемент витрат – це економічно однорідна первинна витрата, яку не можна розкласти на складові частини. Виділяють такі економічні елементи витрат: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

Елемент витрат – сукупність економічно однорідних витрат.

Ефективна ставка відсотка – ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Запаси – це активи, які утримуються з метою подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, управління підприємством чи перебувають в процесі виробництва з метою подальшого продажу. До запасів відносять: виробничі запаси, тварин на вирощуванні і відгодівлі, незавершене виробництво, готову продукцію, товари.

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звіт про власний капітал – це фінансовий звіт, метою складання є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про рух грошових коштів – це фінансовий звіт, метою складання якого є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися в грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період.

Звіт про фінансові результати – це фінансовий звіт, метою складання є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

Злиття – об'єднання підприємств (шляхом створення нової юридичної особи або приєднання підприємств до головного підприємства), в результаті якого власники (акціонери) підприємств, що об'єднуються, здійснюватимуть контроль над усіма чистими активами об'єднаних підприємств з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків та вигод від об'єднання. При цьому жодна зі сторін не може бути визначена як покупець.

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Змінні витрати – це витрати, які змінюються при зміні обсягу виробництва незалежно від характеру таких змін (пропорційно, прогресивно, регресивно).

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Ідентифіковані активи та зобов'язання – придбані активи та зобов'язання, які на дату придбання відповідають критеріям визнання статей балансу.

Інвентаризація – метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку; проводиться шляхом описування, підрахунку, виміру, зважування і оцінки всіх залишків засобів і коштів в натурі, виявлення фактичної наявності і стану залишків майна підприємства і співставлення їх з даними бухгалтерського обліку. Метою проведення інвентаризації є приведення у відповідність облікових даних до фактичної наявності цінностей.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Індекс інфляції – індекс інфляції, оприлюднений центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Іноземна валюта – валюта інша, ніж валюта звітності.

Інструмент власного капіталу – контракт, який підтверджує право на частину в активах підприємства, що залишається після вирахування сум за всіма його зобов'язаннями.

Інструмент хеджування – похідний фінансовий інструмент, фінансовий актив або фінансове зобов'язання, справедлива вартість яких і грошові потоки від яких, як очікується, компенсуватимуть зміни справедливої вартості або потоку грошових коштів об'єкта хеджування.

Інші довгострокові виплати працівникові – виплати працівникові (крім виплат після закінчення трудової діяльності, виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які не підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення місяця, в якому працівник виконував відповідну роботу.

Калькулювання – це метод обчислення собівартості виготовлення продукції або виконаних робіт, наданих послуг шляхом вимірювання та розподілу витрат, які належать до того чи іншого об'єкта калькулювання (виробу, процесу, замовлення тощо). Облік кругообороту капіталу ґрунтується на трьох калькуляціях: собівартості придбання (постачання, закупки), виробничої собівартості та повної собівартості реалізованої продукції.

Кваліфікований страховий поліс – виданий страховиком, який не є пов'язаною стороною страхувальника, страховий поліс, на який не може бути звернене будь-яке стягнення відповідно до закону, страхові виплати (надходження) за яким (полісом) використовуються для виплати працівникам страхувальника за програмами з визначеною виплатою та не повертаються страхувальнику, крім випадків, якщо такі виплати (надходження) перевищують зобов'язання працівникам за умовами полісу або повертаються страхувальникові для погашення вже здійснених ним виплат працівникам.

Коефіцієнт ефективності хеджування – частка від ділення відповідно зміни справедливої вартості або грошових потоків об'єкта хеджування на зміну справедливої вартості або грошового потоку від інструмента хеджування.

Коефіцієнт коригування – відношення індексу інфляції на дату балансу (кінець звітного року) та індексу інфляції на дату визнання (переоцінювання) відповідної статті звітності.

Контракт з фіксованою ціною – договір про будівництво, який передбачає фіксовану (тверду) ціну всього обсягу робіт за будівельним контрактом або фіксовану ставку за одиницю кінцевої продукції будівництва (кв.м, кількість місць тощо).

Контракт за ціною "витрати плюс" – договір про будівництво, який передбачає ціну як суму фактичних витрат підрядника на виконання будівельного контракту та погодженого прибутку (у вигляді процента від витрат або фіксованої величини).

Контроль – вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства з метою одержання вигод від його діяльності.

Контрольні учасники – учасники спільної діяльності зі створенням юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю.

Кореспонденція рахунків (бухгалтерська проводка) – це взаємозв'язок між рахунками, що виникає в результаті подвійного запису господарської операції на бухгалтерських рахунках. Проводки бувають простими, коли кореспондують між собою лише два рахунки, та складними, якщо кореспондують три і більше рахунків, з яких один дебетується на загальну суму, а інші кредитуються на часткові суми, або навпаки.

Кредит – права сторона бухгалтерського рахунка.

Кредитний ризик – імовірність втрат однієї зі сторін-укладачів контракту про придбання фінансового інструмента внаслідок невиконання зобов'язання іншою стороною.

Кумулятивний приріст інфляції – добуток індексів інфляції за період, що складається з трьох останніх років, включаючи звітний.

Курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліквідність активів – це ступінь можливості їх конвертування в грошову форму з метою своєчасного забезпечення платежів підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями.

Материнське (холдингове) підприємство – підприємство, яке здійснює контроль дочірніх підприємств.

Матеріальні активи – це засоби підприємства, які мають матеріально-речову форму. До групи матеріальних активів підприємства включають: основні засоби, незавершене будівництво, запаси.

Метод ефективної ставки відсотка – метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефектив-

ної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нарахується відсоток.

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Мінімальні орендні платежі – платежі, що підлягають сплаті орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням вартості послуг та податків, що підлягають сплаті орендодавцю, і непередбаченої орендної плати), збільшені: 1) для орендаря – на суму його гарантованої ліквідаційної вартості; 2) для орендодавця – на суму його гарантованої ліквідаційної вартості. У разі можливості та наміру орендаря придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання, мінімальні орендні платежі складаються з мінімальної орендної плати за весь строк оренди та суми, яку слід сплатити згідно з угодою на придбання об'єкта оренди.

Монетарні статті – статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Накопичена амортизація нематеріальних активів – сума амортизації об'єкта нематеріальних активів з початку його корисного використання.

Невідмовна орендна угода – орендна угода, за якою орендарем на початок строку оренди сплачено таку суму орендної плати, яка дає змогу орендодавцю бути впевненим у продовженні строку оренди, або яка може бути розірвана тільки: 1) з дозволу орендодавця; 2) якщо відбулася певна непередбачена подія; 3) у разі укладання орендарем нової угоди про оренду цього самого активу або замість нього іншого аналогічного за призначенням активу з тим самим орендодавцем.

Негарантована ліквідаційна вартість – частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною.

Негативний гудвіл – перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань над вартістю придбання на дату придбання.

Негрошові операції – операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Незавершене будівництво – це вартість недобудованих об'єктів, споруд, будівництво яких здійснюється для власних потреб підприємства.

Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

Незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – капітальні інвестиції в будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, введення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

Нематеріальні активи – це об'єкти довгострокового вкладення (більше року), що мають вартісну оцінку, але не є речовими цінностями (права користування природними ресурсами, майном, права на знаки для товарів і послуг, об'єкти промислової власності, авторські права, гудвіл тощо). Нематеріальні активи, як і основні засоби, переносять свою вартість на витрати виробництва протягом строку їхньої служби, шляхом нарахування амортизації за встановленими підприємством нормами.

Немонетарні активи – всі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Немонетарні статті – статті інші, ніж монетарні статті балансу.

Необоротні активи – 1) всі активи, що не є оборотними; 2) необоротні активи – це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. До них належать засоби тривалістю використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік), а саме – основні засоби, капітальні інвестиції, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи.

Непередбачена орендна плата – частина орендної плати, яка не зафіксована конкретно сумою та розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди (обсяг продажу, рівень використання, індекс інфляції та цін, ринкові ставки відсотка тощо).

Непередбачене зобов'язання – це: 1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невідзначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Непрямі витрати – це витрати, які не мають безпосереднього відношення до об'єкта калькулювання, і тому включаються до собівартості продукції, робіт, послуг на основі проведення розподілу пропорційно економічно обґрунтованим критеріям.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій – прибутки та збитки, які виникають внаслідок внутрішньогрупових операцій (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості активів підприємства.

Несприятливі контракти – контракти, у виконанні яких підприємство не зацікавлене через їх збитковість або з інших причин та готове передати їх іншим підприємствам.

Нормальна потужність – очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Об'єднання підприємств – з'єднання окремих підприємств у результаті приєднання одного підприємства до іншого або внаслідок одержання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства.

Об'єкт будівництва – сукупність будівель і споруд або окремі будівлі і споруди, будівництво яких здійснюється за єдиним проектом.

Об'єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт основних засобів – це: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – пев-

ну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.

Об'єкт хеджування – актив, зобов'язання або майбутня операція, що створюють для підприємства ризик зміни справедливої вартості цих активів і зобов'язань або зміни грошових потоків, пов'язаних з майбутньою операцією.

Облікова оцінка – попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Обліковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у звіті про фінансові результати за звітний період.

Оборот – це узагальнена інформація про рух об'єкта обліку, що відображається за дебетом та кредитом бухгалтерського рахунку.

Оборотна відомість є способом узагальнення оборотів і залишків за звітний період (місяць), який забезпечує взаємозв'язок між балансом і рахунками, що має важливе значення для контролю арифметичної правильності облікових записів. Складається у вигляді таблиці, в якій записуються назви усіх відкритих бухгалтерських рахунків, сальдо за дебетом та кредитом на початок і кінець періоду та обороти за дебетом і кредитом за звітний період. В оборотній відомості мають місце три пари рівностей: 1) сума всіх початкових сальдо за дебетом дорівнює сумі всіх початкових сальдо за кредитом; 2) сума всіх оборотів за дебетом дорівнює сумі всіх оборотів за кредитом; 3) сума всіх кінцевих сальдо за дебетом дорівнює сумі всіх кінцевих сальдо за кредитом.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Оборотні активи – це сукупність майнових цінностей, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і котрі повністю споживаються протягом одного операційного циклу, якщо він менше року, тому всю свою вартість одразу переносять на виготовлену з них продукцію. Як правило, до них належать виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти в касі і на рахунках в банку.

Обтяжливий контракт – контракт, витрати (яких не можна уникнути) на виконання якого перевищують очікувані економічні вигоди від цього контракту.

Оперативний облік – це вид господарського обліку, який використовується для спостереження і контролю за окремими операціями та процесами на найважливіших ділянках господарської діяльності з метою управління ними в міру їхнього здійснення.

Операції пов'язаних сторін – передача активів або зобов'язань однією пов'язаною стороною іншим пов'язаним сторонам.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційна оренда – оренда інша, ніж фінансова.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів (еквівалентів грошових коштів) від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Оренда – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Орендна ставка відсотка – ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості об'єкта фінансової оренди на початок строку оренди.

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Остаточний розрахунок за програмою з визначеною виплатою – дія підприємства, якою анулюються всі подальші зобов'язання щодо частини або повного обсягу виплат за програмою з визначеною виплатою, зокрема одноразова сплата грошовими коштами учасникам програми.

Оцінка – спосіб грошового вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, сутність якого полягає у перерахунку натуральних та трудових характеристик об'єктів обліку у вартісні.

Пасивні рахунки – це рахунки, які використовуються для обліку наявності та зміни джерел утворення і відкриваються для статей балансу, що містяться в пасиві бухгалтерського балансу. Характер записів за пасивними рахунками наступний: початкове сальдо – за кредитом, суми операцій, які викликали збільшення відповідного об'єкта обліку – за кредитом, суми операцій, які викликали зменшення відповідного об'єкта обліку – за дебетом. Сальдо на кінець періоду визначається як сума початкового сальдо та обороту за кредитом, зменшена на оборот за дебетом.

Первинний документ – це належним чином оформлене письмове свідчення, що фіксує та підтверджує факт здійснення господарської операції.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їхнього переоцінювання.

Підрядник – юридична особа, яка укладає будівельний контракт, виконує передбачені будівельним контрактом роботи і передає їх замовникові.

Пов'язані сторони – особи, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив на прийняття фінансових і оперативних рішень іншою стороною.

Податкова база активу і зобов'язання – оцінка активу і зобов'язання, яка використовується з метою оподаткування цього активу і зобов'язання при визначенні податку на прибуток.

Податковий облік – це окремий функціональний облік, що здійснюється з метою посилення контрольно-аналітичної функції обліку за правильністю нарахувань та сплати податків. Здійснюється для формування показників валового доходу і валових витрат з метою обчислення прибутку і податку.

Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.

Подвійний запис – метод відображення кожної господарської операції одночасно за дебетом одного і кредитом іншого рахунку в одній і тій самій сумі.

Подібні об'єкти – об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливую вартість.

Подія первісного розкриття – перша з таких подій: укладення підприємством угод про продаж активів, без яких діяльність, що підлягає припиненню, надалі практично неможлива; затвердження уповноваженим керівним органом управління підприємства конкретного плану припинення діяльності та його оприлюднення.

Подія після дати балансу – подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Постійні витрати – це витрати, які на певному етапі виробничого процесу не залежать від обсягу виробництва.

Потенційна проста акція – фінансовий інструмент або інша угода, які дають право на отримання простих акцій.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний податок на прибуток – сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточні біологічні активи – біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Поточні виплати працівникові – виплати працівникові (крім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення місяця, в якому працівник виконував відповідну роботу.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Похідний фінансовий інструмент – фінансовий інструмент, розрахунки за яким провадитимуться у майбутньому; вартість якого змінюється внаслідок змін відсоткової ставки, курсу цінних паперів, валютного курсу, індексу цін, кредитного рейтингу (індексу) або інших змінних, що є базисними; який не потребує початкових інвестицій.

Початок строку оренди – дата, яка настає раніше: дата підписання орендної угоди або дата прийняття сторонами зобов'язань щодо основних положень угоди про оренду.

Предмет бухгалтерського обліку – це господарські засоби за їх складом і використанням, джерела формування та їх цільове призначення, господарські процеси, що відбуваються на підприємстві.

Претензія за будівельним контрактом – сума майнової відповідальності замовника чи іншої сторони, яку вимагає відшкодувати підрядник понад ціну контракту.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті – різниця між залишком коштів на кінець року до коригування та скоригованим залишком коштів на кінець року в звіті про рух грошових коштів.

Прибуток від активів програми – дохід, отриманий від активів фонду, за вирахуванням витрат на його управління, податків і зборів (обов'язкових платежів), сплачуваних безпосередньо цим фондом.

Придбання – об'єднання підприємств, внаслідок чого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю інших підприємств в обмін на передачу активів, прийняття на себе зобов'язань або випуск акцій.

Принцип автономності – принцип, який означає, що кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства. Цим принципом досягається чітке визначення сфери підзвітності, тобто господарська діяльність пов'язується з конкретним суб'єктом.

Принцип безперервності діяльності – принцип, який передбачає, що оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі. Тобто підприємство не збирається ліквідуватися та суттєво скорочувати свою діяльність – не виникає потреби розподілу активів для покриття зобов'язань та розрахунку з власниками.

Принцип єдиного грошового вимірника – принцип вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у фінансовій звітності у єдиній грошовій оцінці. Підприємства України ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України – гривні. Поряд з тим в аналітичному обліку широко застосовуються натуральні і трудові вимірники, іноземні валюти.

Принцип історичної (фактичної) собівартості – принцип, відповідно до якого пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво і придбання. Пріоритетність історичної (фактичної) собівартості стосується головним чином первісної вартості активів і зобов'язань.

Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат – принцип означає, що для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Виходячи з цього принципу, дохід слід відображати в обліку і звітності в тому періоді, коли вони були зароблені, а витрати – на основі відповідності цим доходам. Витрати, які не мають безпосереднього зв'язку з певними доходами, слід відображати у тому періоді, коли вони виникли.

Принцип обачності – принцип, згідно з яким методи оцінювання, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати недооцінюванню зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства. Це означає, що витрати та зобов'язання потрібно відображати в бухгалтерському обліку відразу ж після отримання інформації про ймовірність їх виникнення, а активи та доходи – лише тоді, коли вони реально отримані або зароблені.

Принцип періодичності – принцип, що означає можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік, а проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року.

Принцип повного висвітлення – принцип, згідно з яким фінансова звітність повинні містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її підставі. Це означає, що користувачам надана суттєва та доречна інформація про фінансовий стан і результати господарської діяльності підприємства.

Принцип послідовності – принцип постійного (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.

Принцип превалювання змісту над формою – принцип, коли операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Цей принцип засвідчує, що бухгалтерський облік не є засобом простої фіксації формальних даних. Тому наявність або відсутність первинних документів або законодавчих актів не завжди є підставою для відображення або невідображення операцій у бухгалтерському обліку з метою складання фінансової звітності.

Провідний управлінський персонал – персонал, відповідальний за керівництво, планування та контролювання діяльності підприємства.

Програми виплат за участю кількох роботодавців – недержавні програми з визначеним внеском або з визначеною виплатою, які використовують сукупність унесених різними підприємствами активів, що не перебувають під спільним контролем, для здійснення виплат працівникам більше ніж одного підприємства.

Програми виплат інструментами власного капіталу підприємства – угоди, за якими підприємство здійснює виплати працівникам підприємства інструментами власного капіталу.

Програми виплат по закінченні трудової діяльності – угоди, за якими підприємство здійснює виплати працівникам по закінченні ними трудової діяльності.

Програми з визначеним внеском – програми виплат по закінченні трудової діяльності, за якими підприємство сплачує визначені відрахування фонду і не матиме зобов'язання сплачувати подальші внески, якщо фонд не матиме достатньо активів для сплати всіх виплат працівникам, пов'язаних з виконанням ними робіт у звітному та попередніх періодах.

Програми з визначеною виплатою – усі програми виплат по закінченні трудової діяльності, крім програм з визначеним внеском.

Проміжні рахунки – рахунки за виконані роботи за будівельним контрактом, передані замовнику для оплати.

Проценти – плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані підприємству.

Процес виробництва – це стадія кругообороту капіталу, на якій відбувається виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг шляхом поєднання засобів виробництва із робочою силою. Об'єктами обліку процесу виробництва є витрати (засоби праці у розмірі зношеної частини, сировина, паливо, енергія, праця та її оплата), собівартість продукції, наявність та рух готової продукції.

Процес постачання (закупівлі) – це стадія кругообороту капіталу, на якій грошові кошти перетворюються на засоби виробництва і ресурси

праці. Підприємство в результаті забезпечується матеріальними і трудовими ресурсами. Об'єктами обліку процесу постачання є витрати на придбання засобів і ресурсів, обсяг їх заготівлі, розрахункові операції з постачальниками.

Процес реалізації – це стадія кругообороту капіталу, на якій вироблена товарна продукція реалізується і приймає грошову форму, що дає можливість продовження наступного операційного циклу. Об'єктами обліку процесу реалізації є витрати, пов'язані з відвантаженням та реалізацією продукції, обсяг відвантаження та реалізації продукції, обчислення доходу та прибутку від реалізації продукції, розрахунки з покупцями та по зобов'язанням з податковими та іншими органами.

Прямі витрати – витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Прямі витрати – це витрати, які мають безпосереднє відношення до об'єкта калькулювання (продукції, що виготовляється, робіт, що виконуються, послуг, що надаються), і тому, за способом віднесення на собівартість включаються до собівартості відповідних видів продукції, робіт та послуг безпосередньо.

Ризик грошового потоку – імовірність зміни величини майбутнього грошового потоку, пов'язаного з монетарним фінансовим інструментом.

Ризик ліквідності – ймовірність втрат внаслідок неспроможності виконати свої зобов'язання у зв'язку з неможливістю реалізувати фінансові активи за справедливою вартістю.

Ринкова вартість фінансової інвестиції – сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Ринковий ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін ринкових цін незалежно від того, чи спричинені ці зміни факторами, які притаманні конкретному типу цінних паперів чи їх емітенту, або факторами, які впливають на вартість усіх цінних паперів в обігу на ринку.

Робота, виконана працівником, – виконання обов'язків працівником відповідно до угоди з підприємством.

Розбавляюча потенційна проста акція – фінансовий інструмент або інша угода, конвертація яких у прості акції призведе до зменшення чистого прибутку (збільшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому.

Розробка – застосування підприємством результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдоско-

налених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їхнього серійного виробництва чи використання.

Роялті – платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів тощо).

Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів.

Сальдо – це вартісне вираження інформації про величину залишку об'єкта обліку на початок або кінець періоду за бухгалтерським рахунком. Розрізняють початкові та кінцеві сальдо.

Середньорічна кількість простих акцій – середньозважена кількість простих акцій, які перебували в обігу протягом звітного року.

Синтетичні рахунки – це бухгалтерські рахунки, призначені для обліку економічно однорідних груп засобів, їх джерел та господарських процесів у грошовому вимірнику. Облік, який здійснюють на основі таких рахунків називається синтетичним обліком.

Сільськогосподарська діяльність – процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів.

Сільськогосподарська продукція – актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання.

Складний фінансовий інструмент – фінансовий інструмент, що містить компонент фінансового зобов'язання і компонент інструмента власного капіталу.

Скоригована середньорічна кількість простих акцій – середньорічна кількість простих акцій в обігу, скоригована на кількість потенційних простих акцій.

Скоригований чистий прибуток (збиток) – чистий прибуток (збиток) після вирахування дивідендів на привілейовані акції, скоригований на вплив розбавляючих простих акцій.

Скорочення програми з визначеною виплатою – дія підприємства, що призводить до суттєвого скорочення кількості працівників, охоплених програмою, або до змін умов програми з визначеною виплатою, внаслідок яких виконання робіт теперішніми працівниками в майбутньому не враховуватиметься під час визначення виплат або враховуватиметься лише при визначенні зменшення таких виплат.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізова-

на протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальнови-робничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Спільна діяльність – господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Спільний контроль – розподіл контролю за господарською діяльністю відповідно до угоди про ведення спільної діяльності.

Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Ставка відсотка на можливі позики орендаря – ставка відсотка, яку мав би сплачувати орендар за подібну оренду або (якщо цей показник визначити неможливо) ставка відсотка за позиками для придбання подібного активу (на той самий термін та з подібною гарантією) на початку строку оренди.

Статистичний облік – це вид господарського обліку, мета якого полягає у вивченні та контролі масових суспільно-економічних та окремих типових явищ і процесів. При цьому кількісні аспекти статистика досліджує в нерозривному зв'язку з якісним змістом у конкретних умовах місця і часу.

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Строк оренди – період дії невідмовної орендної угоди, а також період продовження цієї угоди, обумовлений на початку строку оренди.

Суборенда – угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Субрахунок – це спосіб додаткового групування однорідних аналітичних рахунків у межах синтетичного рахунка для отримання узагальнених показників.

Сума очікуваного відшкодування активу – найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації активу або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від активу.

Сума очікуваного відшкодування необоротного активу – найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання необоротного активу, включаючи його ліквідаційну вартість.

Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Суттєвий вплив – повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики. Свідченням суттєвого впливу, зокрема, можуть бути: 1) володіння двадцятьма або більше відсотками акцій (статутного капіталу) підприємства; 2) представництво в раді директорів або аналогічному керівному органі підприємства; 3) участь у прийнятті рішень; 4) взаємообмін управлінським персоналом; 5) забезпечення підприємства необхідною техніко-економічною інформацією.

Твердий контракт – контракт у письмовій формі, що передбачає обмін визначеної кількості ресурсів за встановленою ціною на конкретну майбутню дату (дати), має визначений строк виконання, не містить відкладальних або скасувальних умов, не може бути розірваний і змінений в односторонньому порядку, та передбачає забезпечення виконання контракту.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Теперішня вартість зобов'язання за програмою з визначеною виплатою – теперішня вартість (без вирахування активів програми) очікуваних майбутніх платежів, необхідних для погашення заборгованості, що виникає в результаті виконання робіт працівниками у звітному та попередніх періодах.

Тимчасова різниця – різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Тимчасова різниця, що підлягає вирахуванню, – тимчасова різниця, що призводить до зменшення податкового прибутку (збільшення податкового збитку) у майбутніх періодах.

Тимчасова різниця, що підлягає оподаткуванню, – тимчасова різниця, що включається до податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.

Управлінський облік – це процес підготовки інформації необхідної керівництву для потреб внутрішнього менеджменту поточної вироб-

ничої діяльності підприємства. Здійснюється для формування показників всередині підприємства за центрами відповідальності.

Фінансова гарантія – передбачене контрактом право позикодавця отримувати грошові кошти від гаранта і відповідно зобов'язання гаранта сплатити грошові кошти позикодавцеві, якщо позичальник не виконає своїх зобов'язань.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Фінансова оренда – оренда, що передбачає передачу орендареві всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом. Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак: 1) орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди; 2) орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання; 3) строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди; 4) теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди; 5) орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання; 6) орендар може продовжити оренду активу за плату, значно нижчу за ринкову орендну плату; 7) оренда може бути припинена орендарем, який відшкодовує орендодавцеві його втрати від припинення оренди.

Фінансове зобов'язання – контрактне зобов'язання: а) передати грошові кошти або інший фінансовий актив іншому підприємству; б) обмінятися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно невігідних умовах.

Фінансове зобов'язання, призначене для перепродажу, – фінансове зобов'язання, що виникає внаслідок випуску фінансового інструмента з метою подальшого продажу для отримання прибутку від короткотермінових коливань його ціни та/або винагороди посередника.

Фінансовий актив – це: а) грошові кошти та їх еквіваленти; б) контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства; в) контракт, що надає право обмінятися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах; г) інструмент власного капіталу іншого підприємства.

Фінансовий актив, призначений для перепродажу, – фінансовий актив, придбаний з метою подальшого продажу для отримання при-

бутку від короткотермінових змін його ціни та/або винагороди посередника.

Фінансовий інструмент – контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу – в іншого.

Фінансовий облік – комплексний системний облік майна, господарської діяльності підприємства через суцільне, повне й безперервне відображення господарських процесів за звітний період. Ведеться згідно з вимогами законодавства країни та міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку.

Фінансові активи – це група господарських засобів підприємства у формі готівкових коштів та інших фінансових інструментів, які належать підприємству. До цієї групи належать готівкові кошти в національній та іноземній валютах, фінансові інвестиції підприємства в цінні папери та статутні капітали інших підприємств, дебіторська заборгованість різних фізичних та юридичних осіб перед даним підприємством за відвантаженою ним продукцію, товари чи надані послуги. Фінансові інвестиції та дебіторська заборгованість можуть бути довгостроковими (з терміном повернення понад рік) і поточними (з терміном повернення до року). називаються його

Фінансові витрати – це витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

Фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Форма бухгалтерського обліку – це система облікових регістрів, які використовуються в певній послідовності та взаємозв'язку для ведення обліку і складання фінансової звітності.

Хеджування – застосування одного чи декількох інструментів хеджування з метою повної чи часткової компенсації змін справедливої вартості об'єкта хеджування або пов'язаного з ним грошового потоку.

Хеджування грошових потоків – хеджування зміни грошових потоків щодо ризику, пов'язаного з визнаним активом чи зобов'язанням або з прогнозованою операцією, що впливатиме на чистий прибуток (збиток).

Хеджування справедливої вартості – хеджування змін справедливої вартості визнаного активу чи зобов'язання або ідентифікованої части-

ни такого активу чи зобов'язання, яка відноситься до конкретного ризику і впливатиме на чистий прибуток (збиток).

Хеджування фінансових інвестицій у господарські одиниці за межами України – хеджування зміни вартості активів та зобов'язань господарської одиниці за межами України внаслідок зміни валютних курсів.

Хронологічний запис – це запис операцій в календарній послідовності їх виникнення.

Ціновий ризик – імовірність цінових змін внаслідок валютного, відсоткового та ринкового ризиків.

Часовий зважений коефіцієнт – частка від ділення загальної кількості днів (місяців), протягом яких акції перебували в обігу, на загальну кількість днів (місяців) у звітному році.

Частка меншості – частина чистого прибутку (збитку) та чистих активів дочірнього підприємства, яка не належить материнському підприємству (прямо або через інші дочірні підприємства).

Чиста вартість реалізації активу – справедлива вартість активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Чиста вартість реалізації необоротного активу – справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

Чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

Шахова оборотна відомість – різновид оборотної відомості, що будується за принципом шахової дошки. Всі рахунки в такій відомості записують двічі в одній і тій самій послідовності: по вертикалі і горизонталі, за дебетом і за кредитом. Сума в клітинці шахової оборотної відомості показує, який рахунок дебетується, а який кредитується. Обороти за кожним рахунком деталізуються відповідно до кореспонденції.

Юридичні особи – це суб'єкти господарської діяльності, які мають окрему систему бухгалтерського обліку і складають встановлену звітність з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

ПЕРЕЛІК ДОДАТКІВ

1. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій
2. Баланс (форма №1).
3. Звіт про фінансові результати (форма №2).
4. Звіт про рух грошових коштів (форма №3).
5. Звіт про власний капітал (форма №4).
6. Авансовий звіт (форма №42 б).
7. Акт на списання основних засобів (форма № ОЗ-3).
8. Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1).
9. Акт про приймання матеріалів (форма №М-7).
10. Видатковий касовий ордер (форма №КО-2).
11. Грошовий чек.
12. Довіреність (форма №М-2б).
13. Заява на акредитив.
14. Звіт касира (Касова книга) (форма №КО-4).
15. Інвентарна картка обліку основних засобів (форма № ОЗ-6).
16. Картка складського обліку матеріалів (форма № М-12).
17. Лімітно-забірна картка (форма №М-8, №М-9).
18. Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (форма №М-11).
19. Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (форма №М-20).
20. Об'ява про внесення готівки.
21. Опис інвентарних карток по обліку основних засобів (форма № ОЗ-7).
22. Платіжна вимога-доручення.
23. Платіжне доручення.
24. Прибутковий касовий ордер (форма №КО-1).
25. Прибутковий ордер (форма №М-4).
26. Рахунок-фактура (форма №868).
27. Реєстр приймання-здавання документів (форма №М-13).
28. Розрахунковий чек.
29. Розрахунково-платіжна відомість (форма №П-49).
30. Розрахунок заробітної плати (форма №П-52).
31. Розрахунок бухгалтерії (картка контокорентної форми).

**План рахунків
бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських
операцій підприємств і організацій**

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
КЛАС 1. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ				
10	Основні засоби	101	Земельні ділянки	Усі види діяльності
		102	Капітальні витрати на поліпшення земель	
		103	Будинки та споруди	
		104	Машини та обладнання	
		105	Транспортні засоби	
		106	Інструменти, прилади та інвентар	
		107	Тварини	
		108	Багаторічні насадження	
		109	Інші основні засоби	
11	Інші необоротні матеріальні активи	111	Бібліотечні фонди	Усі види діяльності
		112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	
		113	Тимчасові (нетитульні) споруди	
		114	Природні ресурси	
		115	Інвентарна тара	
		116	Предмети прокату	
		117	Інші необоротні матеріальні активи	
12	Нематеріальні активи	121	Права користування природними ресурсами	Усі види діяльності
		122	Права користування майном	
		123	Права на комерційні позначення	
		124	Права на об'єкти промислової власності	
		125	Авторське право та суміжні з ним права	
		127	Інші нематеріальні активи	
13	Знос (амортизація) необоротних активів	131	Знос основних засобів	Усі види діяльності
		132	Знос інших необоротних матеріальних активів	
		133	Накопичена амортизація нематеріальних активів	
		134	Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
14	Довгострокові фінансові інвестиції	141	Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	Усі види діяльності
		142	Інші інвестиції пов'язаним сторонам	
		143	Інвестиції непов'язаним сторонам	
15	Капітальні інвестиції	151	Капітальне будівництво	Усі види діяльності
		152	Придбання (виготовлення) основних засобів	
		153	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	
		154	Придбання (створення) нематеріальних активів	
		155	Придбання (виroduвання) довгострокових біологічних активів	
16		161	Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю	Сільськогосподарські підприємства, підприємства інших галузей, що здійснюють сільськогосподарську діяльність
		162	Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю	
		163	Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю	
		164	Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю	
		165	Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за справедливою вартістю	
		166	Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за первісною вартістю	
17	Відстрочені податкові активи		За видами відстрочених податкових активів	Усі види діяльності
18	Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи	181	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	Усі види діяльності
		182	Довгострокові векселі одержані	
		183	Інша дебіторська заборгованість	
		184	Інші необоротні активи	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
19	Гудвіл при прид- банні		За видами об'єктів інвестування	Усі види діяльності
		191	Гудвіл при придбанні	
		192	Негативний гудвіл	
		193	Гудвіл при приватизації (корпо- ратизації)	
КЛАС 2. ЗАПАСИ				
20	Виробничі запаси	201	Сировина й матеріали	Усі види діяльності
		202	Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	
		203	Паливо	
		204	Тара й тарні матеріали	
		205	Будівельні матеріали	
		206	Матеріали, передані в переробку	
		207	Запасні частини	
		208	Матеріали сільськогосподарсько- го призначення	
209	Інші матеріали			
21	Поточні біологічні активи	211	Поточні біологічні активи рос- линництва, які оцінені за справе- дливою вартістю	Сільськогос- подарські під- приємства, під- приємства інших галузей, що здійсню- ють сільсько- господарську діяльність
		212	Поточні біологічні активи тва- ринництва, які оцінені за справе- дливою вартістю	
		213	Поточні біологічні активи тва- ринництва, які оцінені за первіс- ною вартістю	
22	Малоцінні та швид- козношувані пред- мети		За видами предметів	Усі види діяльності
23	Виробництво		За видами виробництва	Усі види діяльності
24	Брак у виробництві		За видами продукції	Галузі матері- ального виро- бництва
25	Напівфабрикати		За видами напівфабрикатів	Промисловість
26	Готова продукція		За видами готової продукції	Промисловість, сільське госпо- дарство та ін.

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
27	Продукція сільсько- господарського ви- робництва		За видами продукції	Сільське гос- подарство, пі- дприємства інших галузей з підсобним сільськогоспо- дарським ви- робництвом
28	Товари	281	Товари на складі	Усі види діяльності
		282	Товари в торгівлі	
		283	Товари на комісії	
		284	Тара під товарами	
		285	Торгова націнка	
29	-----			
КЛАС 3. КОШТИ, РОЗРАХУНКИ ТА ІНШІ АКТИВИ				
30	Каса	301	Каса в національній валюті	Усі види діяльності
		302	Каса в іноземній валюті	
31	Рахунки в банках	311	Поточні рахунки в національній валюті	Усі види діяльності
		312	Поточні рахунки в іноземній валюті	
		313	Інші рахунки в банку в національній валюті	
		314	Інші рахунки в банку в іноземній валюті	
32	-----			
33	Інші кошти	331	Грошові документи в національній валюті	Усі види діяльності
		332	Грошові документи в іноземній валюті	
		333	Грошові кошти в дорозі в національній валюті	
		334	Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті	
34	Короткострокові векселі одержані	341	Короткострокові векселі, одержані в національній валюті	Усі види діяльності
		342	Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті	
35	Поточні фінансові інвестиції	351	Еквіваленти грошових коштів	Усі види діяльності
		352	Інші поточні фінансові інвестиції	

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
36	Розрахунки з поку- пцями та замовни- ками	361	Розрахунки з вітчизняними по- купцями	Усі види діяльності
		362	Розрахунки з іноземними поку- пцями	
		363	Розрахунки з учасниками ПФГ	
37	Розрахунки з різ- ними дебіторами	371	Розрахунки за виданими аванса- ми	Усі види діяльності
		372	Розрахунки з підзвітними особа- ми	
		373	Розрахунки за нарахованими до- ходами	
		374	Розрахунки за претензіями	
		375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків	
		376	Розрахунки за позиками членам кредитних спілок	
		377	Розрахунки з іншими дебіторами	
38	Резерв сумнівних боргів		За дебіторами	Усі види діяльності
39	Витрати майбутніх періодів		За видами витрат	Усі види діяльності
КЛАС 4. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ				
40	Статутний капітал		За видами капіталу	Усі види діяльності
41	Пайовий капітал		За видами капіталу	Кооперативні організації, кредитні спілки
42	Додатковий капітал	421	Емісійний дохід	Усі види діяльності
		422	Інший вкладений капітал	
		423	Дооцінка активів	
		424	Безоплатно одержані необоротні активи	
		425	Інший додатковий капітал	
43	Резервний капітал		За видами капіталу	Усі види діяльності
44	Нерозподілені при- бутки (непокриті збитки)	441	Прибуток нерозподілений	Усі види діяльності
		442	Непокриті збитки	
		443	Прибуток, використаний у звіт- ному періоді	
45	Вилучений капітал	451	Вилучені акції	Усі види діяльності
		452	Вилучені вклади й паї	
		453	Інший вилучений капітал	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
46	Неоплачений капі- тал		За видами капіталу	Усі види діяльності
47	Забезпечення май- бутніх витрат і пла- тежів	471	Забезпечення виплат відпусток	Усі види діяльності
		472	Додаткове пенсійне забезпечен- ня	
		473	Забезпечення гарантійних зоб- ов'язань	
		474	Забезпечення інших витрат і пла- тежів	
		475	Забезпечення призового фонду (резерв виплат)	
		476	Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї	
48	Цільове фінансу- вання і цільові над- ходження		За об'єктами фінансування	Усі види діяльності
49	Страхові резерви	491	Технічні резерви	Страхова діяльність
		492	Резерви із страхування життя	
		493	Частка перестраховиків у техні- чних резервах	
		494	Частка перестраховиків у резер- вах із страхування життя	
		495	Результат зміни технічних резер- вів	
		496	Результат зміни резервів із стра- хування життя	
		497	Частка перестраховиків в інших страхових резервах	
		498	Результат зміни резервів незаро- блених премій	
		499	Результат зміни резервів збитків	
КЛАС 5. ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
50	Довгострокові по- зики	501	Довгострокові кредити банків у національній валюті	Усі види діяльності
		502	Довгострокові кредити банків в іноземній валюті	
		503	Відстрочені довгострокові креди- ти банків у національній валюті	
		504	Відстрочені довгострокові креди- ти банків в іноземній валюті	
		505	Інші довгострокові позики в на- ціональній валюті	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
		506	Інші довгострокові позики в Іноземній валюті	
51	Довгострокові векселі видані	511	Довгострокові векселі, видані в національній валюті	Усі види діяльності
		512	Довгострокові векселі, видані в іноземній валюті	
52	Довгострокові зобов'язання за облігаціями	521	Зобов'язання за облігаціями	Усі види діяльності
		522	Премія за випущеними облігаціями	
		523	Дисконт за випущеними облігаціями	
53	Довгострокові зобов'язання з оренди	531	Зобов'язання з фінансової оренди	Усі види діяльності
		532	Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів	
54	Відстрочені податкові зобов'язання		За видами зобов'язань	Усі види діяльності
55	Інші довгострокові зобов'язання		За видами зобов'язань	Усі види діяльності
56	-----			
57	-----			
58	-----			
59	-----			
КЛАС 6. ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
60	Короткострокові позики	601	Короткострокові кредити банків у національній валюті	Усі види діяльності
		602	Короткострокові кредити банків в іноземній валюті	
		603	Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті	
		604	Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті	
		605	Прострочені позики в національній валюті	
		606	Прострочені позики в іноземній валюті	
61	Поточна Іно оргованість за довгостроковими зобов'язаннями	611	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті	Усі види діяльності
		612	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в Іноземній валюті	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
62	Короткострокові векселі видані	621	Короткострокові векселі, видані в національній валюті	Усі види діяльності
		622	Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті	
63	Розрахунки з поста- чальниками та під- рядниками	631	Розрахунки з вітчизняними поста- чальниками	Усі види діяльності
		632	Розрахунки з іноземними поста- чальниками	
		633	Розрахунки з учасниками ПФГ	
64	Розрахунки за пода- тками й платежами	641	Розрахунки за податками	Усі види діяльності
		642	Розрахунки за обов'язковими платежами	
		643	Податкові зобов'язання	
		644	Податковий кредит	
65	Розрахунки за стра- хуванням	651	За пенсійним забезпеченням	Усі види діяльності
		652	За соціальним страхуванням	
		653	За страхуванням на випадок без- робіття	
		654	За індивідуальним страхуванням	
		655	За страхуванням майна	
66	Розрахунки з опла- ти праці	661	Розрахунки за заробітною пла- тою	Усі види діяльності
		662	Розрахунки з депонентами	
		663	Розрахунки за іншими виплатами	
67	Розрахунки з учас- никами	671	Розрахунки за нарахованими ди- відендами	Усі види діяльності
		672	Розрахунки за іншими виплатами	
68	Розрахунки за ін- шими операціями	681	Розрахунки за авансами одержа- ними	Усі види діяльності
		682	Внутрішні розрахунки	
		683	Внутрішньогосподарські розра- хунки	
		684	Розрахунки за нарахованими від- сотками	
		685	Розрахунки з іншими кредиторам- и	
69	Доходи майбутніх періодів		За видами доходів	Усі види діяльності
КЛАС 7. ДОХОДИ І РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ				
70	Доходи від реаліза- ції	701	Дохід від реалізації готової про- дукції	Усі види діяльності
		702	Дохід від реалізації товарів	
		703	Дохід від реалізації робіт і послуг	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
		704	Вирахування з доходу	
		705	Перестраховання	
71	Інший операційний дохід	710	Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, що обліковуються за справедливою вартістю	Усі види діяльності
		711	Дохід від реалізації іноземної валюти	
		712	Дохід від реалізації інших оборотних активів	
		713	Дохід від операційної оренди активів	
		714	Дохід від операційної курсової різниці	
		715	Одержані штрафи, пені, неустойки	
		716	Відшкодування раніше списаних активів	
		717	Дохід від списання кредиторської заборгованості	
		718	Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів	
		719	Інші доходи від операційної діяльності	
72	Дохід від участі в капіталі	721	Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства	Усі види діяльності
		722	Дохід від спільної діяльності	
		723	Дохід від інвестицій в дочірні підприємства	
73	Інші фінансові доходи	731	Дивіденди одержані	Усі види діяльності
		732	Відсотки одержані	
		733	Інші доходи від фінансових операцій	
74	Інші доходи	741	Дохід від реалізації фінансових інвестицій	Усі види діяльності
		742	Дохід від реалізації необоротних активів	
		743	Дохід від реалізації майнових комплексів	
		744	Дохід від неопераційної курсової різниці	
		745	Дохід від безоплатно одержаних активів	

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
		746	Інші доходи від звичайної діяль- ності	
75	Надзвичайні доходи	751	Відшкодування збитків від над- звичайних подій	Усі види діяльності
		752	Інші надзвичайні доходи	
76	Страхові платежі		За видами страхування	Страхова дія- льність
77	-----			
78	-----			
79	Фінансові результа- ти	791	Результат операційної діяльності	Усі види діяльності
		792	Результат фінансових операцій	
		793	Результат іншої звичайної діяль- ності	
		794	Результат надзвичайних подій	
КЛАС 8. ВИТРАТИ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ				
80	Матеріальні витра- ти	801	Витрати сировини й матеріалів	Усі види діяльності
		802	Витрати купівельних напівфаб- рикатів та комплектуючих виро- бів	
		803	Витрати палива й енергії	
		804	Витрати тари й тарних матеріалів	
		805	Витрати будівельних матеріалів	
		806	Витрати запасних частин	
		807	Витрати матеріалів сільськогос- подарського призначення	
		808	Витрати товарів	
		809	Інші матеріальні витрати	
81	Витрати на оплату праці	811	Виплати за окладами й тарифами	Усі види діяльності
		812	Премії та заохочення	
		813	Компенсаційні виплати	
		814	Оплата відпусток	
		815	Оплата іншого невідпрацьовано- го часу	
		816	Інші витрати на оплату праці	
82	Відрахування на соціальні заходи	821	Відрахування на пенсійне забез- печення	Усі види діяльності
		822	Відрахування на соціальне стра- хування	
		823	Страхування на випадок безро- біття	
		824	Відрахування на індивідуальне страхування	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
83	Амортизація	831	Амортизація основних засобів	Усі види діяльності
		832	Амортизація інших необоротних матеріальних активів	
		833	Амортизація нематеріальних активів	
84	Інші операційні витрати		За видами затрат	Усі види діяльності
85	Інші затрати		За видами витрат	Усі види діяльності
86	-----			
87	-----			
88	-----			
89	-----			
КЛАС 9. ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ				
90	Собівартість реалізації	901	Собівартість реалізованої готової продукції	Усі види діяльності
		902	Собівартість реалізованих товарів	
		903	Собівартість реалізованих робіт і послуг	
		904	Страхові виплати	
91	Загальновиробничі витрати		За видами витрат	Усі види діяльності
92	Адміністративні витрати		За видами витрат	Усі види діяльності
93	Витрати на збут		За видами витрат	Усі види діяльності
94	Інші витрати операційної діяльності	940	Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, що обліковуються за справедливою вартістю	Усі види діяльності
		941	Витрати на дослідження і розробки	
		942	Собівартість реалізованої іноземної валюти	
		943	Собівартість реалізованих виробничих запасів	
		944	Сумнівні та безнадійні борги	
		945	Втрати від операційної курсової різниці	
		946	Втрати від знецінення запасів	
		947	Нестачі і втрати від псування цінностей	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
		948	Визнані штрафи, пені, неустойки	
		949	Інші витрати операційної діяльності	
95	Фінансові витрати	951	Відсотки за кредит	Усі види діяльності
		952	Інші фінансові витрати	
96	Втрати від участі в капіталі	961	Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства	Усі види діяльності
		962	Втрати від спільної діяльності	
		963	Втрати від інвестицій в дочірні підприємства	
97	Інші витрати	971	Собівартість реалізованих фінансових інвестицій	Усі види діяльності
		972	Собівартість реалізованих необоротних активів	
		973	Собівартість реалізованих майнових комплексів	
		974	Втрати від неопераційних курсових різниць	
		975	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій	
		976	Списання необоротних активів	
		977	Інші витрати звичайної діяльності	
98	Податок на прибуток	981	Податок на прибуток від звичайної діяльності	Усі види діяльності
		982	Податок на прибуток від надзвичайних подій	
99	Надзвичайні витрати	991	Втрати від стихійного лиха	Усі види діяльності
		992	Втрати від техногенних катастроф і аварій	
		993	Інші надзвичайні витрати	
КЛАС 0. ПОЗАБАЛАНСОВІ РАХУНКИ				
01	Орендовані необоротні активи		За видами активів	Усі види діяльності
02	Активи на відповідальному зберіганні	021	Устаткування, прийняте для монтажу	Усі види діяльності
		022	Матеріали, прийняті для переробки	
		023	Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні	
		024	Товари, прийняті на комісію	
		025	Майно в довірчому управлінні	

Продовження таблиці

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера засто- сування
Код	Назва	Код	Назва	
03	Контрактні зобов'язання		За видами зобов'язань	Усі види діяльності
04	Непередбачені активи й зобов'язання	041	Непередбачені активи	Усі види діяльності
		042	Непередбачені зобов'язання	
05	Гарантії та забезпечення надані		За видами гарантій та забезпечень наданих	Усі види діяльності
06	Гарантії та забезпечення отримані		За видами гарантій та забезпечень отриманих	Усі види діяльності
07	Списані активи	071	Списана дебіторська заборгованість	Усі види діяльності
		072	Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей	
08	Бланки суворого обліку		За видами бланків	Усі види діяльності
09	Амортизаційні відрахування			Усі види діяльності

Додаток 2

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство.....за ЄДРПОУ
 Територія.....за КОАТУУ
 Форма власності..... за КФВ
 Орган державного управління..... за СПОДУ
 Галузь..... за ЗКГНГ
 Вид економічної діяльності.....за КВЕД
 Одиниця виміру: тис. грн. Контрольна сума
 Адреса

К О Д И		
		01

Баланс
 на _____ 20__ р.

Форма № 1

Код за
ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
<i>I. Необоротні активи</i>			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010		
первісна вартість	011		
накопичена амортизація	012		
Незавершене будівництво	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030		
первісна вартість	031		
знос	032		
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
<i>Усього за розділом I</i>	080		
<i>II. Оборотні активи</i>			
Виробничі запаси	100		
Поточні біологічні активи	110		
Незавершене виробництво	120		

Продовження додатку 2

1	2	3	4
Готова продукція	130		
Товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170		
за виданими авансами	180		
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230		
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом II	260		
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Б а л а н с	280		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300		
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350		
Неоплачений капітал	360	()	()
Вилучений капітал	370	()	()
Усього за розділом I	380		
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		

Продовження додатку 2

1	2	3	4
Усього за розділом III	480		
<i>IV. Поточні зобов'язання</i>			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540		
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570		
з оплати праці	580		
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом IV	620		
<i>V. Доходи майбутніх періодів</i>	630		
Б а л а н с	640		

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток 3

Підприємство _____ Дата(рік, місяць, число) _____
 Територія _____ За ЄДРПОУ _____
 Орган державного управління _____ За КОАТУУ _____
 Галузь _____ За ЗКГНГ _____
 Вид економічної діяльності _____ За КВЕД _____
 Одиниця виміру: тис. грн. _____ Контрольна сума _____

КОДИ		
		01

Звіт про фінансові результати
 За _____ 20 р.

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010		
Податок на додану вартість	015		
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040		
Валовий:			
прибуток	050		
збиток	055		
Інші операційні доходи	060		
Адміністративні витрати	070		
Витрати на збут	080		
Інші операційні витрати	090		
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100		
збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140		
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160		

Продовження додатку 3

1	2	3	4
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170		
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180		
Фінансові результати від звичайної діяльності :			
прибуток	190		
збиток	195		
Надзвичайні:			
доходи	200		
витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий:			
прибуток	220		
збиток	230		

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230		
Витрати на оплату праці	240		
Відрахування на соціальні заходи	250		
Амортизація	260		
Інші операційні витрати	270		
Разом	280		

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	320		
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	330		
Дивіденди на одну просту акцію	340		

Керівник
Головний бухгалтер

Додаток 4

		КОДИ	
			01
Підприємство	Дата(рік, місяць, число)		
Територія	За ЄДРПОУ		
Орган державного управління	За КОАТУУ		
Галузь	За СПОДУ		
Вид економічної діяльності	За ЗКГНГ		
Одиниця виміру: тис. грн.	За КВЕД		
	Контрольна сума		

Звіт про рух грошових коштів
За _____ 20 р.

Форма №3

Код за ДКУД

1801004

Стаття	Код	За звітний період		За попередній період	
		Надходження	Видаток	Надходження	Видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	010				
Коригування на:					
амортизацію необоротних активів	020		x		x
збільшення (зменшення) забезпечень збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	030				
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	040				
	050				
Витрати на сплату відсотків	060		x		x
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	070				
Зменшення (збільшення):					
оборотних активів	080				
витрат майбутніх періодів	090				
Збільшення (зменшення):					
поточних зобов'язань	100				
доходів майбутніх періодів	110				
Грошові кошти від операційної діяльності	120				
Сплачені:					
відсотки	130	x		x	
податки на прибуток	140	x		x	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	150				
Рух коштів від надзвичайних подій	160				

Продовження додатку 4

1	2	3	4	5	6
Чистий рух коштів від операційної діяльності	170				
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Реалізація:					
фінансових інвестицій	180		x		x
необоротних активів	190		x		x
майнових комплексів	200				
Отримані:					
відсотки	210		x		x
дивіденди	220		x		x
Інші надходження	230		x		x
Придбання:					
фінансових інвестицій	240	x		x	
необоротних активів	250	x		x	
майнових комплексів	260	x		x	
Інші платежі	270	x		x	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	280				
Рух коштів від надзвичайних подій	290				
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300				
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження власного капіталу	310		x		x
Отримані позики	320		x		x
Інші надходження	330		x		x
Погашення позик	340	x		x	
Сплачені дивіденди	350	x		x	
Інші платежі	360	x		x	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	370				
Рух коштів від надзвичайних подій	380				
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390				
Чистий рух коштів за звітний період	400				
Залишок коштів на початок руху	410		x		x
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	420				
Залишок коштів на кінець року	430		x		x

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток 5

Підприємство _____ Дата (рік, місяць, число) _____
 Територія _____ За ЄДРПОУ _____
 Орган державного управління _____ За КОАТУУ _____
 Галузь _____ За СПОДУ _____
 Вид економічної діяльності _____ За ЗКГНГ _____
 Одиниця виміру: тис. грн. _____ За КВЕД _____
 _____ Контрольна сума _____

КОДИ		
		01

Звіт про власний капітал
 За _____ 20 р.

Форма №4 Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код	Статутний капітал	Пайовий капітал	Додатково вкладений капітал	Інший додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Залишок на початок року	010									
Коригування:										
Зміна облікової політики	020									
Виправлення помилок	030									
Інші зміни	040									
Скоригований залишок на початок року	050									
Переоцінка активів:										
Дооцінка основних засобів	060									
Уцінка основних засобів	070									
Дооцінка незавершеного будівництва	080									
Уцінка незавершеного будівництва	090									
Дооцінка нематеріальних активів	100									
Уцінка нематеріальних активів	110									
	120									
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	130									
Розподіл прибутку:										

Продовження додатку 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Виплати власникам (дивіденди)	140									
Спрямування прибутку до статутного капіталу	150									
Відрахування до резервного капіталу	160									
	170									
Внески учасників:										
Внески до капіталу	180									
Погашення заборгованості з капіталу	190									
	200									
Вилучення капіталу:										
Викуп акцій (часток)	210									
Перепродаж викуплених акцій (часток)	220									
Анулювання викуплених акцій (часток)	230									
Вилучення частки в капіталі	240									
Зменшення номінальної вартості акцій	250									
Інші зміни в капіталі:										
Списання невідшкодованих збитків	260									
Безкоштовно отримані активи	270									
	280									
Разом змін в капіталі	290									
Залишок на кінець року	300									

Керівник

Головний бухгалтер

Зміст

Вступ	3
Модуль I. Теоретичні основи бухгалтерського обліку	5
Тема 1. Бухгалтерський облік, його сутність, види та завдання	5
Тема 2. Предмет і метод бухгалтерського обліку.....	14
Тема 3. Система рахунків бухгалтерського обліку і подвійний запис.....	34
Тема 4. Бухгалтерський баланс	54
Тема 5. Первинне спостереження та документування.....	73
Тема 6. Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку.....	86
Тема 7. Оцінювання і калькулювання	97
Підсумкова контрольна робота за модулем I	107
Модуль II. Практика ведення бухгалтерського обліку.....	111
Тема 8. Облік господарських процесів та явищ	111
Тема 9. Облік активів та пасивів підприємства	139
Тема 10. Фінансова звітність підприємств.....	208
Тема 11. Техніка і форми бухгалтерського обліку	220
Підсумкова контрольна робота за модулем II	230
Практикум. Наскрізна підсумкова задача	234
Завдання для самостійної роботи.....	238
Тестові завдання.....	238
Комплексні практичні завдання.....	255
Методичні вказівки для виконання індивідуальної роботи	286
Завдання для індивідуальної роботи за модулем 1	286
Завдання для індивідуальної роботи за модулем 2	296
Рекомендована література	312
Тлумачний словник	316
Додатки.....	344

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МИСАКА Ганна Вікторівна
ШАРМАНСЬКА Валентина Миколаївна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Навчальний посібник

Керівник видавничих проєктів – *Б.А.Сладкевич*
Друкується в авторській редакції
Дизайн обкладинки – *Б.В. Борисов*

Підписано до друку 01.08.2007. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Гарнітура PetersburgC.
Умовн. друк. арк. 25.
Наклад 1000 прим.

Видавництво “Центр учбової літератури”
вул. Електриків, 23
м. Київ, 04176
тел./факс 425-01-34, тел. 451-65-95, 425-04-47, 425-20-63
8-800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
e-mail: office@uabook.com
сайт: WWW.CUL.COM.UA

Свідоцтво ДК №2458 від 30.03.2006